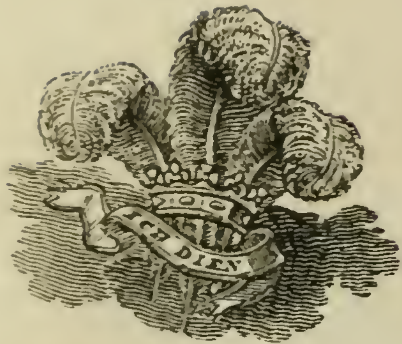

M. ACCII PLAUTI

COMŒDIÆ.

M. ACCII PLAUTI

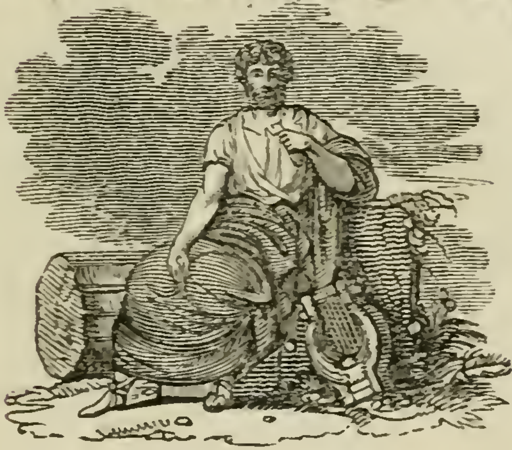
COMŒDIÆ

SUPERSTITES VIGINTI,

sedulâ recensione accuratæ.

TOMUS II.

[ed. by Johannes Carey]

LONDINI:

SUMTIBUS RODWELL ET MARTIN; J. BOOKER:
BALDWIN, CRADOCK, ET JOY; G. ET W. B. WHITTAKER;
LONGMAN, HURST, REES, ORME, ET SOC.
T. CADELL; E. EDWARDS; ET
SIMPKIN ET MARSHALL.

Excudit T. Davison.

1823.

***

Quæ, in nostrâ editione, uncinis [hunc in morem] *inclusa leguntur, ea vel plane adulterina aut insiticia sunt—vel, propter scripturæ varietatem, pro incertis habenda—vel, licet reipsâ fortasse germana, criticorum tamen dissensione in dubium vocata.*

XV Calendas Septembres,
A. C. 1823.

M. ACCII PLAUTI
CURCULIO.

DRAMATIS PERSONÆ.

PHÆDROMUS, adolescens.
PALINURUS, Phædromi servus.
LENA, anus.
PLANESIUM, virgo.
CAPPADOX, leno.
COQUUS.
CURCULIO, parasitus.
LYCO, trapezita.
CHORAGUS.
THERAPONTIGONUS, miles.

ARGUMENTUM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

CURCULIO, missu Phædromi, it Cariam,
Ut petat argentum. Ibi ille eludit annulo
Rivalem: scribit atque obsignat literas.
Cognoscit signum Lyco, ubi vidit, militis:
Ut amicam mittat, pretium lenoni dedit.
Lyconem miles ac lenonem in jus rapit.
Ipsus sororem, quam peribat, repperit:
Oratu quojus, Phædromo nuptum locat.

ACTUS I. SCENA I.

PALINURUS. PHÆDROMUS.

Palin. Quo ted hoc noctis dicam proficisci foras
Cum istoc ornatu, cumque hac pompâ, Phædrome?
Phæd. Quo Venus Cupidoque imperat, suadetque amor.
Si media nox est, sive est prima vespera;
Si status condictus cum hoste intercedit dies,
Tamen est eundum, quo imperant, ingratiis.
Palin. At tandem tandem . . . .
Phæd. Tandem es odiosus mihi.
Palin. Istuc quidem nec bellum 'st, nec memorabile:
Tute tibi puer es: lautus luces cereum.
Phæd. Egon' apicularum operâ congestum non feram,
Ex dulci oriundum, melliculo dulci meo?
Palin. Nam quo te dicam ego ire?
Phæd. Si tu me roges,
Dicam, ut scias.
Palin. Si rogitem, quid respondeas?
Phæd. Hoc Æsculapî fanum 'st.
Palin. Plus jam anno scio.
Phæd. Huic proxumum illud ostium occlusissumum.
Salve: valuistin' usque, ostium occlusissumum?
Palin. Caruitne febris te heri, vel nudius tertius?
Et heri cœnavistine?
Phæd. Deridesne me?
Palin. Quid tu ergo, insane, rogitas, valeatne ostium?
Phæd. Bellissumum (hercle) vidi, et taciturnissumum.
Nunquam ullum verbum muttit: quom aperitur, tacet:
Quomque illa noctu clanculum ad me exit, tacet.

Palin. Numquid tu, quod te aut genere indignum sit tuo,
Facis, aut inceptas facinus facere, Phædrome?
Num tu pudicæ quoipiam insidias locas,
Aut quam pudicam oportet esse?
Phæd. Nemini.
Nec me ille sîrit Jupiter.
Palin. Ego item volo.
Ita tuum conferto amare semper, si sapis,
Ne, id quod ames, populus si sciat, tibi sit probro.
Semper curato, ne sis intestabilis:
Quod amas, amato testibus præsentibus.
Phæd. Quid istuc est verbi?
Palin. Caute ut incedas viâ.
Phæd. Quin leno hîc habitat.
Palin. Nemo hinc prohibet, nec vetat,
Quin, quod palam 'st venale, si argentum 'st, emas.
Nemo ire quemquam publicâ prohibet viâ.
Dum ne per fundum septum facias semitam,
Dum tete abstineas nuptâ, viduâ, virgine,
Juventute, et pueris liberis; ama quid lubet.
Phæd. Lenonis hæ sunt ædes.
Palin. Male istis eveniat.
Phæd. Quî?
Palin. Quia scelestam servitutem serviunt.
Phæd. Obloquere.
Palin. Fiat maxume.
Phæd. Etiam taces?
Palin. Nempe obloqui me jusseras.
Phæd. At nunc veto.
Id uti occepi dicere; ei ancillula 'st.
Palin. Nempe huic lenoni, qui hîc habitat?
Phæd. Recte tenes.
Palin. Minus formidabo, ne excidat.
Phæd. Odiosus es.
Eam volt meretricem facere: ea me deperit.
Ego autem cum illâ facere nolo mutuum.
Palin. Quid ita?

Phæd. Quia proprium facio: amo pariter simul.
Palin. Malus clandestinus est amor, damnum 'st merum.
Phæd. Est (hercle) ita ut tu dicis.
Palin. Jamne ea fert jugum?
Phæd. Tam a me pudica 'st, quam si soror mî sit; nisi
Si est osculando quidpiam impudicior.
Palin. Semper, tu scito, flamma fumo 'st proxuma.
Fumo comburi nil potest, flammâ potest.
Qui e nuce nucleum esse volt, frangit nucem.
Qui volt cubare, pandit saltum saviis.
Phæd. At illa 'st pudica, neque dum cubitat cum viris.
Palin. Credam, pudor si quoipiam lenoni siet.
Phæd. Immo, ut illam censes? ut quæque illi occasio 'st
Surripere se ad me, ubi savium oppegit, fugit.
Id eo fit, quia hic leno ægrotus incubat
In Æsculapî fano: is me excruciat.
Palin. Quid est?
Phæd. Alias me poscit pro illâ triginta minas,
Alias talentum magnum; neque quidquam queo
Æqui bonique ab eo impetrare.
Palin. Injuriu's,
Qui, quod lenoni nulli 'st, id ab eo petas.
Phæd. Nunc hinc parasitum in Cariam misi meum,
Petitum argentum a meo sodali mutuum:
Quod si non affert, quo me vortam, nescio.
Palin. Si Deos salutas, dextrovorsum censeo.
Phæd. Nunc ara Veneris hæc est ante horunc foreis.
Me inferre Veneri vovi jam jentaculum.
Palin. Quid? an te pones Veneri jentaculo?
Phæd. Me, te, atque hosce omneis.
Palin. Tum tu Venerem vomere vis?
Phæd. Cedo, puere, sinum.
Palin. Quid facturu's?

Phæd. Jam scies.
Anus hîc solet cubitare custos, janitrix,
(Nomen ei est Lenæ) multibiba, atque merobiba.
Palin. Quasi tu lagenam dicas, ubi vinum solet
Chium esse.
Phæd. Quid opu'st verbis? vinosissuma 'st:
Eaque, extemplo, ubi vino has conspersi foreis,
De odore adesse me scit; aperit illico.
Palin. Eine hic cum vino sinus fertur?
Phæd. Nisi nevis.
Palin. Nolo, hercle: nam istunc, qui fert, afflictum velim:
Ego nobis afferri censui.
Phæd. Quin tu taces?
Si quid super illi fuerit, id nobis sat est.
Palin. Quisnam istic fluviu'st, quem non recipiat mare?
Phæd. Sequere hac, Palinure, me ad foreis: fi mî obsequens.
Palin. Ita faciam.
Phæd. Agite, bibite, festivæ fores;
Potate; fite mihi volentes propitiæ.
Palin. Voltisne olivas, aut pulmentum, aut capparim?
Phæd. Exsuscitate vostram huc custodem mihi.
Palin. Profundis vinum; quæ te res agitant?
Phæd. Sine.
Vide'n' ut aperiuntur ædes festivissumæ?
Num muttit cardo? est lepidus.
Palin. Quin das savium?
Phæd. Tace: occultemus lumen et vocem.
Palin. Licet.

ACTUS I. SCENA II.

Lena. Phædromus. Palinurus.

Lena. Flos veteris vini meis naribus objectus est.
Ejus amos cupidam me huc prolicit per tenebras.
Ubi, ubi est? prope me est. Euax! habeo. Salve, anime mi,
Liberi lepos. Ut veteris vetusti cupida sum!
Nam omnium unguentûm odor, præ tuo, nautea est.
Tu mihi stacte, tu cinnamomum, tu rosa,
Tu crocinum et casia es, tu bdellium: nam, ubi
Tu profusus, ibi ego me pervelim sepultam.
Sed, quom adhuc naso, odos, obsecutus es meo,
Da vicissim meo gutturi gaudium.
Nihil ago tecum: ubi est ipsus? ipsum expeto
Tangere, invergere in me liquores tuos
Sino ductim. Sed hac abiit, hac persequar.
Phæd. Sitit hæc anus.
Palin. Quantillum sitit?
Phæd. Modica est;
Capit quadrantal.
Palin. Pol, ut tu prædicas,
Vindemia hæc huic anui non satis est soli.
Canem esse hanc quidem magis par fuit: sagax
Nasum habet.
Lena. Amabo, quoja vox sonat procul?
Phæd. Censeo hanc appellandam anum. Adibo. Redi,
Et respice ad me huc, Lena.
Lena. Imperator quis est?
Phæd. Vini pollens, lepidus Liber,
Tibi qui screanti, siccæ, semisomnæ,
Affert potionem, et te sedatum it.
Lena. Quam longe a me abest?
Phæd. Lumen hoc vide.
Lena. Grandiorem gradum ergo fac ad me, obsecro.

Phæd. Salve.
Lena. Egon' salva sim, quæ siti sicca sum?
Phæd. At jam bibes.
Lena. Diu fit.
Phæd. Hem tibi, anus lepida.
Lena. Salve, oculissime homo.
Palin. Age, effunde hoc cito
In barathrum: propere prolue cloacam.
Phæd. Tace.
Nolo huic maledici.
Palin. Faciam igitur male potius.
Lena. Venus, de paulo paululum hoc tibi dabo,
Haud lubenter: nam tibi amantes, propinantes,
Vinum potantes, dant omnes: mihi haud sæpe
Eveniunt tales hæreditates.
Palin. Hoc vide, ut
Ingurgitat impura in se merum avariter,
Faucibu' plenis!
Phæd. Perii, hercle! Huic quid primum dicam,
Nescio.
Palin. Hem istuc, quod mihi dixti.
Phæd. Quid id est?
Palin. Periisse ut te dicas.
Phæd. Male tibi Dii faciant!
Palin. Dic, "isti."
Lena. Ah!
Palin. Quid est? ecquid lubet?
Lena. Lubet.
Palin. Etiam mihi quoque stimulo fodere lubet te.
Phæd. Tace, noli.
Palin. Taceo. Ecce autem bibit arcus; pluet
Credo (hercle) hodie.
Phæd. Jamne ego huic dico?
Palin. Quid dices?
Phæd. Me periisse.
Palin. Age, dice.

Phæd. Anus, audi. Hoc volo
Scire te; perditus sum miser.
Lena. At (pol) ego oppido
Servata. Sed quid est? quid lubet perditum
Dicere te esse?
Phæd. Quia id, quod amo, careo.
Lena. Phædrome mi, ne plora, amabo. Tu me
Curato, ne sitiam; ego tibi, quod amas, jam huc adducam.
Phæd. Tibi næ ego, si fidem servas mecum,
Vineam pro aureâ statuâ statuam, quæ tuo
Gutturi sit monimentum. Qui me in terrâ æque
Fortunatus erit, si illa ad me bitet,
Palinure?
Palin. Edepol, qui amat, si eget, miserâ afficitur
Ærumnâ.
Phæd. Non ita res est: nam confido
Parasitum hodie adventurum cum argento ad me.
Palin. Magnum inceptas, si id exspectas, quod nusquam 'st.
Phæd. Quid si adeam ad foreis, atque occentem?
Palin. Si lubet:
Neque veto, neque jubeo; quando ego te video
Immutatis moribus esse, here, atque ingenio.
Phæd. Pessuli, heus pessuli! vos saluto lubens:
Vos amo, vos volo, vos peto, atque obsecro,
Gerite amanti mihi morem amœnissumi:
Fite causâ meâ Lydi barbari;
Subsilite, obsecro, et mittite istanc foras,
Quæ mihi misero amanti ebibit sanguinem.
Hoc vide, ut dormiunt pessuli pessumi,
Nec meâ gratiâ commovent se ocyus.
Respicio, nihili meam vos gratiam facere.
Sed tace, tace.
Palin. Taceo, hercle. Quid est?
Phæd. Sentio sonitum.
Tandem (edepol) mihi morigeri pessuli fiunt.

ACTUS I. SCENA III.

LENA. PLANESIUM. PHÆDROMUS. PALINURUS.

Lena. Placide egredere, et sonitum prohibe forium, et crepitum cardinum :
Ne, quod hîc agimus, herus percipiat fieri, mea Planesium.
Mane, suffundam aquulam.
Palin. Vide'n' ut anus tremula medicinam facit!
Eapse merum condidicit bibere; foribus dat aquam, quam bibant.
Plan. Ubi tu es, qui me convadatu's Veneriis vadimoniis?
Ubi tu es, qui me libello Venerio citavisti? Ecce me.
Sisto ego tibi me; et, mihi contra itidem te ut sistas, suadeo.
Phæd. Assum: nam, si absim, haud recusem quin mihi male sit, mel meum!
Plan. Anime mi! procul amantem te abesse haud consentaneum 'st.
Phæd. Palinure! Palinure!
Palin. Eloquere: quid est, quod Palinurum voces?
Phæd. Est lepida.
Palin. Nimis lepida.
Phæd. Sum Deus.
Palin. Immo, homo haud magni pretî.
Phæd. Quid vidisti, aut quid videbis, magis Diis æquiparabile?
Palin. Male valere te; quod mî ægre 'st.
Phæd. Male mî morigeru's: tace.
Palin. Ipsus se excruciat, qui homo, quod amat, videt, nec potitur, dum licet.

Phæd. Recte objurgas: sane haud quidquam 'st, magis quod cupiam jamdiu.
Plan. Tene me, amplectere ergo.
Phæd. Hoc etiam 'st, quamobrem cupiam vivere.
Quia te prohibet herus, clam hero potior.
Plan. Prohibet; nec prohibere quit,
Nec prohibebit, nisi mors meum animum abs te abalienaverit.
Palin. Enimvero nequeo durare, quin ego herum accusem meum:
Nam bonum 'st, pauxillum amare sane; insane, non bonum 'st:
Verum totum insanum amare, hoc est, quod meus herus facit.
Phæd. Sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites,
Sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi prœlia:
Dum mî abstineant invidere, sibi quisque habeant, quod suum 'st.
Palin. Quid tu? Venerin' pervigilare te vovisti, Phædrome?
Nam hoc quidem (edepol) haud multo post luce lucebit.
Phæd. Tace.
Palin. Quid taceam? quin tu is dormitum?
Phæd. Dormio; ne occlamites.
Palin. Tu quidem vigilas.
Phæd. At meo more dormio: hic somnu'st mihi.
Palin. Heus tu mulier! male merere de immerente inscitia 'st.
Plan. Irascare, si te edentem hic a cibo abigat.
Palin. Ilicet.
Pariter hos perire amando video: uterque insaniunt.
Vide'n', ut misere moliuntur? nequeunt complecti satis.
Etiam dispertimini?

Plan. Nulli 'st homini perpetuum bonum.
Jam huic voluptati hoc adjunctum est odium.
Palin. Quid ais, propudium?
Tun' etiam, cum noctuinis oculis, odium me vocas?
Ebriola, [persolæ] nugæ.
Phæd. Tun' meam Venerem vituperas?
Quod quidem mihi polluctus virgis servus sermonem serat.
At, næ, tu (hercle) cum cruciatu magno dixisti id tuo.
Hem tibi maledictis pro istis! dictis moderari ut queas.
Palin. Tuam fidem, Venus noctuvigila!
Phæd. Pergi'n' etiam, verbero?
Plan. Noli (amabo) verberare lapidem, ne perdas manum.
Palin. Flagitium probrumque magnum, Phædrome, expergefacis:
Bene monstrantem pugnis cædis; hanc amas, nugas meras.
Hoccine fieri, ut immodestis te hîc moderere moribus?
Phæd. Auro contra cedo modestum amatorem: a me aurum accipe.
Palin. Cedo mihi contra aurichalco, quoi ego sano serviam.
Plan. Bene vale, ocule mi! nam sonitum et crepitum claustrorum audio,
Æditumm aperire fanum. Quousque (quæso) ad hunc modum
Inter nos amore utimur semper surrepticio?
Phæd. Minume. Nam parasitum misi, nudius quartus, Cariam,
Petere argentum: is hodie hîc aderit.
Plan. Nimium consultas diu.
Phæd. Ita me Venus amet, ut ego te hoc triduum nunquam sinam
In domo esse istac, quin ego te liberalem liberem.

Plan. Facito ut memineris. Tene etiam, priusquam hinc abeo, savium.
Phæd. Siquidem (hercle) mihi regnum detur, nunquam id potius persequar.
Quando ego te videbo?
Plan. Hem! istoc verbo vindictam para.
Si amas, eme. Ne rogites; facito ut pretio pervincas tuo.
Bene vale.
Phæd. Jamne ego relinquor? pulchre, Palinure, occidi.
Palin. Ego quidem, qui et vapulando et somno pereo.
Phæd. Sequere me.

ACTUS II. SCENA I.

Cappadox. Palinurus.

Cap. Migrare certum 'st jam nunc e fano foras,
Quando Æsculapî ita sentio sententiam,
Ut qui me nihili faciat, nec salvum velit.
Valetudo decrescit; accrescit labor.
Nam jam, quasi zonâ, liene cinctus ambulo.
Geminos in ventre habere videor filios.
Nil metuo, nisi ne medius disrumpar miser.
Palin. Si recte facias, Phædrome, auscultes mihi,
Atque istam exturbes ex animo ægritudinem.
Paves, parasitus quia non rediit Cariâ.
Afferre argentum credo: nam, si non ferat,
Tormento non retineri potuit ferreo,
Quin reciperet se huc cessim ad præsepim suam.
Cap. Quis hic est, qui loquitur?
Palin. Quojam vocem ego audio?
Cap. Estne hic Palinurus Phædromi?
Palin. Qui hic est homo
Cum collativo ventre, atque oculis herbeis?

De formâ novi; de colore non queo
Novisse. Jamjam novi: leno 'st Cappadox.
Congrediar.
Cap. Salve, Palinure.
Palin. O scelerum caput!
Salveto. Quid agis?
Cap. Vivo.
Palin. Nempe ut dignus es.
Sed quid tibi est?
Cap. Lien necat; renes dolent;
Pulmones distrahuntur; cruciatur jecur;
Radices cordis pereunt; hiræ omnes dolent.
Palin. Tum te igitur morbus agitat hepatarius.
Cap. Facile 'st miserum irridere.
Palin. Quin tu aliquot dies
Perdura, dum intestina exputescunt tibi.
Nunc, dum salsura sat bona 'st, si id feceris,
Væuire poteris intestinis vilius.
Cap. Lien dierectu'st.
Palin. Ambula; id lieni optumum 'st.
Cap. Aufer istæc, quæso; atque hoc responde, quod rogo.
Poti'n' conjecturam facere, si narrem tibi,
Hac nocte quod ego somniavi dormiens?
Palin. Vah! solus hic homo 'st, qui sciat divinitus.
Quin conjectores a me consilium petunt:
Quod eis respondi, eâ omnes stant sententiâ.

ACTUS II. SCENA II.

COQUUS. CAPPADOX. PALINURUS. PHÆDROMUS.

Coq. Palinure, quid stas? quin depromuntur mihi,
Quæ opus sunt, parasito ut sit paratum prandium,
Quom veniat?
Palin. Mane, sis, dum huic conjicio somnium.

Coq. Tute ipse, si quid somniâsti, ad me refers.
Palin. Fateor.
Coq. Abi, deprome.
Palin. Age, tu interea huic somnium
Narra: meliorem, quam ego sum, suppono tibi.
Nam, quod scio, omne ex hoc scio.
Cap. Operam ut det.
Palin. Dabit.
Cap. Facit hic, quod pauci, ut sit magistro obsequens.
Da mî igitur operam.
Coq. Tametsi non novi, dabo.
Cap. Hac nocte in somnis visus sum [tuerier,]
Procul sedere longe a me Æsculapium,
Neque eum ad me adire; neque me magni pendere
Visu'st.
Coq. Item alios Deos facturos scilicet.
Sane illi inter se congruunt concorditer.
Nihil est mirandum, melius si nihil sit tibi:
Namque incubare satius te fuerat Jovi,
Qui tibi auxilium in jurejurando fuit.
Cap. Siquidem incubare velint, qui perjuraverint,
Locus non præberi potis est in Capitolio.
Coq. Hoc animum advorte: pacem ab Æsculapio
Petas, ne forte tibi eveniat magnum malum,
Quod in quiete tibi portentum 'st.
Cap. Bene facis.
Ibo, atque orabo.
Coq. Quæ res male vortat tibi.
Palin. Pro Dii immortales! quem conspicio? qui illic est?
Estne hic parasitus, qui missu'st in Cariam?
Heus Phædrome! exi, exi: exi, inquam, ocyus.
Phæd. Quî istic clamorem tollis?
Palin. Parasitum tuum
Video occurrentem, ellum, usque in plateâ ultimâ.
Hinc auscultemus, quid agat.
Phæd. Sane censeo.

ACTUS II. SCENA III.

CURCULIO. PHÆDROMUS. PALINURUS.

Curc. Date viam mihi, noti atque ignoti, dum ego hîc officium meum
Facio. Fugite omnes; abite; et de viâ secedite;
Ne quem in cursu capite, aut cubito, aut pectore offendam, aut genu.
Ita nunc subito, propere, et celere objectum 'st mihi negotium.
Nec quisquam sit tam opulentus, qui mihi obsistat in viâ,
Nec strategus, nec tyrannus quisquam, nec agoranomus,
Nec demarchus, nec comarchus, nec cum tantâ gloriâ,
Quin cadat, quin capite sistat in viâ de semitâ.
Tum isti Græci palliati, capite operto qui ambulant,
Qui incedunt suffarcinati cum libris, cum sportulis,
Constant, conferunt sermones inter sese drapetæ;
Obstant, obsistunt, incedunt cum suis sententiis,
Quos semper videas lubentes esse in thermopolio:
Ubi quid surripuêre, operto capitulo calidum bibunt;
Tristes atque ebrioli incedunt: eos ego si offendero,
Ex unoquoque eorum exciam crepitum polentarium.
Tum isti qui ludunt datatim servi scurrarum in viâ,
Et datores, et factores, omneis subdam sub solum.
Proinde se domi contineant, vitent infortunio.
Phæd. Recte hic monstrat, si imperare possit: nam ita nunc mos viget;
Ita nunc servitium 'st: profecto modus haberi non potest.
Curc. Ecquis est, qui mihi commonstret Phædromum, genium meum?
Ita res subita 'st: celeriter mî hoc homine convento 'st opus.
Palin. Te ille quærit.

Phæd. Quid si adeamus? heus, Curculio! te volo.
Curc. Quis vocat? quis nominat me?
Phæd. Qui te conventum cupit.
Curc. Haud magis cupis, quam ego te cupio.
Phæd. O mea opportunitas!
Curculio exoptate, salve!
Curc. Salve!
Phæd. Salvum gaudeo
Te advenire. Cedo tuam mihi dextram. Ubi sunt spes meæ?
Eloquere, obsecro, hercle.
Curc. Eloquere (te obsecro), ubi sunt meæ?
Phæd. Quid tibi 'st?
Curc. Tenebræ oboriuntur; genua inediâ succidunt.
Phæd. Lassitudine, (hercle) credo.
Curc. Retine, retine me, obsecro.
Phæd. Vide'n' ut expalluit! Dati'n' isti sellam, ubi assidat, cito,
Et aqualem cum aquâ? properati'n' ocyus?
Curc. Animo male 'st.
Phæd. Vi'n' aquam?
Curc. Si frustulenta 'st, da, obsecro, hercle, obsorbeam.
Phæd. Væ capiti tuo!
Curc. Obsecro, hercle, facite, ventum ut gaudeam.
Phæd. Maxume.
Curc. Quid facitis, quæso?
Palin. Ventum.
Curc. Nolo equidem mihi
Fieri ventulum.
Phæd. Quid igitur vis?
Curc. Esse, ut ventum gaudeam.
Phæd. Jupiter te Diique perdant!
Curc. Perii; prospicio parum;

Os amarum habeo, dentes plenos; lippiunt fauces fame;
Ita, cibi vacivitate, venio laxis lactibus.
Phæd. Jam edes aliquid.
Curc. Nolo (hercle) "aliquid:" certum, quam aliquid, mavolo.
Phæd. Immo, si scias, reliquiæ quæ sint.
Curc. Scire nimis lubet
Ubi sient: nam illis conventis sane opu'st meis dentibus.
Phæd. Pernam, abdomen, sumen, suis glandium.
Curc. Ai'n' tu omnia hæc?
In carnario fortasse dicis.
Phæd. Immo, in lancibus;
Quæ tibi sunt parata, postquam sciimus venturum.
Curc. Vide,
Ne me ludas.
Phæd. Ita me amabit, quam ego amo, ut ego haud mentior.
Sed, quo te misi, nihilo sum certior.
Curc. Nihil attuli.
Phæd. Perdidisti me.
Curc. Invenire possim, si mihi operam datis.
Postquam tuo jussu profectus sum, perveni in Cariam.
Video tuum sodalem; argenti rogo uti faciat copiam.
Scires velle gratiam tuam; noluit frustrarier:
Ut decet velle hominem amicum amico, atque opitularier;
Respondit mihi paucis verbis, atque adeo fideliter,
Quod tibi est, item sibi esse magnam argenti inopiam.
Phæd. Perdis me tuis dictis.
Curc. Immo, servo, et servatum volo.
Postquam mihi responsum 'st, abeo ab illo mœstus ad forum,

Me illo frustra advenisse. Forte adspicio militem.
Aggredior hominem: saluto adveniens. "Salve," inquit mihi:
Prehendit dextram: seducit; rogat, quid veniam Cariam.
Dico me illo advenisse animi causâ. Ibi me interrogat,
Ecquem in Epidauro Lyconem trapezitam noverim?
Dico me novisse. Quid lenonem Cappadocem? Annuo
Visitâsse. "Sed quid eum vis?"—"Quia de illo emi virginem
Triginta minis, vestem, aurum: et pro iis decem coaccedunt minæ."—
"Dedisti tu argentum?" inquam.—"Immo, apud trapezitam situm 'st,
Illum quem dixi Lyconem: atque ei mandavi, qui annulo meo
Tabulas obsignatas attulisset, ut daret operam,
Ut mulierem a lenone cum auro et veste abduceret."—
Postquam hoc mihi narravit, abeo ab illo. Revocat me illico;
Vocat ad cœnam: religio fuit; denegare nolui.
"Quid si adeamus, ac decumbamus?" inquit.—"Consilium placet.
Neque diem decet me morari, neque nocti nocerier."
"Omnis res parata 'st: et nos, quibus paratum 'st, assumus."—
Postquam cœnati atque appoti, talos poscit sibi in manum.
Provocat me in aleam, ut ego ludam: pono pallium:
Ille suum annulum opposuit: invocat Planesium.
Phæd. Meosne amores?
Curc. Tace parumper. Jacit volturios quatuor.

Talos arripio; invoco almam meam nutricem, Herculem.
Jacto basilicum: propino magnum poculum: ille ebibit:
Caput deponit: condormiscit. Ego ei subduco annulum.
Deduco pedes de lecto clam, ne miles sentiat.
Rogant me servi, quo eam? me dico ire, quo saturi solent.
Ostium ubi conspexi, exinde me illico protinam dedi.
Phæd. Laudo.
Curc. Laudato, quando illud, quod cupis, effecero.
Eamus nunc intro, ut tabellas consignemus.
Phæd. Num moror?
Curc. Atque aliquid prius obtrudamus, pernam, sumen, glandium,
(Hæc sunt ventri stabilimenta) panem, et assa bubula:
Poculum grande: aula magna; ut satis consilia suppetant.
Tute tabellas consignato; hic ministrabit: ego edam.
Dicam quemadmodum conscribas: sequere me hac intro.
Phæd. Sequor.

ACTUS III.

Lyco. Curculio. Cappadox.

Lyc. Beatus videor: subduxi ratiunculam,
Quantum æris mihi sit, quantumque alieni siet.
Dives sum, si non reddo eis, quibus debeo:
Si reddo illis, quibus debeo, plus alieni 'st.
Verum, hercle, vero, cum belle recogito,

Si magis me instabunt, ad prætorem sufferam.
Habent hunc morem plerique argentarii,
Ut alius alium poscant, reddant nemini:
Pugnis rem solvant, si quis poscat clarius.
Qui homo mature quæsivit pecuniam,
Nisi eam mature parsit, mature esurit.
Cupio aliquem emere puerum, qui usurarius
Nunc mihi quæratur: usus est pecuniâ.
Curc. Nil tu me saturum monueris: memini et scio.
Ego hoc effectum lepide tibi tradam: tace.
Edepol, næ ego hîc me intus explevi probe;
Et quidem reliqui in ventre cellæ uni locum,
Ubi reliquiarum reliquias reconderem.
Quis hic est, qui operto capite Æsculapium
Salutat? atat! quem quærebam. Sequere me.
Simulabo quasi non noverim. Heus tu! te volo.
Lyc. Unocule, salve.
Curc. Quæso, deridesne me?
Lyc. De Coclitum prosapiâ te esse arbitror:
Nam ii sunt unoculi.
Curc. Catapultâ hoc ictum 'st mihi
Apud Sicyonem.
Lyc. Nam quid id refert meâ,
An aulâ quassâ cum cinere effossus siet?
Curc. Superstitiosus hic quidem 'st: vera prædicat:
Nam illæc catapultæ ad me crebro commeant.
Adolescens, ob rempublicam hoc intus mihi
Quod insigne habeo, quæso, ne me incomities.
Lyc. Licetne inforare, si incomitiare non licet?
Curc. Non inforabis me quidem: nec mihi placet
Tuum profecto nec forum, nec comitium.
Sed hunc, quem quæro, commonstrare si potes,
Inibis a me solidam et grandem gratiam.
Lyconem quæro trapezitam.
Lyc. Dic mihi,
Quid eum nunc quæris? aut cujatis?
Curc. Eloquar.
Ab Therapontigono Platagidoro milite.

Lyc. Novi (edepol) nomen : nam mihi istoc nomine,
Dum scribo, explevi totas ceras quatuor.
Sed quid Lyconem quæris?
Curc. Mandatum 'st mihi,
Ut has tabellas ad eum ferrem.
Lyc. Quis tu homo es?
Curc. Libertus illius, quem omnes Summanum vocant.
Lyc. Summane, salve. Quî Summanus? fac sciam.
Curc. Quia vestimenta, ubi obdormivi ebrius,
Summano; ob eam rem me omnes Summanum vocant.
Lyc. Alibi te meliu'st quærere hospitium tibi:
Apud me profecto nihil est Summano loci.
Sed istum quem quæris, ego sum.
Curc. Quæso, tune is es
Lyco trapezita?
Lyc. Ego sum.
Curc. Multam me tibi
Salutem jussit Therapontigonus dicere,
Et has tabellas dare mē jussit.
Lyc. Mihin'?
Curc. Ita.
Cape; signum nosce: nostin'?
Lyc. Quid ni noverim?
Clypeatus elephantum ubi machærâ dissicit.
Curc. Quod istic scriptum 'st, id te orare jusserat,
Profecto ut faceres, suam si velles gratiam.
Lyc. Concede; inspiciam, quid sit scriptum.
Curc. Maxume,
Tuo arbitratu, dum auferam abs te id quod peto.
Lyc. " Miles Lyconi in Epidauro, hospiti suo,
Therapontigonus Platagidorus plurimam
Salutem dicit."
Curc. Meus hic est; hamum vorat.
Lyc. " Tecum oro, et quæso, qui has tabellas afferet
Tibi, ut ei detur, quam istic emi virginem;
Quod te præsente istic egi, teque interprete,

Et aurum, et vestem. Jam scis, ut convenerit.
Argentum des lenoni: huic des virginem."—
Ubi ipsus? cur non venit?
Curc. Ego dicam tibi:
Quia, nudius quartus, venimus in Cariam
Ex Indiâ. Ibi nunc statuam volt dare auream
Solidam faciundam ex auro Philippeo, quæ siet
Septempedalis, factis monimentum suis.
Lyc. Quamobrem istuc?
Curc. Dicam: quia enim Persas, Paphlagonas,
Sinopeas, Arabas, Caras, Cretanos, Syros,
Rhodiam atque Lyciam, Perediam et Perbibesiam,
Centauromachiam, et Classiam Unomammiam,
Libyamque oram omnem Conterebromiam,
Dimidiam partem nationum usque omnium,
Subegit solus intra viginti dies.
Lyc. Vah!
Curc. Quid mirare?
Lyc. Quia enim, in caveâ si forent
Conclusi, itidem uti pulli gallinacei,
Ita non potuêre uno anno circumirier.
Credo (hercle) te esse ab illo [jam:] ita nugas blatis.
Curc. Immo etiam porro, si vis, dicam.
Lyc. Nihil moror.
Sequere hac; te absolvam, quâ advenisti gratiâ.
Atque eccum video. Leno, salve.
Cap. Dii te ament.
Lyc. Quid hoc, quod ad te venio?
Cap. Dicas quid velis.
Lyc. Argentum accipias; cum illo mittas virginem.
Cap. Quid, quod juratus sum?
Lyc. Quid id refert tuâ,
Dum argentum accipias?
Cap. Qui monet, quasi adjuvat.
Sequimini.
Curc. Leno, cave in te sit mihi mora.

ACTUS IV. SCENA I.

Choragus.

Edepol, nugatorem lepidum lepide hunc nactu'st Phædromus.
Halophantam an sycophantam hunc magis esse dicam, nescio.
Ornamenta, quæ locavi, metuo ut possim recipere.
Quamquam cum istoc mihi negotî nihil est: ipsi Phædromo
Credidi: tamen asservabo. Sed, dum hic egreditur foras,
Commonstrabo, quo in quemque hominem facile inveniatis loco,
Ne nimio opere sumat operam, si quem conventum velit,
Vel vitiosum, vel sine vitio; vel probum, vel improbum.
Qui perjurum convenire volt hominem, mitto in comitium;
Qui mendacem et gloriosum, apud Cloacinæ sacrum.
Diteis, damnosos maritos sub Basilicâ quærito.
Ibidem erunt scorta exoleta, quique stipulari solent:
Symbolarum collatores apud forum piscarium.
In foro infimo boni homines atque dites ambulant.
In medio, propter Canalem, ibi ostentatores meri:
Confidentes, garrulique, et malevoli, supra Lacum,
Qui alteri de nihilo audacter dicunt contumeliam,
Et qui ipsi sat habent, quod in se possit vere dicier.
Sub Veteribus, ibi sunt qui dant, quique accipiunt fœnore.
Pone Castoris, ibi sunt, subito quibus credas male.
In Tusco vico, ibi sunt homines, qui ipsi sese venditant.
In Velabro vel pistorem, vel lanium, vel haruspicem,
Vel qui ipsi vortant, vel qui aliis, ut vorsentur, præbeant.

Diteis, damnosos maritos apud Leucadiam Oppiam.
Sed interim fores crepuêre: linguæ moderandum 'st mihi.

ACTUS IV. SCENA II.

CURCULIO. CAPPADOX. LYCO.

Curc. I tu præ, virgo: non queo, quod pone me est, servare.
Et aurum, et vestem omnem suam esse aibat, quidquid hæc haberet.
Cap. Nemo it inficias.
Curc. Attamen meliusculum 'st monere.
Lyc. Memento promisisse te, si quisquam hanc liberali
Causâ manu assereret, mihi omne argentum redditum iri,
Minas triginta.
Cap. Meminero: de istoc quietus esto:
Et nunc idem dico.
Curc. Et commeminisse ego hæc volam te.
Cap. Memini; et mancupio tibi dabo.
Curc. Egon' ab lenone quidquam
Mancupio accipiam? quibus sui nihil est, nisi una lingua,
Quî abjurant, si quid creditum 'st. Alienos mancupatis:
Alienos manumittitis; alienisque imperatis:
Nec vobis auctor ullus est, nec vosmet estis ulli.
Item genus est lenonium inter homines, meo quidem animo,
Ut muscæ, culices, pedesque, pulicesque,
Odio et malo et molestiæ: bono usui estis nulli.
Nec vobiscum quisquam in foro frugi consistere audet.
Qui constitit, culpant eum; conspuitur, vituperatur:

Eum rem fidemque perdere, tametsi nihil fecit, aiunt.
Lyc. Edepol, lenones, meo animo, novisti, lusce, lepide.
Curc. Eodem (hercle) vos pono et paro. Parissumi estis ibus.
Hi saltem in occultis locis prostant, vos in foro ipso.
Vos fœnore, hi male suadendo et lustris, lacerant homines.
Rogitationes plurimas propter vos populus scivit,
Quas vos rogatas rumpitis: aliquam reperitis rimam.
Quasi aquam ferventem, frigidam esse, ita vos putatis leges.
Lyc. Tacuisse mavellem.
Cap. Au! male [meditate] male dicax es.
Curc. Indignis si male dicitur, maledictum id esse dico:
Verum, si dignis dicitur, benedictum 'st, meo quidem animo.
Ego mancipem te nil moror, nec lenonem alium quemquam.
Lyco, numquid vis?
Lyc. Bene vale.
Curc. Vale.
Cap. Heus tu! tibi ego dico.
Curc. Eloquere, quid vis?
Cap. Quæso, ut hanc cures, bene ut sit isti.
Bene ego istam eduxi meæ domi, et pudice.
Curc. Si hujus miseret,
Ecquid das, quî bene sit?
Cap. Malum.
Curc. Tibi opu'st hoc, quî te procures.
Cap. Quid, stulta, ploras? ne time; bene (hercle) vendidi ego te.
Fac sis bonæ frugi sies. Sequere istum bella belle.
Lyc. Summane, numquid nunc jam me vis?
Curc. Vale atque salve;

Nam et operam et pecuniam benigne præbuisti.
Lyc. Salutem multam dicito patrono.
Curc. Nuntiabo.
Lyc. Numquid vis, leno?
Cap. Istas minas decem, quî me procurem,
Dum melius sit mihi, des.
Lyc. Dabuntur: cras peti jubeto.
Cap. Quando bene gessi rem, volo hîc in fano supplicare.
Nam illam minis olim decem puellam parvulam emi.
Sed eum, qui mihi illam vendidit, nunquam postilla vidi:
Periisse credo. Quid id meâ refert? ego argentum habeo.
Quoi homini Dei sunt propitii, lucrum ei profecto objiciunt.
Nunc rei divinæ operam dabo. Certum 'st bene me curare.

ACTUS IV. SCENA III.

Therapontigonus. Lyco.

Ther. Non ego nunc mediocri incedo iratus iracundiâ,
Sed eâpse illâ, quâ excidionem facere condidici oppidis.
Nunc, nisi tu mihi propere properas dare jam triginta minas,
Quas ego apud te deposivi, vitam propera ponere.
Lyc. Non (edepol) nunc ego te mediocri macto infortunio:
Sed eopse illo, quo mactare soleo, quoi nihil debeo.
Ther. Ne te mihi facias ferocem, aut supplicare censeas.

Lyc. Nec tu me quidem unquam subiges, redditum ut reddam tibi;
Nec daturus sum.
Ther. Idem ego istuc quom credebam, credidi
Te nihil esse redditurum.
Lyc. Cur nunc a me igitur petis?
Ther. Scire volo quoi reddidisti.
Lyc. Lusco liberto tuo.
Is Summanum se vocari dixit: eii reddidi,
Qui has tabellas obsignatas attulit.
Ther. Quas tu mihi tabulas,
Quos tu mihi luscos libertos, quos Summanos, somnias?
Nec mihi quidem libertus ullu'st.
Lyc. Facis sapientius,
Quam pars latronum, libertos qui habent, et eos deserunt.
Ther. Quid fecisti?
Lyc. Quod mandâsti, feci tui honoris gratiâ;
Tuum qui signum ad me attulisset, nuntium ne spernerem.
Ther. Stultior stulto fuisti, qui iis tabellis crederes.
Lyc. Quîs res publica et privata geritur, nonne iis crederem?
Ego abeo. Tibi res soluta 'st recte. Bellator, vale.
Ther. Quid valeam?
Lyc. At tu ægrota, si lubet, per me, ætatem quidem.
Ther. Quid ego nunc faciam? quid refert me fecisse regibus,
Ut mihi obedirent, si hic me hodie umbraticus deriserit?

ACTUS IV. SCENA IV.

CAPPADOX. THERAPONTIGONUS.

Cap. Quoi homini Dii sunt propitii, ei non esse iratos puto.
Postquam rem divinam feci, venit in mentem mihi,
Ne trapezita exsulatum abierit, argentum ut petam,
Ut ego potius comedim, quam ille.
Ther. Jusseram salvere te.
Cap. Therapontigonoplatagidore, salve! Salvus quom advenis
In Epidaurum, hîc hodie apud me nunquam delinges salem.
Ther. Bene vocas. Verum vocata res est, ut male sit tibi.
Sed quid agit meum mercimonium apud te?
Cap. Nihil apud me quidem.
Ne facias testes: neque equidem debeo quidquam.
Ther. Quid est?
Cap. Quod fui juratus, feci.
Ther. Reddi'n', an non, virginem,
Priusquam te huic meæ machæræ objicio, mastigia?
Cap. Vapulare ego te vehementer jubeo: ne me territes.
Illa abducta 'st: tu auferêre hinc a me, si perges mihi
Male loqui profecto: quoi ego, nisi malum, nihil debeo.
Ther. Mihin' malum minitare?
Cap. Atque (edepol) non minitabor, sed dabo,
Mihi si pergis molestus esse.
Ther. Leno minitatur mihi?
Meæque pugnæ prœliares plurimæ obtritæ jacent?
At ita me machæra et clypeus

Bene juvent pugnantem in acie; nisi mihi virgo redditur,
Jam ego te faciam ut hîc formicæ frustillatim differant.
Cap. At ita me volsellæ, pecten, speculum, calamistrum meum,
Bene me amassint, meaque axicia, linteumque extersum;
Ut ego tua magnifica verba, neque istas tuas magnas minas,
Non pluris facio, quam ancillam meam, quæ latrinam lavat.
Ego illam reddidi, qui argentum a te attulit.
Ther. Quis is est homo?
Cap. Tuum libertum sese aiebat esse Summanum.
Ther. Meum?
Atat! Curculio (hercle) verba mihi dedit, quom cogito.
Is mihi annulum surripuit.
Cap. Perdidistin' tu annulum?
Miles pulchre centuriatus est expuncto in manipulo.
Ther. Ubi nunc Curculionem inveniam?
Cap. In tritico facillume
Vel quingentos Curculiones, pro uno, faxo reperias.
Ego abeo. Vale atque salve.
Ther. Male vale; male sit tibi.
Quid ego faciam? maneam an abeam? siccine mihi esse os oblitum?
Cupio dare mercedem, qui illunc, ubi sit, commonstret mihi.

ACTUS V. SCENA I.

Curculio.

Antiquum poëtam audivi scripsisse in tragœdiâ,
Mulieres duas pejores esse, quam unam: res ita 'st:

Verum mulierem pejorem, quam hæc amica 'st Phædromi,
Non vidi, neque audivi; neque (pol) dici nec fingi potest
Pejor, quam hæc est: quæ, ubi me habere hunc conspicata 'st annulum,
Rogat unde habeam. "Quid id tu quæris?"—"Quia mihi quæsito 'st opus."—
Nego me dicere. Ut eum eriperet, manum arripuit mordicus.
Vix foras me abripui, atque effugi. Apage istanc caniculam.

ACTUS V. SCENA II.

PLANESIUM. PHÆDROMUS. CURCULIO. THERAPONTIGONUS.

Plan. Phædrome, propera.
Phæd. Quid properem?
Plan. Parasitum ne amiseris.
Magna res est.
Phæd. Nulla 'st mihi: nam, quam habui, absumsi celeriter.
Plan. Tene.
Phæd. Quid negotî 'st?
Plan. Rogita, unde istunc habeat annulum:
Pater istum meus gestitavit.
Curc. At mea matertera.
Plan. Mater ei utendum dederat.
Curc. Pater tuus rursum mihi.
Plan. Nugas garris.
Curc. Soleo: nam propter eas vivo facilius.
Quid nunc?
Plan. Obsecro, parenteisne meos mihi prohibeas?

Curc. Quid? ego sub gemmân' abstrusos habeo tuam matrem et patrem?
Plan. Libera ego sum nata.
Curc. Et alii multi, qui nunc serviunt.
Plan. Enimvero irascor.
Curc. Dixi equidem tibi, unde ad me hic pervenerit.
Quoties dicundum 'st? Elusi militem (inquam) in aleâ.
Ther. Salvus sum: eccum, quem quærebam. Quid agis, bone vir?
Curc. Audio.
Si vis tribus bolis, vel in chlamydem.
Ther. Quin tu is in malam crucem
Cum boletis, cum bulbis? redde etiam argentum, aut virginem.
Curc. Quod argentum, quas tu mihi tricas narras? quam tu virginem
Me reposcis?
Ther. Quam ab lenone abduxti hodie, scelus viri!
Curc. Nullam abduxi.
Ther. Certe eccistam, video.
Phæd. Virgo hæc libera 'st.
Ther. Mean' ancilla libera ut sit? quam ego nunquam emisi manu.
Phæd. Quis tibi hanc dedit mancupio? aut unde emisti? fac sciam.
Ther. Ego quidem pro istac rem solvi ab trapezitâ meo.
Phæd. Quam ego pecuniam quadruplicem abs te et lenone auferam,
Qui scias mercari furtivas atque ingenuas virgines.
Ambula in jus.
Ther. Non eo.
Phæd. Licet te antestari?
Ther. Non licet.
Phæd. Jupiter te male perdat! intestatus vivito.

Curc. At ego, quem licet, te.
Phæd. Accede huc.
Ther. Servum antestari! vide.
Curc. Hem! ut scias me liberum esse.
Ther. Ergo ambula in jus. Hem tibi!
Curc. O cives, cives!
Ther. Quid clamas?
Phæd. Quid istum tibi tactio est?
Ther. Quia mî libitum 'st.
Phæd. Accede huc tu: ego illum tibi dedam, tace.
Curc. Phædrome, obsecro, serva me.
Phæd. Tamquam me et Genium meum.
Miles, quæso ut mihi dicas, unde illunc habeas annulum,
Quem parasitus hic te elusit.
Plan. Per tua genua te obsecro,
Ut nos facias certiores.
Ther. Quid istuc ad vos attinet?
Quæratis chlamydem et machæram hanc, unde ad me pervenerit.
Curc. Ut fastidit gloriosus!
Ther. Mitte istum: ego dicam omnia.
Curc. Nihil est, quidquid ille dicit.
Plan. Fac me certiorem, obsecro.
Ther. Ego dicam: surge. Hanc rem agite, atque animum advortite.
Pater meus habuit Periphanes.
Plan. Periphanes?
Ther. Is, priusquam moritur, mihi dedit, tamquam suo,
Ut æquum fuerat, filio.
Plan. Pro Jupiter!
Ther. Et iste me hæredem fecit.
Plan. Pietas mea,
Serva me, quando ego te servavi sedulo.
Frater mi, salve.
Ther. Quî credam istuc ego? Cedo,

Si vera memoras, quæ fuit mater tua?
Plan. Cleobula.
Ther. Nutrix quæ fuit?
Plan. Archestrata.
Ea me spectatum tulerat per Dionysia.
Postquam illo ventum 'st, jam ut me collocaverat,
Exoritur ventus turbo: spectacula ibi ruunt:
Ego pertimesco: tum ibi me nescio-quis arripit
Timidam atque pavidam, nec vivam, nec mortuam.
Nec, quo me pacto abstulerit, possum dicere.
Ther. Memini istanc turbam fieri: sed tu dic mihi,
Ubi is est homo, qui te surripuit?
Plan. Nescio.
Verum hunc servavi semper mecum unâ annulum.
Cum hoc olim perii.
Ther. Cedo, ut inspiciam.
Curc. Sanan' es;
Quæ isti committas?
Plan. Sine modo.
Ther. Pro Jupiter!
Hic est, quem ego tibi misi natali die.
Tam facile novi, quam me. Salve, mea soror!
Plan. Frater mi, salve!
Phæd. Deos volo bene vortere
Istam rem vobis.
Curc. Et ego nobis omnibus;
Tu ut hodie adveniens cœnam des sororiam:
Hic nuptialem cras dabit.
Phæd. Promittimus.
Ther. Tace tu.
Curc. Non taceo, quando res vortit bene.
Tu istanc desponde huic, miles: ego dotem dabo.
Phæd. Quid dotis?
Curc. Egone? ut semper, dum vivat, me alat.
Ther. Verum (hercle) dico, me lubente feceris.
Et leno hic debet nobis triginta minas.
Phæd. Quamobrem istuc?
Ther. Quia ille ita repromisit mihi,

Si quisquam hanc liberali asseruisset manu,
Sine controversiâ omne argentum reddere.
Phæd. Nunc eamus ad lenonem.
Ther. Laudo.
Phæd. Hoc prius volo,
Meam rem agere.
Ther. Quid id est ?
Phæd. Ut mihi hanc despondeas.
Curc. Quid cessas, miles, hanc huic uxorem dare ?
Ther. Si hæc volt.
Plan. Mi frater, cupio.
Ther. Fiat.
Curc. Bene facis.
Phæd. Spondesne, miles, mihi hanc uxorem ?
Ther. Spondeo.
Phæd. Et ego huic cibum unâ spondeo.
Ther. Lepide facis.
Sed eccum lenonem, [incedit, thesaurum meum.]

ACTUS V. SCENA III.

CAPPADOX. THERAPONTIGONUS. PHÆDROMUS. PLANESIUM.

Cap. Argentariis male credi qui aiunt, nugas prædicant;
Nam et bene et male credi dico: id adeo hodie ego expertus sum.
Non male creditur, qui nunquam reddunt; sed prorsum perit.
Velut decem minas dum hic solvit, omneis mensas transiit.
Postquam nihil fit, clamore hominem posco. Ille in jus me vocat.
Pessume metui, ne mihi hodie apud prætorem solveret.
Verum amici compulerunt; reddit argentum domo.

Nunc domum properare certum 'st.
Ther. Heus tu, leno! te volo.
Phæd. Et ego te volo.
Cap. At ego vos nolo ambos.
Ther. Sta, sis, illico;
Atque argentum propere propera vomere.
Cap. Quid mecum 'st tibi?
Aut tecum? aut . . . .
Ther. Quia ego ex te hodie faciam pilum catapultarium;
Atque ita te nervo torquebo, itidem uti catapultæ solent.
Phæd. Delicatum te hodie faciam, cum catello ut accubes,
Ferreo, ego dico.
Cap. At ego vos ambo, in robusto carcere
Ut pereatis.
Ther. Collum obstringe; abduce istum in malam crucem.
Phæd. Quid? quid est? ipse ibit potius.
Cap. Pro Deûm atque hominum fidem!
Hoccine pacto indemnatum atque intestatum me abripi?
Obsecro, Planesium, et te, Phædrome, auxilium ut feras.
Plan. Frater, obsecro te, noli hunc condemnatum perdere.
Bene et pudice me domi habuit.
Ther. Haud voluntate id suâ:
Æsculapio huic habeto, quom pudica es, gratiam:
Nam, si is valuisset, jam pridem, quoquo posset, mitteret.
Phæd. Animum advortite, si potis sum hoc inter vos componere.
Mitte istunc. Accede huc, leno. Dicam meam sententiam,
Siquidem voltis, quod decrêro, facere.
Cap. Tibi permittimus,

Dum quidem (hercle) ita judices, ne quisquam a me argentum auferat.
Ther. Quodne promîsti?
Cap. Quî promisi?
Phæd. Linguâ.
Cap. Eâdem nunc nego.
[Ditandi,] non rem perdundi gratiâ, hæc nata 'st mihi.
Ther. Nihil agit: collum obstringe homini.
Cap. Jamjam faciam ut jusseris.
Ther. Quando vir bonus es, responde, quod rogo.
Cap. Roga quod lubet.
Ther. Promîstin', si liberali quisquam hanc assereret manu,
Te omne argentum redditurum?
Cap. Non commemini dicere.
Ther. Quid? negas?
Cap. Nego (hercle) vero. Quo præsente? quo in loco?
Ther. Me ipso præsente, et Lycone trapezitâ.
Cap. Non taces?
Ther. Non taceo.
Cap. Non? ego te floccifacio: ne me territes.
Ther. Me ipso præsente et Lycone, factum 'st.
Phæd. Satis credo tibi.
Nunc adeo, ut tu scire possis, leno, meam sententiam;
Libera hæc est; hic hujus frater est, hæc autem illius soror.
Hæc mihi nubet: tu huic argentum redde. Hoc judicium meum 'st.
Ther. Tu autem in nervo jam jacebis, nisi mihi argentum redditur.
Cap. Hercle, istam rem judicâsti perfidiose, Phædrome;
Et tibi oberit: et te, miles, Dii Deæque perduint!
Tu me sequere.
Ther. Quo sequar ego te?

Cap. Ad trapezitam meum,
Ad prætorem: nam inde rem solvo omnibus, quibus debeo.
Ther. Ego te in nervum, haud ad prætorem, hinc rapiam, ni argentum refers.
Cap. Ego te vehementer perire cupio, ne tu me nescias.
Ther. Itane vero?
Cap. Ita (hercle) vero.
Ther. Novi ego hos pugnos meos.
Cap. Quid tum?
Ther. Quid tum? rogitas? hisce ego, si tu me irritaveris,
Placidum ted hodie reddam.
Cap. Age ergo, recipe actutum.
Ther. Licet.
Phæd. Tu, miles, apud me cœnabis. Hodie fient nuptiæ.
Ther. Quæ res bene vortat mihi et vobis, spectatores, plaudite.

EPIDICUS.

DRAMATIS PERSONÆ.

Epidicus, } servi.
Thesprio, }

Stratippocles, } adolescentes.
Chæribulus, }

Apœcides, } senes.
Periphanes, }

Miles.

Philippa, mulier.

Virgo.

Fidicina.

Danista.

Grex.

ARGUMENTUM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

Emit fidicinam, filiam credens, senex
Persuasu servi, aliam qui conducticiam
Iterum pro amicâ ei subjecit. Filio
Dat herili argentum: eo sororem destinat
Imprudens juvenis. Mox compressæ ac militis
Cognoscit operâ sibi senex os sublitum,
Ut ille amicam, hæc quæritabat filiam.
Sed, inventâ gnatâ, servulum emittit manu.

ACTUS I. SCENA I.

EPIDICUS. THESPRIO.

Epid. Heus, adolescens!
Thes. Quis properantem me prehendit pallio?
Epid. Familiaris.
Thes. Fateor: nam odio es nimium familiariter.
Epid. Respice vero, Thesprio.
Thes. O! Epidicumne ego conspicor?
Epid. Certe: oculis recte uteris.
Thes. Salve.
Epid. Dii dent, quæ velis.
Venire salvum gaudeo.
Thes. Quid cæterum?
Epid. Quod eo assolet,
Cœna tibi dabitur.
Thes. Spondeo.
Epid. Quid?
Thes. Me accepturum, si dabis.
Epid. Quid tu? agis ut velis?
Thes. Exemplum adest.
Epid. Intelligo. Eugepæ!
Corpulentior videre, atque habitior.
Thes. Huic gratia.
Epid. Quam quidem jamdiu te perdidisse oportuit.
Thes. Minus jam furtificus sum, quam antehac.
Epid. Quid ita?
Thes. Rapio propalam.
Epid. Dii immortales infelicitent! ut tu es gradibus grandibus!
Nam, ut apud portum te conspexi, curriculo occepi sequi:
Vix adipiscundi potestas modo fuit.
Thes. Scurra es.
Epid. Scio,
Te esse quidem hominem militarem.

Thes. Audacter quamvis dicito.
Epid. Quid ais? perpetuon' valuisti?
Thes. Varie.
Epid. Qui varie valent,
Caprigenum hominum non placet mihi, neque pantherinum genus.
Thes. Quid tibi vis dicam, nisi quod est?
Epid. Ut illa respondeas probe.
Quid herilis noster filius? valet?
Thes. Pugilice atque athletice.
Epid. Voluptabilem mihi nuntium tuo adventu attulisti. Sed ubi
Est is?
Thes. Adveni simul.
Epid. Ubi is ergo est? nisi si in vidulo,
Aut si in melinâ attulisti.
Thes. Dii te perdant!
Epid. Te volo
Percontari: operam da; opera reddibitur tibi.
Thes. Jus dicis.
Epid. Me decet.
Thes. Jam tu autem nobis præturam geris?
Epid. Quem dices digniorem esse hominem hodie Athenis alterum?
Thes. At unum a præturâ tuâ, Epidice, abest.
Epid. Quidnam?
Thes. Scies.
Lictores duo, duo viminei fasces virgarum.
Epid. Væ tibi!
Sed quid ais?
Thes. Quid rogas?
Epid. Ubi arma sunt Stratippocli?
Thes. Pol, illa ad hosteis transfugerunt.
Epid. Armane?
Thes. Atque quidem cito.
Epid. Serione dicis tu?
Thes. Serio, inquam: hostes habent.

Epid. Edepol, facinus improbum !
Thes. At jam ante alii fecerunt idem.
Erit illi illa res honori.
Epid. Quî ?
Thes. Quia antea aliis fuit.
Epid. Mulciber (credo) arma fecit, quæ habuit Stratippocles :
Travolaverunt ad hosteis. Tum ille prognatus Theti,
Sine, perdat : alia apportabunt eii Nerei filiæ.
Id modo videndum 'st, ut materies suppetat scutariis,
Si, in singulis stipendiis, is ad hosteis exuvias dabit.
Thes. Supersede istis rebus jam.
Epid. Tu ipse, ubi lubet, finem face.
Thes. Desiste percontarier.
Epid. Eloquere, ipse ubi est Stratippocles ?
Thes. Est causa, quâ causâ simul mecum ire veritu'st.
Epid. Quidnam id est ?
Thes. Patrem videre se non volt etiam nunc.
Epid. Quapropter ?
Thes. Scies.
Quia formâ lepidâ et liberali captivam adolescentulam
De prædâ mercatu'st.
Epid. Quid ego ex te audio ?
Thes. Hoc, quod fabulor.
Epid. Cur eam emit ?
Thes. Animi causâ.
Epid. Quot illic homo animos habet ?
Nam certo, priusquam hinc ad legionem abiit domo,
Ipse mandavit mihi, ab lenone ut fidicina,
Quam amabat, emeretur sibi. Id ei impetratum reddidi.
Thes. Utcumque in alto ventus est, Epidice, exin velum vortitur.
Epid. Væ misero mihi ! male perdidit me.
Thes. Quid istuc ? quidnam est ?

Epid. Quid? istanc quam emit, quanti eam emit?
Thes. Vili.
Epid. Haud istuc te rogo.
Thes. Quid igitur?
Epid. Quot minis?
Thes. Tot.
Epid. Quadraginta minis!
Thes. Id adeo argentum ab danistâ apud Thebas sumsit fœnore,
In dies minasque argenti singulas, nummis.
Epid. Papæ!
Thes. Et is danista advenit unâ cum eo, qui argentum petit.
Epid. Dii immortales! ut ego interii basilice!
Thes. Quid jam? aut quid est,
Epidice?
Epid. Perdidit me.
Thes. Quis?
Epid. Ille, qui perdidit arma.
Thes. Nam
Quid ita?
Epid. Quia cotidie ipse ad me ab legione epistolas
Mittebat. Sed taceam optumum 'st: plus scire satiu'st, quam loqui
Servum hominem: ea sapientia 'st.
Thes. Nescio, (edepol) quid tu timidu's.
Trepidas, Epidice: ita voltum tuum video. Videre commeruisse
Hîc, me absente, in te aliquid mali.
Epid. Poti'n' ut molestus ne sis?
Thes. Abeo.
Epid. Adsta: abire hinc non sinam.
Thes. Quid nunc me retines?
Epid. Amatne istam, quam emit de prædâ?
Thes. Rogas? deperit.
Epid. Detegetur corium de tergo meo.
Thes. Plusque amat, quam te unquam amavit.

Epid. Jupiter te perduit!
Thes. Mitte nunc jam: nam ille me vetuit domum
Venire: ad Chæribulum jussit huc in proxumum: ibi manere jussit.
Eo venturu'st ipse.
Epid. Quid ita?
Thes. Dicam. Quia patrem prius
Se convenire non volt, neque conspicari, quam id argentum,
Quod debetur pro illâ, dinumeraverit.
Epid. Heu (edepol) res turbulentas!
Thes. Mitte me, ut eam nunc jam.
Epid. Hæccine ubi scibit senex? puppis
[Pereunda 'st] probe.
Thes. Quid istuc ad me attinet, quo tu intereas modo?
Epid. Quia perire solus nolo, te cupio perire mecum,
Benevolens cum benevolente.
Thes. Abi in malam rem maxumam a me
Cum istac conditione.
Epid. I sane, si quid festinas magis.
Thes. Nunquam hominem quemquam conveni, unde abierim lubentius.
Epid. Illic hinc abiit: solus es nunc. Quo in loco hæc res sit, vides,
Epidice: nisi quid tibi in tete auxilî 'st, absumtus es.
Tantæ in te impendent ruinæ; nisi suffulcis firmiter,
Non potes subsistere, ita-que in te irruunt montes mali.
Neque, ego nunc quomodo me expeditum ex impedito faciam,
Consilium placet. Ego miser perpuli meis dolis senem,
Ut censeret suam sese emere filiam. Is suo filio
Fidicinam emit, quam ipse amat, quam abiens mandavit mihi.
Is sibi nunc alteram ab legione adduxit animi
Causâ. Corium perdidi: nam, ubi senex senserit

Sibi data esse verba, virgis dorsum depoliet meum.
At enim tu præcave. Nihil est istuc: plane hoc corruptum 'st caput.
Nequam homo es, Epidice: quî tibi libido 'st male loqui?
Quia tute te deseris. Quid faciam? Men' tu rogas?
Tu quidem antehac aliis solebas dare consilia mutua.
Quid? quid? Aliquâ reperiundum 'st. Sed ego cesso ire obviam
Adolescenti, ut, quid negotî sit, sciam? atque ipse illic est.
Tristis est. Cum Chæribulo incedit æquali suo.
Huc concedam, orationem unde horum placide persequar.

ACTUS I. SCENA II.

STRATIPPOCLES. CHÆRIBULUS. EPIDICUS.

Strat. Rem tibi sum elocutus omnem, Chæribule; atque admodum
Meorum mœrorum atque amorum summam edictavi tibi.
Chær. Præter ætatem et virtutem stultus es, Stratippocles.
Idne pudet te, quia captivam, genere prognatam bono,
In prædâ es mercatus? Quis erit, vitio qui id vortat tibi?
Strat. Qui invident, omneis inimicos mî istoc facto reperi:
At pudicitiæ ejus nunquam nec vim nec vitium attuli.
Chær. Jam istoc probior es, meo quidem animo, quom in amore temperes.
Strat. Nihil agit, qui diffidentem verbis solatur suis.
Is est amicus, qui, in re dubiâ, re juvat, ubi re est opus.

Chær. Quid tibi me vis facere?
Strat. Argenti dare quadraginta minas,
Quod danistæ detur, unde ego illud sumsi fœnore.
Chær. Si (hercle) haberem, non negarem.
Strat. Nam quid te igitur retulit
Beneficum esse oratione, si ad rem auxilium emortuum 'st?
Chær. Quin (edepol) egomet clamore defatigor, differor.
Strat. Malim istiusmodi mihi amicos furno mersos, quam foro.
Sed operam Epidici nunc me emere pretio pretioso velim.
Quem quidem ego hominem, irrigatum plagis, pistori dabo,
Nisi hodie prius comparassit mihi quadraginta minas,
Quam argenti fuero elocutus ei postremam syllabam.
Epid. Salva res est: bene promittit: spero, servabit fidem.
Sine meo sumtu paratæ jam sunt scapulis symbolæ.
Aggrediar hominem. Advenientem peregre herum suum Stratippoclem
Salvâ impertit salute servus Epidicus.
Strat. Ubi is est?
Epid. Adest.
Salvum te gaudeo huc advenisse.
Strat. Tam tibi istuc credo, quam mihi.
Epid. Benene usque valuisti?
Strat. A morbo valui; ab animo æger fui.
Epid. Quod ad me attinuit, ego curavi: quod mandâsti mihi,
Impetratum 'st: emta ancilla 'st; quod tute ad me literas
Missiculabas.
Strat. Perdidisti omnem operam.
Epid. Nam quî perdidi?
Strat. Quia meo neque cara 'st cordi, neque placet.

Epid. Quid retulit
Mihi tantopere te mandare, et mittere ad me epistolas?
Strat. Illam amabam olim; nunc jam alia cura impendet pectori.
Epid. Hercle, miserum 'st, ingratum esse id omne quod facias bene.
Ego quod bene feci, male feci, quia amor mutavit locum.
Strat. Desipiebam mentis, cum illas scriptas mittebam tibi.
Epid. Men' piacularem oportet fieri ob stultitiam tuam?
Ut meum tergum stultitiæ tuæ subdas succidaneum?
Chær. Quid istic verba facimus? huic homini opu'st quadraginta minis
Celeriter calidis, danistæ quas resolvat, et cito.
Epid. Dic modo, unde auferre me vis? a quo trapezitâ peto?
Strat. Unde libet: nam, ni ante solem occasum hoc argentum [eloces,]
Meam domum ne inbitas; tu te in pistrinum [rectâ inferas.]
Epid. Facile tu istuc, sine periculo et curâ, corde libero,
Fabulare. Novi ego nostros: mihi dolet, quom ego vapulo.
Strat. Quid tu nunc? patieri'n' ut ego me interimam?
Epid. Ne feceris.
Ego istuc accedam periculum potius atque audaciam.
Strat. Nunc places; nunc ego te laudo.
Epid. Patiar ego istuc, quod lubet.
Strat. Quid de illâ fiet fidicinâ igitur?
Epid. Aliquâ reperibitur:
Aliquâ ope exsolvam; extricabor aliquâ.
Strat. Plenus consilî es.

Novi ego te.
Epid. Est Euboïcus miles locuples, multo auro potens,
Qui, ubi tibi istam emtam esse scibit, atque hanc adductam alteram,
Continuo te orabit ultro, ut illam transmittas sibi.
Sed ubi illa 'st, quam tu adduxisti tecum?
Strat. Jam, faxo, hîc erit.
Chær. Quid hîc nunc agimus?
Strat. Eamus intro huc ad te, ut hunc hodie diem
Luculente habeamus.
Epid. Ite intro. Ego de re argentariâ
Jam senatum convocabo in corde consiliarium,
Quoi potissumum indicatur bellum, unde argentum auferam.
Epidice, vide quid agas: ita res subito hæc objecta 'st tibi.
Non enim nunc tibi dormitandum, neque cunctandi copia 'st.
At eumdem senem oppugnare certum 'st consilium. I, i, abi
Intro; atque adolescenti dic jam nostro herili filio,
Ne hîc foras ambulet, neve usquam veniat obviam seni.

ACTUS II. SCENA I.

Apœcides. Periphanes.

Apœc. Plerique homines, quos, quom nihil refert, pudet; ubi pudendum 'st,
Ibi eos deserit pudor, quom usus est ut pudeat. Is adeo tu es. Quid
Est, quod pudendum siet, genere natam bono, pauperem, domum

Ducere uxorem? præsertim eam, quâ ex tibi commemores
Hanc, quæ domi 'st, filiam prognatam.
Periph. Revereor filium.
Apœc. At (pol) ego te credidi uxorem, quam tu extulisti, pudore exsequi:
Quojus quoties sepulcrum vides, sacruficas illico Orco hostiis:
Neque adeo injuriâ, quia licitum 'st eam tibi vivundo vincere.
Periph. O! Hercules ego fui, dum illa mecum fuit: neque sexta ærumna
Acerbior Herculi, quam illa mihi est objecta.
Apœc. Pulchra
(Edepol) dos pecunia 'st.
Periph. Quæ quidem (pol) non maritata 'st.

ACTUS II. SCENA II.

EPIDICUS. APŒCIDES. PERIPHANES.

Epid. St, st! tacete. Habete animum bonum. Liquido exeo foras
Auspicio, avi sinistrâ. Acutum cultrum habeo, senis quî extenterem
Marsupium. Sed eccum ipsum ante ædeis conspicor [et Apœcidem,]
Qualeis volo, vetulos duo. Jam ego me convortam in hirudinem,
Atque eorum exsugebo sanguinem, senati qui columen cluent.
Apœc. Continuo ut maritus fiat.
Periph. Laudo consilium tuum.
Apœc. Nam ego illum audivi in amore hærere apud nescio-quam fidicinam.
Periph. Id ego excrucior.

Epid. Dii (hercle) omnes me adjuvant, augent, amant.
Ipsi hi quidem mihi dant viam, quo pacto ab se argentum auferam.
Age, nunc jam orna te, Epidice, et palliolum in collum conjice;
Ita-que assimulato, quasi per urbem totam hominem quæsiveris.
Age, si quid agis. Dii immortales! utinam conveniam domi
Periphanem! per omnem urbem quem sum defessus quærere,
Per medicinas, per tonstrinas, in gymnasio, atque in foro,
Per myropolia, et lanienas, circumque argentarias.
Rogitando sum raucus factus: pæne in cursu concidi.
Periph. Epidice.
Epid. Epidicum quis est qui revocat?
Periph. Ego sum Periphanes.
Apœc. Et ego Apœcides sum.
Epid. Et ego quidem sum Epidicus. Sed, here, optumâ
Vos video ambo advenire opportunitate.
Periph. Quid rei est?
Epid. Mane: sine respirem, quæso.
Periph. Immo, acquiesce.
Epid. Animo male est.
Recipiam anhelitum.
Apœc. Clementer requiesce.
Epid. Animum advortite.
A legione omnes remissi sunt domum Thebis.
Apœc. Quis hoc
Scit factum?
Epid. Ego ita esse factum dico.
Periph. Sci'n' tu istuc?
Epid. Scio.
Periph. Quî tu scis?
Epid. Quia ego ire vidi milites plenis viis.

Arma referunt, et jumenta ducunt.
Periph. Nimis factum bene!
Epid. Tum captivorum quid ducunt secum! pueros, virgines,
Binos, ternos: alius quinque: fit concursus per vias.
Filios suos quisque visunt.
Periph. Hercle, rem gestam bene!
Epid. Tum meretricum numerus tantus, quantum in urbe omni fuit,
Obviam ornatæ occurrebant suis quæque amatoribus:
Eos captabant. Id adeo quî maxume animum advorterim,
Pleræque hæ sub vestimentis secum habebant retia.
Quom ad portum venio, atque ego illam illic video præstolarier:
Et cum eâ tibicinæ ibant quatuor.
Periph. Quîcum, Epidice?
Epid. Cum illâ, quam tuus gnatus annos multos deamat, deperit;
Ubi fidemque, remque, seque, teque, properat perdere:
Ea præstolabatur illum apud portam.
Periph. Vide'n' veneficam?
Epid. Sed vestita, aurata, ornata, ut lepide! ut concinne! ut nove!
Periph. Quid erat induta? an regillam induculam, an mendiculam,
Impluviatam? ut istæ faciunt vestimentis nomina.
Epid. Utin' impluvium induta eat?
Periph. Quid istuc est mirabile?
Quasi non fundis exornatæ multæ incedant per vias.
At tributus quom imperatu'st, negant pendi potesse:
Illis, quibus tributus major penditur, pendi potest.
Quid istæ, quæ vesti quotannis nomina inveniunt nova:
Tunicam rallam, tunicam spissam, linteolum cæsicium,

Intusiatam, patagiatam, caltulam, aut crocotulam,
Supparum aut subnimium, ricam, basilicum, aut exoticum,
Cumatile aut plumatile, cerinum aut melinum: gerræ maxumæ!
Cani quoque etiam ademtum 'st nomen.
Epid. Quî?
Periph. Vocant Laconicum.
Hæc vocabula auctiones subigunt ut faciant viri.
Quin tu, ut occepisti, loquere.
Epid. Occepêre aliæ mulieres
Duæ post me sic fabulari inter sese: ego abscessi solens
Paulum ab illis: dissimulabam me harum sermoni operam dare.
Nec satis exaudiebam, nec sermonis fallebar tamen,
Quæ loquerentur.
Periph. Id lubido est scire.
Epid. Ibi illarum altera
Dixit illi, quîcum ipsa ibat . . . .
Periph. Quid?
Epid. Tace ergo, ut audias.
Postquam illam sunt conspicatæ, quam tuus gnatus deperit,
"Quam facile et quam fortunate evenit illi (obsecro) mulieri,
Liberare quam volt amator!" — "Quisnam is est?" inquit altera
Illi. Ibi nominat Stratippoclem Periphanæ filium.
Periph. Perii,
Hercle! Quid ego ex te audio?
Epid. Hoc, quod actum. Egomet post, ubi illas audivi loqui,
Cœpi rursum vorsum ad illas pauxillatim accedere,
Quasi retruderet hominum me vis invitum.
Periph. Intelligo.
Epid. Ibi illa interrogavit illam: "Quî scis? quis id dixit tibi?" —

"Quin hodie allatæ sunt tabellæ ad eam a Strattippocle, eum
Argentum sumsisse apud Thebas ab danistâ fœnore:
Id paratum, et sese ob eam rem id ferre."

Periph. [Cedo,] ego occidi!

Epid. Hæc aibat sic audivisse se ab eâ, atque ab epistolâ.

Periph. Quid ego faciam nunc? consilium a te expetesso, Apœcides.

Apœc. Reperiamus aliquid calidi conducibilis consilî:
Nam ille quidem aut jam hîc aderit (credo) hercle, aut jam adest.

Epid. Si æquum siet
Me plus sapere quam vos, dederim vobis consilium catum,
Quod laudetis, ut ego opinor, uterque.

Periph. Ergo ubi est, Epidice?

Epid. Atque ad eam rem conducibile.

Apœc. Quid istuc dubitas dicere?

Epid. Vos priores esse oportet, nos posterius dicere,
Qui plus sapitis.

Apœc. Eia vero, age, dic.

Epid. At deridebitis.

Apœc. Non (edepol) faciemus.

Epid. Immo, si placebit, utitor
Consilium: si non placebit, reperitote rectius.
Mihi istic nec seritur, nec metitur; nisi ea, quæ tu vis, volo.

Periph. Gratiam habeo: fac participes nos tuæ sapientiæ.

Epid. Continuo arbitretur uxor tuo gnato: atque ut fidicinam
Illam, quam is volt liberare, quæ illum corrumpit tibi,
Ulciscare: atque ita curetur, usque ad mortem ut serviat.

Apœc. Fieri oportet.

Periph. Facere cupio quidvis, dum id fiat modo.
Epid. Hem!
Nunc occasio 'st faciundi, priusquam in urbem advenerit,
Sicut cras hîc aderit: hodie non venerit.
Periph. Quî scis?
Epid. Scio,
Quia mihi alius dixit, qui illinc venit, mane hîc affore.
Periph. Quin tu eloquere: quid faciemus?
Epid. Sic faciundum censeo;
Quasi tu cupias liberare fidicinam animi gratiâ,
Quasique ames vehementer tu illam.
Periph. Quam ad rem istuc refert?
Epid. Rogas?
Ut enim præstines argento, priusquam veniat filius,
Atque ut eam te in libertatem dicas emere.
Periph. Intelligo.
Epid. Ubi erit emta, ut aliquo ex urbe amoveas; nisi quid tua
Secus sententia 'st.
Periph. Immo, docte.
Epid. Quid tu autem, Apœcides?
Apœc. Quid ego jam? nisi te commentum nimis astute intelligo.
Epid. Jam tunc igitur amota ei erit omnis consultatio
Nuptiarum, ne gravetur, quod velis.
Apœc. Vive sapis: et placet.
Epid. Tum tute igitur callide, quidquid acturu's, age.
Periph. Rem (hercle) loquere.
Epid. Et reperi, hæc te quî abscedat suspicio.
Periph. Sine me scire.
Epid. Scibis: audi.
Apœc. Sapit hic pleno pectore.

Epid. Opus est homine, qui illo argentum deferat pro fidicinâ.
Nam te illo non æque opus facto 'st.
Periph. Quid jam?
Epid. Ne te censeat
Filii causâ facere.
Periph. Docte.
Epid. Quo illum ab illâ prohibeas,
Ne qua ob eam suspicionem difficultas eveniat.
Periph. Quem hominem inveniemus ad eam rem utilem?
Epid. Hic erit optumus.
Hic poterit cavere recte, jura qui et leges tenet.
Apœc. Epidice, habeas gratiam.
Epid. Sed ego istuc faciam sedulo.
Ego illum conveniam, atque adducam huc ad te, quoja 'st fidicina;
Atque argentum ego cum hoc feram.
Periph. Quanti emi potest minimo?
Epid. Illane?
Ad quadraginta fortasse eam posse emi minimo minis.
Verum, si plus dederis, referam: nihil in eâ re captio 'st.
Atque id non decem occupatum tibi erit argentum dies.
Periph. Quî dum?
Epid. Quia enim mulierem illam alius adolescens deperit,
Auro opulentus, magnus miles, Rhodius, raptor hostium,
Gloriosus. Hic emet illam de te, et dabit aurum lubens.
Face modo: est lucrum hîc tibi amplum.
Periph. Deos quidem oro.
Epid. Impetras.
Apœc. Quin tu is intro, atque huc argentum promis? Ego visam ad forum:

Epidice, eo veni.
Epid. Ne abeas, priusquam ego ad te venero.
Apœc. Usque opperiar.
Periph. Sequere tu intro.
Epid. I, numera: nil ego te moror.

ACTUS II. SCENA III.

Epidicus.

Nullum esse opinor ego agrum in agro Attico
Æque feracem, quam hic est noster Periphanes:
Quin ex occluso atque obsignato armario
Decutio argenti tantum, quantum mihi lubet.
Quod, (pol) ego metuo, si senex resciverit,
Ne ulmos parasitos faciat, quæ usque attondeant.
Sed me una turbat res ratioque, Apœcidi
Quam ostendam fidicinam aliquâ conducticiam.
Atque id quoque habeo. Mane me jussit senex
Conducere aliquam fidicinam sibi huc domum,
Dum rem divinam faceret, cantaret sibi.
Ea conducetur; atque ei præmonstrabitur,
Quo pacto fiat subdola advorsus senem.
Ibo intro; argentum accipiam ab damnoso sene.

ACTUS III. SCENA I.

Stratippocles. Chæribulus.

Strat. Exspectando exedor miser, atque exenteror, quomodo mihi
Epidici blanda dicta eveniant. Nimis diu maceror.
Sitne quid, necne sit, scire cupio.
Chær. Per illam tibi copiam,

Copiam parare aliam licet. Scivi equidem in principio
Illico nullam tibi esse in illo copiam.
Strat. Interii (hercle) ego!
Chær. Absurde facis, qui angas te animi.
Strat. Si (hercle) ego illum semel prehendero,
Nunquam irridere nos illum inultum sinam servum hominem.
Chær. Quid illum ferre vis?
Strat. Quid? tibi quoi divitiæ domi maxumæ
Sunt, is nummum nullum habes, nec sodali tuo in te copia 'st.
Chær. Si (hercle) habeam, pollicear lubens: verum aliquid, aliquâ, aliquo modo,
Alicunde, ab aliquî, aliqua tibi spes est fore mecum fortunam.
Strat. Væ tibi, murcide homo!
Chær. Quî tibi lubet mihi male loqui?
Strat. Quippe tu mihi aliquid, aliquo modo, alicunde, ab aliquibus blatis,
Quod nusquam 'st: neque ego id immitto in aureis meas: nec mihi
Plus adjumenti ades, quam ille qui nunquam etiam natu'st.

ACTUS III. SCENA II.

EPIDICUS. STRATIPPOCLES. CHÆRIBULUS.

Epid. Fecisti jam officium tu tuum: me meum nunc facere oportet.
Per hunc curam quieto tibi licet esse. Hoc quidem jam periit:

Ni quid tibi hinc in spem referas: hoc [hostium potitum 'st.]
Crede modo tu mihi: sic ego ago; sic egêre nostri.
Pro Dii immortales! mihi hunc diem dedistis luculentum!
Ut facilem, atque impetrabilem! Sed ego hinc migrare cesso,
Ut importem in coloniam hunc auspicio commeatum?
Mihi cesso, quom sto. Sed quid hoc? Ante ædeis duos sodaleis,
Herum et Chæribulum, conspicor. Quid hîc agitis? Accipe hoc sis.
Strat. Quantum hîc inest?
Epid. Quantum sat est, et plus satis: supersit.
Decem minis plus attuli, quam tu danistæ debes.
Dum tibi ego placeam atque obsequar, meum tergum floccifacio.
Strat. Nam quid ita?
Epid. Quia ego tuum patrem faciam perenticidam.
Strat. Quid istuc est verbi?
Epid. Nil moror vetera et vulgata verba,
Peratim ductare: at ego follitim ductitabo.
Nam leno omne argentum abstulit pro fidicinâ, (ego resolvi;
Manibus his dinumeravi) pater suam gnatam quam esse credit.
Nunc, iterum ut fallatur pater, tibique auxilium apparetur,
Inveni viam. Ita ego suasi seni, atque hanc habui orationem,
Uti, tu quom redîsses, ne tibi ejus copia esset.
Strat. Euge! euge!
Epid. Ea jam domi 'st pro illâ.
Strat. Teneo.
Epid. Nunc auctorem

Dedit mihi ad hanc rem Apœcidem. Is apud forum manet me :
Quasi, quoi emeret, caveat.
Strat. Haud male.
Epid. Jam ipse cautor captu'st.
Ipse in meo collo tuus pater crumenam collocavit.
Is adornat, adveniens domi extemplo ut maritus fias.
Strat. Uno persuadebit modo, si illam, quæ adducta 'st mecum,
Mihi ademsit Orcus.
Epid. Nunc ego hanc astutiam institui.
Deveniam ad lenonem domum egomet solus : eum ego docebo,
Si qui ad eum adveniant, ut sibi datum esse argentum dicat
Pro fidicinâ : argenti minas se habere quinquaginta.
Quippe ego qui, nudius tertius, meis manibus dinumeravi
Pro illâ tuâ amicâ, quam pater suam filiam esse retur.
Ibi leno sceleratum caput suum imprudens alligabit,
Quasi pro illâ argentum acceperit, quæ tecum adducta nunc est.
Chær. Vorsutior es, quam rota figularis.
Epid. Jam ego parabo
Aliquam dolosam fidicinam, nummo conducta quæ sit ;
Quæ se emtam simulet ; quæ senes duo docta ludificetur.
Eam ducet simul Apœcides ad tuum patrem.
Strat. Ut parate !
Epid. Eam permeditatam, meis dolis astutiisque onustam,
Mittam. Sed nimis longum loquor : diu me estis demorati.
Hæc scitis jam, ut futura sint. Abeo.
Strat. Bene ambulato.

Chær. Nimis doctus ille est ad malefaciundum.
Strat. Me quidem certo
Servavit consiliis suis.
Chær. Abeamus intro hinc ad me.
Strat. Atque aliquanto lubentius quam abs te sum egressus intus.
Virtute atque auspicio Epidici cum prædâ in castra redeo.

ACTUS III. SCENA III.

PERIPHANES. APŒCIDES. SERVUS.

Periph. Non oris causâ modo homines æquum fuit
Sibi habere speculum, ubi os contemplarent suum;
Sed, quî perspicere possent cor, sapientiæ.
Fuit conducibile hoc quidem meâ sententiâ,
Igitur perspicere ut possent cordis copiam.
Ubi id inspexissent, cogitarent postea,
Vitam ut vixissent olim in adolescentiâ.
Vel quasi egomet, qui dum filii causâ cœperam
Ego me excruciare animi, quasi quid filius
Meus deliquisset mederga; aut quasi non plurimum
Malefacta mea essent solida in adolescentiâ.
Profecto deliramus interdum senes.
Sed meus sodalis it cum prædâ Apœcides.
Venire salvum mercatorem gaudeo.
Quid fit?
Apœc. Dii Deæque te adjuvant.
Periph. Omen placet.
Apœc. Quoi omini omnes suppetunt res prosperæ.
Sed tu hanc intro jubeas abduci.
Periph. Heus! foras
Exite huc aliquis. Duce istam intro mulierem;
Atque audi'n'?
Ser. Quid vis?

Periph. Cave sîris cum filiâ
Meâ copulari hanc, neque conspicere. Jam tenes?
In ædiculam istanc seorsum concludi volo.
Divortunt mores virgini longe ac lupæ.
Apœc. Docte et sapienter dicis. Non nimis potest
Pudicitiam quis suæ servare filiæ.
Edepol, næ istam tempore gnato tuo
Sumus præmercati.
Periph. Quid jam?
Apœc. Quia dixit mihi
Jamdudum se alius tuum vidisse hîc filium.
Periph. Hanc (edepol) rem apparabat.
Apœc. Plane (hercle) hoc quidem 'st.
Næ, tu habes servum graphicum, et quantivis pretî!
Non caru'st auro contra. Ut ille fidicinam
Fecit nescire prorsus, se esse emtam tibi!
Ita ridibundam atque hilaram huc adduxit simul.
Periph. Mirum, hoc quî potuit fieri!
Apœc. Te pro filio
Facturum dixit rem esse divinam domi,
Quia Thebis salvus redierit.
Periph. Recte instituit.
Apœc. Immo, ipsus illi dixit, conductam esse eam,
Quæ hîc administraret ad rem divinam tibi.
Ego illic me autem sic assimulabam quasi
Stolidum, quom bardum me faciebam.
Periph. Immo, ita decet.
Apœc. Res magna amici apud forum agitur: ei volo
Ire advocatus.
Periph. At, quæso, ubi erit otium,
Revortere ad me extemplo.
Apœc. Continuo hîc ero.
Periph. Nihil homini amico est opportuno amicius:
Sine tuo labore, quod velis, actum est tamen.
Ego si allegâssem aliquem ad hoc negotium
Minus hominem doctum, minusque ad hanc rem callidum,

Os sublitum esset: itaque me albis dentibus
Meus derideret filius meritissumo.
Sed hic quis est, quem huc advenientem conspicor,
Suam qui undantem chlamydem quassando facit?

ACTUS III. SCENA IV.

Miles. Periphanes. Fidicina.

Mil. Cave præterbitas ullas ædeis, quin roges,
Senex ubi habitat Periphanes Platenius.
Incertus tuum cave ad me retuleris pedem.
Periph. Adolescens, si istunc hominem, quem tu quæritas,
Tibi commonstrasso, ecquam abs te inibo gratiam?
Mil. Virtute belli armatus promerui, ut mihi
Omneis mortaleis deceat agere gratias.
Periph. Non reperisti, adolescens, tranquillum locum,
Ubi tuas virtutes explices, ut postulas.
Nam strenuiori deterior si prædicat
Suas pugnas, de illius ore fiunt sordidæ.
Sed istum quem quæris Periphanem Platenium,
Ego sum, si quid vis.
Mil. Nempe quem, in adolescentiâ,
Memorant, apud reges, armis, arte duellicâ,
Divitias magnas indeptum?
Periph. Immo, si audias
Meas pugnas, fugias manibus demissis domum.
Mil. Pol, ego magis unum quæro, meas quoi prædicem,
Quam illum, qui memoret suas mihi.
Periph. Hic non est locus.
Quin tu alium quæras, quoi centones sarcias.
[Atque hæc stultitia 'st me illi vitio vortere,
Egomet quod factitavi in adolescentiâ:

Quom militabam, pugnis memorandis meis
Eradicabam hominum aureis, quando occeperam.]
Mil. Animum advorte, ut, quod ego ad te venio, intelligas.
Meam amicam audivi te esse mercatum.
Periph. Atate!
Nunc demum scio ego hunc, qui sit; quem dudum Epidicus
Mihi prædicavit militem. Adolescens, ita 'st
Ut dicis: emi.
Mil. Volo te verbis pauculis,
Si tibi molestum non est.
Periph. Non (edepol) scio,
Molestumne sit mihi, nisi dicis quid velis.
Mil. Mihi illam ut tramittas; argentum accipias.
Periph. Habeas.
Mil. Nam quid ego apud te parcam proloqui?
Ego illam hodie volo facere libertam meam,
Mihi concubina quæ sit.
Periph. Te absolvam brevi:
Argenti quinquaginta mihi illa emta est minis.
Si sexaginta mihi denumerantur minæ,
Tuas possidebit mulier, faxo, ferias:
Atque ita profecto, ut eam ex hoc exoneres agro.
Mil. Estne emta mihi hæc?
Periph. Istis legibus habeas licet.
Mil. Conciliavisti pulchre.
Periph. Heus! foras educite,
Quam introduxistis fidicinam: atque etiam fides,
Ei quæ accessére, tibi addam dono gratiis.
Age, accipe hanc sis.
Mil. Quæ intemperiæ te tenent?
Quas tu mihi tenebras cudis? quin tu fidicinam
Produci intus jubes?
Periph. Hæc ergo est fidicina.
Hîc alia nulla 'st.
Mil. Non mihi nugari potes.

Quin tu huc producis fidicinam Acropolistidem?
Periph. Hæc, inquam, est.
Mil. Non hæc, inquam, est: non novisse me
Meam rere amicam posse?
Periph. Hanc, inquam, filius
Meus deperibat fidicinam.
Mil. Hæc non est ea.
Periph. Quid? non est?
Mil. Non est.
Periph. Unde hæc igitur gentium 'st?
Equidem (hercle) argentum pro hac dedi.
Mil. Stulte datum
Reor, atque peccatum largiter.
Periph. Immo, hæc ea 'st:
Nam servum misi, qui sectari solet meum
Gnâtum: ipse hanc emit fidicinam.
Mil. Hem! istic homo
Articulatim te concidit, senex, tuus
Servus.
Periph. Quid? concidit?
Mil. Mihi sic suspicio 'st.
Nam, pro fidicinâ, hæcce supposita 'st tibi.
Senex, tibi os est sublitum plane et probe.
Periph. Ego illam requiram jam, ubi ubi est. Bellator, vale.
Euge! frugi, Epidice, frugi es! pugnâsti! Homo es,
Qui me emunxisti mucidum, minimi pretî.
Mercatus te hodie est de lenone Apœcides?
Ehodum!
Fid. Ego istunc hominem nunquam audivi ante hunc diem;
Neque me quidem emere quisquam ullâ pecuniâ
Potuit: plus jam sum libera quinquennium.
Periph. Quid tibi negoti 'st meæ domi igitur?
Fid. Audies.
Conducta veni, ut fidibus cantarem seni,

Dum rem divinam faceret.
Periph. Fateor me omnium
Hominum esse Athenis Atticis minimi pretî.
Sed tu novistin' fidicinam Acropolistidem?
Fid. Tam facile, quam me.
Periph. Ubi habitat?
Fid. Postquam libera 'st, ubi
Habitet dum, incerto scio.
Periph. Eho! ai'n'? quis eam liberaverit,
Volo scire, si scis.
Fid. Id, quod audivi, audies.
Stratippoclem, audivi, Periphani filium,
Absentem curavisse ut fieret libera.
Periph. Perii, hercle! Si istæc vera sunt, planissume
Meum exenteravit Epidicus marsupium.
Fid. Hæc sic audivi: numquid me vis cæterum?
Periph. Malo cruciatu ut pereas, atque abeas cito.
Fid. Fides non reddis?
Periph. Neque fides, neque tibias.
Propera igitur fugere hinc, si te Dii amant.
Fid. Abiero.
Flagitio cum majore post reddes tamen.
Periph. Quid nunc? qui in tantis positus sum sententiis,
Eumne ego sinam impune? Immo, etiam si alterum
Tantum perdundum 'st, perdam potius, quam sinam
Me impune irrisum esse habitum, depeculatum eis.
Sic data esse verba præsenti palam!
Atque me minoris facio præ illo, qui omnium
Legum atque jurium fictor, conditor cluet.
Is etiam sese sapere memorat; malleum
Sapientiorem * * * manubrio.

ACTUS IV. SCENA I.

PHILIPPA. PERIPHANES.

Phil. Si quid homini miseriarum, quod miserescat miseri ex animo, est,
Id ego experior, quoi multa in unum locum confluunt, quæ meum
Pectus pulsant simul: multiplex ærumna me exercitam habet: paupertas,
Pavor territat mentem animi; neque, ubi meas collocem spes,
Habeo usquam munitum locum: ita gnata mea hostium 'st potita;
Atque, ea nunc ubi sit, nescio.
Periph. Quis illæc est mulier, timido
Pectore peregre adveniens, quæ ipsa se miseratur?
Phil. In his dictu'st
Locis habitare mihi Periphanes.
Periph. Me nominat hæc: credo ego,
Illi hospitio usus [venit.]
Phil. Pervelim mercedem dare,
Qui monstret eum mihi hominem, aut ubi habitet.
Periph. Noscito ego hanc.
Nam videor, nescio ubi, me vidisse prius. Estne ea, an non
Est, quam animus retur meus?
Phil. Dii boni! visitavi antidhac.
Periph. Certe ea est, quam in Epidauro pauperculam memini comprimere.
Phil. Plane hic ille est, qui mihi in Epidauro primus pudicitiam
Pepulit.
Periph. Quæ meo compressu peperit filiam, quam domi
Nunc habeo.

Phil. Quid si adeam?
Periph. Haud scio an congrediar, si hæc ea 'st.
Phil. Sin est is homo, sicut anni multi me dubiam dant . . . .
Periph. Longa
Dies meum incertat animum. Sin ea est, quam incerto autumo, hanc
Congrediar astu.
Phil. Muliebris adhibenda mihi malitia nunc est.
Periph. Compellabo.
Phil. Orationis aciem contra conferam.
Periph. Salva sis!
Phil. Salutem accipio mihi et meis.
Periph. Quid cæterum?
Phil. Salvus sis: quod credidisti, reddo.
Periph. Haud accuso fidem.
Novin' ego te?
Phil. Si ego te novi, animum inducam, uti noveris.
Periph. Ubi te visitavi?
Phil. Inique injuriu's.
Periph. Quid jam?
Phil. Quia
Tuæ memoriæ interpretari me æquum censes.
Periph. Commode
Fabulata es.
Phil. Mira memoras.
Periph. Hem! istuc rectius.
Meministin'?
Phil. Memini id.
Periph. In Epidauro . . . .
Phil. Ah! guttulâ
Pectus ardens mî adspersisti.
Periph. Virgini pauperculæ,
Tuæque matri, me levare paupertatem.

Phil. Tun' is es,
Qui, per voluptatem tuam, in me ærumnam obsevisti gravem?
Periph. Ego sum. Salve.
Phil. Salva sum, quia te esse salvum sentio.
Periph. Cedo manum.
Phil. Accipe. Ærumnosam et miseriarum compotem
Mulierem retines.
Periph. Quid est, quod voltus se turbat tuus?
Phil. Filiam, quam ex te suscepi . . . .
Periph. Quid eam?
Phil. Eductam perdidi.
Hostium est potita.
Periph. Habe animum lenem, et tranquillum face:
Domi meæ eccam salvam et sanam. Nam, postquam audivi illico
Ex meo servo, illam esse captivam, continuo argentum dedi,
Ut emeretur. Ille eam rem adeo sobrie et frugaliter
Accuravit, ut alias res est impense improbus.
Phil. Fac videam, si me vis.
Periph. Eho! istinc, Canthara, jube
Statim Telestidem prodire filiam ante ædeis meam,
Ut suam videat matrem.
Phil. Remigrat animus nunc demum mihi.

ACTUS IV. SCENA II.

FIDICINA. PERIPHANES. PHILIPPA.

Fid. Quid est, pater, quod me excivisti ante ædeis?
Periph. Ut matrem tuam
Videas, adeas, advenienti des salutem atque osculum.
Fid. Quam meam matrem?

Periph. Quæ exanimata exsequitur adspectum tuum.
Phil. Quis istæc est, quam tu osculum mihi ferre jubes?
Periph. Tua filia.
Phil. Hæccine?
Periph. Hæc.
Phil. Egone osculum huic dem?
Periph. Cur non, quæ ex te nata sit?
Phil. Tu, homo, insanis.
Periph. Egone?
Phil. Tute.
Periph. Cur?
Phil. Quia ego hanc, quæ siet,
Neque scio, neque novi; neque ego hanc oculis vidi ante hunc diem.
Periph. Scio, quid erres, quia vestitum atque ornatum mutabilem
Habet hæc.
Phil. Aliter catuli longe olent, aliter sues. Nego
Eam me novisse, quæ sit.
Periph. Pro Deûm atque hominum fidem!
Quid? ego lenocinium facio? qui habeam alienos domi,
Atque argentum egurgitem domo prorsum. Quid tu, quæ patrem
Tuum vocas me, atque osculare? quid stas stupida? quid taces?
Fid. Quid loquar vis?
Periph. Hæc negat se tuam esse matrem.
Fid. Ne fuat,
Si non volt. Equidem, hac invitâ, tamen ero matris filia.
Non me istanc cogere æquum 'st meam esse matrem, si nevolt.
Periph. Cur me igitur patrem vocabas?

Fid. Tua istæc culpa 'st, non mea.
Non patrem ego te nominem, ubi tu tuam me appelles filiam?
Hanc quoque etiam, si me appellet filiam, matrem vocem.
Negat hæc, filiam me suam esse; non ergo hæc mater mea 'st.
Postremo, hæc mea culpa non est: quæ didici, dixi omnia.
Epidicus mihi magister fuit.
Periph. Perii! plaustrum perculi.
Fid. Numquid ego ibi peccavi?
Periph. Si (hercle) te unquam audivero patrem
Me vocare, vitam tuam ego interimam, pessuma.
Fid. Non voco.
Ubi voles pater esse, ibi esto: ubi noles, ne fueris pater.
Phil. Quid? ob eam rem hanc emisti, quia tuam gnatam ratu's? quibus
De signis agnoscebas?
Periph. Nullis.
Phil. Quare filiam
Credidisti nostram?
Periph. Servus Epidicus dixit mihi.
Phil. Quid? si servo aliter visum 'st, non poteras novisse, obsecro?
Periph. Quid ego? qui illam, ut primum vidi, nunquam vidi postea?
Phil. Perii misera!
Periph. Ne fle, mulier: intro abi; habeto animum bonum.
Ego illam reperiam.
Phil. Hinc Athenis civis eam emit Atticus:
Adolescentem equidem dicebant emisse.
Periph. Inveniam; tace:
Abi modo intro, atque hanc asserva Circam, Solis filiam.

Ego, relictis rebus, Epidicum operam quærundo dabo:
Si invenio, exitiabilem ego illi faciam hunc, ut fiat, diem.

ACTUS V. SCENA I.

STRATIPPOCLES. EPIDICUS. DANISTA. VIRGO.

Strat. Male morigerus mihi est danista, qui de me argentum non petit,
Neque illam adducit, quæ emta ex prædâ 'st. Sed, eccum, incedit Epidicus.
Quid illuc est, quod illi caperat frons severitudine?
Epid. Si undecim Deos præter sese secum adducat Jupiter,
Ita non omnes ex cruciatu poterunt eximere Epidicum.
Periphanem emere lora vidi: aderat ibi unâ Apœcides.
Nunc homines me quæritare credo. Senserunt: sciunt
Sibi data esse verba.
Strat. Quid agis, mea commoditas?
Epid. Quod miser.
Strat. Quid est tibi?
Epid. Quin tu mihi adornas ad fugam viaticum,
Priusquam pereo? nam per urbem duo defloccati senes
Quæritant me: in manibus gestant copulas sescuncias.
Strat. Habe bonum animum.
Epid. Quippe ego, quoi libertas in mundo sita 'st?
Strat. Ego te servabo.

Epid. Edepol, me illi melius, si nacti fuant.
Sed quis est hæc muliercula, et illic gravastellus, qui venit ?
Strat. Hic est danista: hæc illa 'st autem, quam emi ex prædâ.
Epid. Hæccine 'st ?
Strat. Hæc. Estne, ut tibi dixi ? Adspecta.
Epid. Hæc ?
Strat. Contempla, Epidice:
Usque ab unguiculo ad capillum summum 'st festivissuma.
Estne ? Considera. Vide ! Signum pictum pulchre videris.
Epid. Ex tuis verbis meum futurum corium pulchrum prædicas ;
Quem Apelles atque Zeuxis duo pingent pigmentis ulmeis.
Strat. Dii immortales ! otiose îsse admiror. Pedibus pulmoneis
Qui perhibetur, prius venisset, quam tu advenisti mihi.
Dan. Hæc (edepol) remorata med est.
Strat. Siquidem istius gratiâ
Es remoratus, quod ista voluit, nimium advenisti cito.
Dan. Age, age, absolve me, atque argentum numera, ne comites morer.
Strat. Pernumeratum est.
Dan. Tene crumenam: huc inde.
Strat. Sapienter venis.
Opperire, dum effero ad te argentum.
Dan. Matura.
Strat. Domi est.
Epid. Sati'n' ego oculis utilitatem obtineo sincere, an parum ?
E Philippâ matre natam [a] Thebis, Epidauri satam,
Videon' ego Telestidem te, Periphani filiam?

Vir. Quis tu homo es, qui meûm parentûm nomen memoras, et meum?
Epid. Non me novisti?
Vir. Quod quidem nunc veniat in mentem mihi.
Epid. Non meministi me auream ad te afferre natali die
Lunulam, atque annellum aureolum in digitum?
Vir. Memini, mi homo.
Tun' is es?
Epid. Ego sum; et istic frater tuus est, aliâ matre, uno patre.
Vir. Quid, pater meus? vivu'st?
Epid. Animo liquido et tranquillo es: tace.
Vir. Dii me ex perditâ servatam cupiunt, si vera autumas.
Epid. Non habeo ullam occasionem, ut apud te falsa fabuler.
Strat. Accipe argentum hoc, danista. Hîc sunt quadraginta minæ.
Si quid erit dubium, immutabo.
Dan. Bene fecisti: bene vale.
Strat. Nunc enim tu mea es.
Vir. Soror quidem (edepol), ut tu æque scias.
Salve, frater!
Strat. Sanan' hæc est?
Epid. Sana, si appellat suum.
Strat. Quid? ego modo huic frater factus, dum intro eo atque exeo?
Epid. Quod boni 'st, id tacitus [taceas] tute tecum, et gaudeas.
Strat. Perdidisti, et reperisti me, soror.
Epid. Stultus, tace!
Tibi quidem, quod ames, domi præsto 'st fidicina, operâ meâ:
Et sororem in libertatem idem operâ concilio meâ.
Strat. Epidice, fateor.
Epid. Abi intro, ac jube huic aquam calefieri.

Cætera hæc posterius, faxo, scibis, ubi erit otium.
Strat. Sequere hac me, mea soror.
Epid. Ego ad vos Thesprionem jussero
Huc transire. Sed memento, si quid sæviunt senes,
Suppetias mihi cum sorore ferre.
Strat. Facile istuc erit.
Epid. Thesprio, exi istac per hortum; affer domum auxilium mihi.
Magna 'st res. Minoris multo facio, quam dudum, senes.
Remeabo intro, ut accurentur advenientes hospites.
Eâdem hæc intus edocebo, quæ ego scio, Stratippoclem.
Non fugio: domi adesse certum 'st: neque ille haud objiciet mihi
Pedibus sese provocatum. Abeo intro: nimis longum loquor.

ACTUS V. SCENA II.

PERIPHANES. APŒCIDES. EPIDICUS

Periph. Sati'n' ille hic homo ludibrio nos vetulos decrepitos duos
Habet?
Apœc. Immo, (edepol) tu quidem miserum me habes miseris modis.
Periph. Tace sis modo. Sine me hominem apisci.
Apœc. Dico ego tibi jam, ut scias:
Alium tibi te comitem melius quærere: ita, dum te sequor,
Lassitudine invaserunt misero in genua flemina.
Periph. Quot illic hodie me exemplis ludificatu'st, atque te?
Ut illic autem exenteravit mihi opes argentarias!
Apœc. Apage illum a me; nam ille quidem Volcani irati 'st filius:

Quaquâ tangit, omne amburit: si prope adstes, æstu calefacit.

Epid. Duodecim Deis plus quam in cœlo est Deorum immortalium,
Mihi nunc auxilio adjutores sunt, et mecum militant.
Quidquid ego malefeci, auxilia mihi et suppetiæ sunt domi.
Απολακτιζω inimicos omneis.

Periph. Ubi illum quæram gentium?

Apœc. Dum sine me quæras, quæras, meâ causâ, vel medio in mari.

Epid. Quid me quæris? quid laboras? quid hunc sollicitas? ecce me.
Num te fugi? num ab domo absum? num oculis concessi tuis?
Nec tibi supplico. Vincire vis? hem! ostendo manus.
Tu habes lora: ego te emere vidi. Quid nunc cessas? colliga.

Periph. Ilicet: vadimonium ultro mihi hic facit.

Epid. Quin colligas?

Periph. Edepol, mancupium scelestum!

Epid. Te profecto, Apœcides,
Nihil moror mihi precatorem.

Apœc. Facile exoras, Epidice.

Epid. Eho! quid agis?

Periph. Tuon' arbitratu?

Epid. Meo (hercle) vero, atque haud tuo,
Colligandæ hæ sunt tibi hodie.

Periph. At non lubet.

Epid. Non colligas?

Periph. At mihi magis lubet solutum te rogitare.

Epid. At nihil scies.

Apœc. Tragulam in te injicere adornat: nescioquam fabricam facit.

Epid. Tibi moram facis, quom ego solutus adsto. Alliga, inquam; colliga.

Periph. Quid ago?

Apœc. Quid agas? mos geratur.
Epid. Frugi es tu homo, Apœcides.
Periph. Cedo manus igitur.
Epid. Morantur nihil: atque arcte colliga,
Nihil vero [obnoxiose.]
Periph. Facto opere, arbitraminor.
Epid. Bene hoc habet: age nunc jam, ex me exquire: rogita quod lubet.
Periph. Quâ fiduciâ ausu's primum, quæ emta 'st nudius tertius,
Filiam meam dicere esse?
Epid. Libuit: eâ fiduciâ.
Periph. Ai'n' tu? libuit?
Epid. Aio: vel da pignus, ni ea sit filia.
Periph. Quam negat novisse mater?
Epid. Ni ergo matris filia 'st,
In meum nummum, in tuum talentum, pignus da.
Periph. Enim istæc captio 'st.
Sed quis ea 'st mulier?
Epid. Tui gnati amica, ut omnem rem scias.
Periph. Dedin' tibi minas triginta ob filiam?
Epid. Fateor datas,
Et eo argento illam me emisse amicam filii fidicinam
Pro tuâ filiâ. Istis adeo te tetigi triginta minis.
Periph. Quomodo me ludifecisti de illâ conducticiâ
Fidicinâ!
Epid. Factum (hercle) vero; et recte factum judico.
Periph. Quid postremo argento factum 'st, quod dedi?
Epid. Dicam tibi.
Neque malo homini, neque benigno, tuo dedi Strattippocli.
Periph. Cur dare ausu's?
Epid. Quia mihi libitum 'st.
Periph. Quæ hæc (malum!) ferocia 'st?
Epid. Etiam inclamitor quasi servus?

Periph. Quom tu es liber, gaudeo.
Epid. Merui, ut fierem.
Periph. Tu meruisti?
Epid. Vise intro: ego faxo, scies
Hoc ita esse.
Periph. Quid est negotî?
Epid. Jam ipsa res dicet tibi.
Abi modo intro.
Periph. Hei! non illuc temere 'st!
Asserva istunc, Apœcides.
Apœc. Quid illuc, Epidice, est negotî?
Epid. Maximâ (hercle) injuriâ
Vinctus adsto, quojus hæc hodie operâ inventa 'st filia.
Apœc. Ai'n' tu te illius invenisse filiam?
Epid. Inveni; et domi est.
Sed, ut acerbum 'st, pro benefactis quom mali messem metas!
Apœc. Quemne hodie per urbem uterque sumus defessi quærere?
Epid. Ego sum defessus reperire, vos defessi quærere.
Periph. Quid istic oratis opere tanto? meruisse intelligo,
Ut liceat merito hujus facere. Cedo tu, ut exsolvam, manus.
Epid. Ne attigas.
Periph. Ostende vero.
Epid. Nolo.
Periph. Non æquum facis.
Epid. Nunquam (hercle) hodie, nisi supplicium mihi das, me solvi sinam.
Periph. Optumum atque æquissumum oras. Soccos, tunicam, pallium
Tibi dabo.
Epid. Quid deinde porro?
Periph. Libertatem.
Epid. At postea?

Novo liberto opu'st, quod pappet.
Periph. Dabitur: præbebo cibum.
Epid. Nunquam (hercle) hodie, nisi me orassis, solves.
Periph. Oro te, Epidice,
Mihi ut ignoscas, si quid imprudens culpâ peccavi meâ.
At ob eam rem liber esto.
Epid. Invitus do hanc veniam tibi,
Nisi necessitate cogar. Solve sane, si lubet.

GREX.

Hic is homo 'st, qui libertatem malitiâ invenit suâ.
Plaudite, valete: lumbos surgite atque extollite.

MENÆCHMEI.

DRAMATIS PERSONÆ.

PENICULUS, parasitus.
MENÆCHMUS Sosicles.
MENÆCHMUS surreptus.
EROTIUM, meretrix.
CYLINDRUS, coquus.
MESSENIO, servus.
MULIER, uxor.
SERVUS alius.
ANCILLA.
SENEX.
MEDICUS.
LORARII.

ARGUMENTUM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

MERCATOR Siculus, cui erant gemini filii,
Ei, surrepto altero, mors obtigit.
Nomen surrepticii illi indit, qui domi est,
Avus paternus, facit Menæchmum Sosiclem.
Et is germanum, postquam adolevit, quæritat
Circum omnes oras. Post Epidamnum devenit.
Hic fuerat auctus ille surrepticius.
Menæchmum civem credunt omnes advenam:
Eumque appellant, meretrix, uxor, et socer.
Ii se cognoscunt fratres postremo invicem.

PROLOGUS.

Salutem primum jam a principio propitiam
Mihi, atque vobis, spectatores, nuntio.
Apporto vobis Plautum linguâ, non manu:
Quæso, ut benignis accipiatis auribus.
Nunc argumentum accipite, atque animum advortite.
Quam potero, in verba conferam paucissuma.
Atque hoc poëtæ faciunt in comœdiis.
Omneis res gestas esse Athenis autumant,
Quo vobis illud Græcum videatur magis.
Ego nusquam dicam, nisi ubi factum dicitur.
Atque adeo hoc argumentum Græcissat; tamen
Non Atticissat, verum Sicilicissitat.
Huic argumento antelogium quidem hoc fuit.
Nunc argumentum vobis demensum dabo,
Non modio, neque trimodio, verum ipso horreo:
Tanta ad narrandum argumentum est benignitas.
Mercator[1] quidam fuit Syracusis senex:
Ei sunt nati filii gemini duo,
Ita formâ simili pueri, uti mater sua
Non internôsse posset, quæ mammam dabat;
Neque adeo mater ipsa, quæ illos pepererat;
Ut quidem ille dixit mihi, qui pueros viderat.
Ego illos non vidi, ne quis vostrûm censeat.
Postquam jam pueri septuennes sunt, pater
Oneravit navem magnam multis mercibus.
Imponit alterum geminum in navem pater;
Tarentum avexit secum ad mercatum simul:
Illum reliquit alterum apud matrem domi.
Tarenti ludi forte erant, quom illuc venit:
Mortales multi, ut ad ludos, convenerant.
Puer aberravit inter homines a patre.
Epidamniensis quidam ibi mercator fuit:
Is puerum tollit, avehitque Epidamnium.

Pater ejus autem, postquam puerum perdidit,
Animum despondit: eâque is ægritudine,
Paucis diebus post, Tarenti emortuu'st.
Postquam Syracusas de re eâ nuntius redit
Ad avum puerorum, puerum surreptum alterum,
Patremque pueri Tarenti esse emortuum,
Immutat nomen avus huic gemino alteri:
Ita illum dilexit, qui surreptu'st, alterum,
Illius nomen indit illi, qui domi 'st:
Menæchmo idem quod alteri nomen fuit,
Et ipsus eodem 'st avus vocatus nomine:
Propterea illius nomen memini facilius,
Quia illum clamore vidi flagitarier.
Ne mox erretis, jam nunc prædico prius:
Idem est ambobus nomen geminis fratribus.
Nunc in Epidamnum pedibus redeundum 'st mihi,
Ut hanc rem vobis examussim disputem.
Si quis quid vostrûm Epidamnum curari sibi
Velit, is audacter imperato et dicito:
Sed ita, ut det, unde curari id possit sibi:
Nam, nisi qui argentum dederit, nugas egerit:
Qui dederit, magis majores nugas egerit.
Verum illuc redeo, unde abii, atque uno adsto in loco.
Epidamniensis ille, quem dudum dixeram,
Geminum illum puerum qui surripuit alterum,
Ei liberorum, nisi divitiæ, nihil erat:
Adoptat illum puerum surrepticium
Sibi filium, eique uxorem dotatam dedit:
Eumque hæredem fecit, quom ipse obiit diem.
Nam, rus ut ibat forte, ut multum pluverat,
Ingressus fluvium rapidum ab urbe haud longule,
Rapidus raptori pueri subduxit pedes,
Abstraxitque hominem in maxumam malam crucem.
Illi divitiæ evenerunt maxumæ.
Is illic habitat geminus surrepticius.
Nunc ille geminus, qui Syracusis habet,

Hodie in Epidamnum venit cum servo suo
Hunc quæritatum geminum germanum suum.
Hæc urbs Epidamnus est, dum hæc agitur fabula:
Quando alia agetur, aliud fiet oppidum;
Sicut familiæ quoque solent mutarier:
Modo enim idem fit leno, modo adolescens, modo senex,
Pauper, mendicus, rex, parasitus, hariolus.

ACTUS I. SCENA I.

PENICULUS.

Juventus nomen fecit Peniculo mihi
Ideo, quia mensam, quando edo, detergeo.
Homines captivos qui catenis vinciunt,
Et qui fugitivis servis indunt compedes,
Nimis stulte faciunt, meâ quidem sententiâ.
Namque homini misero si ad malum accidat malum,
Major lubido 'st fugere, et facere nequiter.
Nam se ex catenis eximunt aliquo modo.
Tum compediti anum limâ præterunt,
Aut lapide excutiunt clavum. Nugæ sunt eæ.
Quem tu asservare recte, ne aufugiat, voles,
Escâ atque potione vinciri decet.
Apud mensam plenam homini rostrum deliges.
Dum tu illi, quod edat et quod potet, præbeas,
Suo arbitratu et affatim cotidie,
Nunquam (edepol) fugiet, tametsi capital fecerit.
Facile asservabis, dum eo vinclo vincies.
Ita istæc nimis lenta vincla sunt escaria;
Quam magis extendas, tanto adstringunt arctius.
Nam ego ad Menæchmum nunc eo, quo jam diu
Sum judicatus; ultro eo, ut me vinciat.
Nam illic homo homines non alit, verum educat,
Recreatque: nullus melius medicinam facit.
Ita est adolescens ipsus escæ maxumæ,
Cerealeis cœnas dat; ita mensas exstruit:
Tantas struices concinnat patinarias:
Standum est in lecto, si quid de summo petas.
Sed mihi intervallum jam hos dies multos fuit:
Domi domitus fui usque cum caris meis.
Nam neque edo neque emo, nisi quod est carissumum.

[Id] quoque jam cari, qui instruuntur, deserunt.
Nunc ad eum inviso. Sed aperitur ostium. 32
Menæchmum eccum ipsum video; progreditur foras.

ACTUS I. SCENA II.

MENÆCHMUS *surreptus.* PENICULUS.

Men. Ni mala, ni stulta sis, ni indomita imposque animi,
Quod viro esse odio videas, tute tibi odio habeas.
Præterhac si mihi tale post hunc diem
Faxis, faxo foris vidua visas patrem.
Nam, quoties foras ire volo, me retines, revocas,
Rogitas, quo ego eam, quam rem agam, quid negotî geram,
Quid petam, quid feram, quid foris egerim.
Portitorem domum duxi: ita omnem mihi
Rem necesse loqui est, quidquid egi, atque ago.
Nimium ego te habui delicatam.
Nunc adeo, ut facturus, dicam. Quando ego tibi ancillas, penum,
Lanam, aurum, vestem, purpuram, bene præbeo, nec quidquam eges;
Malo cavebis, si sapis: virum observare desines.
Atque adeo, ne me nequidquam serves, ob eam industriam
Hodie ducam scortum; atque ad cœnam aliquo condicam foras.
Pen. Illic homo se uxori simulat male loqui: loquitur mihi.
Nam, si foris cœnat, profecto me, haud uxorem, ulciscitur.
Men. Euax! jurgio (hercle) tandem uxorem abegi ab januâ.
Ubi amatores sunt mariti? dona quid cessant mihi

Conferre omnes, congratulantes, quia pugnavi fortiter?
Hanc modo uxori intus pallam surripui, ad scortum fero.
Sic decet dari facete verba custodi catæ.
Hoc facinus pulchrum 'st, hoc probum 'st, hoc lepidum, hoc factum 'st fabre.
Meo malo a malâ abstuli: hoc ad damnum deferetur.
Averti prædam ab hostibus, nostrûm salute sociûm.
Pen. Heus adolescens! ecqua in istac pars inest præmî mihi?
Men. Perii! in insidias deveni.
Pen. Immo, in præsidium. Ne time.
Men. Quis homo est?
Pen. Ego sum.
Men. O mea commoditas! O mea opportunitas!
Salve!
Pen. Salve!
Men. Quid ais?
Pen. Teneo dexterâ Genium meum.
Men. Non potuisti magis per tempus mihi advenire, quam advenis.
Pen. Ita ego soleo: commoditatis omneis articulos scio.
Men. Vi'n' tu facinus luculentum inspicere?
Pen. Quis id coxit coquus?
Jam sciam, si quid titubatum 'st, ubi reliquias videro.
Men. Dic mihi, numquâ tu vidisti tabulam pictam in pariete,
Ubi aquila Catamitum raperet, aut ubi Venus Adoneum?
Pen. Sæpe. Sed quid istæ picturæ ad me attinent?
Men. Age, me adspice.
Ecquid assimulo similiter?

Pen. Qui istic est ornatus tuus?

Men. Dic hominem lepidissumum esse me.

Pen. Ubi esuri sumus?

Men. Dic modo hoc, quod ego te jubeo.

Pen. Dico: homo lepidissume.

Men. Ecquid audes de tuo istuc addere?

Pen. Atque hilarissume.

Men. Perge.

Pen. Non pergo (hercle) ego, nisi scio quâ gratiâ.
Litigium 'st tibi cum uxore: hoc mihi abs te caveo cautius.

Men. Clam uxorem ubi sepulcrum habeamus, et hunc comburamus diem.

Pen. Age sane igitur, quando æquum oras, quam mox incendo rogum?
Dies quidem jam ad umbilicum 'st dimidiatus mortuus.

Men. Te morare, mihi quom obloquere.

Pen. Oculum effodito persolum
Mihi, Menæchme, si ullum verbum faxo, nisi quod jusseris.

Men. Concede huc a foribus.

Pen. Fiat.

Men. Etiam concede huc.

Pen. Licet.

Men. Etiam nunc concede audacter ab leonino cavo.

Pen. Heu! edepol, næ tu (ut ego opinor) esses agitator probus.

Men. Quîdum?

Pen. Ne te uxor sequatur, respectas identidem.

Men. Sed quid ais?

Pen. Egone? id enim quod tu vis, id aio, atque id nego.

Men. Ecquid tu de odore possis, si quid forte olfeceris,
Facere conjecturam?

Pen. Captum sit collegium augurum.
Men. Agedum, odorare hanc quam ego habeo pallam: quid olet? abstines?
Pen. Summum olfactare oportet vestimentum muliebre;
Nam ex istoc loco spurcatur nasum odore illutibili.
Men. Olfacta igitur hinc, Penicule lepide. Ut fastidis!
Pen. Decet.
Men. Quid igitur? quid olet? responde.
Pen. Furtum, scortum, prandium.
Men. Nunc ad amicam deferetur, hanc meretricem Erotium.
Mihi, tibi, atque illi, jubebo jam apparari prandium.
Inde usque ad diurnam stellam crastinam potabimus.
Pen. Expedite fabulatu's: jam foreis ferio?
Men. Feri.
Væ! mane etiam.
Pen. Mille passûm commoratu's cantharum.
Men. Placide pulta.
Pen. Metuis, (credo) ne fores Samiæ sient.
Men. Mane, mane, obsecro, hercle: ab se ecca exit.
Pen. O! Solem vides.
Sati'n' ut occæcatu'st præ hujus corporis candoribus?

ACTUS I. SCENA III.

EROTIUM. PENICULUS. MENÆCHMUS *surreptus.*

Erot. Anime mi, Menæchme, salve!
Pen. Quid ego?
Erot. Extra numerum es mihi.
Pen. Idem istuc aliis adscriptivis ad legionem fieri solet.

Men. Ego istic mihi hodie apparari jussi apud te prœlium.
Erot. Hodie id fiet.
Men. In eo uterque pro Ilio potabimus,
Uter ibi melior bellator erit inventus cantharo,
(Tua est legio) adjudicato, cum utro hanc noctem sies.
Ut ego uxorem, mea voluptas, ubi te adspicio, odi male!
Erot. Interim nequis, quin ejus aliquid indutus sies.
Quid hoc est?
Men. Induviæ tuæ, atque uxoris exuviæ, rosa.
Erot. Superas facile, ut superior sis mihi, quam quisquam qui impetrant.
Pen. Meretrix tantisper blanditur, dum illud, quod rapiat, videt.
Nam, si amabas, jam oportebat nasum abreptum mordicus.
Men. Sustine hoc, Penicule: exuvias facere, quas vovi, volo.
Pen. Cedo: sed obsecro, (hercle) salta sic cum pallâ postea.
Men. Ego saltabo? Sanus (hercle) non es.
Pen. Egone, an tu magis?
Si non saltas, exue igitur.
Men. Nimio ego hanc periculo
Surripui hodie. Meo quidem animo, ab Hippolytâ succingulum
Hercules haud æque magno unquam abstulit periculo.
Cape tibi hanc: quando una vivis meis morigera moribus.
Hoc animo decet animatos esse amatores probos.
Pen. Qui quidem ad mendicitatem se properent detrudere.
Men. Quatuor minis ego emi istanc anno uxori meæ.

Pen. Quatuor minæ periêre plane, ut ratio redditur.
Men. Sci'n' quid volo ego te accurare?
Erot. Scio. Curabo, quæ voles.
Men. Jube igitur nobis tribus apud te prandium accurarier,
Atque aliquid scitamentorum de foro opsonarier,
Glandionidam suillam, laridum pernonidem, aut
Sinciput, aut polimenta porcina, aut aliquid ad eum modum;
Madida quæ mihi apposita in mensam, milvinam suggerant:
Atque actutum.
Erot. Licet, ecastor.
Men. Nos prodimus ad forum.
Jam nos hîc erimus: dum coquitur, interim potabimus.
Erot. Quando vis, veni; parata res erit.
Men. Propera modo.
Sequere tu.
Pen. Ego (hercle) vero te et servabo, et te sequar:
Neque, hodie ut te perdam, meream Deûm divitias mihi.
Erot. Evocate intus Cylindrum mihi coquum actutum foras.

ACTUS I. SCENA IV.

EROTIUM. CYLINDRUS.

Erot. Sportulam cape, atque argentum. Eccos treis nummos habes.
Cyl. Habeo.
Erot. Abi, atque opsonium affer, tribus vide quod sit satis;
Neque defiat, neque supersit.
Cyl. Quojusmodi hi homines erunt?

Erot. Ego, et Menæchmus, et parasitus ejus.
Cyl. Jam isti sunt decem:
Nam parasitus octo hominum munus facile fungitur.
Erot. Elocuta sum convivas: cæterum cura.
Cyl. Licet.
Cocta sunt. Jube ire accubitum.
Erot. Redi cito.
Cyl. Jam ego hîc ero.

ACTUS II. SCENA I.

MENÆCHMUS *Sosicles.* MESSENIO.

Men. Nulla 'st voluptas navitis, Messenio,
Major, meo animo, quam quom ex alto procul
Terram conspiciunt.
Mes. Major, (non dicam dolo)
Si adveniens terram videas, quæ fuerit tua.
Sed, quæso, quamobrem nunc Epidamnum venimus?
An, quasi mare, omneis circumimus insulas?
Men. Fratrem quæsitum geminum germanum meum.
Mes. Nam quid modi futurum 'st illum quærere?
Hic annus sextus, postquam ei rei operam damus.
Istros, Hispanos, Massilienses, Illurios,
Mare Superum omne, Græciamque exoticam,
Orasque Italicas omneis, quâ aggreditur mare,
Sumus circumvecti. Si acum (credo) quæreres,
Acum invenisses, si appareret, jam diu.
Hominem inter vivos quæritamus mortuum:
Nam invenissemus jam diu, si viveret.
Men. Ergo istuc quæro certum qui faciat mihi,
Qui sese dicat scire, eum esse mortuum.
Operam præterea nunquam sumam quærere:
Verum aliter vivus nunquam desistam exsequi.
Ego illum scio, quam cordi sit carus meo.

Mes. In scirpo nodum quæris. Quin nos hinc domum
Redimus, nisi si historiam scripturi sumus?
Men. Dictum facessas doctum, et discaveas malo.
Molestus ne sis: non tuo hoc fiet modo.
Mes. Hem!
Illoc enim verbo esse me servum scio.
Non potuit paucis plura plane proloqui.
Verum tamen nequeo continere, quin loquar.
Audi, Menæchme: quom inspicio marsupium,
Viaticati (hercle) admodum æstive sumus.
Næ, tu, (hercle) opinor, nisi domum revorteris,
Ubi nil habebis, geminum dum quæris, gemes.
Nam ita est hæc hominum natio Epidamnia,
Voluptarii atque potatores maxumi;
Tum sycophantæ et palpatores plurimi
In urbe hac habitant: tum meretrices mulieres
Nusquam perhibentur blandiores gentium.
Propterea huic urbi nomen Epidamno inditum 'st,
Quia nemo ferme huc sine damno divortitur.
Men. Ego istuc cavebo: cedodum mihi huc marsupium.
Mes. Quid eo vis?
Men. Jam abs te metuo de verbis tuis.
Mes. Quid metuis?
Men. Ne mihi damnum in Epidamno duis.
Tu magnus amator mulierum es, Messenio:
Ego autem homo iracundus, animi perditi.
Id utrumque, argentum quando habebo, cavero,
Ne tu delinquas, neve ego irascar tibi.
Mes. Cape, atque serva: me lubente feceris.

ACTUS II. SCENA II.

CYLINDRUS. MENÆCHMUS *Sosicles*. MESSENIO.

Cyl. Bene opsonavi; atque, ex meâ sententiâ,
Bonum anteponam prandium pransoribus.
Sed eccum Menæchmum video. Væ tergo meo!
Prius jam convivæ ambulant ante ostium,
Quam ego opsonatu redeo. Adibo, atque alloquar.
Menæchme, salve.
Men. Dii te amabunt. Scis quis ego sum?
Cyl. Non (hercle) vero! Ubi convivæ cæteri?
Men. Quos tu convivas quæris?
Cyl. Parasitum tuum.
Men. Meum parasitum? Certe hic insanu'st homo.
Mes. Dixin' tibi esse hìc sycophantas plurimos?
Men. Quem tu parasitum quæris, adolescens, meum?
Cyl. Peniculum.
Mes. Eccum! in vidulo salvum fero.
Cyl. Menæchme, numero huc advenis ad prandium.
Nunc opsonatu redeo.
Men. Responde mihi,
Adolescens, quibus hìc pretiis porci væneunt
Sacres sinceri?
Cyl. Nummo.
Men. Eum a me accipe.
Jube te piari de meâ pecuniâ.
Nam ego quidem insanum esse te certo scio,
Qui mihi molestu's homini ignoto, quisquis es.
Cyl. Cylindrus ego sum: non nôsti nomen meum?
Men. Seu tu Cylindrus, seu Coliendrus, perieris.
Ego te non novi, neque novisse adeo volo.
Cyl. Est tibi Menæchmo nomen tantum, quod sciam.
Men. Pro sano loqueris, quom me appellas nomine.
Sed ubi novisti me?
Cyl. Ubi ego te noverim?
Qui amicam habeas heram meam, hanc Erotium.

Men. Neque (hercle) habeo; neque te, quis sis homo, scio.
Cyl. Non scis quis ego sim? qui tibi sæpissume
Cyathisso apud nos, quando potas.
Mes. Hei mihi!
Quom nihil est, illi quî homini diminuam caput.
Men. Tun' cyathissare mihi soles, qui, ante hunc diem,
Epidamnum nunquam vidi, neque veni?
Cyl. Negas?
Men. Nego (hercle) vero.
Cyl. Non tu in illisce ædibus
Habitas?
Men. Dii illos homines, qui illic habitant, perduint.
Cyl. Insanit hic equidem, qui ipse maledicit sibi.
Audi'n', Menæchme?
Men. Quid vis?
Cyl. Si me consulas,
Nummum illum quem mihi dudum pollicitu's dare,
Jubeas, si sapias, porculum afferri tibi.
Nam tu quidem (hercle) certo non sanu's satis,
Menæchme, qui nunc ipsus maledicas tibi.
Mes. Heu (hercle) hominem multum et odiosum mihi!
Cyl. Solet jocari sæpe mecum illo modo.
Quamvis ridiculus est, ubi uxor non adest.
Men. Quid ais tu?
Cyl. Quid vis, inquam? Sati'n' hoc, quod vides,
Tribus vobis opsonatum 'st? an opsono amplius,
Tibi et parasito et mulieri?
Men. Quas tu mulieres,
Quos tu parasitos loquere?
Mes. Quod te urget scelus,
Qui huic sis molestus?
Cyl. Quid tibi mecum est rei?
Ego te non novi: cum hoc, quem novi, fabulor.

Men. Non (edepol) tu homo sanus es, certo scio.
Cyl. Jam ergo hæc madebunt, faxo: nihil morabitur.
Proin tu ne quo abeas longius ab ædibus.
Numquid vis?
Men. Ut eas maxumam in malam crucem.
Cyl. Ire (hercle) meliu 'st te interim, atque accumbere,
Dum ego hæc appono ad Volcani violentiam.
Ibo intro, et dicam te hîc adstare Erotio,
Ut te hinc abducat, potius quam hîc adstes foris.
Men. Jamne abiit? Edepol, haud mendacia
Tua verba experior esse.
Mes. Observato modo.
Nam istic meretricem credo habitare mulierem,
Uti quidem ille insanus dixit, qui hinc abiit modo.
Men. Sed miror, quî ille noverit nomen meum.
Mes. Minime (hercle) mirum. Morem hunc meretrices habent:
Ad portum mittunt servulos, ancillulas:
Si qua peregrina navis in portum advenit,
Rogant, cujatis sit, quid ei nomen siet.
Post illæ extemplo se applicant, agglutinant.
Si pellexerunt, perditum amittunt domum.
Nunc in istoc portu stat navis prædatoria,
Abs quâ cavendum nobis sane censeo.
Men. Mones quidem (hercle) recte.
Mes. Tum demum sciam
Recte monuisse, si tu recte caveris.
Men. Tacedum parumper: nam concrepuit ostium.
Videamus, qui hinc egreditur.
Mes. Hoc ponam interim.
Asservatote hæc, sultis, navales pedes.

ACTUS II. SCENA III.

EROTIUM. CYLINDRUS. MENÆCHMUS *Sosicles.* MESSENIO.

Erot. Sine foreis sic: abi; nolo operiri.
Intus para, cura, vide, quod opus est, ut
Fiat: sternite lectos; incendite odores.
Munditia illecebra animo est amantûm.
Amanti amœnitas malo est, nobis lucro est.
Sed ubi ille est, quem coquus ante ædeis esse ait?
Atque eccum video, qui mihi est usui, et
Plurimum prodest: item huic ultro fit, ut
Meret, potissumus nostræ domi ut sit:
Nunc eum adibo, alloquar ultro.
Animule mi! mihi mira videntur,
Hîc te stare foris, fores quoi pateant
Magis, quam domus tua, domus quom hæc tua sit.
Omne paratum est,
Ut jussisti, atque ut voluisti: neque tibi est
Ulla mora intus. Prandium, ut jussisti, hîc
Curatum est: ubi lubet, ire licet accubitum.
Men. Quîcum hæc mulier loquitur?
Erot. Equidem tecum.
Men. Quid mecum tibi
Fuit unquam, aut nunc est, negotî?
Erot. Quia (pol) te unum ex omnibus
Venus voluit me magnificare: atque id haud immerito tuo.
Nam (ecastor) solus benefactis tuis me florentem facis.
Men. Certo hæc mulier aut insana aut ebria est, Messenio,
Quæ hominem ignotum compellet me tam familiariter.
Mes. Dixin' ego istæc hîc solere fieri? Folia nunc cadunt,

Præ ut, si triduum hoc hîc erimus, tum arbores in te cadent.
Nam ita sunt hîc meretrices omnes elecebræ argentariæ.
Sed sine me dum hanc compellare. Heus mulier! tibi dico.
Erot. Quid est?
Mes. Ubi tu hunc hominem novisti?
Erot. Ibidem, ubi hic me jam diu,
In Epidamno.
Mes. In Epidamno? qui huc in hanc urbem pedem,
Nisi hodie, nunquam intro tetulit.
Erot. Eia! delicias facis,
Mi Menæchme. Quin (amabo) is intro? hîc tibi erit rectius.
Men. Hæc quidem (edepol) recte appellat meo me mulier nomine.
Nimis miror, quid hoc sit negotî.
Mes. Oboluit marsupium
Huic istuc, quod habes.
Men. Atque (edepol) tu me monuisti probe.
Accipedum hoc. Jam scibo, utrum hæc me mage amet, an marsupium.
Erot. Eamus intro, ut prandeamus.
Men. Bene vocas: [jam] gratia 'st.
Erot. Cur igitur tibi me jussisti coquere dudum prandium?
Men. Egone te jussi coquere?
Erot. Certo, tibi et parasito tuo.
Men. Quoi (malum!) parasito? Certo hæc mulier non sana 'st satis.
Erot. Peniculo.
Men. Quis iste est Peniculus? quî extergentur baxeæ?
Erot. Scilicet, qui dudum tecum venit, quom pallam mihi
Detulisti, quam ab uxore tuâ surripuisti.

Men. Quid est?
Tibi pallam dedi, quam uxori meæ surripui? sanan' es?
Certe hæc mulier, cantherino ritu, adstans somniat.
Erot. Quì lubet ludibrio habere me, atque ire inficias mihi,
Facta quæ sunt?
Men. Dic, quid est id, quod negem, quod fecerim?
Erot. Pallam te hodie mihi dedisse uxoris.
Men. Etiam nunc nego.
Ego quidem neque unquam uxorem habui, neque habeo: neque huc
Unquam, postquam natus sum, intra portam penetravi pedem.
Prandi in navi: inde huc egressus sum; te conveni.
Erot. Eccere,
Perii misera! quam tu nunc mihi navem narras?
Men. Ligneam,
Sæpe tritam, sæpe fixam, sæpe excussam malleo;
Quasi supellex pellionis, palus palo proxumus est.
Erot. Jam me (amabo) desine ludos facere; atque i hac mecum simul.
Men. Nescio-quem, mulier, alium hominem, non me, quæritas.
Erot. Non ego te novi Menæchmum, Moscho prognatum patre?
Qui Syracusis perhibere natus esse in Siciliâ,
Ubi rex Agathocles regnator fuit, et iterum Pinthia;
Tertium Liparo, qui in morte regnum Hieroni tradidit.
Nunc Hiero 'st.
Men. Haud falso, mulier, prædicas.
Mes. Pro Jupiter!
Num istæc mulier illinc venit, quæ te novit tam cate?
Men. Hercle, (opinor) pernegari non potest.

Mes. Ne feceris.
Perîsti, si intrassis intra limen.
Men. Quin tace modo:
Bene res geritur: assentabor, quidquid dicet, mulieri;
Si possim hospitium nancisci. Jamdudum, mulier, tibi
Non imprudens advorsabar: hunc metuebam, ne meæ
Uxori renuntiaret de pallâ et de prandio.
Nunc, quando vis, eamus intro.
Erot. Etiam parasitum manes?
Men. Neque ego illum maneo, neque floccifacio: neque, si venerit,
Eum volo intromitti.
Erot. Ecastor, haud invita fecero.
Sed sci'n' quid te amabo ut facias?
Men. Impera quidvis modo.
Erot. Pallam illam, quam dudum dederas, ad phrygionem ut deferas,
Ut reconcinnetur, atque ut opera addantur, quæ volo.
Men. Hercle, quin tu recte dicis: eadem ignorabitur;
Ne uxor cognoscat te habere, si in viâ conspexerit.
Erot. Ergo mox auferto tecum, quando abibis.
Men. Maxume.
Erot. Eamus intro.
Men. Jam sequar te. Hunc volo etiam colloqui.
Eho, Messenio! accede huc.
Mes. Quid negotî 'st?
Men. St! scire vis?
Mes. Quid ergo?
Men. Opu'st.
Mes. Quid opu'st?
Men. Scio, ut me dices.
Mes. Tanto nequior es.
Men. Habeo prædam: tantum incepi operis. I, quantum potest:

Abduc istos in tabernam actutum diversoriam.
Tum facito, ante solis occasum, ut venias advorsum mihi.
Mes. Non tu istas meretrices novisti, here?
Men. Tace, inquam.
Mihi dolebit, non tibi, si quid ego stulte fecero.
Mulier hæc stulta atque inscita 'st, quantum perspexi modo.
Est hic præda nobis.
Mes. Perii!
Men. Jamne abis?
Mes. Periit probe.
Ducit lembum dierectum navis prædatoria.
Sed ego inscitus, qui hero me postulem moderarier.
Dicto me emit audientem, haud imperatorem sibi.
Sequimini, ut, quod imperatum est, veniam advorsum tempori.

ACTUS III. SCENA I.

Penículus.

Plus triginta natus annis sum, quom interea loci
Nunquam quidquam facinus feci pejus neque scelestius,
Quam hodie, quom in concionem mediam me immersi miser.
Ubi ego dum hieto, Menæchmus se subterduxit mihi,
Atque abiit ad amicam (credo), neque me voluit ducere.
Qui illum Dii omnes perduint, qui primus commentus est
Concionem, hac reque homines occupatos occupat.
Non ad eam rem otiosos homines decuit deligi?
Qui nisi assint quom citentur, [census capiant] illico.

Affatim est hominum, in dies qui singulas escas edunt;
Quibus negotî nihil est; qui esum neque vocantur neque vocant.
Eos oportet concioni dare operam atque comitiis.
Si id ita esset, non ego hodie perdidissem prandium,
Quoi tam credo datum voluisse, quam me video vivere.
Ibo: etiamnum reliquiarum spes animum oblectat meum.
Sed quid ego video Menæchmum? cum coronâ exit foras.
Sublatum est convivium: edepol, venio advorsum tempori.

ACTUS III. SCENA II.

MENÆCHMUS *Sosicles.* PENICULUS.

Men. Poti'ne ut quiescas, si ego tibi hanc hodie probe
Lepideque concinnatam referam tempori?
Non (faxo) eam esse dices: ita ignorabitur.
Pen. Pallam ad phrygionem fert, confecto prandio,
Vinoque expoto, parasito excluso foras.
Non (hercle) is sum, qui sum, nisi hanc injuriam,
Meque ultus pulchre fuero. Observabo, quid agat,
Hominem. Post adibo, atque alloquar.
Men. Pro Dii immortales! quoi homini unquam uno die
Boni dedistis plus, qui minus speraverit?
Prandi, potavi, scortum accubui, abstuli
Hanc, quojus hæres nunquam erit post hunc diem.
Pen. Nequeo, quæ loquitur, exaudire clanculum:
Satur nunc loquitur de me et de parti meâ.
Men. Ait hanc dedisse me sibi, atque eam meæ
Uxori surripuisse. Quoniam sentio

Errare, extemplo, quasi res cum eâ esset mihi,
Cœpi assentari. Mulier quidquid dixerat,
Idem ego dicebam. Quid multis verbis opu'st?
Minore nusquam bene fui dispendio.
Pen. Adibo ad hominem: nam turbare gestio.
Men. Quis hic est, qui advorsum fit mihi?
Pen. Quid ais, homo
Levior quam plumâ, pessume et nequissume,
Flagitium hominis, subdole, ac minimi pretî?
Quid de te merui, quâ me causâ perderes?
Ut surripuisti te mihi dudum de foro!
Fecisti funus, med absenti, prandio.
Cur ausu's facere, quoi ego æque hæres eram?
Men. Adolescens, quæso, quid tibi mecum est rei,
Quî mihi male dicas homini ignoto insciens?
An tibi malam rem vis pro maledictis dari
Postea?
Pen. Eam quidem (edepol) te dedisse intelligo.
Men. Responde, adolescens, quæso, quid tibi nomen est?
Pen. Etiam derides, quasi nomen non noveris?
Men. Non (edepol) ego te, quod sciam, unquam ante hunc diem
Vidi, neque novi; verum certo, quisquis es,
Æquum si facias, mihi odiosus ne sies.
Pen. Non me novisti?
Men. Non negem, si noverim.
Pen. Menæchme, vigila.
Men. Vigilo (hercle) equidem, quod sciam.
Pen. Tuum parasitum non novisti?
Men. Non tibi
Sanum 'st, adolescens, sinciput, ut intelligo.
Pen. Responde, surripuistin' uxori tuæ
Pallam istanc hodie, atque dedisti Erotio?
Men. Neque (hercle) ego uxorem habeo; neque ego Erotio
Dedi, nec pallam surripui.
Pen. Sati'n' sanus es?

Occisa 'st hæc res. Non ego te indutum foras
Exire vidi pallâ?
Men. Væ capiti tuo!
Omneis cinædos esse censes, tu quia es.
Tun' me indutum fuisse pallam prædicas?
Pen. Ego (hercle) vero.
Men. Non tu abis, quo dignus es?
Aut te piari jubes, homo insanissume?
Pen. Nunquam (edepol) me quisquam exorabit, quin tuæ
Uxori rem omnem jam, uti sit gesta, eloquar.
Omnes in te istæc recident contumeliæ.
Faxo, haud inultum prandium comederis.
Men. Quid hoc negotî 'st? Sati'n', ut quemque conspicor,
Ita me ludificant? Sed concrepuit ostium.

ACTUS III. SCENA III.

ANCILLA. MENÆCHMUS *Sosicles.*

Anc. Menæchme, amare ait te multum Erotium,
Ut hoc nunc unâ operâ ad aurificem deferas,
Atque huic ut addas auri pondo unciam,
Jubeasque spinther novum reconcinnarier.
Men. Et istud, et aliud, si quid curari volet,
Me curaturum dicito, quidquid volet.
Anc. Sci'n' quod hoc sit spinther?
Men. Nescio, nisi aureum.
Anc. Hoc est, quod olim clanculum ex armario
Te surripuisse aiebas uxori tuæ.
Men. Nunquam (hercle) factum 'st.
Anc. Non meministi, obsecro?
Redde igitur spinther, si non meministi.
Men. Mane:
Immo, equidem memini: nempe hoc est, quod illi dedi.

Anc. Istuc.
Men. Ubi illæ armillæ sunt, quas unâ dedi?
Anc. Nunquam dedisti?
Men. Nam (pol) hoc unâ dedi.
Anc. Dicam curare?
Men. Dicito: curabitur.
Et palla et spinther, faxo, referantur simul.
Anc. Amabo, mi Menæchme, inaureis da mihi
Faciundas pondo duûm nummûm stalagmia,
Ut te libenter videam, quom ad nos veneris.
Men. Fiat: cedo aurum; ego manupretium dabo.
Anc. Da, sodes, abs te: post ego reddidero tibi.
Men. Immo, cedo abs te.
Anc. Ego post tibi reddam duplex.
Men. Non habeo.
Anc. At tu, quando habebis, tum dato.
Numquid me vis?
Men. Hæc me curaturum dicito,
Ut, [quantum possint, quique liceant, væneant.]
Jamne abiit intro? Abivit; operuit foreis.
Dii me equidem omnes adjuvant, augent, amant.
Sed quid ego cesso, dum datur mihi occasio
Tempusque, abire ab his locis lenoniis?
Propera, Menæchme; fer pedem; confer gradum.
Demam coronam, atque abjiciam ad lævam manum;
Ut, si qui sequantur, hac me abiise censeant.
Ibo, et conveniam servum, si potero, meum,
Ut hæc, quæ bona dant Dii mihi, ex me sciat.

ACTUS IV. SCENA I.

MULIER. PENICULUS.

Mul. Egone hic me patiar in matrimonio,
Ubi vir compilet clanculum quidquid domi 'st,
Atque ad amicam deferat?

Pen. Quin tu taces?
Manifesto, faxo, jam opprimes: sequere hac modo.
Pallam ad phrygionem cum coronâ ebrius
Ferebat, hodie tibi quam surripuit domo.
Sed eccam coronam, quam habuit. Num mentior?
Hem! hac abiit; si vis persequi vestigiis.
Atque, (edepol) eccum, optume revortitur:
Sed pallam non fert.
Mul. Quid ego nunc cum illoc agam?
Pen. Idem quod semper; male habeas.
Mul. Sic censeo.
Pen. Huc concedamus: ex insidiis aucupa.

ACTUS IV. SCENA II.

MENÆCHMUS *surreptus*. MULIER. PENICULUS.

Men. Ut hoc utimur maxume more moro
Molestoque multum! atque uti quique sunt
Optumi maxumi, morem habent hunc:
Clienteis sibi omnes volunt esse multos:
Bonine an mali sint, id haud quæritant.
Res magis quæritur, quam clientium
Fides quojusmodi clueat.
Si est pauper atque haud malus, nequam habetur:
Si dives malus est, is cliens frugi habetur.
Qui neque leges neque æquum bonum usquam
Colunt, sollicitos patronos habent.
Datum denegant, quod datum est; litium
Pleni, rapaces, viri fraudulenti:
Qui aut fœnore aut perjuriis habent rem
Partam. Mens est in querelis.
Juris ubi dicitur dies, simul
Patronis dicitur: quippe qui pro illis
Loquantur, male quæ fecerint: aut ad
Populum, aut in jure, aut ad judicem res est.
Sicut me hodie nimis sollicitum cliens

Quidam habuit: neque, quod volui agere, quidquam
Licitum est: ita me attinuit, ita me detinuit.
Apud ædileis prœliis factis plurimis
Pessumisque, dixi causam: conditiones
Tetuli tortas, confragosas: aut plus
Aut minus, quam opus erat multo, dixeram
Controversiam, uti sponsio fieret.
Quid ille? quid? prædem dedit: nec magis
Manifestum ego hominem unquam ullum teneri vidi.
Omnibus malefactis testes tres aderant acerrumi.
Dii illum omnes perdant, (ita mihi hunc hodie corrupit diem)
Meque adeo, qui hodie forum unquam oculis inspexi meis.
Diem corrupi: optumum jussi apparari prandium:
Amica exspectat me, scio. Ubi primum 'st licitum, illico
Properavi abire de foro. Irata 'st (credo) nunc mihi.
Placabit palla, quam dedi, quam hodie uxori abstuli, atque huic
Detuli Erotio.
Pen. Quid ais?
Mul. Viro me malo male
Nuptam.
Pen. Sati'n' audis, quæ illic loquitur?
Mul. Satis.
Men. Si sapiam,
Hinc intro abeam, ubi mihi bene sit.
Mul. Mane: male potius erit.
Næ, illam (mecastor) fœnerato abstulisti.
Pen. Sic datur.
Mul. Clanculum te istæc flagitia facere censebas potesse?
Men. Quid illuc est, uxor, negotî?
Mul. Men' rogas?
Men. Vi'n' hunc rogem?
Pen. Aufer hinc palpationes. Perge tu.
Men. Quid tu mihi

Tristis es?
Mul. Te scire oportet
Pen. Scit; sed dissimulat malus.
Men. Quid negotî 'st.
Mul. Pallam . . . . .
Men. Pallam? quid?
Mul. Pallam . . . . Quid paves?
Men. Nihil equidem paveo.
Pen. Nisi unum: palla pallorem incutit.
At tu ne clam me comesses prandium! Perge in virum.
Men. Non taces?
Pen. Non (hercle) vero taceo. Nutat, ne loquar.
Men. Non (hercle) ego quidem usquam quidquam nuto neque nicto tibi.
Mul. Næ, ego (mecastor) mulier misera!
Men. Quî tu misera es? mihi expedi.
Pen. Nihil hoc confidentius, qui, quæ vides, ea pernegat.
Men. Per Jovem Deosque omneis adjuro, uxor, (sati'n' hoc est tibi?)
Me isti non nutâsse.
Pen. Credit jam tibi de istis: illuc redi.
Men. Quo ego redeam?
Pen. Equidem ad phrygionem, censeo. I, pallam refer.
Men. Quæ istæc palla est?
Mul. Taceo jam, quando hic rem non meminit suam.
Men. Numquis servorum deliquit? num ancillæ aut servi tibi
Responsant? eloquere: impune non erit.
Pen. Nugas agis.
Men. Tristis admodum es: non mihi istuc satis placet.
Pen. Nugas agis.
Men. Cæterum familiarium alicui irata es?

Pen. Nugas agis.
Men. Num mihi es irata saltem?
Pen. Nunc tu non nugas agis.
Men. Non (edepol) deliqui quidquam.
Pen. Hem! rursum nunc nugas agis.
Men. Dic, mea uxor, quid tibi ægre est?
Pen. Bellus blanditur tibi.
Men. Poti'n' ut mihi molestus ne sis? num te appello?
Mul. Aufer manum.
Pen. Sic datur. Properato, absente me, comesse prandium:
Post, ante ædeis cum coronâ me derideto ebrius.
Men. Neque (edepol) ego prandi, neque hodie huc intro tetuli pedem.
Pen. Tun' negas?
Men. Nego (hercle) vero.
Pen. Nihil hoc homine audacius.
Non ego te modo hìc ante ædeis cum coronâ floreâ
Vidi adstare? quom negabas mihi esse sanum sinciput,
Et negabas me novisse; peregrinum aibas esse te.
Men. Quin, ut dudum divorti abs te, redeo nunc demum domum.
Pen. Novi ego te. Non mihi censebas esse, quî te ulciscerer.
Omnia (hercle) uxori dixi.
Men. Quid dixisti?
Pen. Nescio:
Eam ipsus roga.
Men. Quid hoc est, uxor? quidnam hic narravit tibi?
Quid id est? quid taces? quin dicis, quid sit?
Mul. Quasi tu nescias.
Palla mî 'st domo surrepta.
Men. Palla surrepta 'st tibi?
Mul. Me rogas?
Men. Pol, haud rogem te, si sciam.

Pen. O hominem malum!
Ut dissimulat!
Mul. Non potes celare: rem novi probe.
Pen. Omnia (hercle) ego edictavi.
Men. Quid id est?
Mul. Quando nil pudet,
Neque vis tuâ voluntate ipse profiteri, audi, atque ades:
Et, quid tristis, et quid hic mihi dixerit, faxo scias:
Palla 'st mihi domo surrepta.
Men. "Palla surrepta 'st mihi?"
Pen. Vide'n' uti scelestus captat! Huic surrepta est, non tibi:
Nam, profecto, tibi surrepta si esset, salva nunc foret.
Men. Nil mihi tecum 'st. Sed quid tu ais?
Mul. Palla, inquam, periit domo.
Men. Quis eam surripuit?
Mul. Pol, istuc ille scit, qui illam abstulit.
Men. Quis hic homo est?
Mul. Menæchmus quidam.
Men. Edepol, factum nequiter.
Quis is Menæchmus est?
Mul. Tu istic, inquam.
Men. Egone?
Mul. Tu.
Men. Quis arguit?
Mul. Egomet.
Pen. Et ego: atque huic amicæ detulisti Erotio.
Men. Egon' dedi?
Pen. Tu, tu istic, inquam. Vi'n' afferri noctuam,
Quæ, "Tu, Tu," usque dicat tibi? nam nos jam defessi sumus.
Men. Per Jovem Deosque omneis adjuro, uxor, (sati'n' hoc est tibi?)
Non dedisse.
Pen. Immo (hercle) vero, nos non falsum dicere.

Men. Sed ego illam non condonavi; sed sic utendam dedi.
Mul. Equidem (ecastor) tuam nec chlamydem do foras, nec pallium
Quoiquam utendum. Mulierem æquum 'st vestimentum muliebre
Dare foras, virum virile. Quin refers pallam domum?
Men. Ego faxo referetur.
Mul. Ex re tuâ (ut opinor) feceris.
Nam domum nunquam introibis, nisi feres pallam simul.
Men. Ego domum!
Pen. Quid mihi futurum 'st, qui tibi hanc operam dedi?
Mul. Opera reddetur, quando quid tibi erit surreptum domo.
Pen. Id quidem (edepol) nunquam erit: nam nihil est, quod perdam, domi.
Cum virum, cum uxorem, Dii vos perdant. Properabo ad forum:
Nam ex hac familiâ me plane excidisse intelligo.
Men. Male mihi uxor sese fecisse censet, quom excludit foras;
Quasi non habeam, quo intromittar, alium meliorem locum.
Si tibi displiceo, patiundum: at placuero huic Erotio,
Quæ me non excludet ab se, sed apud se occludet domi.
Nunc ibo; orabo, ut mihi pallam reddat, quam dudum dedi.
Aliam illi redimam meliorem. Heus! ecquis hic est janitor?
Aperite; atque Erotium aliquis evocate ante ostium.

ACTUS IV. SCENA III.

Erotium. Menæchmus *surreptus.*

Erot. Quis hîc me quærit?
Men. Sibi inimicus magis, quam ætati tuæ.
Erot. Mi Menæchme! cur ante ædeis adstas? Sequere intro.
Men. Mane.
Sci'n' quid est, quod ego ad te venio?
Erot. Scio, ut tibi ex me sit volup.
Men. Immo, (edepol) pallam illam (amabo te), quam tibi dudum dedi,
Mihi eam redde. Uxor rescivit rem omnem, ut factum 'st, ordine.
Ego tibi redimam bis tanto pluris pallam, quam voles.
Erot. Tibi dedi equidem illam, ad phrygionem ut ferres, paulo prius;
Et illud spinther, ut ad aurificem ferres, ut fieret novum.
Men. Mihi ut tu dederis pallam et spinther? nunquam factum: ne dixeris:
Nam ego quidem, postquam illam dudum tibi dedi, atque abii ad forum,
Nunc redeo; nunc te postilla video.
Erot. Video, quam rem agis.
Quia commisi ut me defrudes, ad eam rem affectas viam.
Men. Neque (edepol) te defrudandi causâ posco: quin tibi
Dico, uxorem rescivisse.
Erot. Nec te ultro oravi ut dares.
Tute ultro ad me detulisti; dedisti eam dono mihi:
Eamdem nunc resposcis. Patiar; tibi habe: aufer; utere,
Vel tu, vel tua uxor; vel etiam in oculos compingite.

Tu huc, post hunc diem, pedem intro non feres; ne frustra sis;
Quando tu me bene merentem tibi habes despicatui.
Nisi feres argentum, frustra me ductare non potes.
Aliam posthac invenito, quam tu habeas frustratui.
Men. Nimis iracunde, hercle. Tandem heus tu! tibi dico, mane:
Redi.
Erot. Etiamne adstas? etiam audes meâ revorti gratiâ?
Men. Abiit intro: occlusit ædeis. Nunc ego sum exclusissumus:
Neque domi, neque apud amicam, mihi jam quidquam creditur.
Ibo, et consulam hanc rem amicos, quid faciundum censeant.

ACTUS V. SCENA I.

MENÆCHMUS *Sosicles.* MULIER.

Men. Nimis stulte dudum feci, quom marsupium
Messenioni cum argento concredidi.
Immersit aliquo sese (credo) in ganeum.
Mul. Provisam, quam mox vir meus redeat domum.
Sed eccum video: salva sum, pallam refert.
Men. Demiror, ubi nunc ambulet Messenio.
Mul. Adibo, atque hominem accipiam, quibus dictis meret.
Non te pudet prodire in conspectum meum,
Flagitium hominis, cum istoc ornatu? *Men.* Quid est?
Quæ res agitat te, mulier? *Mul.* Etiamne, impudens,
Muttire unum verbum audes, aut mecum loqui?
Men. Quid tandem admisi in me, ut loqui non audeam?

Mul. Rogas me? O hominis impudentem audaciam!
Men. Non tu scis, mulier, Hecubam quapropter canem
Graii esse prædicabant?
Mul. Non equidem scio.
Men. Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis:
Omnia mala ingerebat, quemquem adspexerat.
Itaque adeo jure cœpta appellari est canis.
Mul. Non istæc ego flagitia possum perpeti.
Nam med ætatem viduam esse mavelim,
Quam istæc flagitia tua pati, quæ tu facis.
Men. Quid id ad me, tu te nuptam possis perpeti,
An sis abitura a tuo viro? An mos est ita hîc,
Peregrino ut advenienti narrent fabulas?
Mul. Quas fabulas? Non (inquam) patiar præterhac,
Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam.
Men. Meâ quidem (hercle) causâ, vidua vivito,
Vel usque dum regnum obtinebit Jupiter.
Mul. At mihi negabas dudum surripuisse te;
Nunc eamdem ante oculos attines! Non te pudet?
Men. Heu! hercle, mulier, multum et audax et mala es.
Tun' tibi hanc surreptam dicere audes, quam mihi
Dedit alia mulier, ut concinnandam darem?
Mul. Næ, istuc (mecastor) jam patrem arcessam meum,
Atque ei narrabo tua flagitia, quæ facis.
I, Decio, quære meum patrem, tecum simul
Ut veniat ad me: ita rem esse dicito.
Jam ego aperiam istæc tua flagitia.
Men. Sanan' es?
Quæ mea flagitia?
Mul. Quom pallam atque aurum meum
Domo suppilas uxori tuæ, et tuæ
Degeris amicæ. Sati'n' hæc recte fabulor?

Men. Quæso (hercle), mulier, si scis, monstra, quod bibam,
Tuam quî possim perpeti petulantiam.
Quem tu hominem me arbitrare, nescio.
Ego te simitu' novi cum Parthaone.
Mul. Si me derides, at (pol) illum non potes,
Patrem meum, qui huc advenit. Quin respicis?
Novistin' tu illum?
Men. Novi cum Calchâ simul:
Eodem die vidi illum, quo te ante hunc diem.
Mul. Negas novisse me? negas patrem meum?
Men. Idem (hercle) dicam, si avum vis adducere.
Mul. Ecastor, pariter hoc, atque alias res soles.

ACTUS V. SCENA II.

SENEX. MULIER. MENÆCHMUS *Sosicles.*

Sen. Ut ætas mea est, atque ut hoc usus facto est,
Gradum proferam, progredi properabo.
Sed, id quam facile sit mihi, haud sum falsus.
Nam pernicitas deserit: consitus sum
Senectute: onustum gero corpus; vires
Reliquêre. Ut ætas mala merx mala est tergo!
Nam res plurimas pessumas, quom advenit, affert;
Quas si autumem omneis, nimis longus sermo sit.
Sed [acris mihi in pectore et corde cura est,]
Quidnam hoc sit negotî, quod filia sic
Repente expetit me, ut ad sese irem;
Nec, quid id sit, mihi certius facit,
Quid velit, quid me arcessat.
Verum propemodum jam scio, quid siet rei.
Credo cum viro litigium natum esse aliquod.
Ita istæc solent, quæ viros subservire
Sibi postulant, dote fretæ, feroces.
Et illi quoque haud abstinent sæpe culpâ.
Verum est modus tamen, quoad pati uxorem oportet.

Nec (pol) filia unquam patrem arcessit ad se,
Nisi aut quid commissi, aut jurgî, est causa.
Sed, quidquid id est, jam sciam. Atque eccam eampse
Ante ædeis, et ejus tristem virum video.
Id est, quod suspicabar.
Appellabo hanc.
Mul. Ibo advorsum. Salve multum, mi pater.
Sen. Salva sis. Salven' advenio? salven' arcessi jubes?
Quid tu tristis es? quid ille autem abs te iratus destitit?
Nescio-quid vos velitati estis inter vos duos.
Loquere, uter meruistis culpam, paucis; non longos logos.
Mul. Nusquam equidem quidquam deliqui: hoc primum te absolvo, pater.
Verum vivere hîc non possum, neque durare ullo modo.
Proin tu me hinc abducas.
Sen. Quid istuc autem est?
Mul. Ludibrio, pater,
Habeor.
Sen. Unde?
Mul. Ab illo, quoi me mandavisti, meo viro.
Sen. Ecce autem litigium! quoties edixi tandem tibi,
Ut caveres, neuter ad me iretis cum querimoniâ?
Mul. Quî ego istuc, mi pater, cavere possum?
Sen. Men' interrogas?
Mul. Nisi non vis.
Sen. Quoties monstravi tibi, viro ut morem geras?
Quid ille faciat, ne id observes: quo eat; quid rerum gerat.
Mul. At enim ille hinc amat meretricem ex proxumo.

Sen. Sane sapit;
Atque, ob istanc industriam, etiam faxo amabit amplius.
Mul. Atque ibi potat.
Sen. Tuâ quidem ille causâ potabit minus,
Sive illic sive alibi libebit? quæ hæc (malum!) impudentia 'st?
Unâ operâ prohibere, ad cœnam ne promittat, postules;
Neve quemquam accipiat alienum apud te. Serviren' tibi
Postulas viros? dare unâ operâ pensum postules;
Inter ancillas sedere jubeas, lanam carere.
Mul. Non equidem mihi te advocatum, pater, adduxi, sed viro.
Hinc stas, illinc causam dicis.
Sen. Si ille quid deliquerit,
Multo tanto illum accusabo, quam te accusavi, amplius.
Quando te auratam et vestitam bene habet; ancillas, penum,
Recte præhibet; melius sanam est, mulier, mentem sumere.
Mul. At ille suppilat mihi aurum et pallam ex arcis modo:
Me despoliat; mea ornamenta, clam me, ad meretrices degerit.
Sen. Male facit, si istuc facit: si non facit, tu male facis,
Quæ insontem insimules.
Mul. Quin etiam nunc habet pallam, pater,
Et spinther, quod ad hanc detulerat: nunc, quia rescivi, refert.
Sen. Jam ego ex hoc, ut factum 'st, scibo. Ibo ad hominem, atque alloquar.
Dic mihi istuc, Menæchme, quod vos dissertatis, ut sciam.

Quid tu tristis es? quid illam autem iratam abs te destituis?
Men. Quisquis es, quidquid tibi nomen est, senex, summum Jovem
Deosque detestor . . . .
Sen. Quâ de re, aut quojus rei rerum omnium?
Men. Me neque isti male fecisse mulieri, quæ me arguit
Hanc domo ab se surripuisse, atque abstulisse dejerat.
Si ego intra ædeis hujus unquam, ubi habitat, penetravi pedem,
Omnium hominum exopto ut fiam miserorum miserrumus.
Sen. Sanu'n' es, qui istuc exoptes, aut neges te unquam pedem
In eas ædeis intulisse, ubi habitas, insanissume?
Men. Tun', senex, ais habitare med in illisce ædibus?
Sen. Tu negas?
Men. Nego (hercle) vero.
Mul. Nimio hæc impudenter negas,
Nisi quo nocte hac emigrâsti.
Sen. Concede hac, filia.
Quid tu ais? num hinc emigrâsti?
Men. Quem in locum, aut ob rem, obsecro?
Sen. Non (edepol) scio.
Mul. Profecto ludit te hic.
Sen. Non tu te tenes?
Jam vero, Menæchme, satis jocatus es: nunc hanc rem age.
Men. Quæso, quid mihi tecum est? Unde, aut quis tu homo es? Quid feci ego
Tibi, aut adeo isti, quæ mihi molesta 'st quoquo modo?
Mul. Vide'n' tu illi oculos virere? ut viridis exoritur colos

Ex temporibus atque fronte! ut oculi scintillant! vide.
Men. Quid mihi meliu'st, quam, quando illi me insanire prædicant,
Ego me assimulem insanire, ut illos a me absterream?
Mul. Ut pandiculans oscitatur! Quid nunc faciam, mi pater?
Sen. Concede huc, mea gnata, ab istoc quam potes longissume.
Men. Euoe! Euie! Bromie! quo me in silvam venatum vocas?
Audio: sed non abire possum ab his regionibus:
Ita illa me ab lævâ rabiosa femina asservat canis.
Post autem illic hircus alius, qui sæpe, ætate in suâ,
Perdidit civem innocentem falso testimonio.
Sen. Væ capiti tuo!
Men. Ecce Apollo mihi ex oraculo imperat,
Ut ego illi oculos exuram lampadibus ardentibus.
Mul. Perii, mi pater! minatur mihi oculos exurere.
Men. Hei mihi! insanire me aiunt, ultro quom ipsi insaniunt.
Sen. Filia, heus!
Mul. Quid est? quid agimus?
Sen. Quid si ego huc servos cito?
Ibo; adducam, qui hunc hinc tollant, et domi devinciant,
Priusquam turbarum quid faciat amplius.
Men. Enimvero, nisi
Occupo aliquid mihi consilium, hi domum me ad se auferent.
Pugnis me vetas in hujus ore quidquam parcere!
Ni jam ex meis oculis abscedat in malam magnam crucem,
Faciam, quod jubes, Apollo.
Sen. Fuge domum, quantum pote'st,
Ne hic te obtundat.

Mul. Fugio. Amabo, asserva istunc, mi pater,
Ne quo hinc abeat. Sumne ego mulier misera, quæ illæc audio?
Men. Haud male illanc amovi. Nunc hunc impurissumum,
Barbatum, tremulum, Tithonum, Cygno prognatum patre.
Ita mihi imperas, ut ego hujus membra, atque ossa, atque artua,
Comminuam illo scipione, quem ipse habet.
Sen. Dabitur malum,
Me quidem si attigeris, aut si propius ad me accesseris.
Men. Faciam, quod jubes; securim capiam ancipitem; atque hunc senem
Exossabo; dein dedolabo assulatim viscera.
Sen. Enimvero illud præcavendum 'st, atque accurandum mihi:
Sane ego illum metuo, ut minatur, ne quid malefaxit mihi.
Men. Multa mihi imperas, Apollo: nunc equos junctos jubes
Capere me indomitos, feroces, atque in currum inscendere,
Ut ego hunc proteram leonem Gætulum, olentem, edentulum.
Jam adstiti in currum: jam lora teneo: jam stimulum in manu est.
Agite, equi! facitote sonitus ungularum appareant
Cursu celeri: facite inflexa sit pedum pernicitas.
Sen. Mihin' equis junctis minare?
Men. Ecce, Apollo, denuo
Me jubes facere impetum in eum, qui stat, atque occidere.
Sed quis hic est, qui me capillo hinc de curru deripit?
Imperium tuum demutat, atque dictum Apollinis.

Sen. Heu! hercle, morbum acrem ac durum! Dii, vostram fidem!
Vel hic, qui insanit, quam valuit paulo prius!
Ei derepente tantus morbus incidit.
Ibo, atque arcessam medicum jam, quantum potest.

ACTUS V. SCENA III.

MENÆCHMUS *Sosicles.*

Jamne isti abierunt, quæso, ex conspectu meo,
Qui me vi cogunt, ut validus insaniam?
Quid cesso abire ad navem, dum salvo licet?
Vosque omneis quæso, si senex revenerit,
Ne me indicetis, quâ plateâ hinc aufugerim.

ACTUS V. SCENA IV.

SENEX. MEDICUS.

Sen. Lumbi sedendo, oculi spectando dolent,
Manendo medicum, dum se ex opere recipiat.
Odiosus tandem vix ab ægrotis venit.
Ait se obligâsse crus fractum Æsculapio,
Apollini autem brachium. Nunc cogito,
Utrum me dicam ducere medicum, an fabrum.
Atque, eccum, incedit, movet formicinum gradum.
Med. Quid esse illi morbi dixeras? narra, senex.
Num larvatus, aut cerritus? fac sciam.
Num eum veternus, aut aqua intercus, tenet?
Sen. Quin eâ te causâ duco, ut id dicas mihi,
Atque illum ut sanum facias.
Med. Perfacile id quidem est.
Sanum futurum, meâ ego id promitto fide.
Sen. Magnâ cum curâ ego illum curari volo.
Med. Quin suspirabo plus sexcenties in die;

Ita ego illum cum curâ magnâ curabo tibi.
Sen. Atque eccum ipsum hominem.
Med. Observemus, quam rem agat.

ACTUS V. SCENA V.

MENÆCHMUS *surreptus*. SENEX. MEDICUS.

Men. Edepol, næ, hic dies pervorsus atque advorsus mihi obtigit:
Quæ me clam ratus sum facere, ea omnia fecit palam
Parasitus, qui me complevit flagitî et formidinis;
Meus Ulysses, suo qui regi tantum concivit mali.
Quem ego hominem, si quidem vivo, vitâ devolvam suâ.
Sed ego stultus sum, qui illius esse dico, quæ mea sit.
Meo cibo et sumtu educatu'st: animâ privabo virum.
Condigne autem hæc meretrix fecit, ut mos est meretricius.
Quia rogo pallam, ut referatur rursum ad uxorem meam,
Mihi se ait dedisse. Heu! edepol, næ, ego homo vivo miser!
Sen. Audi'n' quæ loquitur?
Med. Se miserum prædicat.
Sen. Adeas velim.
Med. Salvus sis, Menæchme. Quæso, cur apertas brachium?
Non tu scis, quantum isti morbo nunc tuo facias mali.
Men. Quin tu te suspendis?
Sen. Ecquid sentis?
Med. Quidni sentiam?
Non potest hæc res hellebori jugere obtinerier.
Sed quid ais, Menæchme?

Men. Quid vis?
Med. Dic mihi hoc, quod te rogo:
Album an atrum vinum potas?
Men. Quin tu is in malam crucem?
Sen. Jam (hercle) occeptat insanire primulum.
Men. Quin tu me interrogas,
Purpureum panem an puniceum soleam ego esse, an luteum?
Soleamne esse aveis squamosas, pisceis pennatos?
Sen. Papæ!
Audi'n' tu, ut deliramenta loquitur? quid cessas dare
Potionis aliquid, priusquam percipit insania?
Med. Mane modo: etiam percontabor.
Sen. Aliâ occidis fabulâ.
Med. Dic mihi hoc: solent tibi unquam oculi duri fieri?
Men. Quid? tu me locustam censes esse, homo ignavissume?
Med. Dic mihi: en unquam tibi intestina crepant, quod sentias?
Men. Ubi satur sum, nulla crepitant: quando esurio, tum crepant.
Med. Hoc quidem (edepol) haud pro insano verbum respondit mihi.
Perdormisci'n' usque ad lucem? facilen' tu dormis cubans?
Men. Perdormisco, si resolvi argentum, quoi debeo.
Qui te Jupiter Diique omnes, percontator, perduint!
Med. Nunc homo insanire occeptat. De illis verbis cave tibi.
Sen. Immo, modestior nunc quidem est de verbis, præ ut dudum fuit:
Nam dudum uxorem suam esse aiebat rabiosam canem.
Men. Quid ego dixi?

Sen. Insanis, inquam.
Men. Egone?
Sen. Tu istic, qui mihi
Etiam me junctis quadrigis minitatu's prosternere.
Egomet hæc te vidi facere; egomet hæc te arguo.
Men. At ego te sacram coronam surripuisse scio Jovis.
Et, ob eam rem, in carcerem ted esse compactum scio.
Et, postquam es emissus, cæsum virgis sub furcâ scio.
Tum patrem occidisse, et matrem vendidisse, etiam scio.
Sati'n' hæc, pro sano, maledicta maledictis respondeo?
Sen. Obsecro (hercle), medice, propere, quidquid facturu's, face.
Non vides hominem insanire?
Med. Sci'n' quid facias optumum?
Ad me face uti deferatur.
Sen. Itan' censes?
Med. Quippini?
Ibi meo arbitratu potero curare hominem.
Sen. Age, ut lubet.
Med. Helleborum potabis, faxo, aliquos viginti dies.
Men. At ego te pendentem fodiam stimulis triginta dies.
Med. I, arcesse homines, qui illunc ad me deferant.
Sen. Quot sunt satis?
Med. Proinde, ut insanire video, quatuor; nihilo minus.
Sen. Jam hîc erunt. Asserva tu istunc, medice.
Med. Immo, ego ibo domum,
Ut parentur, quibus paratis opu'st. Tu servos jube,
Hunc ad me ferant.
Sen. Jam ego illic faxo erit.
Med. Abeo.

Sen. Vale.
Men. Abiit socerus: abiit medicus. Nunc solus sum. Pro Jupiter!
Quid illuc est, quod me hîc homines insanire prædicant?
Nam equidem, postquam natus sum, nunquam ægrotavi unum diem.
Neque ego insanio; neque pugnas neque ego lites cœpio.
Salvus salvos alios video: novi homines, alloquor.
An, qui perperam insanire me aiunt, ipsi insaniunt?
Quid ego nunc faciam? Domum ire cupio: at uxor non sinit.
Huc autem nemo intromittit. Nimis proventum est nequiter.
Hîc ergo usque ad noctem: saltem (credo) intromittar domum.

ACTUS V. SCENA VI.

Messenio.

Spectamen bono servo id est, qui rem herilem
Procurat, videt, collocat, cogitatque,
Ut, absente hero, rem heri diligenter
Tutetur, quam si ipse assit, aut rectius.
Tergum quam gulam, crura quam ventrem oportet
Potiora esse, quoi cor modeste situm est.
Recordetur id, qui nihili sunt, quid iis pretî
Detur ab suis heris, ignavis, improbis
Viris; verbera, compedes, molæ, magna
Lassitudo, fames, frigus durum.
Hæc pretia sunt ignaviæ.
Id ego male malum metuo; propterea bonum
Esse certum est, potius quam malum: nam magis multo
Patior facilius verba: verbera ego odi;

Nimioque edo libentius molitum, quam
Molitum præhibeo. Propterea heri imperium
Exsequor bene, et sedate servio.
Atque id mihi prodest. Alii, sese ita ut in rem
Esse ducunt, sint: ego ita ero, ut me esse oportet;
Metum ut mihi adhibeam, culpam abstineam;
Hero ut omnibus in locis sim præsto.
Servi, qui culpâ carent, et metuunt, ii
Solent esse heris utibiles: nam illi, qui nihil
Metuunt, postquam malum promeritum est, metuunt.
Metuam haud multum: prope est, quando
Herus, quod strenue faciam, pretium exsolvet.
Eo exemplo servio, tergi ut in rem esse arbitror.
Postquam in tabernam vasa et servos collocavi, ut jusserat,
Ita venio advorsum. Nunc foreis pultabo, adesse ut me sciat;
[Atque ut eum ex hoc saltu damni salvum ut educam foras.]
Sed metuo, ne sero veniam, depugnato prœlio.

ACTUS V. SCENA VII.

SENEX. MENÆCHMUS *surreptus*. LORARII. MESSENIO.

Sen. Per ego vobis Deos atque homines dico, ut imperium meum
Sapienter habeatis curæ, quæ imperavi atque impero.
Facite, illic homo jam in medicinam ablatus sublimis siet,
Nisi quidem vos vostra crura aut latera nihili penditis.
Cave, quisquam, quod illic minitetur, vostrûm floccifecerit.

Quid statis? quid dubitatis? jam sublimem raptum oportuit.
Ego ibo ad medicum: præsto ero illic, quom venietis.
Men. Occidi!
Quid hoc est negotî? quid illic homines ad me currunt, obsecro?
Quid voltis vos? quid quæritatis? quid me circumsistitis?
Quo rapitis me? quo fertis me? perii! Obsecro vostram fidem;
Epidamnienses, subvenite, cives! Quin me mittitis?
Mes. Pro Dii immortales! obsecro, quid ego oculis adspicio meis?
Herum meum indignissume nescio-qui sublimem ferunt.
Men. Ecquis suppetias mihi audet afferre?
Mes. Ego, here, audacissume.
O facinus indignum et malum, Epidamni cives! herum
Meum hîc in pacato oppido
Luci deripier in viâ, qui liber ad vos venerit!
Mittite istunc.
Men. Obsecro te, quisquis es, operam ut des mihi,
Neu sinas in me insignite fieri tantam injuriam.
Mes. Immo, et operam dabo, et defendam, et subvenibo sedulo.
Nunquam te patiar perire: me perire est æquius.
Eripe oculum isti, ab humero qui te tenet, here, te obsecro.
Hisce ego jam sementem in ore faciam, pugnosque obseram.
Maxumo hodie malo (hercle) vostro istunc fertis. Mittite.
Men. Teneo ego huic oculum.

Mes. Face, ut oculi locus in capite appareat.
Vos scelesti, vos rapaces, vos prædones!
Lor. Periimus!
Obsecro, hercle.
Mes. Mittite ergo.
Men. Quid me vobis tactio est?
Pecte pugnis.
Mes. Agite, abite! fugite hinc in malam crucem!
Hem tibi etiam, quia postremus cedis, hoc præmî feres.
Nimis autem bene ora commentavi, atque ex meâ sententiâ.
Edepol, here, næ tibi suppetias tempore adveni modo!
Men. At tibi Dii semper, adolescens, quisquis es, faciant bene:
Nam, absque ted esset, hodie nunquam ad solem occasum viverem.
Mes. Ergo (edepol), si recte facias, here, me mittas manu.
Men. Liberem ego te?
Mes. Verum, quandoquidem, here, te servavi.
Men. Quid est?
Adolescens, erras.
Mes. Quid erro?
Men. Per Jovem adjuro patrem,
Me herum tuum non esse.
Mes. Non taces?
Men. Non mentior.
Nec meus servus unquam tale fecit, quale tu mihi.
Mes. Sic sine igitur, si tuum negas me esse, abire liberum.
Men. Meâ quidem (hercle) causâ, liber esto, atque ito quo voles.

Mes. Nempe jubes?
Men. Jubeo (hercle), si quid imperi est in te mihi.
Mes. Salve, mi patrone.
Servus alius. Quom tu liber es, Messenio, Gaudeo.
Mes. Credo (hercle) vobis. Sed, patrone, te obsecro,
Ne minus imperes mihi, quam quom tuus servus fui.
Apud te habitabo; et, quando ibis, unâ tecum ibo domum.
Men. Minume.
Mes. Nunc ibo in tabernam: vasa et argentum tibi
Referam. Recte est obsignatum in vidulo marsupium
Cum viatico: id tibi jam huc afferam.
Men. Affer strenue.
Mes. Salvum tibi, item ut mihi dedisti, redhibebo. Hìc me mane.
Men. Nimia mira mihi quidem hodie exorta sunt miris modis.
Alii me negant eum esse qui sum, atque excludunt foras.
Etiam hic servum esse se meum aiebat, quem ego emisi manu.
Is ait, se mihi allaturum cum argento marsupium.
Id si attulerit, dicam ut a me abeat liber quo volet;
Ne tum, quando sanus factus sit, a me argentum petat.
Socer et medicus me insanire dicebant. Quid sit, mira sunt.
Hæc nihilo mihi esse videntur secius, quam somnia.
Nunc ibo intro ad hanc meretricem, (quamquam succenset mihi)
Si possum exorare ut pallam reddat, quam referam domum.

ACTUS V. SCENA VIII.

MENÆCHMUS *Sosicles.* MESSENIO.

Men. Men' hodie usquam convenisse te, audax, audes dicere,
Postquam advorsum mihi imperavi ut huc venires?
Mes. Quin modo
Eripui, homines qui te ferebant sublimem quatuor,
Apud hasce ædeis; tu clamabas Deûm fidem atque hominum omnium;
Quom ego accurro, teque eripio, vi pugnando, ingratiis.
Ob eam rem, quia te servavi, me amisisti liberum.
Quom argentum dixi me petere, et vasa, tu, quantum pote'st,
Præcucurristi obviam, ut, quæ fecisti, inficias eas.
Men. Liberum ego te jussi abire?
Mes. Certo.
Men. Quoi certissumum 'st,
Mepte potius fieri servum, quam te unquam emittam manu.

ACTUS V. SCENA IX.

MENÆCHMUS *surreptus.* MESSENIO.
MENÆCHMUS *Sosicles.*

Men. surr. Si voltis per oculos jurare, nihilo (hercle) eâ causâ magis
Facietis, ut ego hodie abstulerim pallam et spinther, pessumæ.
Mes. Pro Dii immortales! quid ego video?
Men. Sos. Quid vides?
Mes. Speculum tuum.
Men. Sos. Quid negotî 'st?

Mes. Tua 'st imago: tam consimili'st, quam potest.

Men. Sos. Pol, profecto, haud est dissimilis, meam quom formam noscito.

Men. surr. O adolescens, salve, qui me servavisti, quisquis es!

Mes. Adolescens, quæso (hercle) loquere tuum mihi nomen, ni piget.

Men. surr. Non (edepol) ita promeruisti de me, ut pigeat, quæ velis.

Mihi est Menæchmus nomen.

Men. Sos. Immo (edepol) mihi.

Men. surr. Siculus sum Syracusanus.

Men. Sos. Ea domus et patria est mihi.

Men. surr. Quid ego ex te audio?

Men. Sos. Hoc quod res est.

Mes. Novi equidem hunc: herus est meus.

Ego quidem hujus servus sum: sed me esse hujus credidi.

Ego hunc censebam esse te: huic etiam exhibui negotium.

Quæso, ignoscas, si quid stulte dixi, atque imprudens, tibi.

Men. Sos. Delirare mihi videre. Non commeministi simul

Te hodie mecum exire e navi?

Mes. Enimvero æquum postulas.

Tu herus es: tu servum quære: salveto tu: tu vale.

Hunc ego esse aio Menæchmum.

Men. surr. At ego me.

Men. Sos. Quæ hæc fabula est?

Tu es Menæchmus?

Men. surr. Me esse dico, Moscho prognatum patre.

Men. Sos. Tun' meo patre es prognatus?

Men. surr. Immo equidem, adolescens, meo.
Tuum tibi neque occupare neque præripere postulo.
Mes. Dii immortales! spem insperatam date mihi, quam suspicor.
Nam, nisi me animus fallit, hi sunt gemini germani duo.
Nam et patrem et matrem commemorant pariter, qui fuerint sibi.
Sevocabo herum. Menæchme.
Men. ambo. Quid vis?
Mes. Non ambos volo.
Sed uter vostrûm est advectus mecum navi?
Men. surr. Non ego.
Men. Sos. At ego.
Mes. Te volo igitur: huc concede.
Men. Sos. Concessi. Quid est?
Mes. Illic homo aut sycophanta aut geminus est frater tuus.
Nam ego hominem homini similiorem nunquam vidi alterum.
Neque aqua aquæ, neque lacte est lacti (crede mihi) usquam similius,
Quam hic tui est, tuque hujus. Postea autem eamdem patriam ac patrem
Memorat. Melius est nos adire, atque hunc percontarier.
Men. Sos. Hercle, quin tu me admonuisti recte; et habeo gratiam.
Perge operam dare, obsecro, hercle: liber esto, si invenis
Hunc meum fratrem esse.
Mes. Spero.
Men. Sos. Et ego idem spero fore.
Mes. Quid ais tu? Menæchmum, opinor, te vocari dixeras.
Men. surr. Ita vero.

Mes. Huic item Menæchmo nomen est. In Siciliâ,
Te Syracusis natum esse dixisti: hic natus est ibi.
Moschum tibi patrem fuisse dixti: huic itidem fuit.
Nunc operam potestis ambo mihi dare, et vobis simul.
Men. surr. Promeruisti, ut ne quid ores, quod velis, quin impetres.
Tamquam si emeris me argento, liber servibo tibi.
Mes. Spes mihi est, vos inventuros fratres germanos duos
Geminos, unâ matre natos, et patre uno, uno die.
Men. surr. Mira memoras: utinam efficere, quod pollicitu's, possies!
Mes. Possum: sed nunc coite. Uterque id, quod rogabo, dicite.
Men. surr. Ubi lubet, roga: respondebo. Nihil reticebo, quod sciam.
Mes. Est tibi nomen Menæchmo?
Men. surr. Fateor.
Mes. Est itidem tibi.
Men. Sos. Est.
Mes. Patrem fuisse Moschum tibi ais?
Men. surr. Ita vero.
Men. Sos. Et mihi.
Mes. Esne tu Syracusanus?
Men. surr. Certo.
Mes. Quid tu?
Men. Sos. Quippini?
Mes. Optume usque adhuc conveniunt signa. Porro operam date.
Quid longissume meministi, dic mihi, in patriâ tuâ?
Men. surr. Cum patre ut abii Tarentum ad mercatum, tum postea
Inter homines me deerrare a patre, atque inde avehi.
Men. Sos. Jupiter supreme! serva me.
Mes. Quid clamas? quin taces?
Quot eras annos natus, cum te pater a patriâ avehit?

Men. surr. Septuennis: nam tum dentes mihi cadebant primulum.
Neque patrem unquam postilla vidi.
Mes. Quid? vostrûm patri
Filii quot eratis?
Men. surr. Ut nunc maxume memini, duo.
Mes. Uter eratis, tun' an ille major?
Men. surr. Æque ambo pares.
Mes. Quî id potest?
Men. surr. Gemini ambo eramus.
Men. Sos. Dii me servatum volunt.
Mes. Si interpellas, ego tacebo.
Men. Sos. Potius taceo.
Mes. Dic mihi,
Uno nomine ambo eratis?
Men. surr. Minume: nam mihi hoc erat,
Quod nunc est, Menæchmus: illum tum vocabant Sosiclem.
Men. Sos. Signa agnovi: contineri, quin complectar, non queo.
Mi germane, gemine frater, salve! ego sum Sosicles.
Men. surr. Quomodo igitur post Menæchmo nomen est factum tibi?
Men. Sos. Postquam ad nos renuntiatum 'st, te et patrem esse mortuum,
Avus noster mutavit: quod tibi nomen est, fecit mihi.
Men. surr. Credo ita esse factum, ut dicis. Sed mihi hoc responde.
Men. Sos. Roga.
Men. surr. Quid erat nomen nostræ matri?
Men. Sos. Theusimarche.
Men. surr. Convenit.
O! salve, insperate, multis annis post quem conspicor,
Frater!
Men. Sos. Et tu, quem ego multis miseris laboribus

Usque adhuc quæsivi, quemque ego esse inventum gaudeo.
Mes. Hoc erat, quod hæc te meretrix hujus vocabat nomine.
Hunc censebat te esse (credo), quom vocat te ad prandium.
Men. surr. Namque (edepol) hîc mihi hodie jussi prandium apparariei,
Clam meam uxorem, quoi pallam surripui dudum domo.
Eam dedi huic.
Men. Sos. Hancne, dicis, frater, pallam, quam ego habeo?
Men. surr. Quomodo hæc ad te pervenit?
Men. Sos. Meretrix huc ad prandium
Me abduxit: me sibi dedisse aiebat. Prandi perbene;
Potavi, atque accubui scortum: pallam, et aurum hoc, mihi dedit.
Men. surr. Gaudeo (edepol), si quid, propter me, tibi evenit boni:
Nam illa, quom te ad se vocabat, me esse credidit.
Mes. Numquid me morare, quin ego liber, ut jussisti, eam?
Men. surr. Optumum atque æquissumum orat, frater: fac causâ meâ.
Men. Sos. Liber esto.
Servus alius. Quom tu liber es, gaudeo, Messenio.
Mes. Sed meliore est opus auspicio, liber perpetuo ut siem.
Men. Sos. Quoniam hæc evenerunt, frater, nostrâ ex sententiâ,
In patriam redeamus ambo.
Men. surr. Frater, faciam, ut tu voles.
Auctionem hîc faciam, et vendam quidquid est. Nunc interim
Eamus intro, frater.

Men. Sos. Fiat.
Mes. Sciti'n' quid ego vos rogo?
Men. surr. Quid?
Mes. Mihi ut præconium detis.
Men. surr. Dabitur.
Mes. Ergo nunc ïam
Vis conclamari auctionem fore? quo die?
Men. surr. Die septimi.
Mes. Auctio fiet Menæchmi manc sane septimi.
Vænibunt servi, supellex, fundi, ædes; omnia
Vænibunt, quiqui licebunt, præsenti pecuniâ.
Vænibit uxor quoque etiam, si quis emtor venerit.
Vix (credo) totâ auctione capiet quinquagesies.
Nunc, spectatores, valete, et nobis clare applaudite.

MERCATOR.

DRAMATIS PERSONÆ.

CHARINUS, adolescens.
ACANTHIO, servus.
DEMIPHO, } senes.
LYSIMACHUS, } senes.
LORARII.
EUTYCHUS, adolescens.
PASICOMPSA, meretrix.
DORIPPA, uxor.
SYRA, anus serva.
COCUS.

ARGUMENTUM

(ut quisbusdam videtur)

PRISCIANI.

MISSUS mercator ab suo adolescens patre
Emit atque apportat scitâ formâ mulierem.
Requirit, quæ sit, postquam eam vidit, senex.
Confingit servus emtam matri pedisequam.
Amat senex hanc, ac se simulans vendere,
Tradit vicino. Eum putat uxor illius
Obduxe sibi scortum. Tum Charinum ex fugâ
Retrahit sodalis, postquam amicam invenerat.

ACTUS I. SCENA I.

PROLOGUS.

Charinus.

Duas res simul nunc agere decretum 'st mihi:
Et argumentum et meos amores eloquar.
Non ego idem facio, ut alios in comœdiis
Vidi facere amatores, qui aut Nocti, aut Diê,
Aut Soli, aut Lunæ, miserias narrant suas:
Quos (pol) ego credo humanas querimonias
Non tanti facere, quid velint, quid non velint.
Vobis narrabo potius meas nunc miserias.
Græce hæc vocatur *Emporos* Philemonis,
Eadem Latine *Mercator* Marci Accii.
Pater ad mercatum hic me meus misit Rhodum.
Biennium jam factum 'st, postquam abii domo.
Ibi amare occepi formâ eximiâ mulierem.
Sed, eâ ut sim implicitus, dicam, si opera 'st auribus,
Atque ad advortundum huc animum adest benignitas.
Et hoc parum etiam more majorum instit:
Prius, ac percontatus sum vos, sumsi indicium illico.
Nam amorem hæc cuncta vitia sectari solent,
Cura, ægritudo, nimiaque elegantia.
Hæc non illum modo qui amat, sed quemque attigit,
Magno atque solido multat infortunio.
Nec (pol) profecto quisquam, sine grandi malo,
Præquam res patitur, studuit elegantiæ.
Sed amori accedunt etiam hæc, quæ dixi minus,
Insomnia, ærumna, error, terror, et fuga,
Ineptia, stultitiaque adeo, et temeritas,
Incogitantia, excors immodestia,
Petulantia, cupiditas, et malevolentia:

Inhæret etiam aviditas, desidia, injuria,
Inopia, contumelia, et dispendium,
Multiloquium, pauciloquium. Hoc ideo fit, quia,
Quæ nihil attingunt ad rem, nec sunt usui, hæc
Amator profert sæpe advorso tempore.
Hoc pauciloquium rursum idcirco prædico,
Quia nullus unquam amator adeo 'st callide
Facundus, quæ in rem sint suam, ut possit loqui.
Nunc vos mihi irasci ob multiloquium non decet:
Eodem, quo amorem, Venus mihi hoc legavit die.
Illuc revorti certum, ut conata eloquar.
Principio atque animus ephebis ætate exiit,
Atque animus studio amotus puerili 'st meus,
Amare valide cœpi hìc meretricem: illico
Res exsulatum ad illam abibat clam patris.
Leno importunus, dominus ejus mulieris,
Vi summâ quidque, ut poterat, rapiebat domum.
Objurgare pater hæc me noctes et dies;
Perfidiam, injustitiam lenonum expromere;
Lacerari valide suam rem, illius augerier.
Summo hæc clamore: interdum mussans colloqui,
Abnuere: negitare adeo me gnatum suum:
Conclamitare totâ urbe et prædicere,
Omnes tenerent mutuitanti credere.
Amorem multos illexe in dispendium:
Intemperantem, non modestum, injurium,
Trahere, exhaurire me, quod quirem, ab se domo.
Rationem pessumam esse, ea, quæ ipsus optuma
Omneis labores invenisset perferens,
Amoris vi diffunditari ac deteri.
Convicium tot me annos jam se pascere.
Quod nisi puderet, ne luberet vivere.
Sese extemplo, ex ephebis postquam excesserit,
Non, ut ego, amori, neque desidiæ, in otio
Operam dedisse, neque potestatem sibi
Fuisse; adeo arcte cohibitum esse se a patre:
Multo opere immundo rustico se exercitum:
Neque, nisi quinto anno quoque, posse tum visere

Urbem; atque extemplo inde, ut spectavisset peplum,
Rus rursum confestim exigi solitum a patre.
Ibi multo primum se familiarium
Laboravisse: quom hæc pater sibi diceret:
" Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis:
Tibi denique iste pariet lætitiam labos."
Postquam recêsset vita patrio corpore,
Agrum se vendidisse, atque eâ pecuniâ
Navim, metretas quæ trecentas tolleret,
Parâsse, atque [eâpse merces vectatum] undique,
Adeo dum, quæ tum haberet, peperisset bona.
Me idem decere, si, ut deceret me, forem.
Ego me ubi invisum meo patri esse intelligo,
Atque odio esse me, quoi placere æquum fuit,
Amens, amansque, utut animum offirmo meum:
Dico esse iturum me mercatum, si velit:
Amorem missum facere me, dum illi obsequar.
Agit gratias mihi, atque ingenium allaudat meum.
Sed mea promissa non neglexit persequi.
Ædificat navim cercurum, et merces emit;
Paratâ navi, imponit. Præterea mihi
Talentum argenti ipsus suâ annumerat manu:
Servum unâ mittit, qui olim a puero parvulo
Mihi pædagogus fuerat; quasi uti mihi foret
Custos. Iisce confectis, navim solvimus:
Rhodum venimus. Ubi, quas merces vexeram,
Omneis, ut volui, vendidi ex sententiâ,
Lucrum ingens facto; præterquam mihi meus pater
Dedit æstimatas merces. Ita peculium
Conficio grande. Sed, dum in portu illi ambulo,
Hospes me quidam agnovit, ad cœnam vocat.
Venio; decumbo, acceptus hilare atque ampliter.
Discubitum noctu ut imus, ecce ad me advenit
Mulier, quâ mulier alia nulla 'st pulchrior:
Eâ nocte mecum illa hospitis jussu fuit.
Vosmet videte, quam mihi valde placuerit!
Postridie hospitem adeo; oro, ut vendat mihi.

Dico, ejus pro meritis, gratum me et munem fore.
Quid verbis opus est? emi, atque advexi heri.
Eam me advexisse nolo resciscat pater.
Modo eam reliqui ad portum in navi, et servulum.
Sed quid currentem servum a portu conspicor,
Quem navi abire vetui? Timeo, quid siet.

ACTUS I. SCENA II.

ACANTHIO. CHARINUS.

Acant. Ex summis opibus viribusque usque experire, nitere,
Herus ut minor operâ tuâ servetur. Agedum, Acanthio,
Abige abs te lassitudinem: cave pigritiæ prævorteris:
Simul autem plenissume eos, qui advorsum eunt, aspellito,
Detrude, deturba in viam. Hæc hîc disciplina pessuma 'st;
Currenti, properanti, haud quisquam dignum habet decedere.
Ita tres simitu' res agundæ sunt, quando unam occeperis:
Et currendum, et pugnandum, et autem jurgandum 'st in viâ.
Char. Quid illud est, quod ille tam expedite exquirit cursuram sibi?
Cura 'st, negotî quid sit, aut quid nuntiet.
Acant. Nugas ago.
Quam maxume resisto, tam res in periculo vortitur.
Char. Mali nescio-quid nuntiat.
Acant. Genua hunc cursorem deserunt.
Perii! seditionem facit lien, occupat præcordia.
Simul enicat suspiritus; vix suffero (hercle) anhelitum.

Perii! animam nequeo vortere: nimis nihili tibicen siem.
Char. At tu (edepol) sume laciniam, atque absterge sudorem tibi.
Acant. Nunquam (edepol) omnes balineæ mihi hanc lassitudinem eximent.
Domin' an foris dicam esse herum Charinum?
Char. Ego animi pendeo,
Quid illud sit negotî: lubet scire ex hoc me, ut sim certior.
Acant. At etiam adsto? at etiam cesso foribus facere hisce assulas?
Aperite aliquis. Ubi Charinus herus? domin' est an foris?
Num quisquam adire ad ostium dignum arbitratur?
Char. Ecce me,
Acanthio, quem quæris.
Acant. Nusquam est disciplina ignavior.
Char. Quæ te res male agitant?
Acant. Multæ, here, te atque me.
Char. Quid est negotî?
Acant. Periimus.
Char. Principium inimicis dato.
Acant. At tibi sortito id obtigit.
Char. Loquere id negotî, quidquid est.
Acant. Placide: volo acquiescere.
Tuâ causâ rupi ramices; jamdudum sputo sanguinem.
Char. Resinam ex melle Ægyptiam vorato; salvum feceris.
Acant. At tu (edepol) calidam picem bibito; ægritudo abscesserit.
Char. Hominem ego iracundiorem, quam te, novi neminem.
Acant. At ego maledicentiorem, quam te, novi neminem.
Char. Sin, saluti quod tibi esse censeo, id consuadeo.

Acant. Apage istiusmodi salutem, cum cruciatu quæ advenit.
Char. Dic mihi, an boni quid usquam 'st, quod quisquam uti possiet
Sine malo omni; aut, ne laborem capias, quom illo uti voles?
Acant. Nescio ego istæc: philosophari nunquam didici, neque scio.
Ego bonum, malum quo accedit, mihi dari haud desidero.
Char. Cedo tuam mihi dexteram, agedum, Acanthio.
Acant. Hem! dabitur: tene.
Char. Vi'n' tu te mihi ob esse sequentem, an nevis?
Acant. Operâ licet
Experiri, qui me rupi, causâ currendo tuâ,
Ut, quæ scirem, scire actutum tibi liceret.
Char. Liberum
Caput tibi faciam, paucos cis menses.
Acant. Palpo percutis.
Char. Egon' ausim tibi usquam quidquam facinus falsum proloqui?
Quin jam, priusquam sim elocutus, scis, si mentiri volo.
Acant. Ah!
Lassitudinem (hercle) verba tua mihi addunt; enicas.
Char. Siccine mihi obsequens es?
Acant. Quid vis faciam?
Char. Tun'? id quod volo.
Acant. Quid est igitur, quod vis?
Char. Dicam.
Acant. Dice.
Char. At enim placide volo.
Acant. Dormienteis spectatores metuis ne e somno excites?
Char. Væ tibi!

Acant. Tibi equidem a portu apporto hoc.
Char. Quid fers? dic mihi.
Acant. Vim, metum, cruciatum, curam, jurgiumque, atque inopiam.
Char. Perii! tu quidem thesaurum huc mihi apportavisti mali.
Nullus sum.
Acant. Immo es . . . .
Char. Scio: jam miserum dices.
Acant. Tu dixti; ego taceo.
Char. Quid istuc est mali?
Acant. Ne rogites: maxumum infortunium 'st.
Char. Obsecro, dissolve jam me: nimis diu animi pendeo.
Acant. Placide: multa exquirere etiam prius volo, quam vapulem.
Char. Hercle, vero, vapulabis, nisi jam loquere, aut hinc abis.
Acant. Hoc sis vide, ut palpatur! nullu'st, quando occepit, blandior.
Char. Obsecro, (hercle) oroque, ut, istuc quid sit, actutum indices;
Quandoquidem mihi supplicandum servulo video meo.
Acant. Tandem indignus videor!
Char. Immo, dignus.
Acant. Equidem credidi.
Char. Obsecro, num navis periit?
Acant. Salva 'st navis, ne time.
Char. Quid alia armamenta?
Acant. Salva et sana sunt.
Char. Quin tu expedis,
Quid siet, quod me per urbem currens quærebas modo.
Acant. Tu quidem ex ore orationem mihi eripis.
Char. Taceo.
Acant. Tace.
Credo, si boni quid ad te nuntiem, instes acriter;

Qui nunc, quom malum audiundum 'st, flagitas me, ut eloquar.
Char. Obsecro (hercle) te, istuc uti tu mihi malum facias palam.
Acant. Eloquar, quandoquidem me oras. Tuus pater ....
Char. Quid meus pater?
Acant. Tuam amicam ....
Char. Quid eam?
Acant. Vidit.
Char. Vidit? væ misero mihi!
Hoc, quod te interrogo, responde.
Acant. Quin tu, si quid vis, roga.
Char. Quî potuit videre?
Acant. Oculis.
Char. Quo pacto?
Acant. Hiantibus.
Char. I hinc dierectus! nugare in re capitali meâ?
Acant. Quî (malum!) ego nugor, si tibi, quod me rogas, respondeo?
Char. Certen' vidit?
Acant. Tam (hercle) certe, quam ego te, ac tu me vides.
Char. Ubi eam vidit?
Acant. Intus intra navim, uti prope adstitit;
Et cum eâ confabulatu'st.
Char. Perdidisti me, pater!
Eho tu! eho tu! quin cavisti, ne eam videret, verbero?
Quin, sceleste, abstrudebas, ne eam conspiceret pater?
Acant. Quia negotiosi eramus nos nostris negotiis:
Armamentis complicandis et componendis studuimus.
Dum hæc aguntur, lembo advehitur tuus pater pauxillulo:
Neque quisquam hominem conspicatu'st, donec in navi super.

Char. Nequidquam mare subterfugi sævis tempestatibus.
Equidem jam me censebam esse in terrâ atque in tuto loco:
Verum video me ad saxa ferri sævis fluctibus.
Loquere porro, quid sit actum.
Acant. Postquam adspexit mulierem,
Rogitare occepit, quoja esset.
Char. Quid respondit?
Acant. Illico
Occucurri, atque interpello, matri te ancillam tuæ
Emisse illam.
Char. Visu'st tibi credere id?
Acant. Etiam rogas?
Sed scelestus subigitare occepit.
Char. Illamne, obsecro?
Acant. Mirum, quin me subigitaret.
Char. Edepol, cor miserum meum!
Quod guttatim contabescit, quasi in aquam indideris salem.
Perii!
Acant. Hem! istuc unum verbum dixisti verissumum:
Stultitia istæc est.
Char. Quid faciam? Credo, non credet pater,
Si illam matri meæ emisse dicam. Post autem mihi
Scelus videtur, me parenti proloqui mendacium.
Neque ille credet, neque credibile 'st formâ eximiâ mulierem
Eam me emisse ancillam matri.
Acant. Non taces, stultissume?
Credet, hercle: nam credebat jam mihi.
Char. Metuo miser,
Ne patrem prehendat, ut sit gesta res, suspicio.
Hoc, quod te rogo, responde, quæso.
Acant. Quid rogas?
Char. Num esse amicam suspicari visus est?
Acant. Non visus est.

Quin quidque, ut dicebam, mihi credebat.
Char. Verum, ut tibi quidem
Visus est.
Acant. Non; sed credebat.
Char. Væ mihi misero! nullus sum.
Sed quid ego hîc in lamentando pereo, ad navim non eo?
Sequere.
Acant. Si istac ibis, commodum obviam venies patri.
Posteaquam adspiciet te timidum esse atque exanimatum, illico
Retinebit, rogitabit, unde illam emeris, quanti emeris;
Timidum tentabit te.
Char. Quin hac ibo potius. Jam censes patrem
Abiisse a portu?
Acant. Quin eâ ego huc præcucurri gratiâ,
Ne te opprimeret imprudentem, atque electaret.
Char. Optume.

ACTUS II. SCENA I.

Demipho.

Miris modis Dii ludos faciunt hominibus,
Mirisque exemplis somnia in somnis danunt:
Velut ego, nocte hac, quæ præteriit, proxumâ,
In somnis egi satis, et fui homo exercitus.
Mercari visus mihi sum formosam capram:
Ei ne noceret, quam domi ante habui capram,
Neu discordarent, si ambo in uno essent loco,
Posterius quam mercatus fueram, visus sum
In custodiam eam simiæ concredere.
Ea simia adeo post haud multo ad me venit;
Male mihi precatur, et facit convicium:
Ait sese, illius operâ atque adventu capræ,

Flagitium et damnum fecisse haud mediocriter.
Dicit, capram, quam dederam servandam sibi,
Suæ uxoris dotem ambadedisse. Oppido
Mihi illud videri mirum, ut una illæc capra
Uxoris simiæ dotem ambadederit.
Instare factum simia: atque hoc denique
Respondet, ni properem illam ab sese abducere,
Ad me domum intro ad uxorem ducturum meam.
Atque oppido (hercle) bene velle illi visus sum,
Ast non habere quoi commendarem capram.
Quo magis, quid facerem, curâ cruciabar miser.
Interea ad me hædus visu'st aggredirier;
Infit mihi prædicare, sese ab simiâ
Capram abduxisse; et cœpit irridere me.
Ego enim lugere, atque illam abductam conqueri.
Hoc quam ad rem credam pertinere somnium,
Nequeo invenire: nisi capram illam suspicor
Jam me invenisse quæ sit, aut quid voluerit.
Ad portum hinc abii mane cum luci simul.
Postquam hîc id quod volui transegi, atque ego conspicor
Navem ex Rhodo, quâ heri 'st advectus filius,
Collibitum 'st illud mihi, nescio-quî, visere:
Escendi in lembum, atque ad navim advehor: atque ego
Illam conspicio formâ eximiâ mulierem,
Filius quam advexit meus matri ancillam suæ.
Quam ego postquam adspexi, non ita amo ut sani solent
Homines; sed eodem pacto ut insani solent.
Amavi (hercle) equidem ego olim in adolescentiâ:
Verum ad hoc exemplum nunquam, ut nunc insanio.
Unum quidem (hercle) jam scio, periisse me:
Vosmet videte cæterum, quanti siem.
Nunc hoc profecto sic est: hæc illa 'st capra.
Sed, simia illa atque hædus, timeo, quid velint.
Sed conticescam: vicinum eccum! exit foras.

ACTUS II. SCENA II.

LYSIMACHUS. DEMIPHO. LORARII.

Lysim. Profecto ego illunc hircum castrari volo,
Ruri qui nobis exhibet negotium.
Demi. Nec omen illud mihi, nec auspicium, placet.
Quasi hircum, metuo, ne uxor me castret mea,
Atque illius hæc nunc simiæ parteis ferat.
Lysim. I tu hinc ad villam, atque istos rastros villico
Pisto ipsi facito coram ut tradas in manum.
Uxori facito ut nunties, negotium
Mihi esse in urbe, ne me exspectet: nam mihi
Treis hodie liteis judicandas dicito.
I, et hoc memento dicere.
Lor. Numquid amplius?
Lysim. Tantum 'st.
Demi. Lysimache, salve.
Lysim. Euge! Demipho,
Salve. O! quid agis? quid fit?
Demi. Quod miserrumus.
Lysim. Dii melius faxint!
Demi. Dii hoc quidem faciunt.
Lysim. Quid est?
Demi. Dicam, si videam tibi esse operam aut otium.
Lysim. Quamquam negotium 'st, si quid vis, Demipho,
Non sum occupatus unquam amico operam dare.
Demi. Benignitatem tuam mihi experto prædicas.
Qui tibi ego ætatis videor?
Lysim. Acheruntiucus,
Senex, vetus, decrepitus.
Demi. Pervorse vides.
Puer sum, Lysimache, septuennis.
Lysim. Sanu'n' es,
Qui puerum te esse dicas?

Demi. Vera prædico.
Lysim. Modo (hercle) in mentem venit, quid tu diceres:
Senex quom extemplo 'st, jam nec sentit, nec sapit;
Aiunt solere eum rursum repuerascere.
Demi. Immo, bis tanto valeo, quam valui prius.
Lysim. Bene (hercle) factum; et gaudeo.
Demi. Immo, si scias,
Oculis quoque etiam plus jam video, quam prius.
Lysim. Bene est.
Demi. Malam rem dico.
Lysim. Jam istuc non bonum 'st.
Demi. Sed ausimne ego tibi eloqui, si quid velim?
Lysim. Audacter.
Demi. Animum advorte.
Lysim. Fiet sedulo.
Demi. Hodie ire in ludum occepi literarium,
Lysimache: ternas scio jam.
Lysim. Quid, ternas?
Demi. A M O.
Lysim. Tun' capite cano amas, senex nequissume?
Demi. Seu canum, seu istuc rutilum, sive atrum 'st, amo.
Lysim. Ludificas nunc tu me hîc (opinor) Demipho.
Demi. Decide collum, si falsum 'st, uti loquar:
Vel, ut scias me amare, cape cultrum, seca
Digitum vel aurem, vel tu nasum, vel labrum:
Si movero me, seu secari sensero,
Lysimache, auctor sum, uti me amando hîc enices.
Lysim. Si unquam vidisti pictum amatorem, hem! illic est.
Nam, meo quidem animo, vetulus, decrepitus senex
Tantidem 'st, quasi sit signum pictum in pariete.
Demi. Nunc tu me (credo) castigare cogitas.
Lysim. Egon' te?
Demi. Nihil est jam, quod tu mihi succenseas:
Fecêre tale ante alii spectati viri.
Humanum amare 'st, humanum autem ignoscere 'st.

Ne, sis, me objurga: hoc non voluntas me impulit.
Lysim. Quin non objurgo.
Demi. At ne deteriorem tamen
Hoc facto ducas.
Lysim. Egone te? ah! ne Dii siverint.
Demi. Vide, sis, modo etiam.
Lysim. Visum 'st.
Demi. Certen'?
Lysim. Perdis me.
Hic homo ex amore insanit. Numquid vis?
Demi. Vale.
Lysim. Ad portum propero: nam ibi mihi negotium 'st.
Demi. Bene ambulato.
Lysim. Bene valeto.
Demi. Bene sit tibi.
Quin mihi quoque etiam 'st ad portum negotium.
Nunc adeo ibo illuc. Sed optume gnatum meum
Video, eccum! Opperiar hominem: hoc nunc mihi [viso 'st] opus,
Huic persuadere quomodo potis siem,
Ut illam vendat, neve det matri suæ:
Nam ei dono advexe audivi. Sed præcauto 'st opus,
Ne ad illam me animum adjecisse aliquâ sentiat.

ACTUS II. SCENA III.

CHARINUS. DEMIPHO.

Char. Homo me miserior nullus est æque, (opinor)
Neque advorsa quoi sint plura sempiterna.
Sati'n', quidquid est, ut quam rem agere occepi,
Proprium nequit mihi evenire, quod cupio?
Ita mihi mala res objicitur aliqua,
Bonum quæ meum comprimit consilium.
Miser amicam mihi paravi, animi causâ, pretio,
Ratus clam patrem meum posse habere.

Is rescivit, et vidit, et perdidit me.
Neque, is quom roget, quid loquar, cogitatum 'st;
Ita animi decem in pectore incerti certant.
Nec, quid corde nunc consilì capere possim,
Scio; tantus, cum curâ, meo est error animo,
Dum servi mei perplacet mihi consilium,
Dum rursum haud placet: nec pater potis videtur
Induci, ut putet matri ancillam emtam esse illam.
Nunc si dico, ut res est, atque illam mihi me
Emisse indico, quemadmodum existimet me?
Atque illam abstrahat, trans mare hinc vænum asportet.
Scio, sævus quam sit, domo doctus. Igitur hoccine est
Amare? Arare mavelim, quam sic amare.
Jam hinc olim invitum domo extrusit ab sese;
Mercatum jussit ire: ibi hoc malum inveni. Ubi
Voluptatem ægritudo vincat, quid ibi inest amœni?
Nequidquam abdidi, abscondidi, abstrusam habebam.
Musca est meus pater, nihil potest clam illum haberi.
Nec sacrum nec tam profanum quidquam est, quin
Ibi illico adsit: nec, quî rebus meis
Confidam, mihi ulla spes in corde certa est.
Demi. Quid illuc est, quod solus secum fabulatur filius?
Sollicitus mihi, nescio quare, videtur.
Char. Atate!
Meus pater hic quidem est, quem video. Ibo, alloquar. Quid fit, pater?
Demi. Unde incedis? quid festinas, gnate mi?
Char. Recte, pater.
Demi. Ita volo. Sed istuc quid est, tibi quod commutatu'st color?
Numquid tibi dolet?
Char. Nescio-quid meo animo est ægre, pater.
Postea hac nocte non quievi satis meâ ex sententiâ.

Demi. Per mare ut vectu's, nunc oculi terram mirantur tui.
Char. Magis opinor.
Demi. Id est profecto: verum actutum abscesserit.
Ergo (edepol) palles. Si sapias, eas, ac decumbas domi.
Char. Otium non est: mandatis rebus prævorti volo.
Demi. Cras agito, perendie agito.
Char. Sæpe ex te audivi, pater:
"Rei mandatæ omneis sapienteis primum prævorti decet."
Demi. Age igitur: nolo advorsari tuam advorsus sententiam.
Char. Salvus sum, si quidem isti dicto solida et perpetua 'st fides.
Demi. Quid illuc est, quod ille solus se in consilium sevocat?
Jam non vereor, ne illam me amare hic potuerit resciscere.
Quippe haud etiam quidquam inepte feci, amantes ut solent.
Char. Res adhuc quidem (hercle) in tuto 'st: nam hunc nescire sat scio
De illâ amicâ: quod si sciret, esset alia oratio.
Demi. Quin ego hunc aggredior de illâ?
Char. Quin ego hinc me amolior?
Eo ego, ut, quæ mandata, amicus amicis tradam.
Demi. Immo, mane.
Paucula etiam sciscitare prius volo.
Char. Dic, quid velis.
Demi. Usquene valuisti?
Char. Perpetuo recte, dum quidem illic fui:
Verum, in portum huc ut sum advectus, nescio-quî animus mihi dolet.
Demi. Nauseâ (edepol) factum credo: verum actutum abscesserit.

Sed quid ais? ecquam tu advexti tuæ matri ancillam Rhodo?

Char. Advexi.

Demi. Quid? ea ut videtur mulier?

Char. Non (edepol) mala.

Demi. Ut morata 'st?

Char. Nullam vidi melius, meâ sententiâ.

Demi. Mihi quidem (edepol) visa est, quom illam vidi.

Char. Eho! an vidisti, pater?

Demi. Vidi: verum non ex usu nostro 'st, neque adeo placet.

Char. Quî vero?

Demi. Quia non nostrâ formam habet dignam domo.
Nihil opus nobis ancillâ, nisi quæ texat, quæ molat,
Lignum cædat, pensum faciat, ædeis verrat, vapulet;
Quæque habeat cotidianum familiæ coctum cibum.
Horunc illa nihilum quidquam facere poterit admodum.

Char. Eâ causâ equidem illam emi, dono quam darem matri meæ.

Demi. Ne duis, neu te advexisse dixeris.

Char. Dii me adjuvant!

Demi. Labefacto paulatim. Verum, quod præterii dicere,
Neque illa matrem satis honeste tuam sequi poterit comes,
Neque sinam.

Char. Quî vero?

Demi. Quia, illâ formâ, matrem-familias,
Flagitium sit, si sequatur, quando incedat per vias:
Contemplent, conspiciant omnes, nutent, nictent, sibilent,
Vellicent, vocent, molesti sint, occentent ostium.
Impleantur meæ fores elogiorum carbonibus.
Atque, ut nunc sunt maledicentes homines, uxori meæ

Mihique objectent lenocinium facere. Nam quid eo 'st opus?
Char. Hercle, quin tu recte dicis: et tibi assentior ego.
Sed quid illâ nunc fiet?
Demi. Recte. Ego emero matri tuæ
Ancillam viraginem aliquam non malam, formâ malâ,
Ut matrem addecet familiâs, aut Syram, aut Ægyptiam:
Ea molet, conficiet pensum, pinsetur flagro; neque,
Propter eam, quidquam eveniet nostris foribus flagitî.
Char. Quid si igitur reddatur illi, unde emta est?
Demi. Minime gentium.
Char. Dixit se redhibere, si non placeat.
Demi. Nihil istoc opu'st:
Litigare nolo ego vos. Quam tuam autem accusari fidem,
Multo (edepol), si quid faciundum 'st, facere damni mavolo,
Quam opprobramentum aut flagitium muliebre efferri domo.
Me tibi illam posse opinor luculente vendere.
Char. Dum quidem (hercle) ne minoris vendas, quam ego emi, pater.
Demi. Tace modo: senex est quidam, qui [illam,] mandavit mihi,
Ut emerem ad istanc faciem.
Char. At mihi quidam adolescens, pater,
Mandavit, ad illam faciem, ita ut illa est, emerem sibi.
Demi. Viginti minis opinor posse me illam vendere.
Char. At ego . . . . Si velim, jam dantur septem et viginti minæ.
Demi. At ego . . . .
Char. Quin ego, inquam . . . .
Demi. At nescis, quid dicturus sum: tace.

Treis minas accudere etiam possum, ut triginta sient.
Char. Quo vortisti?
Demi. Ad illum, qui emit.
Char. Ubinam 'st is homo gentium?
Demi. Eccillum video. Jubet quinque me addere etiam nunc minas.
Char. Hercle, illunc Dii infelicent, quisquis est.
Demi. Ibidem mihi
Etiam nunc annutat, addam sex minas.
Char. Septem, mihi
(Nunquam, edepol, me vincet hodie) commodis poscit, pater.
Demi. Nequidquam poscit: ego habebo.
Char. At illic pollicitu'st prior.
Demi. Nihili facio.
Char. Quinquaginta poscit.
Demi. Non centum datur.
Poti'ne ut ne licitere advorsum animi mei sententiam?
Maxumam (hercle) habebis prædam: ita ille est, quoi emitur, senex.
Sanus non est ex amore illius. Quod posces, feres.
Char. Certo (edepol) adolescens ille, quoi ego emo, efflictim perit
Ejus amore.
Demi. Multo (hercle) ille magis senex, si tu scias.
Char. Nunquam (edepol) fuit neque fiet ille senex insanior
Ex amore, quam ille adolescens, quoi ego do hanc operam, pater.
Demi. Quiesce, inquam. Istanc rem ego recte videro.
Char. Quid agis?
Demi. Quid est?
Char. Non ego illam mancupio accepi.
Demi. Sed ille illam accipit. Sine.
Char. Non potes tu lege vendere illam.

Demi. Ego aliquid videro.
Char. Post autem, communis est illa mihi cum alio. Quî scio
Quid sit ei animi; vænirene eam velit, an non velit?
Demi. Ego scio velle.
Char. At (pol) ego esse credo aliquem, qui non velit.
Demi. Quid id meâ refert?
Char. Quia illi suam rem esse æquum 'st in manu.
Demi. Quid ais?
Char. Communis mihi illa est cum alio: is nunc hîc non adest.
Demi. Prius respondes, quam rogo.
Char. Prius tu emis, quam vendo, pater.
Nescio, inquam, velit ille illam necne abalienarier.
Demi. Quid illic quidam, qui mandavit, quom ille nolet? Nihil agis.
Nunquam (edepol) quisquam illam habebit potius, quam ille, quem ego volo.
Certum 'st.
Char. Cense'n' certum esse?
Demi. Quin ad navim jam hinc eo.
Ibi vænibit.
Char. Vi'n' me tecum illo ire?
Demi. Nolo.
Char. Non placet.
Demi. Meliu'st te, quæ sunt mandatæ res tibi, prævortier.
Char. Tu prohibes.
Demi. At tu excusato, te fecisse sedulo.
Ad portum ne bitas, dico jam tibi.
Char. Auscultabitur.
Demi. Ibo ad portum: et, ne hic resciscat, cauto opu'st. Non ipse emam,

Sed Lysimacho amico mandabo. Is se ad portum dixerat
Ire dudum. Me moror, quom hîc adsto.
Char. Nullus sum, occidi.

ACTUS II. SCENA IV.

CHARINUS. EUTYCHUS.

Char. Pentheum diripuisse aiunt Bacchas. Nugas maxumas
Fuisse credo, præut quo pacto ego divorsus distrahor.
Cur ego vivo? cur non morior? quid mihi est in vitâ boni?
Certum 'st; ibo ad medicum, atque ibi me toxico morti dabo,
Quando id mihi adimitur, quâ causâ vitam cupio vivere.
Eut. Mane, mane, obsecro, Charine.
Char. Qui me revocat?
Eut. Eutychus,
Tuus amicus et sodalis, simul vicinus proxumus.
Char. Non tu scis, quantum malarum rerum sustineam.
Eut. Scio.
Omnia ego istæc auscultavi ab ostio: omnem rem scio.
Char. Quid id est, quod scis?
Eut. Tuus pater volt vendere . . . .
Char. Omnem rem tenes.
Eut. Tuam amicam.
Char. Nimium multum scis.
Eut. Tuis ingratiis.
Char. Plurimum tu scis. Sed quî scis esse amicam illam meam?
Eut. Tute heri ipsus mihi narrâsti.

Char. Sati'n' ut oblitus fui,
Tibi me narravisse?
Eut. Haud mirum factum 'st.
Char. Te nunc consulo.
Responde, quo leto censes me ut peream potissumum?
Eut. Non taces? cave istuc dixis.
Char. Quid vis me igitur dicere?
Eut. Vi'n' patri sublinere pulchre me os tuo?
Char. Sane volo.
Eut. Visne eam ad portum?
Char. Quî potius, quam voles?
Eut. Atque eximam
Mulierem pretio?
Char. Quî potius, quam auro expendas?
Eut. Unde at erit id?
Char. Achillem orabo, aurum mihi det, Hector quî expensus fuit.
Eut. Sanu'n' es?
Char. Pol, sanus si sim, non te medicum mihi expetam.
Eut. Tanti quanti poscit, vi'n' tanti illam emi?
Char. Auctarium
Adjicito, vel mille nummûm plus quam poscet.
Eut. Jam tace.
Sed quid ais? unde erit argentum, quod des, quom poscet pater?
Char. Invenietur, exquiretur; aliquid fiet.
Eut. Enicas.
Jam istuc, "aliquid fiet," metuo.
Char. Quin taces?
Eut. Muto imperas.
Char. Sati'n' istuc mandatum 'st?
Eut. Poti'n' ut aliud cures?
Char. Non potest.
Eut. Bene vale.
Char. Non (edepol) possum, priusquam tu ad me redieris.

Eut. Melius sanus sis.
Char. Vale, et vince, et me serva.
Eut. Ego fecero.
Domi maneto me.
Char. Ergo actutum face cum prædâ recipias.

ACTUS III. SCENA I.

Lysimachus. Pasicompsa.

Lysim. Amice amico operam dedi: vicinus quod rogavit,
Hoc emi mercimonium. Mea es tu: sequere sane:
Ne plora: nimis stulte facis; oculos corrumpis taleis.
Quid? tibi quidem, quod rideas, magis est, quam ut lamentere.
Pasi. Amabo (ecastor), mi senex, eloquere . . . .
Lysim. Exquire quid vis.
Pasi. Cur emeris me?
Lysim. Tene ego? ut, quod imperetur, facias.
Item, quod tu mihi imperes, ego faciam.
Pasi. Facere certum 'st
Pro copiâ et sapientiâ, quæ te velle arbitrabor.
Lysim. Laboriosi nihil tibi quidquam operis imperabo.
Pasi. Namque (edepol) quidem, mi senex, non didici bajulare,
Nec pecua ruri pascere, neque pueros nutricare.
Lysim. Bona si esse vis, bene erit tibi.
Pasi. Tum (pol) ego perii misera.
Lysim. Quî?
Pasi. Quia illic, unde advecta huc sum, malis bene esse solitum 'st:
Nec mos meu'st, ut prædicem, quod ego omneis scire credam.

Lysim. Oratio (edepol) pluris est hujus, quam quanti hæc emta est:
Quasi dicas, nullam mulierem bonam esse.
Pasi. Haud equidem dico.
Lysim. Rogare hoc unum te volo.
Pasi. Roganti respondebo.
Lysim. Quid ais tu? quod nomen tibi dicam esse?
Pasi. Pasicompsæ.
Lysim. Ex formâ nomen inditum 'st. Sed quid ais, Pasicompsa?
Possi'n' tu, si usus venerit, subtemen tenue nere?
Pasi. Possim.
Lysim. Si tenue scis, scio, te uberius posse nere.
Pasi. De lanificio neminem metuo, unâ ætate quæ sit.
Lysim. Bonam (hercle) te et frugi arbitror, maturâ jam inde ætate,
Quoniam scis facere officium tuum, mulier.
Pasi. Pol, docta didici.
Operam accusari non sinam meam.
Lysim. Hem! istæc (hercle) res est.
Ovem tibi ancillam dabo, natam annos sexaginta,
Peculiarem.
Pasi. Mi senex, tam vetulam?
Lysim. Generis Græci est.
Eam si curabis, perbona est; tondetur nimium scite.
Pasi. Honoris causâ, quidquid est, quod dabitur, gratum habebo.
Lysim. Nunc, mulier, ne tu frustra sis, mea non es; ne arbitrere.
Pasi. Dic igitur, quæso, quoja sum?
Lysim. Tuo hero redemta es rursum:
Ego redemi te: ille me oravit.
Pasi. Animus rediit,
Si mecum servatur fides.
Lysim. Bono animo es. Liberabit

Ille te homo: ita (edepol) deperit te, atque hodie primum vidit.
Pasi. Ecastor, jam biennium 'st, quom mecum rem cœpit.
Nunc, quando amicum te scio esse illius, indicabo.
Lysim. Quid ais tu? jam biennium 'st, quom tecum habet rem?
Pasi. Certo.
Et inter nos conjuravimus, ego cum illo, et ille mecum,
Ego cum viro, et ille cum muliere, nisi cum illo, aut ille mecum,
Neuter stupri causâ caput limaret.
Lysim. Dii immortales!
Etiam cum uxore non cubet?
Pasi. Amabo, an maritus est?
Neque est, neque erit.
Lysim. Nolim quidem. Homo (hercle) perjuravit.
Pasi. Nullum adolescentem plus amo.
Lysim. Puer est ille quidem, stulta.
Nam illi quidem, haud sane diu est, quom dentes exciderunt.
Pasi. Quid, "dentes?"
Lysim. Nihil est: sequere sis huc me. Diem unum, oravit,
Ut apud me præhiberem locum; ideo, quia uxor ruri est.

ACTUS III. SCENA II.

Demipho.

Tandem impetravi, ut egomet me corrumperem.
Emta est amica clam uxore meâ et filio.
Certum 'st, antiqua recolam, et servibo mihi.

Decurso in spatio, breve quod vitæ reliquum 'st,
Voluptate, vino, et amore delectavero.
Nam hanc se bene habere ætatem nimio 'st æquius.
Adolescens quom sis, tum quom est sanguis integer,
Rei tuæ quærundæ convenit operam dare:
Demum igitur quom senex sis, tunc in otium
Te colloces, dum potestur: id jam lucro 'st
Quod vivis. Hoc ut dico, factis persequar.
Interea tamen huc intro ad me invisam domum.
Uxor me exspectat jamdudum esuriens domi.
Jam jurgio enicabit, si intro rediero.
Verum (hercle) postremo, utut est, non ibo tamen;
Sed hunc vicinum prius conveniam, quam domum
Redeam. Ut mihi ædeis aliquas conducat, volo,
Ubi habitet istæc mulier. Atque, eccum, it foras.

ACTUS III. SCENA III.

LYSIMACHUS. DEMIPHO.

Lysim. Adducam ego illum jam ad te, si convenero.
Demi. Me dicit.
Lysim. Quid ais, Demipho?
Demi. Est mulier domi?
Lysim. Quid censes?
Demi. Quid si visam?
Lysim. Quid properas? mane.
Demi. Quid faciam?
Lysim. Quod opu'st facto, facito ut cogites.
Demi. Quid cogitem? Equidem (hercle) opus hoc facto existumo,
Ut illuc introëam.
Lysim. Itane vero, vervex, introëas?
Demi. Quid aliud faciam?

Lysim. Prius hoc ausculta, atque ades.
Prius etiam 'st, quod te facere ego æquum censeo.
Nam, nunc si illo introieris, amplecti voles,
Confabulari, atque osculari.
Demi. Tu quidem
Meum animum gestas: scis, quid acturus siem.
Lysim. Pervorse facies.
Demi. Quodne ames?
Lysim. Tanto minus.
Jejunitatis plenus, animâ fœtidâ,
Senex hircosus, tu osculere mulierem?
Utine adveniens vomitum excutias mulieri?
Scio (pol) te amare, quom istæc præmonstras mihi.
Demi. Quid si igitur (unum factum hoc si censes) coquum
Aliquem arripiamus, prandium qui percoquat
Apud te hîc usque ad vesperum?
Lysim. Hem! istuc censeo.
Nunc tu sapienter loquere atque amatorie.
Demi. Quid stamus? quin ergo imus, atque opsonium
Curamus, pulchre ut simus?
Lysim. Equidem te sequor.
Atque (hercle) invenies tu locum illi, si sapis.
Nullum (hercle), præter hunc, diem, illa apud me erit:
Metuo egò uxorem, cras si rure redierit,
Ne illam hîc offendat.
Demi. Res parata 'st: sequere me.

ACTUS III. SCENA IV.

CHARINUS. EUTYCHUS.

Char. Sumne ego homo miser, qui nusquam bene queo quiescere?
Si domi sum, foris est animus: sin foris sum, animus domi 'st.
Ita mihi in pectore atque in corde facit amor incendium:
Ni oculos lacrymæ defendant, jam ardeat (credo) caput.
Spem teneo; salutem amisi: redeat an non, nescio.
Si opprimit pater, quod dixit, exsulatum abiit salus:
Sin sodalis, quod promisit, fecit, non abiit salus.
Sed tandem, si podagrosis pedibus esset Eutychus,
Jam a portu rediisse potuit. Id illi vitium maxumum 'st,
Quod nimis tardu'st, advorsum mei animi sententiam.
Sed isne est, quem currentem video? Ipsus est: ibo obviam.
Numquid restat? Eheu! disperii! voltus neutiquam hujus placet:
Tristis incedit: pectus ardet; hæreo: quassat caput.
Eutyche!
Eut. Heu! Charine!
Char. Priusquam recipias anhelitum,
Uno verbo eloquere: ubi ego sum? hîccine an apud mortuos?
Eut. Neque apud mortuos neque hîc es.
Char. Salvus sum: immortalitas
Mihi data 'st: hic emit illam: pulchre os sublevit patri.
Impetrabilior qui vivat, nullus est. Dic, obsecro:
Si neque hîc neque Acherunti sum, ubi sum?
Eut. Nusquam gentium.

Char. Disperii! illæc interemit me modo hîc oratio.
Odiosa est oratio, quom rem agas, longinquum loqui.
Quidquid est, ad capita rerum perveni.
Eut. Primum omnium,
Periimus.
Char. Quin tu illud potius nuntias, quod nescio?
Eut. Mulier alienata 'st abs te.
Char. Eutyche! capital facis.
Eut. Quî?
Char. Quia æqualem, et sodalem civem liberum, enicas.
Eut. Ne Dii sîrint.
Char. Demisisti gladium in jugulum: jam cadam.
Eut. Quæso (hercle), animum ne desponde.
Char. Nullu'st, quem despondeam.
Loquere porro aliam malam rem: quoi est emta?
Eut. Nescio.
Jam addicta atque abducta erat, quom ad portum venio.
Char. Væ mihi!
Monteis tu quidem mali in me ardenteis jamdudum jacis.
Perge: excrucia, carnufex! quandoquidem occepisti semel.
Eut. Nec tibi istuc magis dividiæ est, quam mihi hodie fuit.
Char. Dic, quis emit?
Eut. Nescio, hercle.
Char. Hem! istuccine est operam dare
Bonum sodalem?
Eut. Quid me facere vis?
Char. Idem, quod me vides,
Ut pereas. Quin percontatu's, hominis quæ facies foret,
Qui illam emisset; eo si pacto posset indagarier

Mulier?
Eut. Heu me miserum!
Char. Flere omitte, istuc quod nunc agis.
Eut. Quid ego feci?
Char. Perdidisti me, et fidem mecum tuam.
Eut. Dii sciunt, culpam meam istanc non esse ullam.
Char. Euge, papæ!
Deos absenteis testeis memoras: quî ego istuc credam tibi?
Eut. Quin tibi in manu 'st, quod credas: ego quod dicam, id mî in manu 'st.
Char. De istac re argutus es, ut par pari respondeas;
Ad mandata claudus, cæcus, mutus, mancus, debilis.
Promittebas te os sublinere meo patri. Egomet credidi
Homini docto rem mandare: is lapidi mando maxumo.
Eut. Quid ego facerem?
Char. "Quid tu faceres?" men' rogas? requireres,
Rogitares, quis esset, aut unde esset, quâ prosapiâ;
Civisne esset, an peregrinus.
Eut. Civem esse aibant Atticum.
Char. Ubi habitaret, invenires saltem, si nomen nequis.
Eut. Nemo aibat scire.
Char. At saltem hominis faciem exquireres.
Eut. Feci.
Char. Quâ formâ esse aibant ergo?
Eut. Ego dicam tibi:
Canum, varum, ventriosum, bucculentum, breviculum,
Subnigris oculis, oblongis malis, pansam aliquantulum.
Char. Non hominem mihi, sed thesaurum nescioquem memoras mali.

Numquid est, quod dicas aliud de illo?
Eut. Tantum, quod sciam.
Char. Edepol, næ, ille oblongis malis dedit mihi magnum malum.
Non possum durare: certum 'st exsulatum hinc ire me.
Sed, quam capiam civitatem, cogito potissumum:
Megara, Eretriam, Corinthum, Chalcidem, Cretam, Cyprum,
Sicyonem, Gnidum, Zacynthum, Lesbiam, Bœotiam.
Eut. Cur istuc cœptas consilium?
Char. Quia enim me afflictat amor.
Eut. Quid tu ais? Quid, quom illuc, quo nunc ire paritas, veneris?
Si ibi amare forte occipias, atque item ejus sit inopia,
Jam inde porro aufugies? deinde item illinc, si item evenerit:
Quis modus tibi exsilio tandem eveniet? qui finis fugæ?
Quæ patria aut domus tibi stabilis esse poterit? dic mihi.
Cedo, si hac urbe abis, amorem te hic relicturum putas?
Si id forte ita sat animo receptum 'st; id pro certo si habes;
Quanto te satiu'st rus aliquo abire, ibi esse, ibi vivere,
Adeo, dum illius te cupiditas atque amor missum facit?
Char. Jam dixisti?
Eut. Dixi.
Char. Frustra dixti. Hoc mihi certissumum 'st.
Eo domum, patrem atque matrem ut meos salutem: postea
Clam patrem patriâ hac effugiam, aut aliquid capiam consilî.

Eut. Ut corripuit se repente, atque abiit! Heu misero mihi!
Si ille abierit, meâ factum omnes dicent esse ignaviâ.
Certum 'st præconum jubere jam quantum 'st conducier,
Qui illam investigent, qui inveniant. Post ad prætorem illico
Ibo, orabo, ut conquisitores det mihi in vicis omnibus:
Nam mihi nihil relicti quidquam aliud jam esse intelligo.

ACTUS IV. SCENA I.

DORIPPA. SYRA.

Dor. Quoniam a viro ad me rus advenit nuntius,
Rus non iturum, feci ego ingenium meum:
Reveni, ut illum persequar, qui me fugit.
Sed anum non video consequi nostram Syram.
Atque, eccam, incedit tandem. Quin is ocyus?
Syra. Nequeo, mecastor: tantum hoc oneri'st, quod fero.
Dor. Quid oneris?
Syra. Annos octoginta et quatuor:
Et eodem accedit servitus, sudor, sitis:
Simul hæc, quæ porto, deprimunt.
Dor. Aliquid cedo,
Quî hanc vicini nostri aram augeam, Syra.
Syra. Da sane hanc virgam lauri.
Dor. Abi jam tu intro.
Syra. Eo.
Dor. Apollo, quæso te, ut des pacem propitius,
Salutem et sanitatem nostræ familiæ,
Meoque ut parcas gnato pace propitius.
Syra. Disperii! perii misera! væ miseræ mihi!
Dor. Sati'n' tu sana es? obsecro. Quid ejulas?
Syra. Dorippa! mea Dorippa!

Dor. Quid clamas? obsecro.
Syra. Nescio-quæ est mulier intus hìc in ædibus.
Dor. Quid? mulier?
Syra. Mulier meretrix.
Dor. Veron' serio?
Syra. Nimium scis sapere, ruri quæ non manseris.
Quamvis insipiens poterat persentiscere
Illam esse amicam tui viri bellissumi.
Dor. Credo, mecastor.
Syra. I hac mecum, ut videas simul
Tuam Alcumenam pellicem, Juno mea.
Dor. Ecastor, vero, istuc eo, quantum potest.

ACTUS IV. SCENA II.

LYSIMACHUS.

Parumne est malæ rei, quod amat Demipho,
Ni sumtuosus insuper etiam siet?
Decem vocâsset si ad cœnam summos viros,
Nimium opsonavit. Sed coquos, quasi in mari
Solet hortator remiges hortarier,
Ita hortabatur. Egomet conduxi coquum:
Sed eum demiror non venire, ut jusseram.
Sed qui hinc nam a nobis exit? aperitur foris.

ACTUS IV. SCENA III.

DORIPPA. LYSIMACHUS.

Dor. Miserior mulier me nec fiet, nec fuit,
Tali viro quæ nupserim. Heu miseræ mihi!
Hem! quoi te, et tu quæ habeas, commendes viro?
Hem! quoi decem talenta dotis detuli,
Hæc ut viderem, ut ferrem has contumelias!
Lysim. Perii, hercle! rure jam rediit uxor mea:

Vidisse eam credo mulierem in ædibus.
Sed, quæ loquatur, exaudire hinc non queo.
Accedam propius.
Dor. Væ miseræ mihi!
Lysim. Immo, mihi.
Dor. Disperii!
Lysim. Ego quidem (hercle) oppido perii miser!
Vidit. Ut omnes te, Demipho, Dii perduint!
Dor. Pol, hoc est, ire quod rus meus vir noluit.
Lysim. Quid nunc ego faciam, nisi ut adeam, atque alloquar?
Jubet salvere suus vir uxorem suam.
Urbani fiunt rustici.
Dor. Pudicius
Faciunt illi, quam qui non fiunt rustici.
Lysim. Num quid delinquunt rustici?
Dor. Ecastor, minus
Quam urbani; et multo minus mali quærunt sibi.
Lysim. Quid autem urbani deliquerunt? dic mihi.
Dor. Quoja illa mulier intu'st?
Lysim. Vidistin' eam?
Dor. Vidi.
Lysim. Quoja ea sit, rogitas?
Dor. Resciscam tamen.
Cupio (hercle) scire: sed tu me tentas sciens.
Lysim. Vi'n' dicam quoja est? Illa, illa.... Edepol! væ mihi!
Nescio quid dicam.
Dor. Hæres.
Lysim. Haud vidi magis.
Dor. Quin dicis?
Lysim. Quin, si liceat....
Dor. Dictum oportuit.
Lysim. Non possum; ita instas: urges, quasi pro noxio.
Dor. Scio, innoxiu's.
Lysim. Audacter quamvis dicito.

Dor. Dic igitur.
Lysim. Ego dicam.
Dor. Atqui dicundum 'st tamen.
Lysim. Illa est . . . . Num etiam vis nomen dicam ?
Dor. Nihil agis.
Manifesto teneo ; in noxiâ es.
Lysim. Quâ noxiâ ?
Ista quidem illa est . . . .
Dor. Quæ illa est ?
Lysim. Illa . . . .
Dor. Iohia !
Lysim. Jam si nihil usus esset, jam [nunc] dicerem.
Dor. Non tu scis, quæ sit illa ?
Lysim. Immo, etiam scio :
De istac sum judex captus.
Dor. Judex ? jam scio :
Huc tu in consilium istam advocavisti tibi.
Lysim. Immo, sic sequestro mihi data est.
Dor. Intelligo.
Lysim. Nihil (hercle) istius quidquam est.
Dor. Numero purgitas.
Lysim. Nimium negotî reperi. Enimvero hæreo.

ACTUS IV. SCENA IV.

Coquus. Lysimachus. Dorippa. Syra.

Coq. Agite : ite actutum : nam mihi amatori seni
Coquunda 'st cœna. Atque equidem, quom recogito,
Nobis coquunda'st, non quoi conducti sumus.
Nam, qui amat, quod amat, si id habet id habet pro cibo :
Videre, amplecti, osculari, alloqui.
Sed nos confido onustos redituros domum.
Ite hac. Sed, eccum, qui nos conduxit, senex.
Lysim. Ecce autem ! perii ! coquus adest.
Coq. Advenimus.

Lysim. Abi.
Coq. Quid, " abeam?"
Lysim. St, abi.
Coq. Abeamne?
Lysim. Abi.
Coq. Non estis cœnaturi?
Lysim. Jam saturi sumus.
Sed interii!
Dor. Quid ais tu? Etiamne hæc illi tibi
Jusserunt ferri, quos inter judex datu's?
Coq. Hæccine tua 'st amica, quam dudum mihi
Te amare dixti, quom opsonabas?
Lysim. Non taces?
Coq. Satis scitum filum mulieris! Virum (hercle) avet.
Lysim. Abi'n' dierectus?
Coq. Haud mala 'st.
Lysim. At tu malus.
Coq. Scitam (hercle) opinor satis concubinam hanc.
Lysim. Non abis?
Non ego sum, qui te dudum conduxi.
Coq. Quid est?
Immo (hercle) tu istuc ipsus.
Lysim. Væ misero mihi!
Coq. Nempe uxor ruri 'st tua, quam dudum dixeras
Te odisse æque atque angueis.
Lysim. Egon' istuc dixi tibi?
Coq. Mihi quidem, hercle.
Lysim. Ita me amabit Jupiter,
Uxor, ut ego illud nunquam dixi.
Dor. Etiam negas?
Coq. Non te odisse aibat, uxorem verum suam.
Dor. Palam istæc fiunt, te me odisse.
Lysim. Quin nego.
Coq. Et uxorem suam ruri esse aibat.
Lysim. Hæc ea 'st.
Quid mihi molestu's?

Coq. Quia me non novisse ais.
Ni metuis tu istanc?
Lysim. Sapio: nam mihi unica 'st.
Coq. Vi'n' me experiri?
Lysim. Nolo.
Coq. Mercedem cedo.
Lysim. Cras petito; dabitur. Nunc abi.
Dor. Heu miseræ mihi!
Lysim. Nunc ego verum illud verbum esse experior vetus:
Aliquid mali esse propter vicinum malum.
Coq. Cur hîc adstamus? quin abimus? Incommodi
Si quid tibi evenit, id non est culpâ meâ.
Lysim. Quin me eradicas miserum.
Coq. Scio jam, quid velis:
Nempe hinc me abire vis.
Lysim. Volo, inquam.
Coq. Abibitur;
Drachmam dato.
Lysim. Dabitur.
Coq. Dari ergo sis jube.
Dari potest interea, dum illi ponunt.
Lysim. Quin abis?
Poti'n' ut molestus ne sis?
Coq. Agite, apponite
Opsonium istuc ante pedes illi seni.
Hæc vasa aut mox aut cras jubebo abs te peti.
Sequimini.
Lysim. Fortasse te illum mirari coquum,
Quod venit, atque hæc attulit. Dicam quid est.
Dor. Non miror, si quid damni facis, aut flagitì.
Nec (pol) ego patiar, sic me nuptam tam male,
Measque in ædeis sic scorta obductarier.
Syra, i, rogato meum patrem verbis meis,
Ut veniat ad me jam simul tecum huc.
Syra. Eo.
Lysim. Nescis, negotî quid sit, uxor. Obsecro!

Conceptis verbis jam jusjurandum dabo,
Me nunquam quidquam cum illâ . . . . Jamne abiit Syra?
Perii, hercle! Ecce autem hæc abiit. Væ misero mihi!
At te, vicine, Dii Deæque perduint,
Tuâ cum amicâ, cumque amationibus.
Suspicione implevit me indignissume:
Concivit hosteis: domi uxor est acerruma.
Ibo ad forum, atque Demiphoni hæc eloquar,
Me istanc capillo protracturum esse in viam,
Nisi hinc abducit, quo volt, ex hisce ædibus.
Uxor! heus, uxor! quamquam tu irata es mihi,
Jubeas, si sapias, hæc intro hinc auferrier:
Eâdem licebit mox cœnare rectius.

ACTUS IV. SCENA V.

Syra. Eutychus.

Syra. Hera quo me misit ad patrem, non est domi:
Rus abiisse aibant: nunc domum renuntio.
Eut. Defessus sum urbem totam pervenarier.
Nihil investigo quidquam de illâ muliere.
Sed mater rure rediit; nam video Syram
Adstare ante ædeis. Syra!
Syra. Quis est, qui me vocat?
Eut. Herus atque alumnus tuus sum.
Syra. Salve, alumne mi!
Eut. Jam mater rure rediit? responde mihi.
Syra. Suâ quidem salute ac familiæ maxumâ.
Eut. Quid istuc negotî 'st?
Syra. Tuus pater bellissumus
Amicam adduxit intro in ædeis.
Eut. Quomodo?
Syra. Adveniens mater rure eam offendit domi.

Eut. Pol, haud censebam istarum esse operarum patrem.
Etiam nunc mulier intu'st?
Syra. Etiam.
Eut. Sequere me.

ACTUS IV. SCENA VI.

SYRA.

Ecastor, lege durâ vivunt mulieres,
Multoque iniquiore miseræ, quam viri.
Nam, si vir scortum duxit clam uxorem suam,
Id si rescivit uxor, impune 'st viro.
Uxor viro si clam domo egressa 'st foras,
Viro fit causa; exigitur matrimonio.
Utinam lex esset eadem, quæ uxori 'st, viro!
Nam uxor contenta 'st, quæ bona 'st, uno viro.
Quî minus vir unâ uxore contentus siet?
Ecastor, faxim, si itidem plectantur viri,
Si quis clam uxorem duxerit scortum suam,
Ut illæ exiguntur, quæ in se culpam commerent,
Plures viri sint vidui, quam nunc mulieres.

ACTUS V. SCENA I.

CHARINUS.

Limen superum, inferumque, salve! simul autem vale!
Hunc hodie postremum extollo meâ domo patriâ pedem.
Usus, fructus, victus, cultus jam mihi harunc ædium
Interemtu'st, interfectu'st, alienatu'st. Occidi!
Dii penates meûm parentûm, familiæque Lar pater!

Vobis mando, meûm parentûm rem bene ut tutemini.
Ego mihi alios Deos Penates persequar, alium Larem,
Aliam urbem, aliam civitatem : ab Atticis abhorreo :
Nam, ubi mores deteriores increbrescunt in dies,
Ubi, qui amici, qui infideles sint, nequeas pernoscere,
Ubi-que id eripiatur, animo tuo quod placeat maxume;
Ibi quidem si regnum detur, non est cupita civitas.

ACTUS V. SCENA II.

EUTYCHUS. CHARINUS.

Eut. Divûm atque hominum quæ spectatrix atque Hera eadem es hominibus,
Spem speratam quom obtulisti hanc mihi, tibi grates ago.
Ecquis nam Deus est, qui meâ nunc lætus lætitiâ fuat ?
Domi erat, quod quæritabam. Ibi sex sodaleis reperi,
Vitam, Amicitiam, Civitatem, Lætitiam, Ludum, Jocum.
Eorum inventu res decem simitu' pessumas pessumdedi,
Iram, Inimicitiam, Stultitiam, Exitium, Pertinaciam,
Mœrorem, Lacrymas, Exsilium, Inopiam, Solitudinem.
Date, Dii, quæso, conveniundi mihi ejus celerem copiam.
Char. Apparatus sum, ut videtis: abjicio superbiam.
Egomet mihi comes, calator, equus, agaso, armiger ;

Egomet sum mihi imperator; idem egomet mihi obedio: 12
Egomet mihi fero, quod usu'st. O Cupido! quantus es!
Nam tu quemvis confidentem facile tuis factis facis,
Eumdem ex confidente actutum diffidentem denuo.
Eut. Cogito, quonam ego illum curram quæritatum.
Char. Certa re'st, 16
Me usque quærere illam, quoquo hinc abducta 'st gentium.
Neque mihi ulla obsistet amnis, neque mons, neque adeo mare;
Nec calor, nec frigus metuo, neque ventum, neque grandinem.
Imbrem perpetiar; laborem sufferam, solem, sitim.
Non concedam, neque quiescam usquam noctu, neque interdius, 21
Prius (profecto) quam aut amicam aut mortem investigavero.
Eut. Nescio quoja vox ad aurem mihi advolavit.
Char. Invoco
Vos, Lares viales, ut me bene juvetis.
Eut. Jupiter!
Estne illic Charinus?
Char. Cives, bene valete.
Eut. Illico 25
Sta, Charine.
Char. Qui me revocat?
Eut. Spes, Salus, Victoria.
Char. Quid me voltis?
Eut. Ire tecum.
Char. Alium comitem quærite:
Non amittunt hi me comites, qui tenent.
Eut. Qui sunt ei?
Char. Cura, Miseria, Ægritudo, Lacrymæ, Lamentatio.

Eut. Repudia istos comites, atque huc respice, et revortere.
Char. Si quidem mecum fabulari vis, subsequere.
Eut. Sta illico.
Char. Male facis, properantem qui me commorare. Sol abit.
Eut. Si huc item properes, ut istuc properas, facias rectius.
Huc secundus ventus nunc est; cape modo vorsoriam:
Hîc Favonius serenu'st, istic Auster imbricus:
Hic facit tranquillitatem; iste omneis fluctus conciet.
Recipe te ad terram, Charine, huc. Nonne ex adverso vides?
Nubis ater imberque instat. Adspice nunc ad sinistram.
[Cœlum ut est splendore plenum, ex advorso vides.]
Char. Religionem illic objecit: recipiam me illuc.
Eut. Sapis,
O Charine. Contra pariter fer gradum, et confer pedem:
Porrige brachium, prehende. Jam tenes?
Char. Teneo.
Eut. Tene.
Quo nunc ibas?
Char. Exsulatum.
Eut. Quid ibi facere vis?
Char. Quod miser.
Eut. Ne pave; restituam jam ego te in gaudia, antequam is.
Char. Eo.
Eut. Maxume quod vis audire, id audies, quod gaudeas.
Sta illico. Amicus advenio multum benevolens.
Char. Quid est?
Eut. Tuam amicam ....
Char. Quid eam?

Eut. Ubi sit, ego scio.
Char. Tun'? obsecro.
Eut. Sanam et salvam.
Char. Ubi eam salvam?
Eut. Quo ego scio.
Char. Ego me mavelim.
Eut. Poti'n' ut animo sis tranquillo?
Char. Quid si animus fluctuat?
Eut. Ego istum in tranquillo et tuto sistam: ne time.
Char. Obsecro te, loquere, ubi sit, ubi eam videris.
Quid taces? Dic: enicas me miserum tuâ reticentiâ.
Eut. Non longe hinc abest a nobis.
Char. Quin ergo commonstras, si tu vides?
Eut. Non video (hercle) nunc: sed vidi modo.
Char. Quin, ego videam, facis?
Eut. Faciam.
Char. Longinquum istuc amanti 'st.
Eut. Etiam metuis? Omnia
Commonstrabo. Amicior mihi nullus vivit, atque is est,
Qui illam habet: neque est, quoi magis me velle melius æquum siet.
Char. Non curo istuc: illam quæro.
Eut. De illâ ergo ego dico tibi.
Sane hoc non in mentem venit dudum, uti tibi.
Char. Dic igitur, ubi illa est?
Eut. In nostris ædibus.
Char. Ædeis probas,
Si tu vera dicis, pulchreque ædificatas arbitror.
Sed quid ego istuc credam? Vidistin'? an de audito nuntias?
Eut. Egomet vidi.
Char. Quis eam adduxit ad vos?
Eut. Inique rogas.
Char. Vera dicis.
Eut. Nihil, Charine, te quidem quidquam pudet.

Quid tuâ refert, quîcum istæc venerit?
Char. Dum istuc siet.
Eut. Est profecto.
Char. Opta ergo, ob istunc nuntium, quid vis tibi.
Eut. Quid, si optabo?
Char. Deos orato, ut ejus faciant copiam.
Eut. Derides.
Char. Servata res est demum, si illam videro.
Sed quin ornatum hunc rejicio? Heus aliquis! heus! actutum huc foras
Exite; illinc pallium mihi huc ferte.
Eut. Hem! nunc tu mihi ut places!
Char. Optume adveniens, puere, cape chlamydem atque hæc. Istinc sta illico;
Ut, si hæc non sint vera, inceptum hoc itiner perficere exsequar.
Eut. Non mihi credis?
Char. Omnia equidem credo, quæ dicis mihi.
Sed quin introducis me ad eam, ut videam?
Eut. Paulisper mane.
Char. Quid manebo?
Eut. Tempus non est introëundi.
Char. Enicas.
Eut. Non opu'st, inquam, nunc intro te ire.
Char. Responde mihi,
Quâ causâ?
Eut. Operæ non est.
Char. Cur?
Eut. Quia non est illi commodum.
Char. Itane commodum illi non est, quæ me amat, quam ego contra amo?
Omnibus hic ludificatur me modis. Ego stultior,
Qui isti credam. Commoratur: chlamydem sumam denuo.
Eut. Mane parumper, atque hoc audi.
Char. Cape sis, puer, hoc pallium.

Eut. Mater irata est patri vehementer, quia scortum sibi
Ob oculos adduxerit in ædeis, dum ruri ipsa abest:
Suspicatur illam amicam esse illi.
Char. Zonam sustuli.
Eut. Eam rem nunc exquirit intus.
Char. Jam machæra 'st in manu.
Eut. Nam, si eo te nunc introducam . . . .
Char. Tollo ampullam, atque hinc eo.
Eut. Mane, mane, Charine!
Char. Erras: me decipere haud potes.
Eut. Neque (edepol) volo.
Char. Quin tu ergo itiner exsequi meum me sinis?
Eut. Non sino.
Char. Ego me moror. Tu, puere, abi hinc intro ocyus.
Jam in currum escendi; jam lora in manus cepi meas.
Eut. Sanus non es!
Char. Quin, pedes, vos in curriculum conjicitis
In Cyprum rectâ? quandoquidem pater mihi exsilium parat.
Eut. Stultus es. Noli istuc (quæso) dicere.
Char. Certum exsequi 'st,
Operam ut sumam ad pervestigandum, ubi sit illæc.
Eut. Quin domi 'st.
Char. Nam, hic quod dixit, id mentitu'st.
Eut. Vera dixi equidem tibi.
Char. Jam Cyprum veni.
Eut. Quin sequere, ut illam videas, quam expetis.
Char. Percontatus non inveni.
Eut. Matris jam iram negligo.
Char. Porro proficiscor quæsitum. Nunc perveni Chalcidem

Video ibi hospitem Zacyntho: dico, quid eo advenerim:
Rogito, quis eam vexerit, quis habeat, si ibi inaudiverit.
Eut. Quin tu istas omittis nugas, ac mecum huc intro ambulas?
Char. Hospes respondit, Zacyntho ficos fieri non malas.
Eut. Nihil mentitu'st.
Char. Sed de amicâ sese inaudìsse autumat,
Hìc Athenis esse.
Eut. Calchas iste quidem Zacynthiu'st.
Char. Navem conscendo; proficiscor illico. Jam sum domi.
Jam redii exsilio. Salve mihi, sodalis Eutyche:
Ut valuisti? Quid, parentes mei valent? cœna dabitur.
Bene vocas; benigne dicis: cras apud te, nunc domi.
Sic decet; sic fieri oportet.
Eut. Eho! quæ tu somnias?
Hic homo non sanu'st.
Char. Medicari amicus quin properas?
Eut. Sequere sis.
Char. Sequor.
Eut. Clementer, quæso: calces deteris.
Audi'n' tu?
Char. Jamdudum audivi.
Eut. Pacem componi volo
Meo patri cum matre: nam nunc est irata.
Char. I modo.
Eut. Propter istanc.
Char. I modo.
Eut. Ergo cura.
Char. Quin tu ergo i modo.
Tam propitiam reddam, quam quom propitia 'st Juno Jovi.

ACTUS V. SCENA III.

Demipho. Lysimachus.

Demi. Quasi tu nunquam quidquam assimile hujus facti feceris.

Lysim. Edepol, nunquam. Cavi ne quid facerem. Vix vivus sum miser!

Nam mea uxor, propter illam, tota in fermento jacet.

Demi. At ego expurgationem habebo, ut ne succenseat.

Lysim. Sequere me. Sed exeuntem filium video meum.

ACTUS V. SCENA IV.

Eutychus. Lysimachus. Demipho.

Eut. Ad patrem ibo, ut matris iram sibi esse sedatam sciat.

Jam redeo. *Lysim.* Placet principium. Quid agis? Quid fit, Eutyche?

Eut. Optumâ opportunitate ambo advenistis. *Lysim.* Quid rei 'st?

Eut. Uxor tibi placida et placata 'st. Cette dextras nunc jam.

Lysim. Dii me servant. *Eut.* Tibi amicam nullam esse nuntio.

Demi. Dii te perdant! Quid negotî 'st nam (quæso) istuc? *Eut.* Eloquar.

Animum advortite igitur ambo. *Lysim.* Quin tibi ambo operam damus.

Eut. Qui bono sunt genere nati, si sunt ingenio malo,

Suopte culpam generi capiunt; genus ingenio improbant.
Demi. Verum dicit hic.
Lysim. Tibi ergo dicit.
Eut. Eo illud verum 'st magis.
Nam te, istac ætate, haud æquum fuerat filio tuo,
Adolescenti, amanti, amicam emtam argento eripere suo.
Demi. Quid tu ais? Charini amica 'st illa?
Eut. Ut dissimulat malus!
Demi. Ille quidem illam sese ancillam matri emisse dixerat.
Eut. Propterea igitur tu mercatu's, novus amator, vetus puer?
Lysim. Optume, hercle! perge! ego assistam jam hinc altrinsecus.
Quibus est dictis dignus, usque oneremus ambo;
Demi. Nullus sum.
Lysim. Filio suo qui innocenti fecit tantam injuriam.
Eut. Quem quidem (hercle) ego, in exsilium quom iret, reduxi domum:
Nam ibat exsulatum.
Demi. An abiit?
Lysim. Etiam loquere, larva?
Temperare, istac ætate, istis decebat artibus.
Demi. Fateor: deliqui profecto.
Eut. Etiam loquere, larva?
Vacuum esse istac ted ætate iis decebat noxiis:
Itidem ut tempus anni, ætatem aliam aliud factum convenit.
Nam, si istuc jus est, senectâ ætate scortari senes,
Ubi loci res summa nostra 'st publica?
Demi. Hei! perii miser!
Eut. Adolescentes rei agundæ isti magis solent operam dare.
Demi. Jam obsecro, vobis (hercle) habete, cum [sportis,] cum fiscinâ.
Eut. Redde filio: sibi habeat.

Demi. Jam, ut volt, per me sibi habeat licet.
Eut. Temperi, edepol! quoniam, ut aliter facias, non est copiæ.
Demi. Supplicî sibi sumat, quid volt ipse, ob hanc injuriam;
Modo pacem faciatis, misero ut ne mihi iratus siet.
Si (hercle) scivissem, sive adeo joculo dixisset mihi,
Se illam amare, nunquam facerem, ut illam amanti abducerem.
Eutyche, ted oro, (sodalis ejus es) serva, et subveni.
Hunc senem para me clientem: memorem dices beneficî.
Lysim. Ora, ut ignoscat delictis [hujus] atque adolescentiæ.
Demi. Pergi'n' tu autem? Eia! superbe invehere! Spero ego mihi quoque
Tempus tale eventurum, ut tibi gratiam referam parem.
Lysim. Missas jam ego istas arteis feci.
Demi. Et quidem ego dehinc jam.
Lysim. Nihil!
Consuetudine animus rursus te huc inducet.
Demi. Obsecro,
Satis jam ut habeatis. Quin loris cædite etiam, si lubet.
Lysim. Recte dicis. Sed istuc uxor faciet, quom hoc resciverit.
Demi. Nihil opu'st resciscat.
Eut. Quid istuc? Non resciscet: ne time.
Eamus intro: non utibilis hic locus, factis tuis
(Dum memoramus) arbitri ut sint, qui prætereant per vias.
Demi. Hercle, quin tu recte dicis: eâdem brevior fabula
Erit. Eamus.
Eut. Hîc est intus filius apud nos tuus.
Demi. Optume 'st. Illac per hortum nos domum transibimus.

Lysim. Eutyche, hanc volo prius rem agi, quam meum intro refero pedem.
Eut. Quid istuc est?
Lysim. Suam quisque homo rem meminit. Responde mihi:
Certon' scis non succensere mihi tuam matrem?
Eut. Scio.
Lysim. Vide.
Eut. Me vide.
Lysim. Satis habeo. At, quæso (hercle), etiam vide.
Eut. Non mihi credis?
Lysim. Immo, credo: sed tamen metuo miser.
Demi. Eamus intro.
Eut. Immo, dicamus senibus leges, censeo,
Priusquam abeamus, quas leges teneant, contentique sint.
Annos natus sexaginta qui erit, si quem scibimus,
Seu maritum, seu (hercle) adeo cœlibem, scortarier,
Cum eo nos hîc lege agemus: inscitum arbitrabimur.
Et, per nos quidem, (hercle) egebit, qui suum prodegerit.
Neu quisquam posthac prohibeto adolescentem filium,
Quin amet, et scortum ducat; quod bono fiat modo.
Si quis prohibuerit, plus perdet clam, quam si præhibuerit palam.
Hæc adeo ut ex hacce nocte primum lex teneat senes.
Bene valete, atque, adolescentes, hæc si vobis lex placet,
Ob senum (hercle) industriam, vos æquum 'st clare plaudere.

MILES GLORIOSUS.

DRAMATIS PERSONÆ.

PYRGOPOLINICES, miles.
ARTOTROGUS, parasitus.
PALÆSTRIO, servus.
PERIPLECTOMENES, senex.
SCELEDRUS, servus.
PHILOCOMASIUM, meretrix.
PLEUSIDES, adolescens.
LUCRIO, puer.
MILPHIDIPPA, ancilla.
ACROTELEUTIUM, meretrix.
PUER.
CARIO, coquus.

ARGUMENTUM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

Meretricem Athenis Ephesum miles avehit.
Id hero dum amanti servus nuntiare volt
Legato peregre, captu'st ipsus in mari;
Et illi eidem militi dono datu'st.
Suum arcessit herum Athenis, et forat
Geminis communem clam parietem in ædibus,
Licere ut quiret convenire amantibus.
Obhærenteis custos hos vidit de tegulis.
Ridiculus autem, quasi sit alia, luditur.
Itemque impellit militem Palæstrio,
Omissam faciat concubinam, quando ei
Senis vicini cupiat uxor nubere.
Ultro, abeat, orat; donat multa. Ipse, in domo
Senis prehensus, pœnas pro mœcho luit.

ACTUS I. SCENA I.

PYRGOPOLINICES. ARTOTROGUS.

Pyrg. Curate, ut splendor meo sit clypeo clarior,
Quam solis radii esse olim, cum sudum 'st, solent;
Ut, ubi usus veniat, contra consertâ manu,
Oculorum præstringat aciem in acie hostibus.
Nam ego hanc machæram mihi consolari volo,
Ne lamentetur, neve animum despondeat,
Quia se jampridem feriatam gestitem,
Quæ misera gestit [fartum] facere ex hostibus.
Sed ubi Artotrogus?
Arto. Hîc est: stat propter virum
Fortem, atque fortunatum, et formâ regiâ;
Tum bellatorem. Mars haud ausit dicere,
Neque æquiparare suas virtutes ad tuas.
Pyrg. Quemne ego servavi in campis Gurgustidoniis,
Ubi Bombomachides Cluninstaridysarchides
Erat imperator summus, Neptuni nepos?
Arto. Memini. Nempe illum dicis cum armis aureis,
Quojus tu legiones difflavisti spiritu,
Quasi ventus folia, aut [paniculam tectoriam.]
Pyrg. Istuc quidem (edepol) nihil est.
Arto. Nihil (hercle) quidem hoc,
Præ ut alia dicam, tu quæ nunquam feceris.
Perjuriorem hoc hominem si quis viderit,
Aut gloriarum pleniorem, quam illic est,
Me sibi habeto, et ego me mancupio dabo
Epityro, ut apud illum esuriam insane bene.
Pyrg. Ubi tu es?
Arto. Eccum. Edepol, vel elephanto in Indiâ
Quo pacto pugno perfregisti brachium!
Pyrg. Quid, brachium?
Arto. Illud dicere volui, femur.

Pyrg. At indiligenter hîc eram.
Arto. Pol, si quidem
Connisus esses, per corium, per viscera,
Perque os, elephanto brachium transmitteres.
Pyrg. Nolo istæc hîc nunc.
Arto. Ne (hercle) operæ pretium quidem
Mihi te enarrare, tuas qui virtutes sciam.
Venter creat omneis has ærumnas: auribus
Peraudiunda sunt, ne dentes dentiant:
Et assentandum 'st, quidquid hic mentibitur.
Pyrg. Quid illud, quod dico?
Arto. Hem! scio jam, quid vis dicere.
Factum 'st, hercle: memini fieri.
Pyrg. Quid id est?
Arto. Quidquid est.
Pyrg. Habes tabellas?
Arto. Vis rogare? habeo, et stilum.
Pyrg. Facete advortis animum tuum ad animum meum.
Arto. Novisse mores me tuos meditate decet,
Curamque adhibere, ut prævolet mihi, quo tu velis.
Pyrg. Ecquid meministi?
Arto. Memini, centum in Ciliciâ
Et quinquaginta, centum Sycolatronidæ,
Triginta Sardi, sexaginta Macedones,
Sunt homines, tu quos occidisti uno die.
Pyrg. Quanta istæc hominum summa 'st?
Arto. Septem millia.
Pyrg. Tantum esse oportet: recte rationem tenes.
Arto. At nullos habeo scriptos; sic memini tamen.
Pyrg Edepol, memoria 'st optuma.
Arto. Offa me monet.
Pyrg. Dum talem facies, qualem adhuc, assiduo edis:
Communicabo te semper mensâ meâ.
Arto. Quid in Cappadociâ? ubi tu quingentos simul,
Ni hebes machæra foret, uno ictu occideres.
At peditatûs reliquiæ erant, si viverent.

Quid tibi ego dicam, quod omnes mortales sciunt,
Pyrgopolinicem te unum in terrâ vivere
Virtute, et formâ, et factis invictissumis.
Amant te omnes mulieres, neque (hercle) injuriâ,
Qui sis tam pulcher ; ut vel illæ, quæ here pallio
Me reprehenderunt.
Pyrg. Quid here dixerunt tibi ?
Arto. Rogitabant : “ Hiccine Achilles est,” inquit, “ tibi ?” —
“ Immo, ejus frater,” inquam. Innuit illarum altera :
“ Ergo (mecastor) pulcher est,” inquit, “ mihi
Et liberalis visus. Cæsaries quam decet !
Næ illæ sunt fortunatæ, quæ cum isto cubant !”
Pyrg. Itane aibat tandem ?
Arto. Quæ me ambæ obsecraverint,
Ut te hodie, quasi pompam, illâ præterducerem.
Pyrg. Nimia 'st miseria pulchrum esse hominem nimis.
Arto. Molestæ sunt mihi ; orant, ambiunt, obsecrant,
Videre ut liceat : ad sese arcessi jubent :
Ut tuo non liceat operam dare negotio.
Pyrg. Videtur tempus esse, ut eamus ad forum,
Ut, in tabellis quos consignavi hîc heri
Latrones, ibus dinumerem stipendium.
Nam rex Seleucus me opere oravit maxumo,
Ut sibi latrones cogerem et conscriberem.
Regi hunc diem mihi operam decretum 'st dare.
Arto. Age, eamus ergo.
Pyrg. Sequimini, satellites.

ACTUS II. SCENA I.

PALÆSTRIO.

Mihi ad enarrandum hoc argumentum 'st comitas,
Si ad auscultandum vostra erit benignitas.
Qui autem auscultare nolit, exsurgat foras,
Ut sit ubi sedeat ille, qui auscultare volt.
Nunc (quâ assedistis causâ in festivo loco)
Comœdiaï, quam modo acturi sumus,
Et argumentum et nomen vobis eloquar.
ΑΛΑΖΩΝ Græce huic nomen est comœdiæ;
Id nos Latine Gloriosum dicimus.
Hoc oppidum Ephesu'st: inde est Miles meus herus,
Qui hinc ad forum abiit, gloriosus, impudens,
Stercoreus, plenus perjurî atque adulterî.
Ait sese ultro omneis mulieres sectarier.
Is deridiculu'st, quaquâ incedit, omnibus.
Itaque hîc meretrices, labiis dum ductant eum,
Majorem partem videas valgis saviis.
Nam ego haud diu apud hunc servitutem servio.
Id volo vos scire, quomodo ad hunc devenerim
In servitutem, ab eo quoi servivi prius.
Date operam: nam nunc argumentum exordiar.
Erat herus Athenis mihi adolescens optumus:
Is amabat meretricem matre Athenis Atticis,
Et illa illum contra; qui est amor cultu optumus.
Is publice legatus Naupactum hinc fuit,
Magnaï rei publicaï gratiâ.
Interibi, ut hic Miles forte Athenas advenit,
Insinuat sese ad illam amicam heri mei.
Occepit ejus matri suppalparier
Vino, ornamentis, opiparisque opsoniis.
Ita-que intimum ibi se Miles apud lenam facit.
Ubi primum evenit Militi huic occasio,
Sublinit os illi lenæ, matri mulieris
Quam herus meus amabat. Nam is illius filiam

Conjicit in navem Miles, clam matrem suam,
Eamque invitam huc mulierem in Ephesum advehit.
Ego, quantum vivus possum, mihi navem paro,
Ubi amicam herilem Athenis avectam scio.
Inscendo, ut eam rem Naupactum ad herum nuntiem.
Ubi sumus provecti in altum, id quod volunt,
Capiunt prædones navem illam, ubi vectus fui.
Prius perii, quam ad herum veni, quo ire occeperam.
Ille, qui me cepit, dat me huic dono Militi.
Hic postquam in ædeis me ad se duxit domum,
Video illam amicam herilem, Athenis quæ fuit.
Ubi contra adspexit me, oculis mihi signum dedit,
Ne se appellarem: deinde, postquam occasio 'st,
Conqueritur mecum mulier fortunas suas:
Ait sese Athenas fugere cupere ex hac domu,
Sese illum amare meum herum, Athenis qui fuit;
Neque pejus quemquam odisse, quam istum Militem.
Ego, quoniam inspexi mulieris sententiam,
Cepi tabellas, consignavi clanculum:
Dedi mercatori, qui ad illum deferat
Meum herum, qui Athenis fuerat, qui hanc amaverat,
Ut is huc veniret. Is non sprevit nuntium;
Nam et venit, et is in proxumo hîc devortitur
Apud suum paternum hospitem, lepidum senem.
Itaque ille amanti suo hospiti morem gerit;
Nosque operâ consilioque adhortatur, juvat.
Itaque ego paravi hîc intus magnas machinas,
Quî amanteis unâ inter se facerem convenas.
Nam unum conclave, concubinæ quod dedit
Miles, quo nemo nisi eapse inferret pedem,
In eo conclavi ego perfodi parietem,
Quâ commeatus esset hinc huc mulieri.
Et, sene sciente, hoc feci: is consilium dedit:
Nam meus conservus est homo haud magni pretî,
Quem concubinæ Miles custodem addidit.

Ei nos, facetis fabricis et doctis dolis,
Glaucomam ob oculos objiciemus: eumque ita
Faciemus, ut, quod viderit, non viderit.
Et mox (ne erretis) hæc duarum hodie vicem
Et hìc et illic mulier feret imaginem;
Atque eadem erit, verum alia esse assimulabitur.
Ita sublinitum 'st os custodi mulieris.
Sed foris concrepuit hinc a vicino sene.
Ipse exit: hic ille est lepidus, quem dixi, senex.

ACTUS II. SCENA II.

PERIPLECTOMENES. PALÆSTRIO.

Perip. Nisi (hercle) defregeritis talos, posthac quemque in tegulis
Videritis alienum; ego vostra faciam latera lorea.
Mihi quidem jam arbitri vicini sunt, meæ quid fiat domi:
Ita per impluvium intro spectant. Nunc adeo edico omnibus,
Quemque a milite hoc videritis hominem in nostris tegulis,
Extra unum Palæstrionem, huc deturbatote in viam.
Quod ille gallinam aut columbam se sectari, aut simiam,
Dicat, disperîstis, ni usque ad mortem male mulcassitis.
Atque adeo, ut ne legi fraudem faciant Talariæ,
Accuratote, ut sine talis domi agitent convivium.
Pal. Nescio-quid malefactum a nostrâ huic familiâ 'st, quantum audio:
Ita hic senex talos elidi jussit conservis meis.
Sed me excepit. Nihili facio, quid illis faciat cæteris.
Aggrediar hominem: et en advorsum it quasi.
Quid agis, Periplectomene?

Perip. Haud multos homines, si optandum fuerit,
Nunc videre et convenire, quam te, mavellem.
Pal. Quid est?
Quid negotî 'st?
Perip. Res palam 'st.
Pal. Quæ res palam 'st?
Perip. De tegulis
Modo nescio-quis inspectavit vostrorum familiarium,
Per nostrum impluvium, intus apud nos Philocomasium atque hospitem
Osculanteis.
Pal. Quis homo vidit?
Perip. Tuus conservus est.
Pal. Quis is homo est?
Perip. Nescio; ita abripuit repente sese subito.
Pal. Suspicor
Me periisse.
Perip. Ubi abiit, conclamo: "Heus! quid agis tu," inquam, "in tegulis?"
Ille mihi abiens ita respondit, se sectari simiam.
Pal. Væ mihi misero, quoi pereundum est propter nihili bestiam!
Sed Philocomasium hîccine etiam nunc est?
Perip. Quom exibam, hîc erat.
Pal. Sis, jube transire huc, quantum possit, se ut videant domi
Familiares: nisi quidem illa nos volt, qui servi sumus,
Propter amorem suum, omneis crucibus contubernaleis dari.
Perip. Dixi ego istuc; nisi quid aliud vis.
Pal. Volo: hoc dicito,
Paret artem et disciplinam, obtineat colorem.
Perip. Et quemadmodum?
Pal. Ut eum, qui hîc se vidit, vero vincat, ut ne viderit:

Siquidem centies hîc visa sit, tamen inficias eat.
Os habet, linguam, perfidiam, malitiam, atque audaciam,
Confidentiam, confirmitatem, fraudulentiam;
Qui arguet se, eum contra vincat jurejurando suo.
Domi habet animum falsiloquum, falsificum, falsijurium;
Domi dolos, domi delenifica facta, domi fallacias.
Nam mulier olitori nunquam supplicat, si qua 'st mala.
Domi habet hortum et condimenta ad omneis mores maleficos.
Perip. Ego istæc, si erit hîc, nuntiabo. Sed quid est, Palæstrio,
Quod volutas tute tecum in corde?
Pal. Paulisper tace,
Dum ego mihi consilia in animum convoco, et dum consulo,
Quid agam; quem dolum doloso contra conservo parem,
Qui illam hîc vidit osculantem; id visum ut ne visum siet.
Perip. Quære: ego hinc abscessero abs te huc interim. Illuc sis vide,
Quemadmodum abstitit, severâ fronte curas cogitans.
Pectus digitis pultat. Cor (credo) evocaturu'st foras.
Ecce autem avortit, nisus lævâ; in femine habet lævam manum;
Dexterâ digitis rationem computat, feriens femur
Dexterum ita vehementer, quod tactû ægre suppetit.
Concrepuit digitis; laborat; crebro commutat status.
Eccere autem capite nutat: non placet, quod reperit.
Quidquid est, incoctum non expromit: bene coctum dabit.
Ecce autem ædificat: columnam mento suffulsit suo.
Apage! non placet profecto mihi illa inædificatio.
Nam os columnatum poëtæ esse inaudivi barbaro,
Quoi bini custodes semper totis horis accubant.

Euge! euge! euscheme (hercle) adstitit, et dulice, et comœdice.
Nunquam hodie quiescet, priusquam id, quod petiit, perficit.
Habet, opinor. Age, si quid agis: vigila, ne somno stude;
Nisi quidem hîc agitari mavis varius virgis. Vigila:
Tibi ego dico. Au! feriatus ne sis. Heus! te alloquor, Palæstrio:
Vigila, inquam: expergiscere, inquam: lucet hoc, inquam.
Pal Audio.
Perip. Vide'n' hosteis tibi adesse, tuoque tergo obsidium? Consule:
Arripe opem auxiliumque ad hanc rem. Propere hoc, non placide, decet.
Antevenito aliquâ aliquos, aut tu circumduce exercitum:
Curre in obsidium [perduellis;] nostris præsidium para:
Intercludito inimicis commeatum: tibi muni viam,
Quâ cibatus commeatusque ad te et legiones tuas
Tuto possit pervenire. Hanc rem age: res subitaria 'st.
Reperi; comminiscere; cedo calidum consilium cito;
Quæ hîc sunt visa, ut visa ne sint; facta infecta uti sient.
Magnam illic, homo, rem incipissis: magna munis mœnia.
Tute unus si recipere hoc ad te dicis, confidentia 'st
Nos inimicos profligare posse.
Pal. Dico, et recipio
Ad me.
Perip. Et ego impetraturum dico id quod petis.
Pal. At te Jupiter
Bene amet.
Perip. At imperti, amice, me, quod commentu 's.

Pal. Tace,
Dum in regionem astutiarum mearum te induco, ut scias
Juxta mecum mea consilia.
Perip. Salva sumes indidem.
Pal. Herus meus elephanti corio circumtentu'st, non suo:
Neque habet plus sapientiæ, quam lapis.
Perip. Egomet istuc scio.
Pal. Nunc sic rationem incipissam, ita hanc instituam astutiam,
Ut Philocomasio hanc sororem geminam germanam alteram
Dicam Athenis advenisse cum amatore aliquo suo,
Tam similem, quam lacte lacti; et apud te eos hîc devortier
Dicam hospitio.
Perip. Euge! euge! lepide! Laudo commentum tuum.
Pal. Ut, si illic concriminatus sit advorsum Militem
Meus conservus, eam vidisse cum alieno oscularier,
Eam arguam vidisse apud te contra conservum meum
Cum suo amatore amplexantem atque osculantem.
Perip. Immo, ut optume!
Idem ego dicam, si me exquiret Miles.
Pal. Sed simillumas
Dicito esse: et Philocomasio id præcipiendum 'st, ut sciat,
Ne titubet, si quæret ex eâ Miles.
Perip. Nimis doctum dolum!
Sed, si ambas videre in uno Miles concilio volet,
Quid agimus?
Pal. Facile est: trecentæ possunt causæ colligi:
Non domi 'st; abiit ambulatum; dormit; ornatur; lavat;
Prandet; potat; occupata 'st; operæ non est; non potest.

Quantum vis prolationum, dum modo nunc primâ viâ
Inducamus, vera ut esse credat, quæ mentibitur.
Perip. Placet, ut dicis.
Pal. Intro abi ergo; et, si istic est mulier, eam jube
Cito domum transire; atque hæc ei monstra: præcipe,
Ut teneat consilia nostra, quemadmodum exorsi sumus,
De geminâ sorore.
Perip. Docte tibi illam perdoctam dabo.
Numquid aliud?
Pal. Intro ut abeas.
Perip. Abeo.
Pal. Et quidem ego ibo domum;
Atque hominem investigando sumam operam, hinc dissimulavero,
Qui fuerit conservus, qui hodie siet sectatus simiam.
Nam ille non potuit, quin sermoni suo aliquem familiarium
Participaverit de amicâ heri, sese vidisse eam
Hîc in proxumo osculantem cum alieno adolescentulo.
Novi morem ego: et tacere nostrorum solus scio.
Si invenio qui vidit, ad eum vineas pluteosque agam.
Res parata 'st: vi pugnandoque hominem capere certa re'st.
Si ita non reperio, ibo odorans, quasi canis venaticus,
Usque donec persecutus volpem ero vestigiis.
Sed fores concrepuerunt nostræ: ego voci moderabo meæ.
Nam illic est Philocomasio custos meus conservus, atque it foras.

ACTUS II. SCENA III.

SCELEDRUS. PALÆSTRIO.

Scel. Nisi quidem ego hodie ambulavi dormiens in tegulis,
Certo (edepol) scio me vidisse hìc proxumæ viciniæ
Philocomasium, herilem amicam, sibi alium quærere.
Pal. Hic illam vidit osculantem, quantum hunc audivi loqui.
Scel. Quis hic est?
Pal. Tuus conservus. Quid agis, Sceledre?
Scel. Te, Palæstrio,
Volupe 'st convenisse.
Pal. Quid jam? aut quid negotì, fac sciam.
Scel. Metuo.
Pal. Quid metuis?
Scel. Ne (hercle) hodie quantum hìc familiarium 'st,
Maxumum in malum cruciatum insiliamus.
Pal. Tu sali
Solus: nam ego istam insulturam et desulturam nihil hìc moror.
Scel. Nescis tu fortasse, apud nos facinus quod natum 'st novum.
Pal. Quod id est facinus?
Scel. Impudicum.
Pal. Tute scis soli tibi:
Mihi ne dixis: scire nolo.
Scel. Non enim faciam, quin scias.
Simiam hodie sum sectatus nostram in horum tegulis.
Pal. Edepol, Sceledre, homo sectatu's nihili nequam bestiam.
Scel. Dii te perdant!
Pal. Te istuc æquum; quoniam occepisti eloqui.

Scel. Forte fortunâ, per impluvium huc despexi in proxumum:
Atque ego illâ adspicio osculantem Philocomasium cum altero
Nescio-quo adolescente.
Pal. Quod ego, Sceledre, scelus ex te audio?
Scel. Profecto vidi.
Pal. Tuten'?
Scel. Egomet duobus his oculis meis.
Pal. Abi! non verisimile dicis, neque vidisti.
Scel. Num tibi
Lippus videor?
Pal. Medicum istuc tibi melius percontarier.
Verum enim tu istam, si te Dii amant, temere haud tollas fabulam.
Tuis nunc cruribus capitique fraudem capitalem hinc creas.
Nam tibi jam, ut pereas, paratum 'st dupliciter, nisi supprimis
Tuum stultiloquium,
Scel. Quì vero dupliciter?
Pal. Id dicam tibi.
Primumdum, si falso insimulas Philocomasium, hoc perieris:
Iterum, si id verum 'st, tu, ei custos additus, perieris.
Scel. Quid fuat me, nescio: hæc me vidisse ego certo scio.
Pal. Pergi'n', infelix?
Scel. Quid tibi vis dicam, nisi quod viderim?
Quin etiam nunc intus hìc in proxumo 'st.
Pal. Eho! an non domi 'st?
Scel. Vise; abi intro tute: nam ego mihi nihil credi postulo.
Pal. Certum 'st facere id.
Scel. Hìc te opperiar: eâdem illi insidias dabo,
Quam mox horsum ad stabulum junix recipiat se e pabulo.

Quid ego nunc faciam? Custodem me illi Miles tradidit.
Nunc, si indicium facio, interii: si taceo, interii tamen,
Si hoc palam fuerit. Quid pejus muliere atque audacius?
Dum ego in tegulis sum, illac hæc se hospitio edit foras.
Edepol, facinus fecit audax. Hoccine si Miles sciat,
Credo, (hercle) has sustollat ædeis totas; atque hinc in crucem.
Hercle, quidquid est, mussitabo potius, quam intereeam male.
Non ego possum, quæ ipsa sese venditat, tutarier.
Pal. Sceledre! Sceledre!
Scel. Quis homo interminat?
Pal. Est te alter audacior?
Quis magis Diis inimicis natus, quam tu, atque iratis?
Scel. Quid est?
Pal. Jube'n' tibi oculos effodiri, quibus id, quod nusquam est, vides?
Scel. Quid, "nusquam?"
Pal. Non ego nunc emam vitam tuam vitiosâ nuce.
Scel. Quid negotî 'st?
Pal. Quid negotî sit, rogas?
Scel. Cur non rogem?
Pal. Non tibi istam prætruncari linguam largiloquam jubes?
Scel. Quamobrem jubeam?
Pal. Philocomasium eccam domi, quam in proxumo
Vidisse aibas te osculantem atque amplexantem cum altero.
Scel. Mirum 'st lolio victitare te, tam vili tritico.
Pal. Quid jam?
Scel. Quia luscitiosu's.

Pal. Væ, verbero! edepol, tu quidem
Cæcus, non luscitiosu's: nam illam quidem eccam domi.
Scel. Quid? "domi?"
Pal. Domi (hercle) vero.
Scel. Abi! ludis me, Palæstrio.
Pal. Tum mihi sunt manus inquinatæ.
Scel. Quî dum?
Pal. Quia ludo luto.
Scel. Væ capiti tuo!
Pal. Tuo istuc, Sceledre, promitto fore,
Nisi oculos orationemque aliam commutas tibi.
Sed fores concrepuerunt nostræ.
Scel. At ego illas observo foreís:
Nam nihil est, quâ hinc huc transire ea possit, nisi recto ostio.
Pal. Quin domi eccam. Nescio, quæ te, Sceledre, scelera suscitant.
Scel. Mihi ego video; mihi ego sapio; mihi ego credo plurimum:
Me homo nemo deterruerit, quin ea sit in his ædibus.
Hîc obsistam, ne imprudenti huc ea se subrepsit mihi.
Pal. Meus illic homo 'st; deturbabo jam ego illum de pugnaculis.
Vi'n' jam faciam, ut stultividum te fatearis?
Scel. Age, face.
Pal. Neque te quidquam sapere corde, neque oculis uti?
Scel. Volo.
Pal. Nempe tu istic ais esse herilem concubinam?
Scel. Atque arguo,
Eam me vidisse osculantem hîc intus cum alieno viro.
Pal. Sci'n' tu nullum commeatum hinc esse a nobis?
Scel. Scio.
Pal. Neque solarium, neque hortum, nisi per impluvium?

Scel. Scio.
Pal. Quid nunc, si ea domi 'st, si faciam, ut eam exire hinc videas domo,
Dignus es verberibus multis?
Scel. Dignus.
Pal. Serva istas foreis,
Ne tibi clam se subterducat istinc, atque huc transeat.
Scel. Consilium 'st ita facere.
Pal. Pedes ego jam illam huc tibi sistam in viam.
Scel. Agedum ergo, face. Volo scire, utrum ego id, quod vidi, viderim;
An illic faciat, quod facturum dicit, ut ea sit domi.
Nam ego quidem meos oculos habeo, nec rogo utendos foris.
Sed hic illi supparasitatur semper: hic ei proxumu'st;
Primus ad cibum vocatur; primo pulmentum datur;
Nam illic noster est fortasse circiter triennium:
Neque quoiquam, quam illi, in nostrâ melius famulo familiâ.
Sed ego hoc quod ago, id me agere oportet, hoc observare ostium.
Hic obsistam hac quidem. Pol, certo verba mihi nunquam dabunt.

ACTUS II. SCENA IV.

PALÆSTRIO. PHILOCOMASIUM. SCELEDRUS.

Pal. Præcepta facito ut memineris.
Phil. Toties monere mirum 'st.
Pal. At metuo, ut satis sis subdola.
Phil. Cedo vel doctas, docebo:
Memini malas, ut sint malæ, mihi solæ quo supersit.
Pal. Age, jam nunc insiste in dolos: ego abs te procul recedam.
Quid adstas, Sceledre?

Scel. Hanc rem gero: habeo aureis: loquere quidvis.
Pal. Credo ego istoc exemplo tibi esse eundum actutum extra portam,
Dispessis manibus patibulum quom habebis.
Scel. Quamnam ob rem?
Pal. Respice dum ad lævam: quis illæc est mulier?
Scel. Pro, Dii immortales!
Heri concubina 'st hæc quidem.
Pal. Mihi quoque (pol) ita videtur.
Age nunc jam, quando lubet.
Scel. Quid agam?
Pal. Peri perpropere.
Phil. Ubi iste bonus servus, qui propudi me maxume innocentem
Falso insimulavit?
Pal. Hem tibi! Hic mihi id dixit.
Phil. Tibi, quæso? Dixti
Tuten' vidisse in proxumo hîc, sceleste, me osculantem?
Pal. Atque cum alieno adolescentulo, dixit.
Scel. Dixi (hercle) vero.
Phil. Tun' me vidisti?
Scel. Atque his quidem oculis.
Phil. Carebis, credo,
Qui plus vident, quam quod vident,
Scel. Nunquam (hercle) deterrebor,
Quin viderim id quod viderim.
Phil. Ego stulta et mora multum,
Quæ cum hoc insano fabulem: quem (pol) ego capitis perdam.
Scel. Noli minitari: scio crucem futuram mihi sepulcrum:
Ibi mei majores sunt siti; pater, avus, proavus, abavus.
Non possunt mihi minaciis tuis hice oculi fodiri.
Sed paucis verbis te volo, Palæstrio. Obsecro, unde
Hæc exît huc?

Pal. Unde, nisi domo?
Scel. Domo?
Pal. Me vidente.
Scel. Video.
Nimis mirum 'st facinus, quomodo hæc hinc potuerit transire!
Nam certo neque solarium 'st apud nos, neque hortus ullus,
Neque fenestra, nisi clathrata: nam certo ego te hîc intus vidi.
Pal. Pergi'n', sceleste, intendere, atque hanc arguere?
Phil. Ecastor, ergo
Mihi haud falsum eveniat somnium, quod noctu hac somniavi.
Pal. Quid somniâsti?
Phil. Ego eloquar: sed (amabo) advortito animum.
Hac nocte, in somnis, mea soror gemina germana visa
Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore quodam:
Hi ambo hospitio huc in proxumum mihi devorti sunt visi.
Scel. Palæstrionis somnium narratur.
Pal. Perge porro.
Phil. Ego, læta visa, quia soror venisset, propter eamdem,
Suspicionem maxumam sum visa sustinere.
Nam arguere in somnis me familiaris meus mihi visu'st
Me cum alieno adolescentulo (quasi nunc est) osculatam esse;
Quom illa osculata mea soror gemina esset suumpte amicum.
Ita me insimulatam perperam falsum esse somniavi.
Pal. Sati'n' eadem in vigilanteis expetunt, quæ in somnis visa memoras?

Heus (hercle) præsentia omnia! Abi intro, et comprecare.
Narrandum ego istuc Militi censeo.
Phil. Facere certum.
Neque me quidem patiar probri falso impune insimulatam.
Scel. Timeo, quid rerum gesserim: ita dorsus totus prurit.
Pal. Sci'n' te periisse? nunc quidem domi certo?
Scel. Certa res est
Nunc nostrum observare ostium, ubi ubi sit.
Pal. At, Sceledre, quæso,
Ut ad id exemplum somnium quam simile somniavit,
Atque ut tu suspicatus es eam vidisse te osculantem!
Scel. Me eam non vidisse arbitraris?
Pal. Næ, tu, hercle, opinor, (obsecro,
Resipisce) si ad herum hæc res pervenerit, perîsti pulchre.
Scel. Nunc demum experior, prius ob oculos mihi caliginem obstitisse.
Pal. Dudum (edepol) hoc planum quidem: quæ hîc usque fuerit intus.
Scel. Nihil habeo certi quid loquar: non vidi eam, etsi vidi.
Pal. Næ, tu (edepol) stultitiâ tuâ nos pæne perdidisti.
Dum te fidelem facere hero voluisti, absumtus es pæne.
Sed fores vicini proxumi crepuerunt: conticiscam.

ACTUS II. SCENA V.

PHILOCOMASIUM. PALÆSTRIO. SCELEDRUS.

Phil. Inde ignem in aram, ut Ephesiæ Dianæ lauta laudes
Gratesque agam, eique ut Arabico fumificem odore amœne;

Quæ me in locis Neptuniis templisque turbulentis
Servavit, sævis fluctibus ubi sum afflictata multum.
Scel. Palæstrio! O Palæstrio!
Pal. O Sceledre, Sceledre! quid vis?
Scel. Hæc mulier, quæ hinc exît modo, estne herilis concubina
Philocomasium? an non est ea?
Pal. Hercle, opinor, ea videtur.
Sed facinus mirum 'st, quomodo hæc hinc nunc potuerit transire,
Siquidem ea 'st.
Scel. An dubium tibi 'st eam esse hanc?
Pal. Ea videtur.
Adeamus, appellemus.
Scel. Heus! quid istuc est, Philocomasium?
Quid tibi istic hisce in ædibus debetur? quid negotî 'st?
Quid nunc taces? tecum loquor.
Pal. Immo (edepol) tute tecum:
Nam hæc nihil respondet.
Scel. Te alloquor, vitî probrique plena,
Quæ circum vicinos vaga es.
Phil. Quîcum tu fabulare?
Scel. Quîcum, nisi tecum?
Phil. Quis tu homo es, aut mecum quid negotî 'st?
Scel. Men' rogas, hem, qui sim?
Phil. Quin ego hoc rogem, quod nesciam?
Pal. Quis ego sum igitur, si tu hunc ignoras?
Phil. Mihi odiosus, quisquis es,
Et tu, et hic.
Scel. Nos non novisti?
Phil. Neutrum.
Scel. Metuo maxume.
Pal. Quid metuis?
Scel. Enim ne nosmet perdiderimus uspiam.
Nam neque te neque me novisse ait hæc.

Pal. Perscrutari hîc volo,
Sceledre, nos nostri an alieni simus; ne dum quispiam
Nos vicinorum imprudenteis aliquis immutaverit.
Scel. Certe equidem noster sum.
Pal. Et (pol) ego. Quæris tu, mulier, malum.
Tibi dico, heus, Philocomasium!
Phil. Quæ te intemperiæ tenent,
Qui me perperam perplexo nomine appelles?
Pal. Eho!
Quis igitur vocare?
Phil. Glycere nomen est.
Scel. Injuria's.
Falsum nomen possidere, Philocomasium, postulas.
At istuc non decet; et meo adeo hero facis injuriam.
Phil. Egone?
Pal. Tute.
Phil. Quæ heri Athenis Ephesum adveni vesperi
Cum meo amatore, adolescente Atheniensi.
Pal. Dic mihi,
Quid hîc tibi in Epheso 'st negotî?
Phil. Geminam germanam meam
Hîc sororem esse inaudivi: eam veni quæsitum.
Pal. Mala es.
Phil. Immo, (ecastor) stulta multum, quæ vobiscum fabuler.
Abeo.
Scel. Abire non sinam te.
Phil. Mitte.
Scel. Manifestaria
Res est: non mitto.
Phil. At mihi jam crepabunt manus, malæ tibi,
Nisi me omittis.
Scel. Quid (malum!) adstas? quin retines altrinsecus?

Pal. Nihil moror negotiosum mihi esse tergum. Quî scio
An ista non sit Philocomasium, atque alia ejus similis sit?
Phil. Mittis me, an non mittis?
Scel. Immo, vi atque invitam, ingratiis,
Nisi voluntate ibis, rapiam te domum.
Phil. Ostium hoc mihi
Domicilium 'st: Athenis domus ac herus. Ego istam domum
Neque moror; neque vos, qui homines sitis, novi, neque scio.
Scel. Lege agito: te nusquam mittam, nisi das firmatam fidem,
Te huc, si omisero, intro ituram.
Phil. Vi me cogis, quisquis es.
Do fidem, si omittis, istoc me intro ituram, quo jubes.
Scel. Ecce, omitto.
Phil. At ego abeo missa.
Scel. Muliebri fecisti fide.
Pal. Sceledre, manibus amisisti prædam. Tam ea est, quam potis,
Nostra herilis concubina. Vi'n' tu facere hoc strenue?
Scel. Quid faciam?
Pal. Affer mihi machæram huc intus.
Scel. Quid facies eâ?
Pal. Intro rumpam rectâ in ædeis; quemque hîc intus videro
Cum Philocomasio osculantem, eum ego obtruncabo extempulo.
Scel. Visane est ea esse?
Pal. Immo, (edepol) plane ea est. Sed quomodo
Dissimulabat! Abi; machæram huc effer.
Scel. Jam, faxo, hîc erit.

Pal. Neque eques, neque pedes profecto quisquam tantâ audaciâ,
Qui æque faciat confidenter quidquam, quam quæ mulieres
Faciunt. Ut utrobique orationem docte edidit!
Ut sublinitur os custodi cato, conservo meo!
Nimis beat, quod commeatus transtinet trans parietem.
Scel. Heus, Palæstrio! machærâ nihil opus.
Pal. Quid jam? aut quid opus est?
Scel. Domi eccam herilem concubinam.
Pal. Quid? domi?
Scel. In lecto cubat.
Pal. Edepol, næ tu tibi malam rem reperisti, ut prædicas.
Scel. Quid jam?
Pal. Quia hanc attingere ausu's mulierem hîc in proxumo.
Scel. Magis (hercle) metuo. Sed nunquam quisquam faciet, quin soror
Ista sit germana hujus.
Pal. Eam (pol) tu osculantem hîc videras.
Et quidem palam 'st eam esse, ut dicis.
Scel. Quid propius fuit,
Quam ut perirem, si locutus fuissem hero?
Pal. Ergo, si sapis,
Mussitabis. Plus oportet scire servum, quam loqui.
Ego abeo a te, ne quid tecum consilî commisceam,
Atque apud hunc vicinum. Tuæ mihi turbæ non placent.
Herus si veniet, si me quærit, hîc ero: hinc me arcessito.

ACTUS II. SCENA VI.

SCELEDRUS. PERIPLECTOMENES.

Scel. Sati'n' abiit ille, neque herile negotium
Plus curat, quam si non servitute serviat?
Certo quidem illa hæc nostra intu'st in ædibus:
Nam ego et cubantem eam modo offendi domi.
Certum 'st nunc observationi operam dare.
Perip. Non (hercle) hice homines me marem, sed feminam,
Vicini rentur esse servi Militis:
Ita me ludificant. Meamne hìc in viâ hospitam,
Quæ heri huc Athenis cum hospite advenit meo,
Tractatam et ludificatam, ingenuam et liberam?
Scel. Perii, hercle! Hic ad me rectâ habet rectam viam.
Metuo, illæc mihi res ne magno malo fuat,
Quantum hunc audivi facere verborum senem.
Perip. Accedam ad hominem. Tun', Sceledre, hìc, scelerum caput,
Meam ludificâsti hospitam ante ædeis modo?
Scel. Vicine, ausculta, quæso.
Perip. Ego auscultem tibi?
Scel. Expurgare volo me.
Perip. Tun' te expurges mihi,
Qui facinus tantum tamque indignum feceris?
An, quia latrocinamini, arbitramini
Quidvis licere facere vobis, verbero?
Scel. Licetne . . . .
Perip. At, ita me Dii Deæque omnes ament,
Nisi mi supplicium virgeum de te datur
Longum diutinumque a mane ad vesperum,
Quod meas confregisti imbrices et tegulas,
Ibi dum condignam te sectatu's simiam;
Quodque inde inspectavisti meum apud me hospitem
Amplexum, amicam quom osculabatur suam;

Quodque concubinam herilem insimulare ausus es
Probri, pudicam, meque summi flagitî;
Tum quod tractavisti hospitam ante ædeis meas;
Nisi mî supplicium stimuleum de te datur,
Dedecoris pleniorem herum faciam tuum,
Quam, magno vento, plenum 'st undarum mare.
Scel. Ita sum coactus, Periplectomene, ut nesciam,
Utrumne postulare prius tecum æquum siet,
An me expurgare hîc tibi videatur æquius;
Nisi istæc non est hæc, neque ista sit mihi:
Sicut etiam nunc nescio quid viderim:
Ita est istæc hujus similis nostræ tua,
Siquidem non eadem 'st.
Perip. Vise ad me intro; jam scies.
Scel. Licetne?
Perip. Quin te jubeo. At placide noscita.
Scel. Ita facere certum 'st.
Perip. Heus, Philocomasium! cito
Transcurre curriculo ad nos; ita negotium 'st.
Post, quando exierit Sceledrus a nobis, cito
Transcurrito ad vos rursum curriculo domum.
Nunc (pol) ego metuo, ne quid infuscaverit.
Si hîc non videbit mulierem, aperitur dolus.
Scel. Pro, Dii immortales! similiorem mulierem,
Magisque eamdem, utpote quæ non sit eadem, non reor
Deos facere posse.
Perip. Quid nunc?
Scel. Commerui malum.
Perip. Quid igitur: ean' est?
Scel. Etsi ea 'st, non est ea.
Perip. Vidistin' istam?
Scel. Vidi et illam, et hospitem
Complexam atque osculantem.
Perip. Ean' est?
Scel. Nescio.
Perip. Vi'n' scire plane?
Scel. Cupio.

Perip. Abi intro ad vos domum
Continuo: vide, sitne ista hæc vostra intus domum.
Scel. Licet: pulchre admonuisti. Jam ego ad te exibo foras.
Perip. Nunquam (edepol) hominem quemquam ludificarier
Magis facete vidi, et magis miris modis.
Sed, eccum, egreditur.
Scel. Periplectomene, te obsecro
Per Deos atque homines, perque stultitiam meam,
Perque tua genua . . . .
Perip. Quid obsecras me?
Scel. Inscitiæ
Meæ et stultitiæ ignoscas. Nunc demum scio
Me fuisse excordem, cæcum, incogitabilem.
Nam Philocomasium eccam intus.
Perip. Quid nunc, furcifer?
Vidistin' ambas?
Scel. Vidi.
Perip. Herum exhibeas, volo.
Scel. Meruisse equidem me maxumum fateor malum,
Et tuæ fecisse me hospitæ aio injuriam:
Sed meam esse herilem concubinam censui,
Quoi me custodem herus addidit Miles meus.
Nam ex uno puteo similior nunquam potest
Aqua aquæ sumi, quam hæc est, atque ista hospita.
Et me despexe ad te per impluvium tuum
Fateor.
Perip. Quid ni fateare, ego quod viderim?
Scel. Sed Philocomasium me vidisse censui.
Perip. Ratusne me istic hominem esse omnium minimi pretî,
Si ego, me sciente, paterer vicino meo
Eam fieri apud me tam insignite injuriam?
Scel. Nunc demum a me insipienter factum esse arbitror,
Quom rem cognosco: at non malitiose tamen

Feci.
Perip. Immo, indigne: namque hominem servum suos
Domitos habere oportet oculos, et manus,
Orationemque.
Scel. Egone? Si, post hunc diem,
Muttivero, etiam quod egomet certo sciam,
Dato excruciatum me: egomet dedam me tibi.
Nunc hoc mihi ignoscas, quæso.
Perip. Vincam animum meum,
Ne malitiose factum id esse abs te arbitrer.
Ignoscam tibi istuc.
Scel. At Dii tibi faciant bene.
Perip. Næ, tu (hercle), si te Dii amant, linguam comprimes
Posthac: etiam illud, quod scies, nesciveris:
Ne videris, quod videris.
Scel. Bene me mones.
Ita facere certum 'st. Sed sati'n' oratus abis?
Numquid nunc aliud me vis?
Perip. Ne me noveris.
Scel. Dedit hic mihi verba. Quam benigne gratiam
Fecit, ne iratus esset! Scio, quam rem gerat:
Ut Miles, quom extemplo a foro adveniat domum,
Domi comprehendat. Unâ hic et Palæstrio
Me habent vænalem: sensi, et jamdudum scio.
Nunquam (hercle) ex istâ nassâ ego hodie escam petam.
Nam jam aliquo aufugiam, et me occultabo aliquot dies,
Dum hæ consilescunt turbæ, atque iræ leniunt.
Nam jam nunc satis et plus nimio merui mali.
Verumtamen, de me quidquid est, ibo hinc domum.
Perip. Illic hinc abscessit. Sat (edepol) certo scio,
Occisam sæpe sapere plus multo suem:
Quoine eximatur, ne id, quod vidit, viderit!
Nam illius oculi, atque aures, atque opinio,
Transfugêre ad nos. Usque adhuc actum 'st probe.

Nimium festivam mulier operam præbuit.
Redeo in senatum rursus: nam Palæstrio
Domi nunc apud me; Sceledrus nunc autem foras.
Frequens senatus poterit nunc haberier.
Ibo intro: ne, dum absum, illis [obstito fuam.].

ACTUS III. SCENA I.

PALÆSTRIO. PLEUSIDES. PERIPLECTOMENES.

Pal. Cohibete intra limen etiam vos parumper, Pleusides.
Sinite me prius prospectare, ne uspiam insidiæ sient,
Concilium quod habere volumus: nam opu'st nunc tuto loco,
Unde inimicus ne quis nostris spolia capiat consiliis:
Nam bene consultum inconsultum 'st, si inimicis sit usui;
Neque potest, quin, si id inimicis usui 'st, obsit mihi.
Nam bonum consilium surripitur sæpissume,
Si minus cum curâ aut cate locus loquendi lectus est.
Quippe, si resciverint inimici consilium tuum,
Tuopte tibi consilio occludunt linguam, et constringunt manus;
Atque eadem, quæ illis voluisti facere, faciunt tibi.
Sed speculabor, ne quis aut hinc a lævâ aut a dexterâ
Nostro consilio venator assit cum auritis plagis.
Sterilis hinc prospectus usque ad ultimam plateam est probe.
Evocabo: heus Periplectomene et Pleusides! progredimini.
Perip. Ecce nos tibi obedienteis.
Pal. Facile 'st imperium in bonis.
Sed volo scire, eodem consilio quod intus meditati sumus,
Si gerimus rem.
Perip. Magis ad rem esse non potest utibile.

Pal. Immo, quid tibi, Pleusides?
Pleus. Quodne vobis placeat, displiceat mihi?
Quis homo sit magis meus, quam tu es?
Perip. Loquere lepide et commode.
Pal. Pol, ita decet hunc facere.
Pleus. At hoc me facinus miserum macerat,
Meumque cor corpusque cruciat.
Perip. Quid id est, quod cruciat? cedo.
Pleus. Me tibi, istuc ætatis homini, facinora puerilia
Objicere; neque te decora, neque tuis virtutibus,
Ea te expetere: te, ex opibus summis, mei honoris gratiâ,
Mihique amanti ire opitulatum, atque ea te facere facinora,
Quæ istæc ætas fugere facta magis, quam sectari solet.
Eam pudet me tibi in senectâ objicere sollicitudinem.
Perip. Novo modo tu, homo, amas, siquidem te quidquam, quod faxis, pudet.
Nihil amas: umbra es amantûm magis, quam amator, Pleusides.
Pleus. Hanccine ætatem exercere me mei amoris gratiâ?
Perip. Quid ais tu? itane tibi ego videor oppido Acheruntícus,
Tam capularis? tamne tibi diu videor vitam vivere?
Nam equidem haud sum annos natus præter quinquaginta et quatuor:
Clare oculis video, pernix sum manibus; sum pedes mobilis.
Pal. Si albus capillus hic videtur, neutiquam ingenio 'st senex.
Inest in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles.
Pleus. Pol, id quidem experior ita esse, ut prædicas, Palæstrio;
Nam benignitas quidem hujus oppido ut adolescentuli 'st.

Perip. Immo, hospes, magis quom periculum facies, magis nosces meam
Comitatem erga te amantem.
Pleus. Quid opus nota noscere?
Perip. Ut apud te exemplum experiundi habeas, ne petas foris:
Nam, qui ipse haud amavit, ægre amantis ingenium inspicit.
Et ego amoris aliquantum habeo, humorisque meo etiam in corpore:
Neque dum exarui ex amœnis rebus et voluptariis.
Vel cavillator facetus, vel conviva commodus
Item ero: neque ego unquam oblocutor sum alteri in convivio.
Incommoditate abstinere me apud convivas commode
Commemini, et meæ órationis justam partem persequi;
Et meam partem itidem tacere, quom aliena 'st oratio.
Minume sputator, screator sum, itidem minume muccidus.
Post, Ephesi sum natus, non in Apulis, non sum [in Umbriâ.]
Pleus. O lepidum senicem, si, quas memorat, virtutes habet;
Atque equidem plane eductum in nutricatu Venerio!
Perip. Plus dabo, quam prædicabo, ex me venustatis tibi.
Neque ego ad mensam publicas res clamo, neque leges crepo;
Neque ego unquam alienum scortum subigito in convivio;
Neque præripio pulpamentum, neque prævorto poculum;
Neque per vinum unquam ex me exoritur dissidium in convivio.

Si quis ibi est odiosus, abeo domum; sermonem segrego.
Venerem, amorem, amœnitatemque, accubans exerceo.
Pleus. Tui quidem (edepol) omnes mores ad venustatem valent.
Cedo treis mihi homines aurichalco contra cum istis moribus.
Pal. At quidem, illuc ætatis qui sit, non invenies alterum
Lepidiorem ad omneis res, nec qui amicus amico sit magis.
Perip. Tute me ut fateare, faciam, esse adolescentem moribus:
Ita apud omneis comparebo tibi res benefactis frequens.
Opusne erit tibi advocato tristi, iracundo? ecce me.
Opus leni? leniorem dices, quam mutum 'st mare:
Liquidiusculusque ero, quam ventus est Favonius.
Vel hilarissumum convivam hinc indidem expromam tibi,
Vel primarium parasitum, atque opsonatorem optumum:
Tum, ad saltandum, non cinædus malacus æque 'st atque ego.
Pal. Quid ad illas arteis optassis, si optio eveniat tibi?
Pleus. Hujus pro meritis ut referri pariter possit gratia,
Tibique, quibus nunc me esse experior summæ sollicitudini.
At tibi tanto sumtui esse mihi molestum 'st.
Perip. Morus es.
Nam, in malâ uxore atque inimico si quid sumas, sumtus est;
In bono hospite atque amico, quæstus est, quod sumitur:
Et, quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro 'st.

Deûm virtute, ut transeuntem hospitio accipiam, apud me est comitas.
Es, bibe, animo obsequere mecum, atque onera te hilaritudine.
Liberæ sunt ædes; liber sum autem ego: me uti volo libere.
Nam mihi (Deûm virtute dicam), propter divitias meas,
Licuit uxorem dotatam genere summo ducere:
Sed nolo mihi oblatratricem in ædeis intromittere.
Pleus. Cur non vis? nam procreare liberos lepidum 'st onus.
Perip. Hercle, vero, liberum esse, id multo est lepidius.
Pal. Tute homo et alteri sapienter potis es consulere, et tibi.
Perip. Nam bona uxor, si ea deducta est usquam gentium,
Ubi eam possim invenire? Verum egone eam ducam domum,
Quæ mihi nunquam hoc dicat, " Eme, mi vir, lanam, unde tibi pallium
Malacum et calidum conficiatur, tunicæque hibernæ bonæ,
Ne algeas hac hieme?" — Hoc nunquam verbum ex uxore audias.
Verum, priusquam galli cantent, quæ me somno suscitet,
Dicat, " Da, mi vir, Calendis meam quod matrem juverit:
Da quî farciat; da quî condiat: da quod dem, Quinquatribus,
Præcantrici, conjectrici, hariolæ, atque haruspicæ."
(Flagitium 'st, si nihil mittetur: quo supercilio spicit!)
" Tum piatricem clementer non potest quin munerem.
Jampridem, quia nihil abstulerit, succenset ceraria.

Tum obstetrix expostulavit mecum, parum missum sibi.
Quid ? nutrici non missuru's quidquam, quæ vernas alit ?" —
Hæc, atque hujus similia alia damna multa mulierum,
Me uxore prohibent, mihi quæ hujus simileis sermones serat.
Pal. Dii tibi propitii sunt, hercle : nam, si istam semel amiseris
Libertatem, haud facile te in eumdem rursus restitues locum.
Pleus. At illa laus est, magno in genere et in divitiis maxumis,
Liberos hominem educare, generi monimentum et sibi.
Perip. Quando habeo multos cognatos, quid opus sit mihi liberis ?
Nunc bene vivo, et fortunate, atque ut volo, atque animo ut lubet :
Mea bona meâ morte cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant, visunt quid agam, ecquid velim.
Priusquam lucet, assunt : rogitant, noctu ut somnum ceperim.
Eos pro liberis habeo. Quin mihi mittunt munera.
Sacrificant ? dant inde partem mihi majorem, quam sibi :
Abducunt ad exta : me ad se ad prandium, ad cœnam vocant.
Ille miserrumum se retur, minumum qui misit mihi.
Illi inter se certant donis : ego hæc mecum mussito :
" Bona mea inhiant : certatim dona mittunt et munera."
Pal. Nimis bonâ ratione, nimiumque ad te et tua tu multum vides.

Et tibi sunt gemini, et trigemini, si te bene habes, filii.
Perip. Pol, si habuissem, satis cepissem miseriarum liberis.
Censerem emori. Cecidissetne ebrius, aut de equo uspiam?
Metuerem, ne ibi defregisset crura aut cervices sibi.
Pal. Huic homini dignum 'st divitias esse, et diu vitam dari,
Qui et rem servat, et qui bene habet, suisque amicis est volup.
Pleus. O lepidum caput! Ita me Dii Deæque ament, æquum fuit
Deos paravisse, uno exemplo ne omnes vitam viverent;
Sicuti merci pretium statui, pro virtute ut væneat:
Quæ improba est, pro mercis vitio dominum pretio pauperet.
Itidem Divos dispertîsse vitam humanam æquum fuit:
Qui lepide ingeniatus esset, vitam longinquam darent;
Qui improbi essent et scelesti, iis adimerent animam cito.
Si hoc paravissent, homines essent minus multi mali,
Et minus audacter scelesta facerent facta: et postea,
Qui probi homines essent, esset his annona vilior.
Perip. Qui Deorum consilia culpet, stultus inscitusque sit,
Quique eos vituperet. Nunc jam istis rebus desisti decet.
Nunc volo opsonare, ut, hospes, tuâ te ex virtute et meâ
Meæ domi accipiam benigne, lepide, et lepidis victibus.
Pleus. Nihil me pœnitet jam, quanto sumtui fuerim tibi.

Nam hospes nullus tam in amici hospitium devorti potest,
Quin, ubi triduum continuum fuerit, jam odiosus siet.
Verum, ubi dies decem continuos immorabitur,
Tametsi dominus non invitus patitur, servi murmurant.
Perip. Servienteis servitute ego servos introduxi mihi,
Hospes, non qui mihi imperarent, quibus ego essem obnoxius:
Si illis ægre 'st, mihi quod volupe 'st, meo remigio rem gero.
Tamen id, quod odio 'st, faciundum 'st cum malo atque ingratiis.
Nunc, quod occepi, opsonatum pergam.
Pleus. Si certum 'st tibi,
Commodulum opsona, ne magno sumtu: mihi quidvis sat est.
Perip. Quin tu istanc orationem hinc veterem atque antiquam amoves?
Nam proletario sermone nunc quidem, hospes, utere.
Nam hi solent, quando accubuêre, ubi cœna apposita 'st, dicere,
" Quid opus fuit hoc, hospes, sumtu tanto nostrâ gratiâ?
Insanivisti, hercle: nam idem hoc hominibus sat erat decem." —
Quod eorum causâ opsonatum 'st, culpant; et comedunt tamen.
Pal. Fit (pol) illud ad illud exemplum. Ut docte et perspecte sapit!
Perip. Sed iidem homines nunquam dicunt, quamquam appositum est ampliter,
" Jube illud demi: tolle hanc patinam: remove pernam: nihil moror.
Aufer illam offam penitam: probus hic conger frigidus;

Remove, abi, aufer."—Neminem eorum hæc asseverare audias:
Sed procellunt se, et procumbunt dimidiati, dum appetunt.
Pal. Bonus bene ut malos descripsit mores!
Perip. Haud centesimam
Partem dixi, atque (otium rei si sit) possim expromere.
Pal. Igitur id, quod agitur hîc, primum prævorti decet.
Nunc huc animum advortite ambo. Mihi opus est operâ tuâ,
Periplectomene: nam ego inveni lepidam sycophantiam,
Quî admutiletur Miles usque cæsariatus; atque uti
Huic amanti ac Philocomasio hanc efficiamus copiam,
Ut hic eam abducat, abeatque.
Perip. Dari istanc rationem volo.
Pal. At ego mihi annulum dari istum tuum volo.
Perip. Quam ad rem usui 'st?
Pal. Quando habebo, igitur rationem mearum fabricarum dabo.
Perip. Utere, accipe.
Pal. Accipe a me rursum rationem doli,
Quam institui.
Pleus. Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.
Pal. Herus meus ita magnus mœchus mulierum 'st, ut neminem
Fuisse adæque, neque futurum, credam.
Perip. Credo ego istuc idem.
Pal. Itaque Alexandri præstare prædicat formam suam:
Itaque omneis se ultro sectari in Epheso memorat mulieres.

Perip. Edepol, quin te de isto multi cupiunt non mentirier:
Sed ego ita esse, ut dicis, teneo pulchre. Proin, Palæstrio,
Quam potes, tam verba confer maxume ad compendium.
Pal. Ecquam tu potes reperire formâ lepidâ mulierem,
Quoi facetiarum cor corpusque sit plenum et doli?
Perip. Ingenuamne, an libertinam?
Pal. Æque istuc facio, dummodo
Eam des, quæ sit quæstuosa, quæ alat corpus corpore;
Quoique sapiat pectus: nam cor non potest, quod nulla habet.
Perip. Lautam vis, an quæ nondum sit lauta?
Pal. Siccam, succidam,
Quam lepidissumam potes, quamque adolescentem maxume.
Perip. Habeo eccillam meam clientam, meretricem adolescentulam.
Sed quid eâ usus est?
Pal. Ut ad te eam jam deducas domum,
Uti-que eam huc ornatam adducas matronarum modo:
Capite comto, crines vittasque habeat, assimuletque se
Tuam esse uxorem. Ita præcipiendum 'st.
Pleus. Erro, quam insistas viam.
Pal. At scietis. Sed ecqua ancilla 'st illi?
Perip. Est primaria.
Pal. Eâ quoque opu'st: ita præcipito mulieri, atque ancillulæ,
Ut simulèt se tuam esse uxorem, et deperire hunc Militem.
Quasique hunc annulum [faveæ] suæ ancillæ dederit; ea porro mihi,
Militi ut darem; quasique ego rei sim interpres.

Perip. Audio:
Ne me surdum verbera.
Pal. Tu si audis, ego recte meis
Dabo. A tuâ mihi uxore dicam delatum et datum,
Ut sese ad eum conciliarem. Ille ejusmodi est; cupiet miser.
Qui, nisi adulterio, studiosus rei nullæ aliæ est, improbus.
Perip. Non potuit reperire, si ipsi Soli quærundas dares,
Lepidiores duas ad hancce rem, quam ego. Age: habe animum bonum.
Pal. Ergo accurato et properato opu'st. Nunc tu ausculta, Pleusides.
Pleus. Tibi sum obediens.
Pal. Hoc facito: Miles domum ubi advenerit,
Memineris, ne Philocomasium nomines.
Pleus. Quam nominem?
Pal. Glyceram.
Pleus. Nempe eamdem, quæ dudum constituta 'st.
Pal. Pax! abi.
Pleus. Meminero. Sed quid meminisse id refert? ego te tamen ....
Pal. Ego enim dicam tum, quando usus poscet: interea tace.
Ut nunc etiam hic agit, actutum partes defendas tuas.
Pleus. Ego eo intro igitur.
Pal. Et, præcepta sobrie ut cures, face.

ACTUS III. SCENA II.

PALÆSTRIO. LUCRIO.

Pal. Quantas res turbo! quantas moveo machinas!
Eripiam ego hodie concubinam Militi,
Si centuriati bene sunt maniplares mei.
Sed illum vocabo. Heus, Sceledre! nisi negotium,
Progredere ante ædeis: te vocat Palæstrio.
Luc. Non operæ 'st Sceledro.
Pal. Quid jam?
Luc. Sorbet dormiens.
Pal. Quid sorbet?
Luc. Illud, "stertit," volui dicere.
Sed, quia consimile 'st, quod stertas, quasi sorbeas.
Pal. Eho! an dormit Sceledrus intus?
Luc. Non naso quidem:
Nam eo magnum clamat. Tetigit calicem clanculum;
Demisit nardini amphoram cellarius.
Pal. Eho, tu sceleste, qui illi suppromus es, eho!
Luc. Quid vis?
Pal. Quî libitum 'st illi condormiscere?
Luc. Oculis, opinor.
Pal. Non te istuc rogito, scelus.
Procede huc: periisti jam, nisi verum scio.
Promsisti tu illi vinum?
Luc. Non promsi.
Pal. Negas?
Luc. Nego (hercle) vero: nam ille me vetuit dicere.
Neque equidem heminas octo expromsi in urceum;
Neque ille hîc calidum exbibit in prandium.
Pal. Neque tu bibisti?
Luc. Dii me perdant, si bibi,
Si bibere potui.
Pal. Quî jam?
Luc. Quia enim obsorbui:

Nam nimis calebat: amburebat gutturem.
Pal. Alii ebrii sunt, alii poscam potitant.
Bono suppromo et promo cellam creditam!
Luc. Tu (hercle) idem faceres, si tibi esset credita:
Quoniam æmulari non licet, nunc invides.
Pal. Eho! an nunquam promsit antehac? responde, scelus.
Atque, ut tu scire possis, edico tibi,
Si falsa dixis, cocio, excruciabere.
Luc. Ita vero, ut tu ipse me dixisse delices;
Postea saginâ ego ejiciar cellariâ,
Ut, tibi qui promat, alium suppromum pares.
Pal. Non (edepol) faciam. Age, loquere audacter mihi.
Luc. Nunquam (edepol) vidi promere; verum hoc erat:
Mihi imperabat; ego promebam postea.
Pal. Hui! illecebrose! capite sistebas cadum?
Luc. Non (hercle) tam istoc valide casabant cadi.
Sed in cellâ est paulum nimis loculi lubrici;
Ibi erat bilibris aqualis, hîc propter cados.
Ea sæpe decies complebatur die.
Eam plenam atque inanem fieri maxumam
Vidi. Bacchabatur hama; casabant cadi.
Pal. Abi, abi intro jam. Vos in cellâ vinariâ
Bacchanal facitis: jam (hercle) ego herum adducam a foro.
Luc. Perii! excruciabit me herus, domum si venerit,
Quom hæc facta scibit, quia sibi non dixerim.
Fugiam (hercle) aliquo, atque hoc in diem extollam malum.
Ne dixeritis, obsecro, huic, vostram fidem.
Pal. Quo tu agis?
Luc. Missus sum alio: jam huc revenero.
Pal. Quis misit?
Luc. Philocomasium.
Pal. Abi; actutum redi.

Luc. Quæso tamen, tu meam partem infortunii,
Si dividetur, me absente, accipito tamen.
Pal. Modo intellexi, quam rem mulier gesserit:
Quia Sceledrus dormit, hunc subcustodem suum
Foris ablegavit, dum ab se huc transiret. Placet.
Sed Periplectomenes, quam ei mandavi, mulierem
Nimis lepidâ formâ ducit. Dii (hercle) hanc rem adjuvant.
Quam digne ornata incedit, haud meretricie!
Lepide hoc succedit sub manus negotium.

ACTUS III. SCENA III.

PERIPLECTOMENES. ACROTELEUTIUM. PALÆSTRIO. MILPHIDIPPA.

Perip. Rem omnem, Acroteleutium, tibi, tibique, mea Milphidippa,
Domi demonstravi ordine. Hanc fabricam fallaciasque
Minus si tenetis, denuo volo percipiatis plane.
Satis si intelligitis, aliud est, quod potius fabulemur.
Acro. Stultitia atque insipientia insulsa atque maxuma hæc sit,
Me ire in opus alienum, aut tibi meam operam pollicitari,
Si eâ in opificinâ nesciam aut mala esse aut fraudulenta.
Perip. At melius est monerier. *Acro.* Meretricem commoneri,
Quam sane magni referat, mihi clam est. Quin ego me frustro,
Postquam adbibêre aures meæ tuam moram orationis.
Tibi dixi, Miles quemadmodum potis esset deasciari.
Perip. At nemo solus satis sapit: nam ego multos sæpe vidi

Regionem fugere consilî, prius quam repertam habuêre.
Acro. Si quid faciundum 'st mulieri male atque malitiose,
Ea sibi immortalis memoria est meminisse et sempiterna:
Sin bene quid aut fideliter faciundum 'st, eo deveniunt,
Obliviosæ extemplo uti fiant; meminisse nequeunt.
Perip. Ergo istuc metuo, quo venit vobis faciundum utrumque:
Nam id proderit mihi, Militi male quod facietis ambæ.
Acro. Dum ne inscientes quid bonum faciamus, ne formida.
Mala nulla meretrix est (ne pave), pejora ubi conveniunt.
Perip. Ita vos decet. Consequimini.
Pal. Cesso ego illis obviam ire.
Venire salvum gaudeo. Lepido (hercle) ornatu incedit.
Perip. Bene opportuneque obviam es, Palæstrio. Hem! tibi assunt,
Quas me jussisti adducere, et quo ornatu.
Pal. Heus! noster esto.
Palæstrio Acroteleutium salutat.
Acro. Quis hic (amabo) est,
Qui tam pro notâ me nominat?
Perip. Hic noster architectus est.
Acro. Salve, architecte.
Pal. Salva sis. Sed dic mihi, ecquid hic te
Oneravit præceptis?
Perip. Probe meditatam utramque duco.
Pal. Audire cupio, quemadmodum: ne quid peccetis, paveo.
Perip. At tua præcepta: de meo nihil his novum apposivi.

Acro. Nempe ludificari Militem tuum herum vis?
Pal. Elocuta es.
Acro. Lepide et sapienter, commode et facete, res parata est.
Pal. Atque hujus uxorem esse te volo assimulare.
Acro. Fiet.
Pal. Quasi Militi animum adjeceris, simulare.
Acro. Sic futurum 'st.
Pal. Quasique hæc res per me interpretem, et tuam ancillam, geratur.
Acro. Bonus vates poteras esse: nam, quæ sunt futura, dicis.
Pal. Quasique annulum hunc ancillula tua abs te detulerit ad me,
Quem ego Militi darem tuis verbis.
Acro. Vera dicis.
Perip. Quid istis nunc memoratis opu'st, quæ commeminêre?
Acro. Meliu'st.
Nam, mi patrone, hoc cogitato: Ubi probus est architectus,
Bene lineatam si semel carinam collocavit,
Facile esse navem facere, ubi fundata et constituta est.
Nunc hæc carina satis probe fundata et bene statuta est.
Assunt fabri architectique a me, a te, haud imperiti.
Si non nos materiarius remoratur, quod opu'st, qui det,
(Novi indolem nostri ingenî) cito erit parata navis.
Pal. Nempe tu novisti Militem, meum herum?
Acro. Rogare mirum 'st.
Populi odium quidni noverim, magnidicum, cincinnatum,
Mœchum unguentatum?
Pal. Num ille etiam te novit?
Acro. Nunquam vidit.

Quî noverit me, quis ego sim?
Pal. Nimis lepide fabulare.
Eo potuerit lepidius (pol) fieri.
Acro. Poti'ne ut hominem
Mihi des? quiescas cætera. Ni lepide ludificata
Ero, culpam omnem in me imponito.
Pal. Agite igitur, intro abite;
Insistite hoc negotium sapienter.
Acro. Alia cura.
Pal. Age, Periplectomene, has nunc jam duc intro. Ego ad forum illum
Conveniam, atque illi hunc annulum dabo; atque prædicabo
A tuâ uxore mihi datum esse, eamque illum deperire.
Hanc ad nos, quom extemplo a foro veniemus, mittito tu,
Quasi clanculum ad me missa sit.
Perip. Faciemus. Alia cura.
Pal. Vos modo curate: ego illum probe jam oneratum huc accibo.
Perip. Bene ambula; bene rem gere. At, egone, hoc si efficiam plane,
Ut concubinam Militis meus hospes habeat hodie,
Atque hinc Athenas abeat; si hodie hunc dolum dolamus,
Quid tibi ego mittam muneris?
Acro. Datne ab se mulier operam?
Pal. Lepidissume et comissume.
Acro. Confido confuturum.
Ubi facta erit collatio nostrarum malitiarum,
Haud vereor, ne nos subdolâ perfidiâ pervincamur.
Perip. Abeamus ergo intro, hæc uti meditemur cogitate;
Ne quid, ubi Miles venerit, titubetur.
Acro. Tu morare,
Ut accurate et commode hoc, quod agundum 'st, exsequamur.

ACTUS IV. SCENA I.

PYRGOPOLINICES. PALÆSTRIO.

Pyrg. Volup est quod agas, si id procedit lepide et ex sententiâ.
Nam ego hodie ad Seleucum regem misi parasitum meum,
Ut latrones, quos conduxi, hinc ad Seleucum duceret,
Qui ejus regnum tutarentur, mihi dum fieret otium.
Pal. Quin tu tuam rem cura potius, quam Seleuci. Quæ tibi
Conditio nova et luculenta fertur per me interpretem!
Pyrg. Immo, omneis res posteriores pono; atque operam do tibi.
Loquere: aureis meas profecto dedo in ditionem tuam.
Pal. Circumspicito dum, ne quis nostro hîc auceps sermoni siet.
Nam, hoc negotî clandestino ut agerem, mandatum 'st mihi.
Pyrg. Nemo adest.
Pal. Hunc arrhabonem amoris primum a me accipe.
Pyrg. Quid hic? unde est?
Pal. A luculentâ atque a festivâ feminâ,
Quæ te amat, tuamque expetissit pulchram pulchritudinem.
Ejus nunc mihi annulum, ad te, ancilla, porro ut deferrem, dedit.
Pyrg. Quid? ean' ingenua, an festucâ facta e servâ libera 'st?
Pal. Vah! egone ut ad te ab libertinâ esse auderem internuntius,
Qui ingenuis satis respondere nequeas cupidis tui?

Pyrg. Nuptan' ea'st, an vidua?
Pal. Et nupta et vidua.
Pyrg. Quo pacto potis
Vidua et nupta esse eadem?
Pal. Quia adolescens nupta 'st cum sene.
Pyrg. Euge!
Pal. Lepidâ et liberali formâ est.
Pyrg. Cave mendacium.
Pal. Ad tuam formam illa una digna est.
Pyrg. Hercle, pulchram prædicas.
Sed quis ea 'st?
Pal. Senis hujus uxor Periplectomeni in proxumo.
Ea demoritur te, atque ab illo incipit abire: odit senem.
Nunc te orare atque obsecrare jussit, ut tui copiam
Sibi potestatemque facias.
Pyrg. Cupio (hercle) equidem, si illa volt.
Pal. Quæ cupit!
Pyrg. Quid illâ faciemus concubinâ, quæ domi 'st?
Pal. Quin tu illam jube abs te abire, quo lubet: sicut soror
Ejus huc gemina venit Ephesum, et mater, arcessuntque eam.
Pyrg. Ai'n' tu? advenit Ephesum mater ejus?
Pal. Aiunt, qui sciunt.
Pyrg. Hercle, occasionem lepidam, ut mulierem excludam foras.
Pal. Immo, vi'n' tu lepide facere?
Pyrg. Loquere, et consilium cedo.
Pal. Vi'n' tu illam actutum amovere, a te ut abeat per gratiam?
Pyrg. Cupio.
Pal. Tum te hoc facere oportet: tibi divitiarum affatim est:
Jube sibi aurum atque ornamenta, quæ illi instruxisti mulieri,

Dono habere, auferreque abs te quo lubeat sibi.
Pyrg. Placet, uti dicis: sed, ne istanc amittam, et hæc mutet fidem,
Vide modo.
Pal. Vah, delicatus! quæ te tamquam oculos amet!
Pyrg. Venus me amat.
Pal. St, tace! aperiuntur fores: concede huc clanculum.
Hæc celox illius est, quæ hîc egreditur internuntia.
Pyrg. Quæ hæc celox?
Pal. Ancillula illius est, quæ hîc egreditur foras,
Quæ annulum istunc attulit, quem tibi dedi.
Pyrg. Edepol, hæc quidem
Bellula 'st.
Pal. Pithecium hæc est præ illâ, et spinturnicium.
Vide'n' tu illam oculis venaturam facere, atque aucupium auribus?

ACTUS IV. SCENA II.

MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PALÆSTRIO.

Milph. Jam est ante ædeis circus, ubi sunt ludi faciundi mihi.
Dissimulabo, hos quasi non videam, neque, esse hîc, etiam dum sciam.
Pyrg. Tace: subauscultemus, ecquid de me fiat mentio.
Milph. Num quis nam hîc prope adest, qui rem alienam potius curet quam suam?
Qui aucupet me, quid agam? qui de vesperi vivat suo?

Eos nunc homines metuo, mihi ne obsint, neve obstent uspiam,
Domo si [ibit, ac] dum huc transibit, quæ hujus cupiens corporis est,
Quæ amat hunc hominem nimium lepidum, et nimiâ pulchritudine,
Militem Pyrgopolinicem.
Pyrg. Sati'n' hæc quoque me deperit?
Meam laudat speciem. Edepol, hujus sermones haud cinerem quæritant.
Pal. Quo argumento?
Pyrg. Quia enim loquitur laute et minume sordide:
Tum autem illa ipsa est nimium lepida, nimisque nitida femina.
Hercle, vero, jam allubescit primulum, Palæstrio.
Pal. Priusne, quam illam oculis . . .?
Pyrg. Tuis video id, quod credo tibi.
Quid illa autem absens, quom hæc locuta subigit me ut amem?
Pal. Hercle, hanc quidem
Nihil tu amassis. Mihi hæc desponsa est: tibi si illa hodie nupserit,
Ego hanc continuo uxorem ducam.
Pyrg. Quid ergo hanc dubitas colloqui?
Pal. Sequere hac me ergo.
Pyrg. Pedisequus tibi sum.
Milph. Utinam, quojus causâ
Foras sum egressa, conveniundi mihi potestas eveniat!
Pal. Erit; et tibi exoptatum obtinget: bonum habe animum; ne formida:
Homo quidam 'st, qui scit, quod quæris, ubi sit.
Milph. Quem ego hîc audivi?
Pal. Socium tuorum consiliorum, et participem consiliarium.
Milph. Tum (pol) ego, id quod celo, haud celo.
Pal. Immo, etiamsi non celas.

Milph. Quo argumento?
Pal. Infidos celas: ego sum tibi firmâ fide.
Milph. Cedo signum, si harunc Baccharum es.
Pal. Amat mulier quædam quemdam.
Milph. Pol, istuc quidem multæ.
Pal. At non multæ de digito donum mittunt.
Milph. Enim cognovi nunc. Fecisti modo mihi ex proclivo palam rem.
Sed hîc numquis adest?
Pal. Vel adest, vel non.
Milph. Cedo te mihi solæ solum.
Pal. Brevin' an longinquo sermone?
Milph. Tribus verbis.
Pal. Jam ad te redeo.
Pyrg. Quid? ego hîc adstabo tantisper, cum hac formâ et factis, sic frustra?
Pal. Patere, atque adsta. Tibi ego hanc do operam.
Pyrg. Properando excrucior.
Pal. Pedetentim. Tu hæc scis, tractari ita solere hasce hujusmodi merces.
Pyrg. Age, age, ut tibi maxume concinnum 'st.
Pal. Nullum 'st hoc stolidius saxum.
Redeo ad te: quid me voluisti?
Milph. Quo pacto hoc dudum accepi,
Istuc fero ad te consilium.
Pal. Quasi hunc depereat.
Milph. Teneo istuc.
Pal. Collaudato formam et faciem, et virtutes commemorato.
Milph. Ad eam rem habeo omnem aciem, tibi ut dudum demonstravi.
Pal. Tu cætera cura et contempla, et de meis venator verbis.
Pyrg. Aliquam mihi partem hodie operæ des denique: jam tandem ades illico.
Pal. Assum: impera, si quid vis.
Pyrg. Quid illæc narrat tibi?
Pal. Lamentari

Ait illam miseram, cruciari, et lacrymantem se afflictare,
Quia tis egeat, quia te careat. Ob eam rem huc ad te missa 'st.
Pyrg. Jube adire.
Pal. At sci'n', quid tu facias? face te fastidì plenum,
Quasi non lubeat: me inclamato, quia sic te volgo volgem.
Pyrg. Memini, et præceptis parebo.
Pal. Voco ergo hanc, quæ te quærit?
Pyrg. Adeat, si quid volt.
Pal. Si quid vis, adi, mulier.
Milph. Pulcher, salve.
Pyrg. Meum cognomentum quis commemoravit? Dii tibi dent quæ optes.
Milph. Tecum ætatem exigere ut liceat.
Pyrg. Nimium optas.
Milph. Non me dico,
Sed heram meam, quæ te demoritur.
Pyrg. Multæ aliæ idem istuc cupiunt,
Quibus non est copia.
Milph. Ecastor, haud mirum, si te habeas carum,
Hominem tam pulchrum, et præclarâ virtute, et formâ, et factis.
Ecquis dignior fuit, homo qui esset?
Pal. Non (hercle) humanum 'st ergo:
Nam volturio plus humani (credo) est.
Pyrg. Magnum me faciam
Nunc, quoniam illæc me collaudat.
Pal. Vide'n' ignavum, ut sese inferat!
Quin tu huic responde. Hæc illæc est ab illâ, quam dudum . . . .
Pyrg. Quânam ab illarum? nam, ita me occursant multæ, meminisse haud possum.
Milph. Ab illâ, quæ digitos despoliat suos, et tuos digitos decorat.

Nam hunc annulum ab tui cupiente huc detuli huic, qui porro . . . . .

Pyrg. Quid nunc tibi vis, mulier? memora.

Milph. Ut, quæ te cupit, eam ne spernas.

Quæ per tuam nunc vitam vivit. Sit, necne sit, spes in te uno 'st.

Pyrg. Quid nunc volt?

Milph. Te compellare, et complecti, et contrectare.

Nam, nisi tu illi fers suppetias, jam illa animum despondebit.

Age, mi Achilles! fiat, quod te oro: serva illam pulchram pulchre:

Exprome benignum ex tete ingenium, urbicape, occisor regum!

Pyrg. Heu (hercle) odiosas res! Quoties hoc tibi, verbero, ego interdixi,

Meam ne sic volgo polliciteris operam?

Pal. Audi'n' tu, mulier?

Dixi hoc tibi dudum, et nunc dico: nisi huic verri affertur merces,

Non hic suo seminio quamquam porculam impertituru'st.

Milph. Dabitur, quantum ipsus pretî poscet.

Pal. Talentum Philippum huic opus auri 'st.

Minus ab nemine accipiet.

Milph. Heu! ecastor, nimis vile est tandem.

Pyrg. Non mihi avaritia unquam innata 'st: satis est divitiarum.

Plus mihi auri mille est modiorum Philippei.

Pal. Præter thesaurum.

Tum argenti montes, non massas, habet. Ætna mons non æque altus.

Milph. Heu (ecastor) hominem perjurum!

Pal. Ut ludo.

Milph. Quid ego? ut sublecto os!

Pal. Scite.

Milph. Sed (amabo) mitte me actutum.

Pal. Quin tu huic respondes aliquid,
Aut facturum, aut non facturum? Quid illam miseram animi excrucias,
Quæ nunquam male de te merita 'st?
Pyrg. At jube eampse exire huc ad nos.
Dic, me omnia, quæ volt, facturum.
Milph. Facis nunc, ut facere æquum,
Quod, quæ te volt, eamdem tu vis.
Pal. Non hic insulsum habet ingenium.
Milph. Quomque me oratricem haud sprevisti, sivistique exorare ex te.
Quid est? ut ludo!
Pal. Nequeo (hercle) quidem risu me admoderarier.
Ob eam causam huc abs te avorti.
Pyrg. Non (edepol) tu scis, mulier,
Quantum ego honorem nunc illi habeo.
Milph. Scio; et istuc illi dicam.
Pal. Contra auro alii hanc vendere potuit operam.
Milph. Istuc (pol) tibi credo.
Pal. Meri bellatores gignuntur, quas hic prægnateis fecit.
Et pueri annos octingentos vivunt.
Milph. Væ tibi, nugator!
Pyrg. Quin mille annorum perpetuo vivunt, ab sæculo ad sæclum.
Pal. Eo minus dixi, ne hæc censeret me advorsum se mentiri.
Milph. Perii! quot hic ipse annos vivet, quojus filii tam diu vivunt?
Pyrg. Postriduo natus sum ego, mulier, quam Jupiter ex Ope natu'st.
Pal. Si hic pridie natus foret, quam ille est, hic haberet regnum in cœlo.
Milph. Jam jam sat (amabo) est. Sinite abeam, si possum, viva a vobis.
Pal. Quin ergo abis, quando responsum 'st?
Milph. Ibo, atque illam huc adducam,

Quam propter opera 'st mihi. Numquid vis?
Pyrg. Ne magis sim pulcher, quam sum:
Ita me mea forma sollicitum habet.
Pal. Quid hîc nunc stas? quin abis?
Milph. Abeo.
Pal. Atque adeo, audi'n' tu? dicito docte et cordate.
Milph. Ut cor ei saliat.
Pal. Philocomasio dic, si est hîc, domum ut transeat: hunc hîc esse.
Milph. Hîc cum meâ herâ 'st; clam nostrum hunc sermonem sublegerunt.
Pal. Lepide factum 'st: jam ex sermone hoc gubernabunt doctius porro
Rem.
Milph. Me morare.
Pal. Abeo; neque te moror, neque te tango, neque [te. Taceo.]
Pyrg. Jube maturate illam exire huc. Jam isti rei prævortemur.

ACTUS IV. SCENA III.

Pyrgopolinices. Palæstrio.

Pyrg. Quid mihi nunc es auctor ut faciam, Palæstrio,
De concubinâ? nam nullo pacto potest
Prius hæc in ædeis recipi, quam illam omiserim.
Pal. Quid me consultas, quid agas? dixi equidem tibi,
Quo pacto id fieri possit clementissume.
Aurum atque vestem omnem muliebrem habeat sibi;
Quæ illi instruxisti, sumat, habeat, auferat.
Dicasque tempus maxumum esse, ut eat domum:
Sororem geminam adesse et matrem, dicito,
Quibus concomitata recte deveniat domum.
Pyrg. Quî tu scis eas adesse?
Pal. Quia oculis meis

Vidi hîc sororem esse ejus.
Pyrg. Convenitne eam?
Pal. Convenit.
Pyrg. Ecquid fortis visa est?
Pal. Omnia
Vis obtinere?
Pyrg. Ubi matrem esse aibat soror?
Pal. Cubare in navi lippam, atque oculis turgidis,
Nauclerus dixit, qui illas advexit, mihi.
Is ad hos nauclerus hospitio devortitur.
Pyrg. Quid is? ecquid fortis?
Pal. Abi sis hinc: nam tu quidem
Ad equas fuisti scitus admissarius,
Qui consectare quâ mares, quâ feminas.
Pyrg. Hoc age nunc.
Pal. Istuc.
Pyrg. Quod das consilium mihi?
Te cum illâ verba facere de istâ re volo;
Nam cum illâ sane congruus sermo tibi.
Pal. Quin potius, quom tute ades, tuam rem tute agas.
Dicas uxorem tibi necessum esse ducere,
Cognatos persuadere, amicos cogere.
Pyrg. Itane tu censes?
Pal. Quid ego ni ita censeam?
Pyrg. Ibo igitur intro. Tu hîc ante ædeis interim
Speculare, ut, ubi illæc prodeat, me provoces.
Pal. Tu modo istuc cura, quod agis.
Pyrg. Curatum id quidem 'st.
Quin, si voluntate nolet, vi extrudam foris.
Pal. Istuc cave faxis: quin potius per gratiam
Bonam abeat abs te: atque illæc, quæ dixi, dato.
Aurum, ornamentaque, quæ illi instruxisti, ferat.
Pyrg. Cupio, hercle.
Pal. Credo te facile impetrassere.
Sed abi intro: noli stare.
Pyrg. Tibi sum obediens.
Pal. Numquid videtur demutare, atque uti ego

Dixi esse vobis dudum hunc mœchum Militem?
Nunc ad me ut veniat, usu'st, Acroteleutium,
Ancillula ejus, et Pleusides. Pro Jupiter!
Sati'n' ut commoditas usquequaque me adjuvat!
Nam, quos videre exoptabam me maxume,
Unâ exeunteis video hinc e proxumo.

ACTUS IV. SCENA IV.

ACROTELEUTIUM. MILPHIDIPPA, PALÆSTRIO. PLEUSIDES.

Acro. Sequimini; simul circumspicite, ne quis adsit arbiter.
Milph. Neminem (pol) video, nisi hunc, quem volumus conventum.
Pal. Et ego vos.
Milph. Quid agis, noster architecte?
Pal. Egone architectus? vah!
Milph. Quid est?
Pal. Qui enim non sum dignus præ te, ut figam palum in parietem.
Acro. Eia vero!
Pal. Nimis facete, nimisque facunde mala 'st.
Ut lepide deruncinavit Militem!
Acro. At etiam parum.
Pal. Bono animo es: negotium omne jam succedit sub manus.
Vos modo porro, ut occepistis, date operam adjutabilem.
Nam ipse Miles concubinam intro abiit oratum suam,
Ab se ut abeat cum sorore et matre Athenas.
Acro. Eu! probe!
Pal. Quin etiam aurum atque ornamenta, quæ ipse instruxit, mulieri
Omnia dat dono, se ut abeat: ita ego consilium ei dedi.

Pleus. Facile istuc quidem est, si et illa volt, et ille autem cupit.
Pal. Non tu scis, quom ex alto puteo sursum ad summum escenderis,
Maxumum periculum inde esse, a summo ne rursum cadas?
Nunc hæc res apud summum puteum geritur: si prosenserit
Miles, nihil hinc ferri poterit hujus. Nunc quam maxume
Opus est dolis.
Pleus. Domi esse ad eam rem video silvæ satis:
Mulieres tres: quartus tute es, quintus ego, sextus senex.
Pal. Quot apud nos fallaciarum est excisum! certo scio,
Oppidum quodvis videtur posse expugnari dolis.
Date modo operam.
Acro. Id nos ad te, si quid velles, venimus.
Pal. Lepide facitis. Nunc hanc tibi ego impero provinciam.
Acro. Impetrabis, imperator, quod ego potero, quod voles.
Pal. Militem lepide, et facete, et laute ludificarier
Volo.
Acro. Voluptatem (mecastor) mihi imperas.
Pal. Et sci'n' tu quemadmodum?
Acro. Nempe ut assimulem me amore istius differri.
Pal. Rem tenes.
Acro. Quasique, istius causâ amoris, ex hoc matrimonio
Abierim, cupiens istius summe nuptiarum.
Pal. Ordine is:
Nisi modo unum hoc: hasce esse ædeis dicas dotaleis tuas:
Hinc senem abs te abiisse, postquam feceris divortium;
Ne ille mox vereatur introire in alienam domum.

Acro. Bene mones.
Pal. Sed, ubi ille exierit intus, istic te procul
Ita volo assimulare, præ illius formâ, quasi spernas tuam,
Quasique ejus opulentitatem reverearis: et simul
Formam amœnitatis illius, faciem, pulchritudinem,
Collaudato. Sati'n' præceptum 'st?
Acro. Teneo. Sati'n' est, si tibi
Meum opus ita dabo expolitum, ut improbare non queas?
Pal. Sat habeo. Nunc tibi vicissim quæ imperabo.
Pleus. Dicito.
Pal. Quam extemplo hoc erit factum, ubi intro hæc abierit, tu illico
Facito ut venias ornatus huc ornatu nauclerico;
Causiam habeas ferrugineam, culcitam ob oculos laneam;
Palliolum habeas ferrugineum, (nam is colos thalassicu'st)
Id connexum in humero lævo, expapillato brachio;
Præcinctus aliquî, assimulato quasi gubernator sies.
Atque apud hunc senem omnia hæc sunt: nam is piscatores habet.
Pleus. Quid? ubi ero exornatus, quin tu dicis, quid facturus sim?
Pal. Huc venito, et matris verbis Philocomasium arcessito,
Ut, si itura jam est Athenas, eat tecum ad portum cito:
Atque ut jubeat ferri in navim, si quid imponi velit.
Nisi eat, te soluturum esse navim: ventum operam dare.
Pleus. Satis placet pictura. Perge.
Pal. Ille extemplo illam hortabitur
Ut eat, ut properet, ne moræ sit matri.
Pleus. Multimodis sapis.

Pal. Ego illi dicam, ut me adjutorem, qui onus feram ad portum, roget.
Ille jubebit me ire cum illâ ad portum. Ego adeo, ut tu scias,
Prorsum Athenas protinus abibo tecum.
Pleus. Atque, ubi illo veneris,
Triduum unum servire nunquam te, quin liber sis, sinam.
Pal. Abi cito, atque orna te.
Pleus. Numquid aliud?
Pal. Hæc ut memineris.
Pleus. Abeo.
Pal. Et vos abite hinc intro actutum; nam illum hinc sat scio
Jam exiturum esse intus.
Acro. Celebre apud nos imperium tuum 'st.
Pal. Agite, abscedite ergo. Ecce autem commodo aperitur foris:
Hilarus exit; impetravit. Inhiat, quod nusquam est, miser.

ACTUS IV. SCENA V.

PYRGOPOLINICES. PALÆSTRIO.

Pyrg. Quod volui, ut volo, impetravi per amicitiam et gratiam
A Philocomasio.
Pal. Quidnam tam intus fuisse te dicam diu?
Pyrg. Nunquam ego me tam sensi amari, quam nunc ab illâ muliere.
Pal. Quid jam?
Pyrg. Ut multa verba fecit! ut lenta materies fuit!
Verum postremo impetravi, ut volui; donavique ei,
Quæ voluit, quæ postulavit. Te quoque ei dono dedi.

Pal. Etiam me? quomodo ego vivam sine te?
Pyrg. Age, es animo bono.
Idem ego te liberabo: nam, si posset ullo modo
Impetrari, ut abiret, ne te abduceret, operam dedi:
Verum oppressit.
Pal. Deos sperabo, teque postremo.
Tamen,
Etsi istuc mihi acerbum 'st, quia hero te carendum 'st optumo,
Saltem id volupe 'st, quom ex virtute formæ evenit tibi
Meâ operâ super hanc vicinam, quam ego nunc concilio tibi.
Pyrg. Quid opu'st verbis? Libertatem tibi ego et divitias dabo,
Si impetras.
Pal. Reddam impetratum.
Pyrg. At gestio.
Pal. At modice decet;
Moderare animo: ne sis cupidus. Sed, eccam ipsam, egreditur foras.

ACTUS IV. SCENA VI.

MILPHIDIPPA. ACROTELEUTIUM. PYRGOPOLINICES. PALÆSTRIO.

Milph. Hera, eccum præsto Militem.
Acro. Ubi est?
Milph. Ad lævam, videto;
Adspicito limis oculis, ne ille nos se videre sentiat.
Acro. Video. Edepol, nunc nos tempus est malas pejores fieri.
Milph. Tuum 'st principium.
Acro. Obsecro, tute ipsum convenisti?
Ne parce voci, ut audiat.
Milph. Cum ipso (pol) sum secuta

Placide ipsa, dum libitum 'st mihi, otiose, meo arbitratu, ut volui.
Pyrg. Audi'n' quæ loquitur?
Pal. Audio. Quam læta 'st, quia adit ad te!
Acro. O fortunata mulier!
Pyrg. Ut amari videor!
Pal. Dignus es.
Acro. Permirum (ecastor) prædicas, te adîsse atque exorâsse.
Per epistolam, aut per nuntium, quasi regem, adiri eum aiunt.
Milph. Namque (edepol) vix fuit copia adeundi atque impetrandi.
Pal. Ut tu inclytus apud mulieres!
Pyrg. Patiar, quando ita Venus volt.
Acro. Veneri (pol) habeo gratiam: eamdemque et oro et quæso,
Ut ejus mihi sit copia, quem amo, quemque expetesso;
Benignusque erga me ut siet; quod cupiam, ne gravetur.
Milph. Spero ita futurum. Quamquam illum multæ sibi expetessunt,
Ille illas spernit segregatque ab se omneis, extra te unam.
Acro. Ergo iste metus me macerat, quod ille fastidiosus est,
Ne oculi ejus sententiam mutent, ubi viderit me.
Atque ejus elegantia meam extemplo speciem spernat.
Milph. Non faciet; bonum animum habe.
Pyrg. Ut ipsa se contemnit!
Acro. Metuo, ne prædicatio tua nunc meam formam exsuperet.
Milph. Istuc curavi, ut opinione illius pulchrior sis.
Acro. Si (pol) me nolet ducere uxorem, genua amplectar,

Atque obsecrabo alio modo. Si non quibo impetrare,
Consciscam letum. Vivere sine illo scio me non posse.
Pyrg. Prohibendam mortem video mulieri. Adibon'?
Pal. Minume:
Nam tu te vilem feceris, si te ultro largiêre.
Sine ultro veniat, quæritet, desideret, exspectet.
Summovere istam vis gloriam, quam habes? cave sis, faxis:
Nam nulli mortali scio obtigisse hoc, nisi duobus,
Tibi et Phaoni Lesbio, tam misere ut amarentur.
Acro. Eo intro: abi tu: illum evocato foras, mea Milphidippa.
Milph. Immo, opperiamur, dum exeat aliquis.
Acro. Durare nequeo,
Quin eam intro.
Milph. Occlusæ sunt fores.
Acro. Effringam.
Milph. Sana non es.
Acro. Si amavit unquam, aut si parem sapientiam hic habet ac formam,
Per amorem si quid fecero, clementi animo ignoscet.
Pal. Ut (quæso) amore perdita 'st hæc misera!
Pyrg. Mutuum fit.
Pal. Tace, ne audiat.
Milph. Quid adstitisti obstupida? cur non pultas?
Acro. Quia non est intus, quem ego volo.
Pal. Quî scis?
Acro. Scio, edepol; scio:
Nam odore nasum sentiat, si intus siet.
Pyrg. Hariolatur.
Quia me amat, propterea Venus fecit eam ut divinaret.
Acro. Nescio-ubi hîc prope adest, quem expeto videre: olet profecto.

Pyrg. Naso (pol) jam hæc quidem videt plus, quam oculis.

Pal. Cæca amore est.

Acro. Tene me, obsecro.

Milph. Cur?

Acro. Ne cadam.

Milph. Quid ita?

Acro. Quia adstare

Nequeo: ita animus per oculos meos defit.

Milph. Militem (pol)

Tu adspexisti!

Acro. Ita.

Milph. Non video. Ubi est?

Acro. Videres (pol), si amares.

Milph. Non (edepol) tu illum magis amas, quam egomet, si per te liceat.

Pal. Omnes (profecto) mulieres te amant, ut quæque adspexit.

Pyrg. Nescio, tun' ex me hoc audieris, an non: nepos sum Veneris.

Acro. Mea Milphidippa, adi, obsecro, et congredere.

Pyrg. Ut me veretur!

Pal. Illa ad nos pergit.

Milph. Vos volo.

Pyrg. Et nos te.

Milph. Ut jussisti,

Heram meam eduxi foras.

Pyrg. Video.

Milph. Jube ergo adire.

Pyrg. Induxi animum, ne oderim, item ut alias, quando hoc orâsti.

Milph. Verbum (hercle) facere non potis, si accesserit prope ad te.

Dum te obtuetur, interim linguam oculi præciderunt.

Pyrg. Levandum morbum mulieri video.

Milph. Vide'n' ut tremit atque extimuit, postquam te adspexit?

Pyrg. Viri quoque armati idem istuc faciunt:

Ne tu mirere plus mulierem. Sed quid volt med agere?
Milph. Ad sed eas: tecum vivere volt, atque ætatem exigere.
Pyrg. Egon' ad illam eam, quæ nupta sit? Vir ejus est metuendus.
Milph. Quin, tuâ causâ, exegit virum a se.
Pyrg. Quid? quî id facere potuit?
Milph. Quia ædes dotales hujus sunt.
Pyrg. Itane?
Milph. Ita, pol.
Pyrg. Jube eam domum ire.
Jam ego illic ero.
Milph. Vide ne sis in exspectatione,
Ne illam animi excrucies.
Pyrg. Non ero, profecto. Abite.
Milph. Abimus.
Pyrg. Sed quid ego video?
Pal. Quid vides?
Pyrg. Nescio-quis, eccum, incedit
Ornatu quidem thalassico.
Pal. Jam nos volt hic profecto:
Nauclerus est hic quidem.
Pyrg. Videlicet arcessit hanc hinc.
Pal. Credo.

ACTUS IV. SCENA VII.

PLEUSIDES. PALÆSTRIO. PYRGOPOLINICES.

Pleus. Alium alio pacto propter amorem ni sciam
Fecisse multa nequiter, verear magis,
Me, amoris causâ, hoc ornatu incedere.
Verum, quom multos multa admisse acceperim
Inhonesta, propter amorem, atque aliena a bonis;
(Mitto jam, ut occidi Achilles civeis passus est)....
Sed eccum Palæstrionem; stat cum Milite

Oratio alio mihi demutanda 'st mea.
Mulier (profecto) nata 'st ex ipsâ morâ.
Nam quævis alia, quæ mora 'st æque, mora
Minor ea videtur, quam quæ propter mulierem 'st.
Hoc adeo fieri credo consuetudine.
Nam ego hanc arcesso Philocomasium. Sed foreis
Pultabo. Heus! ecquis hic est?
Pal. Adolescens, quid est?
Quid tu ais? quid pultas?
Pleus. Philocomasium quærito:
A matre illius venio: si itura 'st, eat:
Omneis moratur: navim cupimus solvere.
Pyrg. Jamdudum res parata 'st. Heus, Palæstrio!
Aurum, ornamenta, vestem, pretiosum omne ut ferat,
Duc adjutores tecum, ad navim qui ferant.
Omnia composita sunt, quæ donavi, ut ferat.
Pal. Eo.
Pleus. Quæso (hercle), propera.
Pyrg. Non morabitur.
Quid istuc, quæso? quid oculo factum 'st tuo?
Pleus. Habeo equidem (hercle) oculum.
Pyrg. At lævum dico.
Pleus. Eloquar.
Maris causâ (hercle) istoc ego oculo utor minus.
Nam, si abstinuissem amare, tamquam hoc, uterer.
Sed nimis morantur me diu.
Pyrg. Eccos, exeunt.

ACTUS IV. SCENA VIII.

PALÆSTRIO. PHILOCOMASIUM. PYRGOPOLINICES. PLEUSIDES.

Pal. Quid modi flendo (quæso) hodie facies?
Phil. Quid ego ni fleam?
Ubi pulcherrume egi ætatem, inde abeo.
Pal. Vide'n' hominem tibi,

Qui a matre et sorore venit?

Phil. Video.

Pyrg. Audistin', Palæstrio?

Pal. Quid vis?

Pyrg. Quin tu intus jubes efferri omnia, quæ isti dedi?

Pleus. Philocomasium, salve.

Phil. Et tu salve.

Pleus. Materque et soror

Tibi salutem me jusserunt dicere.

Phil. Salvæ sient.

Pleus. Orant te, ut eas, ventus operam dum dat, ut velum explicent.

Nam, matri oculi si valerent, mecum venisset simul.

Phil. Ibo, quamquam invita facio omnia: pietas sic cohibet.

Pleus. Sapis.

Pyrg. Si non mecum ætatem egisset, hodie stulta viveret.

Phil. Istuc crucior, a viro me tali abalienarier.

Nam tu quamvis potis es facere uti fluat facetiis:

Et, quia tecum eram, propterea animo eram ferocior:

Eam nobilitatem amittundam video.

Pyrg. Nimium hæc flet.

Phil. Nequeo,

Quom te video.

Pal. Habe bonum animum. Scio ego, et quid doleat mihi.

Nam nihil miror, si libenter, Philocomasium, hîc eras.

Forma hujus, mores, virtus, animum attinuêre hîc tuum.

Quin ego servus, quando adspicio hunc, fleo, quia dijungimur.

Phil. Obsecro, licet complecti, priusquam proficisco?

Pyrg. Licet.

Phil. O mei oculi! o mi anime!
Pal. Obsecro, tene mulierem,
Ne affligatur.
Pyrg. Quid istuc?
Pal. Postquam abs te abit, animo male
Factum 'st huic repente miseræ.
Pyrg. Accurrite intro, atque afferte aquam.
Pal. Nihil aquam moror.
Pyrg. Cur?
Pal. Malo ne interveneris,
Quæso, dum resipiscit.
Pyrg. Capita inter se nimis nexa hice habent.
Non placet: labra labellis ferruminant.
Pleus. Acre malum!
Tentabam, spiraret an non.
Pyrg. Aurem admotam oportuit.
Pleus. Sin magis vis, ambos mittam.
Pyrg. Nolo: retineas.
Pal. Fleo miser.
Pyrg. Exite, atque afferte huc intus omnia, isti quæ dedi.
Pal. Etiam nunc saluto te, Familiaris, priusquam eo.
Conservi conservæque omnes, bene valete et vivite.
Bene (quæso) inter vos dicatis, et mihi absenti tamen.
Pyrg. Age, Palæstrio, bono animo es.
Pal. Eheu! nequeo, quin fleam,
Quom abs te abeam.
Pyrg. Fer æquo animo.
Pal. Scio ego, quid doleat mihi.
Phil. Sed quid hoc? quæ res? quid video? lux, salve!
Pleus. Jam resipîsti?
Phil. Obsecro, quem amplexa sum
Hominem? Perii! Sumne ego apud me?
Pleus. Ne time, voluptas mea.
Pyrg. Quid istuc est negotî?
Pal. Animus hanc modo hîc reliquerat.

Metuoque et timeo, ne hoc tandem propalam fiat nimis.
Pyrg. Quid id est?
Pal. Nos secundum ferre nunc per urbem hæc omnia,
Ne quis tibi hoc vitio vortat.
Pyrg. Mea, non illorum, dedi.
Parvi ego illos facio. Agite, ite cum Diis benevolentibus.
Pal. Tuâ ego hoc causâ dico.
Pyrg. Credo.
Pal. Jam vale.
Pyrg. Et tu bene vale.
Pal. Ite cito: jam ego assequar vos. Cum hero pauca etiam loquar.
Quamquam alios fideliores semper habuisti tibi,
Quam me, tamen tibi habeo magnam gratiam rerum omnium:
Et, si ita sententia esset, tibi servire mavelim
Multo, quam alii libertus esse.
Pyrg. Habe bonum animum.
Pal. [Hau mihi!]
Quom venit mihi in mentem, ut mores mutandi sient,
Muliebres mores discundi, obliviscundi stratiotici.
Pyrg. Fac sis frugi.
Pal. Jam non possum; amisi omnem lubidinem.
Pyrg. I, sequere illos, ne morere.
Pal. Bene vale.
Pyrg. Et tu bene vale.
Pal. Quæso, ut memineris, si forte liber fieri occeperim,
Mittam nuntium ad te, ne me deseras.
Pyrg. Non est meum.
Pal. Cogitato identidem, tibi quam fidelis fuerim.
Si id facies, tum demum scibis, tibi qui bonus sit, qui malus.

Pyrg. Scio, et perspexi sæpe; verum, cum antehac, tum hodie maxume.
Pal. Scies: immo, hodie verum, [factis] faxo, post dices magis.
Pyrg. Vix reprimor, quin te manere jubeam.
Pal. Cave istuc feceris.
Dicent te mendacem, nec verum esse, fide nullâ esse te.
Dicant servorum, præter med, esse fidelem neminem.
Nam, si honeste censeam te facere posse, suadeam:
Verum non potest: cave faxis.
Pyrg. Abi; jam patiar, quidquid est.
Pal. Bene vale igitur.
Pyrg. Ire melius est strenue.
Pal. Etiam nunc vale.
Pyrg. Ante hoc factum, hunc sum arbitratus semper servum pessumum:
Eum fidelem mihi esse invenio. Quom egomet mecum cogito,
Stulte feci, qui hunc amisi. Ibo hinc intro nunc jam
Ad amores meos: et sensi; hinc sonitum fecerunt fores.

ACTUS IV. SCENA IX.

PUER. PYRGOPOLINICES.

Puer. Ne me moneatis: memini ego officium meum.
Ego jam conveniam illunc: ubi ubi est gentium,
Investigabo: operæ non parco meæ.
Pyrg. Me quærit illic. Ibo huic puero obviam.
Puer. Ehem! te quæro. Salve, vir lepidissume,
Cumulate commoditate; præter cæteros,
Duo Dii quem curant.
Pyrg. Qui duo?
Puer. Mars et Venus.

Pyrg. Facetum puerum!
Puer. Intro, te, ut eas, obsecrat.
Te volt, te quærit, teque exspectans deperit.
Amanti fer opem: quid stas? quin intro is?
Pyrg. Eo.
Puer. Ipsus illic sese jam impedivit in plagas.
Paratæ insidiæ sunt: in statu stat senex,
Ut adoriatur mœchum, qui formâ 'st ferox:
Qui omneis se amare credit, quæque adspexerit
Mulier: eum odêre quâ viri, quâ mulieres.
Nunc in tumultum ibo: intus clamorem audio.

ACTUS V.

PERIPLECTOMENES. PYRGOPOLINICES. CARIO. SCELEDRUS.

Perip. Ducite istum: si non sequitur, rapite sublimem foras!
Facite, inter terram atque cœlum ut medius sit: discindite.
Pyrg. Obsecro (hercle), Periplectomene, te ....
Perip. Nequidquam (hercle) obsecras.
Vide, ut istic tibi sit acutus, Cario, culter probe.
Car. Quin jamdudum gestit mœcho hoc abdomen adimere,
Ut faciam, quasi puero in collo pendeant crepundia.
Pyrg. Perii!
Car. Haud etiam, numero hoc dicis. Jamne in hominem involo?
Perip. Immo etiam prius verberetur fustibus.
Car. Multum quidem.
Perip. Cur es ausus subigitare alienam uxorem, impudens?
Pyrg. Ita me Dii ament, ultro ventum est ad me.
Perip. Mentitur: feri.
Pyrg. Mane, dum narro.

Perip. Quid cessatis?
Pyrg. Non licet mihi dicere?
Perip. Dic.
Pyrg. Oratus sum ad te venire huc.
Perip. Quare ausu's? hem tibi!
Pyrg. Oi! hei! satis sum verberatus: obsecro....
Car. Quam mox seco?
Perip. Ubi lubet: distendite hominem divorsum, et dispennite.
Pyrg. Obsecro (hercle) te, ut mea verba audias, priusquam secat.
Perip. Loquere, nondum nihili factus.
Pyrg. Viduam esse censui:
Ita-que ancilla, conciliatrix quæ erat, dicebat mihi.
Perip. Jura, te nociturum esse homini nunc hac de re nemini,
Quod tu hodie hìc verberatu's, aut quod verberabere,
Si te salvum hinc mittimus Venereum nepotulum.
Pyrg. Juro per Dianam et Martem, me nociturum nemini,
Quod ego hìc hodie vapulo: sed mihi id æque factum arbitror.
Et, si intestatus non abeo hinc, bene agitur pro noxiâ.
Perip. Quid si id non faxis?
Pyrg. Ut vivam semper intestabilis.
Car. Verberetur etiam; post tibi amittundum censeo.
Pyrg. Dii tibi benefaciant semper, quom advocatus mihi bene es.
Car. Ergo des minam auri nobis.
Pyrg. Quamobrem?
Car. Salvis testibus
Ut te hodie hinc amittamus Venereum nepotulum:
Aliter hinc a nobis (ne sis frustra)....
Pyrg. Dabitur.
Car. Magis sapis.

De tunicâ, et chlamyde, et machærâ, ne quid speres; non feres.
Verberone etiam, antequam amittis?
Pyrg. Mitis sum equidem fustibus.
Obsecro vos ....
Perip. Solvite istum.
Pyrg. Gratiam habeo tibi.
Perip. Si posthac prehendero ego te hîc, arcebo testibus.
Pyrg. Causam haud dico.
Perip. Eamus intro, Cario.
Pyrg. Servos meos
Eccos video. Philocomasium jam profecta est? dic mihi.
Scel. Jamdudum.
Pyrg. Hei mihi!
Scel. Magis id dicas, si scias, quod ego scio:
Namque ille, qui lanam ob oculum habebat, nauta non erat.
Pyrg. Quis erat igitur?
Scel. Philocomasio amator.
Pyrg. Quî tu scis?
Scel. Scio.
Nam, postquam exierunt portâ, nihil cessârunt illico
Osculari atque amplexari inter se.
Pyrg. Væ misero mihi!
Verba mihi data esse video. Scelus viri Palæstrio,
Is me in hanc illexit fraudem. Jure factum judico.
Si sic aliis mœchis fiat, minus hîc mœchorum siet:
Magis metuant; minus has res studeant. Eamus ad me. Plaudite.

MOSTELLARIA.

DRAMATIS PERSONÆ.

TRANIO, } servi.
GRUMIO, }
PHILOLACHES, adolescens.
PHILEMATIUM, meretrix.
SCAPHA, ancilla.
CALLIDAMATES, adolescens.
DELPHIUM, meretrix.
THEUROPIDES, } senes.
SIMO, }
DANISTA.
PHANISCUS, advorsitor.
SERVUS alius.
PUER.

ARGUMENTUM

(ut quisbusdam videtur)

PRISCIANI.

MANUMISIT emtos suos amores Philolaches,
Omnemque absente rem suo absumit patre.
Senem, ut revenit, ludificatur Tranio:
Terrifica monstra ait videri in ædibus.
Et inde primum emigratum. Intervenit
Lucripeta fœnus fœnerator postulans.
Ludusque rursum fit senex: nam mutuum
Acceptum dicit pignus emtis ædibus:
Requirit, quæ sint: ait vicini proxumi.
Inspectat illas: post se derisum dolet:
Ab sui sodale gnati exoratur tamen.

ACTUS I. SCENA I.

GRUMIO. TRANIO.

Grum. Exi e culinâ, sis, foras, mastigia,
Qui mihi inter patinas exhibes argutias.
Egredere, herilis pernicies, ex ædibus.
Ego (pol) te ruri, si vivam, ulciscar probe.
Exi, inquam, nidor, e culinâ: quid lates?
Tran. Quid tibi (malum!) hîc ante ædeis clamitatio 'st?
An ruri censes te esse? abscede ab ædibus.
Abi rus; abi dierecte: abscede ab januâ.
Hem! hoccine volebas?
Grum. Perii! Cur me verberas?
Tran. Quia tu vis.
Grum. Patiar. Sine modo adveniat senex.
Sine modo venire salvum, quem absentem comes.
Tran. Nec verisimile loquere, nec verum, frutex,
Comesse quemquam ut quisquam absentem possiet.
Grum. Tu urbanus vero scurra, deliciæ popli,
Rus mihi tu objectas? sane (credo), Tranio,
Quod te in pistrinum scis actutum tradier.
Cis (hercle) paucas tempestates, Tranio,
Augebis ruris numerum, genus ferratile.
Nunc, dum tibi lubet licetque, pota; perde rem;
Corrumpe herilem filium, adolescentem optumum:
Dies noctesque bibite; pergræcamini;
Amicas emite, liberate; pascite
Parasitos; opsonate pollucibiliter.
Hæccine mandavit tibi, quom peregre hinc iit, senex?
Hoccine modo hîc rem curatam offendet suam?
Hoccine boni esse officium servi existumas,
Ut heri sui corrumpat et rem et filium?

Nam ego illum corruptum duco, quom his factis studet.
Quo nemo adæque, juventute ex omni Atticâ,
Antehac est habitus parcus, nec magis continens;
Is nunc in aliam partem palmam possidet.
Virtute id factum tuâ, et magisterio tuo.
Tran. Quid tibi (malum!) me, aut quid ego agam, curatio 'st?
An ruri (quæso) non sunt, quos cures, boves?
Lubet potare, amare, scorta ducere.
Mei tergi facio hæc, non tui, fiduciâ.
Grum. Quam confidenter loquitur! fue.
Tran. At te Jupiter
Diique omnes perdant! oboluisti allium,
Germana illuvies, rusticus, hircus, hara suis,
Canes capro commixta!
Grum. Quid tu vis fieri?
Non omnes possunt olere unguenta exotica,
Si tu oles; neque superior accumbere,
Neque tam facetis, quam tu vivis, victibus.
Tu tibi istos habeas turtures, pisceis, aveis.
Sine alliato fungi fortunas meas.
Tu fortunatus, ego miser: patiunda sunt.
Meum bonum me, te tuum maneat malum.
Tran. Quasi invidere mihi hoc videre, Grumio,
Quia mihi bene est, et tibi male est; dignissumum 'st.
Decet me amare, et te bubulcitarier;
Me victitare pulchre, te miseris modis.
Grum. O carnificum cribrum! quod credo fore:
Ita te forabunt patibulatum per vias
Stimulis, si huc reveniat senex.
Tran. Quî scis, an tibi istuc prius eveniat, quam mihi?
Grum. Quia nunquam merui: tu meruisti, et nunc meres.
Tran. Orationis operam compendiface,
Nisi te malâ re magnâ mactari cupis.

Grum. Ervum daturin' estis, bubus quod feram?
Date æs, si non estis. Agite porro, pergite,
Quomodo occepistis: bibite, pergræcamini;
Este; effercite vos; saginam cædite.
Tran. Tace, atque rus abi: ego ire in Piræum volo,
In vesperum parare piscatum mihi.
Ervum tibi aliquis cras faxo ad villam afferat.
Quid est? quid tu me nunc obtuere, furcifer?
Grum. Pol, tibi istuc credo nomen actutum fore.
Tran. Dum interea sic sit, istuc actutum sino.
Grum. Ita est. Sed unum hoc scito, nimio celerius
Venire quod molestum 'st, quam id, quod cupide petas.
Tran. Molestus ne sis. Nunc jam i rus, teque amove.
Ne tu erres, (hercle) præterhac, mihi non facies moram.
Grum. Sati'n' abiit, neque, quod dixi, flocci existumat!
Pro, Dii immortales! obsecro vostram fidem,
Facite, huc ut redeat noster quamprimum senex,
Triennium qui jam hinc abest: priusquam omnia
Periêre, et ædes, et ager: qui nisi huc redit,
Paucorum mensium sunt relictæ reliquiæ.
Nunc rus abibo: nam eccum herilem filium
Video corruptum hîc ex adolescente optumo.

ACTUS I. SCENA II.

PHILOLACHES.

Recordatus multum et diu cogitavi,
Argumentaque in pectus multa institui
Ego; atque in meo corde, si est quod mihi cor,
Eam rem volutavi, et diu disputavi,
Hominem quojus rei, quando natus est,
Similem esse arbitrarer, simulacrumque habere.

Id reperi jam exemplum.
Novarum ædium esse arbitror similem ego hominem,
Quando hic natus est. Ei rei argumenta dicam.
Atque hoc haud videtur verisimile vobis :
At ego id faciam esse ita ut credatis.
Profecto ita esse, ut prædico, vero vincam.
Atque hoc vosmet ipsi, (scio)
Proinde uti nunc ego esse autumo, quando
Dicta audietis mea, haud aliter id dicetis.
Auscultate, argumenta dum dico ad hanc rem :
Simul gnarures vos volo esse hanc rem mecum.
Ædes quom extemplo sunt paratæ, expolitæ,
Factæ probe, examussim,
Laudant fabrum, atque ædeis probant.
Inde exemplum expetunt sibi quisque simile,
Suo usque sumtu : operæ ne parcunt suæ.
Atque, ubi illo immigrat nequam homo indiligensque
Cum pigrâ familiâ, immundus, instrenuus,
Hîc jam ædibus vitium additur,
Bonæ quom curantur male.
Atque illud sæpe fit ; tempestas venit,
Confringit tegulas, imbricesque : ibi
Dominus indiligens reddere alias nevolt.
Venit imber ; lavit parietes ; perpluunt
Tigna ; putrefacit aër operam fabri :
Nequior factus jam est usus ædium :
Atque haud est fabri culpa. Sed magna pars
Moram hanc induxerunt, si quid nummo sarciri potest,
Usque mantant : neque id faciunt, donicum
Parietes ruunt : ædificantur ædes totæ denuo.
Hæc argumenta ego ædificiis dixi : nunc etiam volo
Dicere, ut homines ædium esse simileis arbitremini.
Primum dum parentes fabri liberûm sunt,
Et fundamentum liberorum substruunt ;
Extollunt ; parant sedulo in firmitatem,
Ut et in usum boni, et in speciem populo
Sint : sibique aut materiæ ne parcunt.

Nec sumtus sibi sumtui esse ducunt:
Expoliunt; docent literas, jura, leges;
Sumtu suo et labore nituntur, ut
Alii sibi esse illorum simileis expetant.
Ad legionem quom itant, adminiculum eis danunt
Tum jam aliquem cognatum suum.
Eatenus abeunt a fabris.
Unum ubi emeritum 'st stipendium, igitur tum
Specimen cernitur, quo eveniat ædificatio.
Nam ego ad illud frugi usque et probus fui,
In fabrorum potestate dum fui.
Posteaquam immigravi in ingenium meum,
Perdidi operam fabrorum illico oppido.
Venit ignavia; ea mihi tempestas fuit;
Ea mihi adventu suo grandinem imbremque attulit;
Hæc verecundiam mihi et virtutis modum
Deturbavit; [texit] detexitque a me illico.
Postilla obtigere eam negligens fui:
Continuo, pro imbre, amor advenit in cor meum.
Is usque in pectus permanavit; permadefecit
Cor meum. Nunc simul res, fides, fama, virtus,
Decusque, deseruerunt: ego sum in usu
Factus nimio nequior: atque (edepol) ita
Hæc tigna humide putent; non videor mihi
Sarcire posse ædeis meas, quin totæ
Perpetuæ ruant, quin cum fundamento
Perierint, nec quisquam esse auxilio queat.
Cor dolet, quom scio, ut nunc sum, atque ut fui:
Quo neque industrior de juventute erat
Arte gymnasticâ, disco, hastis, pilâ,
Cursu, armis, equo. Victitabam volupe:
Parcimoniâ et duritiâ disciplinæ aliis eram:
Optumi quique expetebant a me doctrinam sibi.
Nunc postquam nihili sum, id vero meopte ingenio reperi.

ACTUS I. SCENA III.

PHILEMATIUM. SCAPHA. PHILOLACHES.

Philem. Jampridem (ecastor) frigidâ non lavi magis lubenter,
Nec quom me melius, mea Scapha, rear esse defæcatam.
Scaph. Eventus rebus omnibus, velut horno messis magna
Fuit.
Philem. Quid ea messis attinet ad meam lavationem?
Scaph. Nihilo plus, quam lavatio tua ad messim.
Philol. O, Venus venusta!
Hæc illa est tempestas mea, mihi quæ modestiam omnem
Detexit, tectus quâ fui: quam mihi Amor et Cupido
In pectus perpluit meum: neque jam unquam obtigere possum.
Madent jam in corde parietes: periêre hæ oppido ædes.
Philem. Contempla, (amabo) mea Scapha, sati'n' hæc me vestis deceat?
Volo meo placere Philolachi, meo ocello, meo patrono.
Scaph. Quin tu te exornas moribus lepidis, quom lepida tota es?
Non vestem amatores mulieris amant, sed vestis fartum.
Philol. Ita me Dii ament, lepida est Scapha: sapit scelesta multum!
Ut lepide res omneis tenet, sententiasque amantûm!
Philem. Quid nunc?
Scaph. Quid est?
Philem. Quin me adspice, et contempla, ut hæc me decet.

Scaph. Virtute formæ id evenit, te ut deceat, quidquid habeas.
Philol. Ergo, hoc ob verbum, te, Scapha, donabo ego profecto hodie aliquî;
Neque patiar te istanc gratiis laudâsse, quæ placet mihi.
Philem. Nolo ego te assentari mihi.
Scaph. Nimis tu quidem stulta es mulier.
Eho! mavis vituperari falso, quam vero extolli?
Equidem (pol), vel falso, tamen laudari multo malo,
Quam vero culpari, aut alios meam speciem irridere.
Philem. Ego verum amo: verum volo dici mihi: mendacem odi.
Scaph. Ita tu me ames, ita Philolaches tuus te amet, ut venusta es!
Philol. Quid ais, scelesta? quomodo adjurâsti? ita ego istam amarem?
Quid? istæc me; id cur non additum 'st? infecta dona facio.
Periisti! quod promiseram tibi donum, perdidisti.
Scaph. Equidem (pol) miror tam catam, tam doctam te, et bene eductam,
Non stultam, stulte facere.
Philem. Quin mone, (quæso) si quid erro.
Scaph. Tu (ecastor) erras, quæ quidem illum exspectes unum, atque illi
Morem præcipue sic geras, atque alios adsperneris.
Matronæ, non meretricium 'st, unum inservire amantem.
Philol. Pro Jupiter! nam quod malum vorsatur meæ domi illud?
Dii Deæque omnes me pessumis exemplis interficiant,
Nisi ego illam anum interfecero siti, fameque, atque algu.
Philem. Nolo ego mihi male te, Scapha, præcipere.
Scaph. Stulta es plane, quæ

Illum tibi æternum putes fore amicum et benevolentem.
Moneo ego te: te deseret ille ætate et satietate.
Philem. Non spero.
Scaph. Insperata accidunt magis sæpe, quam quæ speres.
Postremo, si dictis nequis perduci ut vera hæc credas,
Mea dicta ex factis nosce: rem vides, quæ sim, et quæ fui ante.
Nihilo ego, quam nunc tu, amata sum; atque uni modo gessi morem,
Qui (pol) me, ubi ætate hoc caput colorem commutavit,
Reliquit, deseruitque me. Tibi idem futurum crede.
Philol. Vix comprimor, quin involem illi in oculos stimulatrici.
Philem. Solam illi me soli censeo esse oportere obsequentem.
Solam ille me soli sibi suo liberavit.
Philol. Pro, Dii immortales! mulierem lepidam, et pudico ingenio!
Bene (hercle) factum; et gaudeo mihi nihil esse hujus causâ.
Scaph. Inscita (ecastor) tu quidem es.
Philem. Quapropter?
Scaph. Quæ istuc cures,
Ut te ille amet.
Philem. Cur (obsecro) non curem?
Scaph. Libera es jam.
Tu jam, quod quærebas, habes: ille, te nisi amabit ultro,
Id, pro capite tuo quod dedit, perdiderit tantum argenti.
Philol. Perii (hercle), ni ego illam pessumis exemplis enicasso.
Illa hanc corrumpit mulierem malesuada vitilena.
Philem. Nunquam ego illi possum gratiam referre, ut meritu'st de me.

Scapha, id tu mihi ne suadeas, ut illum minoris pendam.
Scaph. At hoc unum facito cogites, si illum inservibis solum
Dum tibi nunc hæc ætatula 'st, in senectâ male querêre.
Philol. In anginam ego nunc me velim vorti, ut veneficæ illi
Fauces prehendam, atque enicem scelestam stimulatricem.
Philem. Eumdem animum oportet nunc mihi esse gratum, ut impetravi,
Atque olim, priusquam id extudi, quom illi subblandiebar.
Philol. Dii me faciant, quod volunt, ni ob istam orationem
Te liberasso denuo, et nisi Scapham enicasso.
Scaph. Si tibi sat acceptum 'st, fore victum tibi sempiternum,
Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vitâ,
Soli gerundum censeo morem, et capiundos crineis.
Philem. Ut fama est homini, exin solet pecuniam invenire.
Ego, si bonam famam mihi servasso, sat ero dives.
Philol. Siquidem (hercle) vendundum 'st, pater vænibit multo potius,
Quam te, me vivo, unquam sinam egere, aut mendicare.
Scaph. Quid illis futurum 'st cæteris, qui te amant?
Philem. Magis amabunt,
Quom videbunt gratiam referri.
Philol. Utinam meus nunc mortuus pater ad me nuntietur!
Ut ego exhæredem meis bonis me faciam, atque hæc sit hæres.
Scaph. Jam ista quidem absumta res erit: diesque noctesque estur,
Bibitur; neque quisquam parcimoniam adhibet: sagina plane est.

Philol. In te (hercle) certum 'st principium, ut sim parcus, experiri.
Nam neque edes quidquam neque bibes apud me hisce diebus.
Philem. Si quid tu in illum bene voles loqui, id loqui licebit:
Nec recte si illi dixeris, jam (ecastor) vapulabis.
Philol. Edepol, si summo Jovi vivo argento sacrificâssem,
Pro illius capite quod dedi, nunquam æque id bene collocâssem.
Ut videas eam medullitus me amare! O! probus homo sum:
[Quæ] pro me causam diceret, [patronum] liberavi.
Scaph. Video te nihili pendere, præ Philolache, omneis homines.
Nunc, ne ejus causâ vapulem, tibi potius assentabor,
Si acceptum sat habes, tibi fore illum amicum sempiternum.
Philem. Cedo mihi speculum, et cum ornamentis arculam actutum, Scapha;
Ornata ut sim, quom huc veniat Philolaches, voluptas mea.
Scaph. Mulier, quæ se suamque ætatem spernit, speculo ei usu'st.
Quid opu'st speculo tibi, quæ tute speculo speculum es maxumum?
Philol. Ob istuc verbum, ne nequidquam, Scapha, tam lepide dixeris,
Dabo aliquid hodie tibi peculî, Philematium mea.
Philem. Suo quique loco, vide'n', capillus satis compositu'st commode?
Scaph. Ubi tu commoda es, capillum commodum esse credito.
Philol. Vah! quid illâ pote pejus quidquam muliere memorarier?
Nunc assentatrix scelesta est; dudum advorsatrix erat.

Philem. Cedo cerussam.
Scaph. Quid cerussâ opus nam?
Philem. Quî malas oblinam.
Scaph. Unâ operâ ebur atramento candefacere postules.
Philol. Lepide dictum de atramento atque ebore. Euge! plaudo Scaphæ.
Philem. Tum tu igitur cedo purpurissum.
Scaph. Non do: scita es tu quidem.
Novâ picturâ interpolare vis opus lepidissumum.
Non istanc ætatem oportet pigmentum ullum attingere,
Neque cerussam, neque melinum, neque ullam aliam offuciam.
Cape igitur speculum.
Philol. Hei mihi misero! savium speculo dedit.
Nimis velim lapidem, quî ego illi speculo diminuam caput.
Scaph. Linteum cape, atque exterge tibi manus.
Philem. Quid ita, obsecro?
Scaph. Ut speculum tenuisti, metuo, ne oleant argentum manus:
Ne usquam argentum te accepisse suspicetur Philoaches.
Philol. Non videor vidisse lenam callidiorem ullam alteram.
Ut lepide atque astute in mentem venit de speculo malæ!
Philem. Etiamne unguentis unguendam censes?
Scaph. Minume feceris.
Philem. Quapropter?
Scaph. Quia (ecastor) mulier recte olet, ubi nihil olet.
Nam istæc veteres, quæ se unguentis unctitant, interpoles,
Vetulæ, edentulæ, quæ vitia corporis fuco occulunt,
Ubi sese sudor cum unguentis consociavit, illico

Itidem olent, quasi quom unâ multa jura confundit cocus.
Quid oleant, nescias, nisi id unum, ut male olere intelligas.
Philol. Ut perdocte cuncta callet! nihil hac doctâ doctius.
Verum illud est, maxumaque adeo pars vostrorum intelligit,
Quibus anus domi sunt uxores, quæ vos dote meruerunt.
Philem. Agedum, contempla aurum et pallam, sati'n' hæc me deceat, Scapha?
Scaph. Non me curare istuc oportet.
Philem. Quem (obsecro) igitur?
Scaph. Eloquar:
Philolachem. Is ne quid emat, nisi quod tibi placere censeat.
Nam amator meretricis mores sibi emit auro et purpurâ.
Quid opu'st, quod suum esse nolit, ei ultro ostentarier?
Purpurâ ætas occultanda 'st: [aurum turpe mulieri.]
Pulchra mulier nuda erit, quam purpurata, pulchrior:
Postea, nequidquam exornata 'st bene, si morata 'st male.
Pulchrum ornatum turpes mores pejus cœno collinunt.
Nam, si pulchra 'st, nimis ornata 'st.
Philol. Nimis diu abstineo manum.
Quid hîc vos duæ agitis?
Philem. Tibi, me exorno, ut placeam.
Philol. Ornata es satis.
Abi hinc tu intro; atque ornamenta hæc aufer. Sed, voluptas mea,
Mea Philematium, potare tecum collibitum 'st mihi.
Philem. Libet et (edepol) mihi tecum: nam, quod tibi libet, idem mihi libet,

Mea voluptas!
Philol. Hem! istuc verbum vile est viginti minis.
Philem. Cedo (amabo) decem: bene emtum tibi dare hoc verbum volo.
Philol. Etiam nunc decem minæ apud te sunt: vel rationem puta.
Triginta minas pro capite tuo dedi.
Philem. Cur exprobras?
Philol. Egone id exprobrem, qui mihimet cupio id opprobrarier?
Nec quidquam argenti locavi jam diu usquam æque bene.
Philem. Certe ego, quod te amo, operam nusquam melius potui ponere.
Philol. Bene igitur ratio accepti atque expensi inter nos convenit.
Tu me amas; ego te amo: merito id fieri uterque existumat.
Hæc qui gaudent, gaudeant perpetuo suo semper bono:
Qui invident, ne unquam eorum quisquam invideat prorsus commodis.
Philem. Age, accumbe igitur. Cedo aquam manibus: puer, appone hic mensulam.
Vide, tali ubi sint. Vi'n' unguenta?
Philol. Quid opu'st? cum stactâ accubo.
Sed estne hic meus sodalis, qui huc incedit cum amicâ suâ?
Is est. Callidamates, cum amicâ, eccum, incedit. Euge, oculus meus!
Conveniunt maniplares; eccos! prædam participes petunt.

ACTUS I. SCENA IV.

CALLIDAMATES. DELPHIUM. PHILOLACHES. PHILEMATIUM.

Callid. Advorsum venire mihi ad Philolachem
Volo tempori. Audi: hem! tibi imperatum est.
Nam illic ubi fui, inde effugi foras.
Ita me ibi male convivî sermonisque
Tæsum est. Nunc comissatum ibo ad Philolachetem,
Ubi nos hilari ingenio et lepide accipiet.
Ecquid tibi videor, [mamma, madere?]
Delph. Semper
Istoc modo moratus vivere debebas.
Callid. Visne ego te, ac tute me amplectare?
Delph. Si tibi cordi est facere, licet.
Callid. Lepida es.
Duce me, amabo.
Delph. Cave ne cadas: adsta.
Callid. O! ocellus es meus; tuus sum alumnus, mel meum!
Delph. Cave modo, ne prius in viâ accumbas,
Quam illic, ubi lectus est stratus, coimus.
Callid. Sine, sine cadere me.
Delph. Sino: sed et hoc, quod mihi in manu est:
Si cades, non cades, quin cadam tecum.
Jacenteis tollet postea nos ambos aliquis.
Madet homo.
Callid. Tun' me ais, mamma, madere?
Delph. Cedo manum: nolo equidem te affligi.
Callid. Hem! tene, age, i simul. Quo'd ego eam, an scis?
Delph. Scio.
Callid. In mentem venit modo; nempe domum eo

Comissatum.
Delph. Immo.
Callid. Istuc quidem jam memini.
Philol. Num non vis obviam me hisce ire, anime mi?
Illi ego ex omnibus optume volo: jam
Revortar.
Philem. Diu est jam id mihi.
Callid. Ecquis hîc est?
Philol. Adest.
Callid. Eu! Philolaches, salve, amicissume
Mihi hominum omnium.
Philol. Dii te ament. Accuba,
Callidamates. Unde agis te?
Callid. Unde homo ebrius.
Philol. Probe. Quin (amabo) accubas, Delphium mea?
Callid. Date illi, quod bibat: dormiam ego jam.
Philol. Num mirum aut novum quidpiam facit? quid ego
Hoc faciam postea, mea?
Delph. Sic sine eumpse.
Philol. Age tu,
Interim da ab Delphio cito cantharum circum.

ACTUS II. SCENA I.

TRANIO. PHILOLACHES. CALLIDAMATES. DELPHIUM. PHILEMATIUM. PUER.

Tran. Jupiter supremus summis opibus atque industriis
Me perîsse et Philolachetem cupit herilem filium.
Occidit spes nostra; nusquam stabulum 'st confidentiæ;
Nec Salus nobis saluti jam esse, si cupiat, potest;
Ita mali mœroris montem maxumum ad portum modo

Conspicatus sum. Herus advenit peregre. Periit Tranio!
Ecquis homo est, qui facere argenti cupiat aliquantum lucri,
Qui hodie sese excruciari meam vicem possit pati?
Ubi sunt isti plagipatidæ, ferritribaces viri?
Vel isti, qui hastis, trium nummorum causâ, subeunt sub falas,
Ubi aliqui quindenis hastis corpus transfigi solent?
Ego dabo ei talentum, primus qui in crucem excucurrerit;
Sed eâ lege, ut affigantur bis pedes, bis brachia.
Ubi id erit factum, a me argentum petito præsentarium.
Sed ego sumne ille infelix, qui non curro curriculo domum?
Philol. Adest opsonium: eccum, Tranio a portu redit.
Tran. Philolaches.
Philol. Quid est?
Tran. Et ego et tu . . . .
Philol. Quid "et ego et tu?"
Tran. Periimus.
Philol. Quid ita?
Tran. Pater adest.
Philol. Quid ego ex te audio?
Tran. Absumti sumus.
Pater (inquam) tuus venit.
Philol. Ubi est is? obsecro te.
Tran. Adest.
Philol. Quis id ait? quis vidit?
Tran. Egomet (inquam) vidi.
Philol. Væ mihi!
Quid ego ago?
Tran. Nam quid tu (malum!) me rogitas, quid agas? Accubas.
Philol. Tun' vidisti?
Tran. Egomet, inquam.

Philol. Certe?
Tran. Certe, inquam.
Philol. Occidi,
Si tu vera memoras.
Tran. Quid mihi sit boni, si mentiar?
Philol. Quid ego nunc faciam?
Tran. Jube hæc hinc omnia amolirier.
Quis istic dormit?
Philol. Callidamates.
Tran. Suscita istum, Delphium.
Delph. Callidamates! Callidamates! vigila.
Callid. Vigilo: cedo ut bibam.
Delph. Vigila: pater advenit peregre Philolachæ.
Callid. Valeat pater.
Philol. Valet ille quidem, atque ego disperii.
Callid. Disperîsti? quî pote'st?
Philol. Quæso (edepol), exsurge: pater advenit.
Callid. Tuus venit pater?
Jube abire rursum. Quid illi reditio etiam huc fuit?
Philol. Quid ego agam? Pater jam hîc me offendet miserum adveniens ebrium,
Ædeis plenas convivarum, et mulierum. Miserum 'st opus,
Igitur demum fodere puteum, ubi sitis fauces tenet;
Sicut ego, adventu patris, nunc quæro, quid faciam miser.
Tran. Ecce autem hic deposivit caput, et dormit. Suscita.
Philol. Etiam vigilas? Pater (inquam) aderit jam hîc meus.
Callid. Ai'n' tu, pater?
Cedo soleas mihi, ut arma capiam. Jam (pol) ego occidam patrem.
Philol. Perdis rem: tace, amabo. Abripite hunc intro actutum inter manus.
Callid. Jam (hercle) ego vos pro matulâ habebo, nisi mihi matulam datis.
Philol. Perii!

Tran. Habe bonum animum: ego istum lepide medicabor metum.

Philol. Nullus sum.

Tran. Taceas. Ego, quî istæc sedem, meditabor tibi.

Sati'n' habes, si ego advenientem ita patrem faciam tuum,

Non modo ne introëat, verum etiam ut fugiat longe ab ædibus?

Vos modo hinc abite intro, atque hæc hinc propere amolimini.

Philol. Ubi ego ero?

Tran. Ubi maxume esse vis, cum hac, cum istac eris.

Delph. Quid est igitur? Abeamus hinc nos.

Tran. Non hoc longe, Delphium.

Namque intus potate haud tantillo hac quidem causâ minus.

Philol. Hei mihi! quam, istæc blanda dicta quo eveniant, madeo metu!

Tran. Poti'n' animo ut sies quieto, et facias quod jubeo?

Philol. Pote'st.

Tran. Omnium primum, Philematium, intro abi, et tu, Delphium.

Delph. Morigeræ tibi erimus ambæ.

Tran. Ita ille faxit Jupiter.

Animum advorte nunc tu jam, quæ volo accurarier.

Omnium primumdum ædes jam fac occlusæ sient:

Intus cave muttire quemquam siveris.

Philol. Curabitur.

Tran. Tamquam si intus natus nemo in ædibus habitet.

Philol. Licet.

Tran. Neu quisquam responset, quando hasce ædeis pultabit senex.

Philol. Numquid aliud?

Tran. Clavem mihi harunce ædium Laconicam

Jam jube efferri intus: hasce ego ædeis occludam hinc foris.
Philol. In tuam custodiam meque et meas spes trado, Tranio.
Tran. Pluma haud interest, patronus an cliens propior siet
Homini, quoi nulla in pectore 'st audacia.
Nam quoivis homini, vel optumo, vel pessumo,
Quamvis desubito facile 'st facere nequiter:
Verum id videndum 'st, id viri docti 'st opus,
Quæ designata sint et facta nequiter,
Ne quid patiatur, quamobrem pigeat vivere:
Tranquille cuncta, et ut proveniant sine malo;
Sicut ego efficiam, quæ facta hîc turbavimus,
Profecto ut liqueant omnia, et tranquilla sint,
Neque quidquam nobis pariant ex se incommodi.
Sed quid tu egrederis? Perii! oh! jam jam optume
Præceptis paruisti!
Puer. Herus jussit maxumo
Opere orare, ut patrem aliquo absterreres modo,
Ne introiret. Adest.
Tran. Quin etiam illi hoc dicito,
Facturum me, ut ne etiam adspicere ædeis audeat;
Capite obvoluto ut fugiat cum summo metu.
Clavim cedo, atque abi hinc intro, atque occlude ostium:
Et ego hinc occludam. Jube venire nunc ïam.
Ludos ego hodie vivo præsenti hîc seni
Faciam; quod credo mortuo nunquam fore.
Concedam a foribus huc: hinc speculabor procul,
Unde advenienti sarcinam imponam seni.

ACTUS II. SCENA II.

THEUROPIDES. TRANIO.

Theur. Habeo, Neptune, gratiam magnam tibi,
Quom me amisisti a te vix vivum modo.
Verum, si posthac me pedem latum modo
Scies imposîsse in undam, haud causa illico 'st,
Quod nunc voluisti facere, quin facias mihi.
Apage, apage te a me. Nunc jam, post hunc diem,
Quod crediturus tibi fui, omne credidi.
Tran. Edepol, Neptune, peccavisti largiter,
Qui occasionem hanc amisisti tam bonam.
Theur. Triennio post Ægypto advenio domum:
Credo, exspectatus veniam familiaribus.
Tran. Nimio (edepol) ille potuit exspectatior
Venire, qui te nuntiaret mortuum.
Theur. Sed quid hoc? occlusa janua 'st interdius!
Pultabo. Heus! ecquis istas aperit mî foreis?
Tran. Quis homo'st, qui nostras ædeis accessit prope?
Theur. Meus servus hic quidem 'st Tranio.
Tran. O Theuropides
Here! salve! Salvum te advenisse gaudeo.
Usquene valuisti?
Theur. Usque, ut vides.
Tran. Factum optume.
Theur. Quid vos? insanine estis?
Tran. Quîdum?
Theur. Sic quia
Foris ambulatis. Natus nemo in ædibus
Servat, neque qui recludat, neque qui respondeat.
Pultando pedibus pæne confregi hasce ambas.
Tran. Eho!
An tu tetigisti has ædeis?
Theur. Cur non tangerem?
Quin pultando, inquam, pæne confregi foreis.
Tran. Tetigistin'?

Theur. Tetigi, inquam, et pultavi.
Tran. Vah!
Theur. Quid est?
Tran. Male (hercle) factum.
Theur. Quid est negotî?
Tran. Non potest
Dici, quam indignum facinus fecisti et malum.
Theur. Quid jam?
Tran. Fuge, obsecro, atque abscede ab ædibus.
Fuge huc; fuge ad me propius. Tetigistin' foreis?
Theur. Quomodo pultare potui, si non tangerem?
Tran. Occidisti, hercle . . . .
Theur. Quem mortalem?
Tran. Omneis tuos.
Theur. Dii te Deæque omnes [faxint] cum isto omine!
Tran. Metuo, te atque istos expiare ut possies.
Theur. Quamobrem? aut quam subito rem mihi apportas novam?
Tran. Et heus! jube illos illinc (amabo) abscedere.
Theur. Abscedite.
Tran. Ædeis ne attingite. Tangite
Vos quoque terram.
Theur. Obsecro (hercle), quin eloquere jam.
Tran. Quia septem menses sunt, quom in hasce ædeis pedem
Nemo intro tetulit, semel ut emigravimus.
Theur. Eloquere, quid ita?
Tran. Circumspicedum, numquis est,
Sermonem nostrum qui aucupet.
Theur. Tutum probe 'st.
Tran. Circumspice etiam.
Theur. Nemo 'st: loquere nunc ïam.
Tran. Capitalis cædis facta 'st.
Theur. Quid est? Non intelligo.
Tran. Scelus (inquam) factum 'st jamdiu antiquum et vetus.
Antiquum id adeo nos nunc factum invenimus.

Theur. Quid istuc est, sceleste? aut quis id fecit? cedo.
Tran. Hospes necavit hospitem captum manu;
Iste, (ut ego opinor) qui has tibi ædeis vendidit.
Theur. Necavit?
Tran. Aurum eii ademit hospiti,
Eumque hîc defodit hospitem ibidem in ædibus.
Theur. Quapropter id vos factum suspicamini?
Tran. Ego dicam; ausculta. Ut foris cœnaverat
Tuus gnatus, postquam rediit a cœnâ domum,
Abîmus omnes cubitum, condormivimus:
Lucernam forte oblitus fueram exstinguere;
Atque ille exclamat derepente maxumum.
Theur. Quis homo? an gnatus meus?
Tran. St, tace: ausculta modo.
Ait venisse illum in somnis ad se mortuum.
Theur. Nempe ergo in somnis?
Tran. Ita: sed ausculta modo.
Ait illum hoc pacto sibi dixisse mortuum . . . .
Theur. In somnis?
Tran. Mirum quin vigilanti diceret,
Qui abhinc sexaginta annis occisus foret.
Interdum inepte stultus es.
Theur. Taceo.
Tran. Sed ecce, quæ ille inquit:
" Ego transmarinus hospes sum Diapontius.
Hîc habito: hæc mihi dedita 'st habitatio.
Nam me Acheruntem recipere Orcus noluit,
Quia præmature vitâ careo. Per fidem
Deceptus sum. Hospes hîc me necavit; isque me
Defodit insepultum clam ibidem in hisce ædibus,
Scelestus, auri causâ. Nunc tu hinc emigra.
Scelestæ hæ sunt ædes, impia 'st habitatio."—
Quæ hîc monstra fiunt, anno vix possum eloqui.
St, st!
Theur. Quid, (obsecro) hercle, factum 'st?
Tran. Concrepuit foris.
Hiccine percussit?

Theur. Guttam haud habeo sanguinis.
Vivum me arcessunt ad Acheruntem mortui.
Tran. Perii! illice hodie hanc conturbabunt fabulam.
Nimis quam formido, ne manifesto hîc me opprimat.
Theur. Quid tute tecum loquere?
Tran. Abscede ab januâ.
Fuge, (obsecro) hercle!
Theur. Quo fugiam? etiam tu fugis?
Tran. Nil ego formido: pax mihi est cum mortuis.
Theur. Heus, Tranio!
Tran. Non me appellabis, si sapis:
Nil ego commerui, neque istas percussi foreis.
Theur. Quæso, quid ægre 'st? quæ res te agitat, Tranio?
Quîcum istæc loquere?
Tran. An (quæso) tu appellaveras?
Ita me Dii amabunt, mortuum illum credidi
Expostulare, quia percussisses foreis.
Sed tu etiamne adstas, nec, quæ dico, obtemperas?
Theur. Quid faciam?
Tran. Cave respexis: fuge, atque operi caput.
Theur. Cur non fugis tu?
Tran. Pax mihi est cum mortuis.
Theur. Scio. Quid modo igitur? cur tantopere extimueras?
Tran. Nil me curassis, inquam: ego mî providero:
Tu, ut occepisti, tantum quantum quis, fugies,
Atque Herculem invocabis.
Theur. Hercules, te invoco.
Tran. Et ego, tibi hodie ut det, senex, magnum malum.
Pro, Dii immortales! obsecro vostram fidem,
Quid ego hodie negotî confeci, malum!

ACTUS III. SCENA I.

DANISTA. THEUROPIDES. TRANIO.

Dan. Scelestiorem ego annum argento fœnori
Nunquam ullum vidi, quam hic mihi annus obtigit.
A mane ad noctem usque in foro dego diem;
Locare argenti nemini nummum queo.
Tran. Nunc (pol) ego perii plane in perpetuum modum.
Danista adest, qui dedit argentum fœnori,
Quî amica est emta, quoque opus in sumtus fuit.
Manifesta res est, nisi quod occurro prius,
Ne hoc senex resciscat. Ibo huic obviam.
Sed quidnam hic sese tam cito recipit domum?
Metuo, ne de hac re quidpiam inaudiverit.
Accedam, atque appellabo. Hei! quam timeo miser!
Nihil est miserius, quam animus hominis conscius,
Sicut me habet. Verum, utut res hæc sese habet,
Pergam turbare porro: ita hæc res postulat.
Unde is?
Theur. Conveni illum, unde hasce ædeis emeram.
Tran. Numquid dixisti de illo, quod dixi tibi?
Theur. Dixi (hercule) vero omnia.
Tran. Væ misero mihi!
Etiam fatetur de hospite?
Theur. Immo, pernegat.
Tran. Metuo, ne technæ meæ perpetuo perierint.
Theur. Quid tute tecum?
Tran. Nihil enim. Sed dic mihi:
Dixtin', quæso?
Theur. Dixi (inquam) ordine omnia.
Tran. Etiam fatetur de hospite?
Theur. Immo, pernegat.
Tran. Negat?
Theur. Negat, inquam.

Tran. Perii oppido, quom cogito!
Non confitetur?
Theur. Dicam, si confessus sit.
Quid nunc faciundum censes?
Tran. Egon', quid censeam?
Cape, obsecro, (hercle) cum eo unâ judicem:
Sed eum videto ut capias, qui credat mihi.
Tam facile vinces, quam pirum volpes comest.
Dan. Sed Philolachetis eccum servum Tranium,
Qui mihi neque fœnus neque sortem argenti danunt.
Theur. Quo te agis?
Tran. Nec quoquam abeo. Næ, ego sum miser,
Scelestus, natus Diis inimicis omnibus!
Jam, illo præsente, adibit. Næ, ego homo sum miser!
Ita et hinc et illinc mihi exhibent negotium.
Sed occupabo adire.
Dan. Hic ad me it: salvus sum;
Spes est de argento.
Tran. Hilarus est frustra istic homo.
Salvere jubeo te, Misargyrides, bene.
Dan. Salve et tu. Quid de argento?
Tran. Abi sis, bellua.
Continuo adveniens pilum injecisti mihi.
Dan. Hic homo 'st inanis.
Tran. Hic homo 'st certe hariolus.
Dan. Quin tu istas mittis tricas?
Tran. Quin, quid vis, cedo.
Dan. Ubi Philolaches est?
Tran. Nunquam potuisti mihi
Magis opportunus advenire, quam advenis.
Dan. Quid est?
Tran. Concede huc.
Dan. Quin mihi argentum redditur?
Tran. Scio te bonâ esse voce: ne clama nimis.
Dan. Ego (hercle) vero clamo.
Tran. Ah! gere morem mihi.

Dan. Quid tibi ego morem vis geram?
Tran. Abi (quæso) hinc domum.
Dan. Abeam?
Tran. Redito huc circiter meridie.
Dan. Reddeturne igitur fœnus?
Tran. Reddetur: nunc abi.
Dan. Quid ego huc recursem, aut operam sumam, aut conteram?
Quid, si hìc manebo potius ad meridiem?
Tran. Immo, abi domum. Verum (hercle) dico. Abi modo.
Dan. Quin vos mihi fœnus date. Quid nugamini?
Tran. Eu, hercle! næ, tu abi modo. Ausculta mihi.
Dan. Jam (hercle) ego illunc nominabo.
Tran. Euge! strenue!
Beatus vero es nunc, quom clamas.
Dan. Meum peto.
Multos me hoc pacto jam dies frustramini.
Molestus si sum, reddite argentum; abiero.
Responsiones omneis hoc verbo eripite.
Tran. Sortem accipe.
Dan. Immo, fœnus: id primum volo.
Tran. Quid tu, homo hominum omnium teterrume,
Venisti huc extentatum? Agas, quod in manu est.
Non dat, non debet.
Dan. Non debet?
Tran. Nec erit quidem.
Ferre hoc potes? an mavis, ut aliquo abeat foras?
Urbem exsul linquat, [actus hinc] causâ tui,
Quoi sortem vix dare licebit?
Dan. Quin non peto.
Theur. Eia, mastigia! ad me redi.
Tran. Jam istic ero.
Molestus ne sis: nemo dat: age quid lubet.
Tu solus (credo) fœnore argentum datas.
Dan. Cedo fœnus: redde fœnus: fœnus reddite.
Daturin' estis fœnus actutum mihi?

Date mihi fœnus.
Tran. Fœnus illic, fœnus hîc!
Nescit quidem nisi fœnus fabularier
Veterator. Neque ego tetriorem belluam
Vidisse me unquam quemquam, quam te, censeo.
Dan. Non (edepol) nunc me tu istis verbis territas.
Calidum hoc est; etsi procul abest, urit male.
Theur. Quod illud est fœnus (obsecro), quod illic petit?
Tran. Pater, eccum, advenit peregre non multo prius
Illius: is tibi et fœnus et sortem dabit;
Ne inconciliare quid nos porro postules.
Vide, num moratur?
Dan. Quin feram, si quid datur.
Theur. Quid ais tu?
Tran. Quid vis?
Theur. Quis illic est? quid illic petit?
Quid Philolachetem gnatum compellat meum
Sic, et præsenti tibi facit convicium?
Quid illi debetur?
Tran. Obsecro (hercle), jube
Obici argentum huic ob os impuræ belluæ.
Theur. Jubeam?
Tran. Jube homini argento os verberarier.
Dan. Perfacile ego ictus perpetior argenteos.
Theur. Quod illud argentum est?
Tran. Huic debet Philolaches
Paulum.
Theur. Quantillum?
Tran. Quasi quadraginta minas.
Dan. Ne sane id multum censeas; paulum id quidem est.
Tran. Audi'n'? videturne, obsecro, (hercle) idoneus,
Danista qui sit? genus quod improbissumum est.
Theur. Non ego istuc curo, qui sit, unde sit:
Id volo mihi dici, id me scire expeto:

Adeo etiam argenti fœnus creditum audio.
Tran. Quatuor quadraginta illi debentur minæ.
Dic te daturum, ut abeat.
Theur. Egon' dicam dare?
Tran. Dic.
Theur. Egone?
Tran. Tu ipsus dic modo; ausculta mihi.
Promitte: age, inquam: ego jubeo.
Theur. Responde mihi,
Quid eo 'st argento factum?
Tran. Salvum 'st.
Theur. Solvite
Vosmet igitur, si salvum 'st.
Tran. Ædeis filius
Tuus emit.
Theur. Ædeis?
Tran. Ædeis.
Theur. Euge! Philolaches
Patrissat. Jam homo in mercaturâ vortitur.
Ai'n' tu, ædeis?
Tran. Ædeis, inquam: sed sci'n' quojusmodi?
Theur. Quî scire possim?
Tran. Vah!
Theur. Quid est?
Tran. Ne me roga.
Theur. Nam quid ita?
Tran. Speculo claras, clarorem merum.
Theur. Bene (hercle) factum. Quid? eas quanti destinat?
Tran. Talentis magnis totidem, quot ego et tu sumus.
Sed arrhaboni has dedit quadraginta minas.
Hinc sumsit, quas ei dedimus. Sati'n' intelligis?
Nam, postquam hæce ædes ita erant, ut dixi tibi,
Continuo est alias ædeis mercatus sibi.
Theur. Bene (hercle) factum.
Dan. Heus! jam appetit meridies.

Tran. Absolve hunc (quæso) vomitum, ne hîc nos enicet.
Quatuor quadraginta illi debentur minæ,
Et sors et fœnus.
Dan. Tantum 'st: nihilo plus peto.
Tran. Velim quidem (hercle), ut uno nummo plus petas.
Theur. Adolescens, mecum rem habe.
Dan. Nempe abs te petam?
Theur. Petito cras.
Dan. Abeo: sat habeo, si cras fero.
Tran. Malum quod isti Dii Deæque omnes duint.
Ita mea consilia perturbat pænissume.
Nullum (edepol) hodie genus est hominum tetrius,
Nec minus bono cum jure, quam danisticum.
Theur. Quâ in regione istas ædeis emit filius?
Tran. Ecce autem, perii!
Theur. Dicisne hoc, quod te rogo?
Tran. Dicam: sed nomen domini, quæro, quid siet.
Theur. Age, comminiscere ergo.
Tran. Quid ego nunc agam?
Nisi, [ut in vicinum hunc proxumum mendacium,]
Eas emisse ædeis hujus dicam filium.
Calidum (hercle) audivi esse optumum mendacium.
Quidquid Dei dicunt, id rectum 'st dicere.
Theur. Quid igitur? jam commentu's?
Tran. Dii istum perduint!
Immo, istunc potius. De vicino hoc proxumo
Tuus emit ædeis filius.
Theur. Bonân' fide?
Tran. Siquidem es argentum redditurus, tum bonâ:
Si redditurus non es, non emit bonâ.
Theur. Non in loco emit perbono has.
Tran. Immo, optumo.
Theur. Cupio (hercle) inspicere has ædeis. Pultadum foreis,
Atque evocato aliquem intus ad te, Tranio.

Tran. Ecce autem iterum, nunc quid ego dicam, nescio.
Iterum jam ad unum saxum me fluctus ferunt.
Quid nunc? non (hercle), quid nunc faciam, reperio:
Manifesto teneor.
Theur. Evocadum aliquem foras:
Roga, circumducat
Tran. Heus tu! At hîc sunt mulieres:
Videndum 'st primum, utrum eæ velintne an non velint.
Theur. Bonum æquumque oras. Percontare, et roga.
Ego hîc tantisper, dum exis, te opperiar foris.
Tran. Dii te Deæque omnes funditus perdant, senex!
Ita mea consilia undique oppugnas mala.
Euge! optume! eccum dominus ædium foras
Simo progreditur ipsus. Huc concessero,
Dum mihi senatum consilî in cor convoco.
Igitur tum accedam hunc, quando, quid agam, invenero.

ACTUS III. SCENA II.

SIMO. THEUROPIDES. TRANIO.

Sim. Melius anno hoc mihi non fuit domi,
Nec quando esca una me juverit magis.
Prandium uxor mihi perbonum dedit.
Nunc dormitum jubet me ire. Minume.
Non mihi forte visum illico fuit,
Melius quom prandium, quam solitum, dedit.
Voluit in cubiculum abducere me anus.
Non bonus somnus est de prandio: apage!
Clanculum ex ædibus me edidi foras.
Tota turget mihi uxor nunc (scio) domi.

Tran. Res parata est mala in vesperum huic seni.
Nam et cœnandum et cubandum est intus male.
Sim. Quo magis cogito ego cum meo animo,
Si quis dotatam uxorem habet,
Neminem sollicitat sopor:
Ire dormitum odio est. Nunc vero mihi
Exsequi certa res est, ut abeam
Potius hinc ad forum, quam domi cubem.
Atque (pol) nescio, ut moribus sient
Vostræ: hæc, sat scio, quam me habeat male;
Pejusque posthac fore, quam fuit mihi.
Tran. Si abitus tuus tibi, senex, fecerit male,
Nihil erit, quod Deorum ullum accusites:
Te ipse jure optumo merito incuses licet.
Tempus nunc est senem hunc alloqui mihi.
Hoc habet: reperi, quî senem ducerem:
Quo dolo a me dolorem procul pellerem.
Accedam. Dii te ament plurimum, Simo.
Sim. Salvus sis, Tranio.
Tran. Ut vales?
Sim. Non male.
Quid agis?
Tran. Hominem optumum teneo.
Sim. Amice facis,
Quom me laudas.
Tran. Decet certe.
Sim. Hercle, at te ego
Haud bonum teneo servum.
Tran. Quid ita vero, Simo?
Sim. Quid nunc? quam mox?
Tran. Quid est?
Sim. Quod solet fieri.
Tran. Dic igitur, quod solet fieri, quid id est?
Sim. Quod facitis vos. Sed, ut verum, Tranio, loquar,
Sic decet. Ut homines sunt, ita morem geras.
Vita quam sit brevis, simul cogita.
Tran. Quid? ehem! vix tandem

Percepi super his rebus nostris te loqui.
Sim. Musice (hercle) agitis ætatem, ita ut vos decet:
Vino et victu, piscatu probo, electili,
Vitam colitis.
Tran. Immo, vita antehac erat:
Nunc nobis omnia hæc exciderunt.
Sim. Quîdum?
Tran. Ita oppido occidimus omnes, Simo.
Sim. Non taces? prospere vobis cuncta usque adhuc
Processerunt.
Tran. Ita, ut dicis, facta haud nego.
Nos profecto probe, ut voluimus, viximus.
Sed, Simo, ita nunc ventus navem
Deseruit . . . .
Sim. Quid est? quomodo, pessume?
Quæne subducta erat tuto in terrâ?
Tran. Hei!
Sim. Quid est?
Tran. Me miserum! occidi!
Sim. Quî?
Tran. Quia
Venit navis, nostræ navi quæ frangat ratem.
Sim. Velim ut velles, Tranio. Sed quid est negotî?
Eloquere.
Tran. Herus peregre venit.
Sim. Tunc tibi
Chorda tenditur: inde in ferriterium;
Postea in crucem rectâ.
Tran. Nunc te ego per genua
Obsecro, ne indicium hero facias meo.
Sim. E me
(Ne quid metuas) nihil sciet.
Tran. Patrone, salve.
Sim. Nihil moror mihi istiusmodi clienteis.
Tran. Nunc hoc, quod ad te noster me misit senex.
Sim. Hoc mihi responde primum, quod ego te rogo:
Jam de istis rebus voster quid sensit senex?

Tran. Nihil quidquam.
Sim. Numquid increpavit filium?
Tran. Tam liquidu'st, quam liquida esse tempestas solet.
Nunc te hoc orare jussit opere maxumo,
Ut sibi liceret inspicere has ædeis tuas.
Sim. Non sunt vænales.
Tran. Scio equidem istuc. Sed senex
Gynæceum ædificare volt hîc in suis,
Et balineas, et ambulacrum, et porticum.
Sim. Quid consomniavit?
Tran. Ego dicam tibi:
Dare volt uxorem filio, quantum potest:
Ad eam rem facere volt novum gynæceum.
Nam sibi laudâsse hasce ait architectonem
Nescio-quem, esse ædificatas has sane bene.
Nunc hinc exemplum capere volt, nisi tu nevis.
Sim. Næ, ille malo quidem ab opere exemplum petit.
Tran. Quia hîc audivit esse æstatem perbonam:
Subdiu coli absque sole perpetuum diem.
Sim. Immo, (edepol) vero, quom usquequaque umbra 'st, tamen
Sol semper hîc est usque a mani ad vesperum;
Quasi flagitator adstat usque ad ostium.
Nec mihi umbra usquam 'st, nisi si in puteo quæpiam 'st.
Tran. Quid, Sarsinatis ecqua 'st? si Umbram non habes.
Sim. Molestus ne sis: hæc sunt sicut prædico.
Tran. Attamen inspicere volt.
Sim. Inspiciat, si lubet.
Si quid erit quod illi placeat, de exemplo meo
Ipse ædificato.
Tran. Eon'? voco huc hominem?
Sim. I, voca.
Tran. Alexandrum Magnum, atque Agathoclem, aiunt maxumas
Duo res gessisse. Quid mihi fiet tertio,

Qui solus facio facinora immortalia?
Vehit hic clitellas; vehit hic autem alter senex.
Novitium mihi quæstum institui non malum:
Nam muliones mulos clitellarios
Habent: ego habeo homines clitellarios.
Magni sunt oneris: quidquid imponas, vehunt.
Nunc hunc haud scio an colloquar. Congrediar.
Heus, Theuropides!
Theur. Quis nominat me?
Tran. Hero servus multum suo fidelis.
Quo me miseras, affero omne impetratum.
Theur. Quid illic (obsecro) tam diu restitisti?
Tran. Seni non otium erat: id sum opperitus.
Theur. Antiquum hoc obtines tuum, tardus ut sis.
Tran. Heus tu! si voles verbum hoc cogitare,
Simul flare sorbereque haud facile
Est. Ego hîc esse et illic simul haud potui.
Theur. Quid nunc?
Tran. Vise, specta, tuo arbitratu.
Theur. Age, duc me.
Tran. Num moror?
Theur. Subsequor te.
Tran. Senex ipse te ante ostium eccum opperitur.
Sed mœstus est se hasce vendidisse.
Theur. Quid tandem?
Tran. Orat, ut suadeam Philolacheti,
Ut istas remittat sibi.
Theur. Haud, opinor.
Sibi quisque ruri metit. Si male emtæ
Forent, nobis istas redhibere haud liceret.
Lucri quidquid est, id domum trahere oportet.
Misericordias jam habere haud hominem oportet.
Tran. Morare (hercle), quom verba facis: subsequere.
Theur. Fiat:
Do tibi ego operam.
Tran. Senex illic est. Hem! adduxi tibi hominem.

Sim. Salvum te advenisse peregre gaudeo, Theuropides.
Theur. Dii te ament.
Sim. Inspicere te ædeis has velle aibat mihi.
Theur. Nisi tibi incommodum est.
Sim. Immo, commodum. I intro, atque inspice.
Tran. At enim mulieres . . . .
Sim. Cave tu ullam floccifaxis mulierem.
Quâlibet perambula ædeis oppido tamquam tuas.
Theur. "Tamquam?"
Tran. Ah! cave tu illi objectes nunc in ægritudine,
Te has emisse. Non tu vides hunc, voltu ut tristi est senex?
Theur. Video.
Tran. Ergo, irridere ne videare, et gestire admodum,
Noli facere mentionem te emisse.
Theur. Intelligo;
Et bene monitum duco; atque te existumo humano ingenio.
Quid nunc?
Sim. Quin tu is intro, atque otiose perspectas, ut lubet?
Theur. Bene benigneque arbitror te facere.
Sim. Factum (edepol) volo.
Tran. Vide'n', vestibulum ante ædeis hoc, et ambulacrum, quojusmodi?
Theur. Luculentum (edepol) profecto.
Tran. Age, specta, postes quojusmodi!
Quantâ firmitate facti, et quantâ crassitudine!
Theur. Non videor vidisse postes pulchriores.
Sim. Pol, mihi
Eo pretio emti fuerant olim.
Tran. Audi'n', "fuerant," dicere?
Vix videtur continere lacrymas.

Theur. Quanti hosce emeras?
Sim. Treis minas pro istis duobus, præter vecturam, dedi.
Theur. Hercle, quin multum improbiores sunt, quam a primo credidi.
Tran. Quapropter?
Theur. Quia (edepol) ambo ab infimo tarmes secat.
Tran. Intempestivos excisos credo; id eis vitium nocet.
Atque etiam nunc satis boni sunt, si sint inducti pice.
Non enim hæc pultiphagus opifex opera fecit barbarus.
Vide'n' coagmenta in foribus?
Theur. Video.
Tran. Specta, quam arcte dormiunt.
Theur. Dormiunt?
Tran. Illud quidem, ut connivent, volui dicere.
Sati'n' habes?
Theur. Ut quidque magis contemplor, tanto magis placet.
Tran. Vide'n' pictum, ubi ludificatur cornix una volturios duo?
Cornix adstat, ea volturios duo vicissim vellicat.
Quæso, huc ad me specta, cornicem ut conspicere possies.
Jam vides?
Theur. Profecto nullam equidem illic cornicem intuor.
Tran. At tu isto ad vos obtuere, quoniam cornicem nequis
Conspicari, si volturios forte possis contui.
Theur. Omnino, ut te absolvam, nullam pictam conspicio hîc avem.
Tran. Age, jam mitto; ignosco: ætate non quis obtuerier.

Theur. Hæc, quæ possum, ea mihi profecto cuncta vehementer placent.
Sim. Latius demum est operæ pretium ivisse.
Theur. Recte (edepol) mones.
Sim. Eho! istum, puer, circumduce hasce ædeis, et conclavia.
Nam egomet ductarem, nisi mihi esset ad forum negotium.
Theur. Apage istum a me perductorem: nil moror ductarier.
Sim. Quid, quid est?
Theur. Errabo potius, quam perductet quispiam.
Sim. Ædeis dico.
Theur. Ergo intro eo sine perductore.
Sim. I, licet.
Theur. Ibo intro igitur.
Tran. Mane sis: videam, ne canis ....
Theur. Agedum, vide.
Tran. Est.
Theur. Ubi canis est?
Tran. Abi dierecta. St! abi'n' hinc in malam crucem?
At etiam restas? St! abi istinc.
Sim. Nihil pericli est, age.
Tam placida est, quam est aqua. Vise: ire intro audacter licet.
Eo ego hinc ad forum.
Theur. Fecisti commode; bene ambula.
Tranio, age, canem istam a foribus abducas face;
Etsi non metuenda est.
Tran. Quin tu illam adspice, ut placide accubat:
Nisi molestum vis videri te, atque ignavum.
Theur. Jam ut lubet.
Sequere hac igitur.
Tran. Equidem haud usquam a pedibus abscedam tuis.

ACTUS III. SCENA III.

TRANIO. THEUROPIDES.

Tran. Quid tibi visum est hoc mercimonî?
Theur. Totus gaudeo.
Tran. Num nimio emtæ tibi videntur?
Theur. Nunquam (edepol) me scio
Vidisse usquam abjectas ædeis, nisi modo hasce.
Tran. Ecquid placent?
Theur. Ecquid placeant, me rogas? Immo (hercle) vero perplacent.
Tran. Quojusmodi gynæceum? quid porticum?
Theur. Insanum bonam.
Non equidem ullam in publico esse majorem hac existumo.
Tran. Quin ego ipse et Philolaches in publico omneis porticus
Sumus commensi.
Theur. Quid igitur?
Tran. Longe omnium longissuma 'st.
Theur. Dii immortales! mercimonî lepidi! Si (hercle) nunc ferat
Sex talenta magna argenti pro istis præsentaria,
Nunquam accipiam.
Tran. Si, here, te accipere cupias, ego nunquam sinam.
Theur. Bene res nostra collocata est istoc mercimonio.
Tran. Me suasore atque impulsore, id factum audacter dicito;
Qui subegi, fœnore argentum ab danistâ ut sumeret,
Quod isti dedimus arrhaboni.
Theur. Servavisti omnem ratem.
Nempe octoginta debentur huic minæ.
Tran. Haud nummo amplius.
Theur. Hodie accipiat.

Tran. Ita enim vero : ne qua causa subsiet,
Vel mihi denumerato : ego illi porro denumeravero.
Theur. At enim, ne quid captioni mihi sit, si dederim tibi.
Tran. Egone te, joculo modo, ausim dicto aut facto fallere?
Theur. Egon' abs te ausim non cavere, ne quid committam tibi?
Tran. Qui tibi nunquam quidquam, postquam tuus sum, verborum dedi?
Theur. Ego enim cavi recte. Eam mihi debeo gratiam atque animo meo.
Sat sapio, si abs te modo uno caveo.
Tran. Tecum sentio.
Theur. Nunc abi ; i rus. Dic, me advenisse, filio.
Tran. Faciam, ut voles.
Theur. Curriculo abi : jube in urbem veniat jam simul tecum.
Tran. Licet.
Nunc ego me illâ per posticum ad congerrones conferam.
Dicam, ut hîc res sint quietæ, atque ut hunc hinc amoverim.

ACTUS IV. SCENA I.

PHANISCUS.

Servi, qui, cum culpâ carint, tamen malum
Metuunt, hi solent esse heris utibiles.
Nam illi, qui nihil metuunt, postquam sunt malum
Meriti, stulta sibi expetunt consilia.
Exercent sese ad cursuram ; fugiunt. Sed
Hi, si reprehensi sunt, faciunt a malo
Peculium, quod nequeunt facere de suo :
Augent ex pauxillo, thesaurum inde parant.

Mihi, in pectore consilî quod est,
Lubet cavere malam rem prius,
Quam ut meum tergum exsinceratum fiat.
Ut adhuc fuit, mihi corium esse oportet
Sincerum, atque uti [vetem verberari:
Si huic imperabo,] probe tectum habebo:
Malum quom impluit cæteros, non impluat mihi.
Nam, ut servi volunt esse herum, ita solet esse.
Bonis boni sunt: improbi, qui malus fuit.
Nam nunc domi nostræ tot pessumi vivunt,
Peculî sui prodigi, plagigeruli: ubi advorsum ut
Eant vocantur hero: "Non eo; molestus ne sis.
Scio, quo properas: gestis aliquo jam, hercle;
Ire vis, mula, foras pastum." Bene merens
Hoc pretium inde abstuli: ita abii foras. Solus
Nunc eo advorsum hero ex plurimis servis.
Hoc die crastini quom herus resciverit,
Mane castigabit eos bubulis exuviis.
Postremo minoris pendo tergum illorum, quam meum.
Illi erunt bucædæ multo potius, quam ego
Sim restio.

ACTUS IV. SCENA II.

SERVUS *alius*. PHANISCUS. THEUROPIDES.

Ser. Mane tu, atque assiste illico:
Phanisce, etiam respice.
Phan. Mihi molestus ne sis.
Ser. Vide, ut fastidit simia!
Phan. Mihi sum: libet esse: quid id curas?
Ser. Manesne illico, impure parasite?
Phan. Quî parasitus sum?
Ser. Ego enim
Dicam: cibo perduci poteris quovis.
Ferocem facis, quia te herus tam amat.

Phan. Vah!
Oculi dolent.
Ser. Cur?
Phan. Quia fumus molestus.
Ser. Tace sis, faber, qui cudere soles plumbeos
Nummos.
Phan. Non potes tu cogere me, ut tibi
Maledicam. Novit herus me.
Ser. Suam
Quidem (pol) culcitellam oportet.
Phan. Si sobrius sis,
Male non dicas.
Ser. Tibi obtemperem, quom tu mihi
Nequeas?
Phan. At tu mecum, pessume, i advorsus.
Ser. Quæso (hercle), Phanisce, abstine jam sermonem
De istis rebus.
Phan. Faciam, et pultabo foreis.
Heus! ecquis hîc est, maxumam qui his injuriam
Foribus defendat? Ecquis, ecquis huc exit, atque aperit?
Nemo hinc quidem foras exit. Ut esse addecet
Nequam homines, ita sunt: sed eo magis cauto est
Opus, ne huc exeat, qui male me mulcet.
Hîc quidem neque convivarum sonitus, itidem ut antehac fuit,
Neque tibicinam cantantem, neque alium quemquam audio.
Theur. Quæ illæc res est? quid illi homines quærunt apud ædeis meas?
Quid volunt? quid introspectant?
Phan. Pergam pultare ostium.
Heus! reclude: heus, Tranio! etiam aperis?
Theur. Quæ hæc est fabula?
Phan. Etiamne aperis? Callidamati nostro advorsum venimus.

Theur. Heus vos, pueri! quid istic agitis? quid istas ædeis frangitis?
Phan. Herus hîc noster potat.
Theur. Herus hic voster potat?
Phan. Ita loquor.
Theur. Puer nimium es delicatus.
Phan. Ei advorsum venimus.
Theur. Quoi homini?
Phan. Hero nostro. Quæso, quoties dicundum 'st tibi?
Theur. Puer, hîc nemo habitat: nam te esse arbitror puerum probum.
Phan. Non hîc Philolaches adolescens habitat hisce ædibus?
Ser. Senex hic cerebrosus est certe.
Phan. Erras pervorse, pater.
Nam, nisi hinc hodie emigravit, aut heri, certo scio
Hîc habitare.
Theur. Quin sex menses jam hîc nemo habitat
Ser. Somnias.
Theur. Egone?
Ser. Tu.
Theur. Tu ne molestus: sine me cum puero loqui.
Phan. Nemo habitat? hem!
Theur. Ita profecto.
Phan. Nam heri et nudius tertius,
Quartus, quintus, sextus usque, postquam hinc peregre ejus pater
Abiit, nunquam hîc triduum in unum desitum est esse et bibi.
Theur. Quid ais?
Phan. Triduum in unum est haud intermissum hîc esse et bibi,
Scorta duci, pergræcari, fidicinas, tibicinas
Ducere.

Theur. Quis istæc faciebat?
Phan. Philolaches.
Theur. Qui Philolaches?
Phan. Quoi patrem Theuropidem esse opinor.
Theur. Hei! hei! occidi,
Si hæc hic vera memorat. Pergam porro percontarier.
Ai'n' tu istic potare solitum Philolachem istum, quisquis est,
Cum hero vostro?
Phan. Hic, inquam.
Theur. Puere, præter speciem stultus es.
Vide sis, ne forte ad merendam quopiam devorteris,
Atque ibi meliuscule, quam satis fuerit, biberis.
Phan. Quid est?
Theur. Ita dico, ne ad alias ædeis perperam deveneris.
Phan. Scio, quâ me ire oportet: et, quo venerim, novi, loci.
Philolaches hic habitat, quojus est pater Theuropides.
Qui, postquam pater ad mercatum abivit hinc, tibicinam
Liberavit.
Theur. Philolaches ergo?
Phan. Ita, Philematium quidem.
Theur. Quanti?
Ser. Triginta talentis.
Phan. Μα τον Απόλλω! sed minis.
Theur. Ai'n', minis triginta amicam destinatam Philolachi?
Phan. Aio.
Theur. Atque eam manu emisisse?
Phan. Aio.
Theur. Et, postquam ejus hinc pater
Sit profectus peregre, perpotâsse assiduo
Tuo cum domino?
Phan. Aio.

Theur. Quid? is ædeis emit hîc proxumas?
Phan. Non aio.
Theur. Quadraginta etiam dedit huic quæ essent pignori?
Phan. Neque illud aio.
Theur. Hei! perdis.
Phan. Immo, suum patrem illic perdidit.
Theur. Vera cantas: vana vellem!
Phan. Patris amicus videlicet.
Theur. Heu! edepol, patrem cum miserum prædicas!
Phan. Nihil hoc quidem est,
Triginta minæ, præ quam alios dapsiles sumtus facit.
Perdidit patrem. Unus istic servus est sacerrumus
Tranio: is vel Herculi conterere quæstum possiet.
Edepol, me ejus patris miseret; qui quom istæc sciet
Facta ita, amburet misero ei corculum carbunculus.
Theur. Siquidem istæc vera sunt.
Phan. Quid merear, quamobrem mentiar?
Heus vos! ecquis hasce aperit?
Theur. Quid istac pultas, ubi nemo intus?
Phan. Alio credo comissatum abîsse. Abeamus nunc jam.
Theur. Puere, jamne abis? Libertas pænula est tergo tuo.
Phan. Mihi, nisi herum metuam et curem, nihil est, quî tergum tegam.

ACTUS IV. SCENA III.

THEUROPIDES. SIMO.

Theur. Perii! hercle! quid opus est verbis? ut verba audio,
Non equidem in Ægyptum hinc modo vectus fui,

Sed etiam in terras solas, orasque ultimas
Sum circumvectus; ita, ubi nunc sim, nescio.
Verum jam scibo: nam eccum, unde ædeis filius
Meus emit. Quid ais tu?
Sim. A foro incedo domum.
Theur. Numquid processit ad forum hodie novi?
Sim. Etiam.
Theur. Quid tandem?
Sim. Vidi efferri mortuum.
Theur. Hem,
Novum!
Sim. Unum vidi mortuum efferri foras:
Modo eum vixisse aibant.
Theur. Væ capiti tuo!
Sim. Quid tu, ut otiosus, res novas requiritas?
Theur. Quia hodie adveni peregre.
Sim. Promisi foras,
Ad cœnam ne me tu te vocare censeas.
Theur. Haud postulo, edepol.
Sim. Verum cras, nisi quis prius
Vocaverit me, vel apud te cœnavero.
Theur. Ne istuc quidem (edepol) postulo. Nisi quid magis
Es occupatus, operam mihi da.
Sim. Maxume.
Theur. Minas quadraginta accepisti, quas sciam,
A Philolachete.
Sim. Nunquam nummum, quod sciam.
Theur. Quid? a Tranione servo?
Sim. Multo id minus.
Theur. Quas arrhaboni tibi dedit?
Sim. Quid somnias?
Theur. Egone? At quidem tu, qui istoc te speras modo
Potesse dissimulando infectum hoc reddere.
Sim. Quid autem?
Theur. Quod, me absente, tecum hìc filius
Negotì gessit.

Sim. Mecum ut ille hîc gesserit,
Dum tu hinc abes, negotî quidquam? at quo die?
Theur. Minas tibi octoginta argenti debeo.
Sim. Non memini quidem, hercle: verum, si debes, cedo.
Fides servanda 'st, ne ire inficias postules.
Theur. Profecto non negabo debere; et dabo.
Tu cave quadraginta accepisse hinc ne neges.
Sim. Quæso (edepol), huc me adspecta, et responde mihi.
Te velle uxorem aibat tuo nato dare,
Ideo ædificare hinc velle aibat in tuis.
Theur. Hinc ædificare volui?
Sim. Sic dixit mihi.
Theur. Hei mihi! disperii! Vocis non habeo satis.
Vicini, interii! perii!
Sim. Numquid Tranio
Turbavit?
Theur. Immo, exturbavit omnia.
Te ludificatus est et me hodie indignis modis.
Sim. Quid tu ais?
Theur. Hæc res sic est, ut narro tibi.
Te ludificatus et me hodie in perpetuum modum.
Nunc te obsecro, ut me bene juves, operamque des.
Sim. Quid vis?
Theur. I mecum, obsecro, unâ simul.
Sim. Fiat.
Theur. Servorumque operam et lora mihi cedo.
Sim. Sume.
Theur. Eâdemque operâ hæc tibi narravero,
Quîs me exemplis hodie ille ludificatus est.

ACTUS V. SCENA I.

TRANIO. THEUROPIDES.

Tran. Qui homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit.
Atque equidem, quid id esse dicam verbum nauci, nescio.
Nam, herus me postquam rus misit, ut filium suum arcesserem,
Abii illâ per angiportum ad hortum nostrum clanculum:
Ostium quod in angiportu est horti, patefeci fores,
Eâque eduxi omnem legionem, et mares et feminas.
Postquam ex obsidione in tutum eduxi maniplares meos,
Capio consilium, ut senatum congerronum convocem.
Quem quom convocavi, atque illi me e senatu segregant,
Ubi ego video rem vorti in meo foro, quantum potest,
Facio idem, quod plurimi alii, quibus res timida aut turbida est:
Pergunt turbare usque, ut ne quid possit conquiescere.
Nam scio equidem, nullo pacto jam esse posse clam senem.
Sed quid hoc est, quod foris concrepuit proxumâ viciniâ?
Herus meus hic quidem est: gustare ego ejus sermonem volo.
Theur. Illico intra limen adstate illic; ut, quom extemplo vocem,
Continuo exsiliatis: manicas celeriter connectite.
Ego illum ante ædeis præstolabor ludificatorem meum;

Quojus ego hìc ludificabo corium, si vivo, probe.
Tran. Res palam 'st. Nunc te videre meliu'st, quid agas, Tranio.
Theur. Docte atque astute mihi captandum est cum illoc, ubi huc advenerit.
Non ego illi extemplo ita meum ostendam sensum: mittam lineam:
Dissimulabo me horum quidquam scire.
Tran. O mortalem malum!
Alter hoc Athenis nemo doctior dici potest.
Verba dare illi non magis hodie quisquam, quam lapidi, potest.
Aggrediar hominem: appellabo.
Theur. Nunc ego, ille huc veniat, velim.
Tran. Siquidem (pol) me quæris, assum præsens præsenti tibi.
Theur. Euge, Tranio! quid agitur?
Tran. Veniunt ruri rustici.
Philolaches jam hìc aderit.
Theur. Edepol, mihi opportune advenit.
Nostrum ego hunc vicinum opinor esse hominem audacem et malum.
Tran. Quîdum?
Theur. Qui negat novisse vos.
Tran. Negat?
Theur. Nec vos sibi
Nummum unquam argenti dedisse.
Tran. Abi; ludis me, credo: haud negat.
Theur. Quid jam?
Tran. Scio, jocaris nunc tu: nam ille quidem haud negat.
Theur. Immo (edepol) negat profecto; neque se has ædeis Philolachi
Vendidisse.
Tran. Eho! an negavit sibi datum argentum? obsecro.
Theur. Quin jusjurandum pollicitus est dare, si vellem, mihi,

Neque se hasce ædeis vendidisse, neque sibi argentum datum.
Dixi ego istuc idem illi.
Tran. Quid ait?
Theur. Servos pollicitu'st dare
Suos mihi omneis quæstioni.
Tran. Nugas! Nunquam (edepol) dabit.
Theur. Dat profecto.
Tran. Quin et illum in jus jube ire.
Theur. Jam mane.
Experiar, ut opinor: certum est.
Tran. Mihi hominem cedo.
Theur. Quid si igitur ego arcessam homines?
Tran. Factum jam esse oportuit:
Vel hominem jube ædeis mancipio poscere.
Theur. Immo, hoc primum volo,
Quæstioni accipere servos.
Tran. Faciundum (edepol) censeo. Ego
Interim hanc aram occupabo.
Theur. Quid ita?
Tran. Nullam rem sapis.
Ne enim illi huc confugere possint, quæstioni quos dabit,
Hîc ego tibi præsidebo, ne interbitat quæstio.
Theur. Surge.
Tran. Minume.
Theur. Ne occupassis (obsecro) aram.
Tran. Cur?
Theur. Scies.
Quia id enim maxume volo, ut illi istoc confugiant. Sine.
Tanto apud judicem hunc argenti condemnabo facilius.
Tran. Quod agis, id agas. Quid tu porro vis serere negotium?
Nescis tu, quam meticulosa res sit ire ad judicem.

Theur. Surgedum huc. Est consulere igitur quiddam quod tecum volo.
Tran. Sic tamen hinc consilium dedero: nimio plus sapio sedens.
Tum consilia firmiora sunt de divinis locis.
Theur. Surge, ne nugare: adspicedum contra me.
Tran. Adspexi.
Theur. Vides?
Tran. Video. Huc si quis intercedat tertius, pereat fame.
Theur. Quîdum?
Tran. Quia nihil quæsti siet. Mali (hercle) ambo sumus.
Theur. Perii!
Tran. Quid tibi est?
Theur. Dedisti verba.
Tran. Quî tandem?
Theur. Probe
Me emunxti.
Tran. Vide sis, sati'ne recte? num mucci fluunt?
Theur. Immo, etiam cerebrum quoque omnem e capite emunxti meum.
Nam omnia malefacta vostra reperi radicitus.
Non radicitus quidem (hercle), verum etiam eradicitus.
Nunquam (edepol) id hodie inultus designaveris; tibi
Jam jubebo ignem et sarmenta, carnifex, circumdari.
Tran. Ne faxis: nam elixus esse, quam assus, soleo suavior.
Theur. Exempla (edepol) faciam ego in te.
Tran. Quia placeo, exemplum expetis.
Theur. Loquere? quojusmodi reliqui, quom hinc abibam, filium?
Tran. Cum pedibus, manibus, cum digitis, auribus, oculis, labris.

Theur. Aliud te rogo.
Tran. Aliud ergo nunc tibi respondeo.
Sed, eccum, tui gnati sodalem video huc incedere
Callidamatem: illo præsente, mecum agito, si quid voles.

ACTUS V. SCENA II.

CALLIDAMATES. THEUROPIDES, TRANIO.

Callid. Ubi somnum sepelivi omnem, atque obdormivi crapulam,
Philolaches venisse mihi suum peregre huc patrem,
Quoque modo hominem advenientem servus ludificatus siet,
Ait: sese metuere in conspectum illius occedere.
Nunc ego de sodalitate solus sum orator datus,
Qui a patre ejus conciliarem pacem: atque eccum optume.
Jubeo te salvere: et, salvus quom advenis, Theuropides,
Peregre, gaudeo. Hìc apud nos hodie cœnes.
Theur. Sic talem,
Callidamate, Dii te ament; de cœnâ facio gratiam.
Callid. Quin venis?
Tran. Promitte: ego ibo pro te, si tibi non libet.
Theur. Verbero! etiam irrides?
Tran. Quian' me pro te ire ad cœnam autumo?
Theur. Non enim ibis. Ego ferare faxo, ut meruisti, in crucem.
Callid. Age, mitte ista, et ito ad me ad cœnam.
Tran. Dic venturum. Quid taces?
Callid. Sed tu istuc quid confugisti in aram inscitissumus?

Tran. Adveniens perterruit me. Loquere nunc, quid fecerim:
Nunc utriusque disceptator, eccum, adest: age, disputa.
Theur. Filium corrupisse aio te meum.
Tran. Ausculta modo.
Fateor peccavisse, amicam liberâsse, absente te:
Fœnori argentum sumsisse, id esse absumtum prædico.
Numquid aliud fecit, nisi quod faciunt summis nati generibus?
Theur. Hercle, mihi tecum cavendum 'st: nimis quam es orator catus.
Callid. Sine me dum istuc judicare: surge, ego istic assedero.
Theur. Maxume; accipito hanc ad te litem.
Tran. Enim istic captio est.
Fac, ego ne metuam igitur, et ut tu meam timeas vicem.
Theur. Jam minoris omnia facio, præ quam quibus medis
Me ludificatus est.
Tran. Bene (hercle) factum; et factum gaudeo.
Sapere istac ætate oportet, qui sunt capite candido.
Theur. Quid ego nunc faciam, si amicus Demipho, aut Philonides ....
Tran. Dicito iis, quo pacto tuus te servus ludificaverit:
Optumas frustrationes dederis in comœdiis.
Callid. Tace parumper: sine vicissim me loqui: ausculta.
Theur. Licet.
Callid. Omnium primum, sodalem me esse scis gnato tuo.
Is adiit me: nam illum prodire pudet in conspectum tuum,

Propterea, quæ fecit, quia te scire scit. Nunc te obsecro,
Stultitiæ adolescentiæque ejus ignoscas : tuus est.
Scis solere illanc ætatem tali ludo ludere.
Quidquid fecit, nobiscum unâ fecit : nos deliquimus.
Fœnus, sortem, sumtumque omnem quî amica est, omnia
Nos dabimus, nos conferemus, nostro sumtu, non tuo.
Theur. Non potuit venire orator magis ad me impetrabilis,
Quam tu ; neque illi sum iratus, neque quidquam succenseo.
Immo, me præsente amato, bibito, facito quod lubet :
Si hoc pudet fecisse, sumtum supplicî habeo satis.
Callid. Dispudet.
Tran. Dat istam veniam : quid me fiet nunc jam ?
Theur. Verberibus cædêre, lutum, pendens.
Tran. Tamen etsi pudet ?
Theur. Interimam (hercle) ego, si vivo.
Callid. Fac istam cunctam gratiam :
Tranioni remitte (quæso) hanc noxiam causâ meâ.
Theur. Aliud quidvis impetrari a me facilius perferam,
Quam ut non ego istum, pro suis factis pessumis, pessum premam.
Callid. Mitte (quæso) istunc.
Theur. Hem ! vide'n' ut restat furcifer ?
Callid. Tranio, quiesce, si sapis.
Theur. Tu quiesce hanc rem modo
Petere : ego illum verberibus, ut sit quietus, subegero.
Callid. Nihil opus est profecto. Age jam, sine te exorarier.
Theur. Nolo ores.

Callid. Quæso, hercle.
Theur. Nolo (inquam) ores.
Callid. Nequidquam nevis.
Hanc modo unam noxiam; unam, quæso, fac causâ meâ.
Tran. Quid gravaris? quasi non cras jam commeream aliam noxiam:
Ibi utrumque, et hoc et illud, poteris ulcisci probe.
Callid. Sine te exorem.
Theur. Age, abi, abi impune. Hem! huic habeto gratiam.
Spectatores, fabula hæc est acta: vos plausum date.

PERSA.

DRAMATIS PERSONÆ.

TOXILUS, } servi.
SAGARISTIO, }
SATURIO, parasitus.
DORDALUS, leno.
SOPHOCLIDISCA, ancilla.
LEMNISELENE, meretrix.
PÆGNIUM, puer.
VIRGO.

ARGUMENTUM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

PROFECTO domino, suos amores Toxilus
Emit, atque curat, leno ut emittat manu.
Raptamque ut emeret de prædone virginem,
Subornatâ suadet parasiti filiâ;
Atque ita intricatum ludit potans Dordalum.

ACTUS I. SCENA I.

TOXILUS. SAGARISTIO.

Tox. Qui amans egens ingressus est princeps in amoris vias,
Superavit ærumnis is suis ærumnas Herculis:
Nam cum leone, et cum excetrâ, cum cervo, cum apro Ætolico,
Cum avibus Stymphalicis, cum Antæo deluctari mavelim,
Quam cum amore: ita fio miser quærundo argento mutuo;
Nec quidquam, nisi "Non est," sciunt mihi respondere, quos rogo.
Sag. Qui hero suo servire volt bene servus servitutem,
Næ (edepol) illum multa in pectore suo collocare oportet,
Quæ hero placere censeat præsenti atque absenti suo.
Ego neque libenter servio, neque satis sum hero ex sententiâ:
Sed, quasi lippo oculo, me herus meus manum abstinere haud quit tamen,
Quin mî imperet, quin me suis negotiis præfulciat.
Quis illic est, qui contra me adstat?
Tox. Quis hic est, qui contra me adstat?
Similis est Sagaristionis.
Sag. Toxilus hic quidem meus amicus est.
Tox. Is est profecto.
Sag. Eum esse opinor.
Tox. Congrediar.
Sag. Contra aggrediar.
Tox. O Sagaristio! Dii ament te!
Sag. O Toxile! dabunt Dii, quæ exoptes.
Ut vales?
Tox. Ut queo.

Sag. Quid agitur?
Tox. Vivitur.
Sag. Sati'n' ergo ex sententiâ?
Tox. Si eveniunt quæ exopto, satis.
Sag. Nimis stulte amicis utere.
Tox. Quid jam?
Sag. Quia jam imperare oportet.
Tox. Mihi quidem tu jam eras mortuus, quia te non visitavi.
Sag. Negotium (edepol) fuit.
Tox. Ferreum fortasse.
Sag. Plusculum annum
Fui præferratus apud molas tribunus vapularis.
Tox. Vetus jam istæc militia 'st tua.
Sag. Sati'n' tu usque valuisti?
Tox. Haud probe.
Sag. Ergo (edepol) palles.
Tox. Saucius factus sum: in Veneris prœlio
Sagittâ Cupido cor meum transfixit.
Sag. Jam servi hîc amant?
Tox. Quid ergo faciam? Diisne advorser? quasi Titani, cum Diis belligerem,
Quibus sat esse non queam?
Sag. Vide modo, ulmeæ catapultæ tuum ne transfigant latus.
Tox. Basilice agito eleutheria.
Sag. Quid jam?
Tox. Quia herus peregre 'st.
Sag. Ai'n' tu? peregre 'st?
Tox. Si tute tibi bene esse potes pati, veni; vives mecum;
Basilico accipière victu.
Sag. Vah! jam scapulæ pruriunt,
Quia te istæc audivi loqui.
Tox. Sed hoc me unum excruciat.
Sag. Quidnam id est?
Tox. Hæc dies summa hodie est, mea amica sitne libera,
An sempiternam servitutem serviat.

Sag. Quid nunc vis ergo?
Tox. Facere amicum tibi me potis es sempiternum.
Sag. Quemadmodum?
Tox. Ut mihi des nummos sexcentos, quos pro capite illius pendam,
Quos continuo tibi reponam in hoc triduo, aut quatriduo.
Age! si benignus; subveni.
Sag. Quâ confidentiâ rogare tu a me argentum tantum audes,
Impudens? Quin, si egomet totus væneam, vix recipi potessit
Quod tu me rogas: nam tu aquam a pumice nunc postulas,
Qui ipsus sitiat.
Tox. Siccine hoc te mihi facere?
Sag. Quid faciam?
Tox. Rogasne?
Alicunde exora mutuum.
Sag. Tu fac idem, quod rogas me.
Tox. Quæsivi; nusquam reperi.
Sag. Quæram equidem, si quis credat.
Tox. Nempe habeo in mundo.
Sag. Si id domi esset mihi, jam pollicerer:
Hoc meum 'st, ut faciam sedulo.
Tox. Quidquid erit, recipe te ad me.
Sag. Quære tamen. Ego item sedulo, si quid erit, faciam ut scias.
Tox. Obsecro te, resecro; operam da hanc mihi fidelem.
Sag. Ah! odio me enicas.
Tox. Amoris vitio, non meo, nunc tibi morologus fio.
Sag. At (pol) ego abs te concessero.
Tox. Jamne abis? bene ambulato.
Sed recipe te quam primum potes: cave fuas mihi in quæstione:
Usque ero domi, dum excoxero lenoni malum.

ACTUS I. SCENA II.

Saturio.

Veterem atque antiquum quæstum meum alimoniæ
Servo atque obtineo, et magnâ cum curâ colo.
Nam nunquam quisquam meorum majorum fuit,
Quin parasitando paverint ventreis suos:
Pater, avus, proavus, abavus, atavus, tritavus,
Quasi mures, semper edêre alienum cibum;
Neque edacitate eos quisquam poterat vincere.
His cognomentum erat duris Capitonibus.
Unde hunc ego quæstum obtineo et majorum locum.
Neque quadruplari me volo: neque enim decet,
Sine meo periculo, ire aliena ereptum bona;
Neque illi, qui faciunt, mihi placent: plane loquor.
Nam publicæ rei causâ quicumque id facit
Magis quam sui quæsti, animus induci potest,
Eum esse civem et fidelem et bonum.
Sed legirupam qui damnet, det in publicum
Dimidium: atque etiam meâ lege adscribitor;
Ubi quadruplator quempiam injexit manum,
Tantidem ille illi rursus injiciat manum,
Ut æquâ parti prodeant ad Treisviros:
Si id fiat, ne isti faxim usquam appareant,
Qui hîc albo rete aliena oppugnant bona.
Sed sumne ego stultus, qui rem curo publicam,
Ubi sunt magistratus, quos curare oporteat?
Nunc huc introibo; visam hesternas reliquias,
Quieverint recte, necne: num infuerit febris,
Opertæne fuerint, ne quis obreptaverit.
Sed aperiuntur ædes; remorandu'st gradus.

ACTUS I. SCENA III.

Toxilus. Saturio.

Tox. Omnem rem inveni, ut suâ sibi pecuniâ
Hodie illam faciat leno libertam suam.
Sed eccum parasitum, quojus mihi auxilio 'st opus.
Simulabo quasi non videam; ita alliciam virum.
Curate istic vos, atque approperate ocyus.
Ne mihi moræ sit quidquam, ubi ego intro advenero.
Commisce mulsum; struthea colutheaque appara,
Bene ut in scutris concaleant; et calamum injice.
Jam (pol) ille hîc aderit (credo) congerro meus.
Sat. Me dicit; euge!
Tox. Lautum credo a balneis
Jam hîc affuturum.
Sat. Ut ordine omnem rem tenet!
Tox. Collyræ facite ut madeant, et colliphia;
Ne mihi incocta detis.
Sat. Rem loquitur meram.
Nihili sunt crudæ, nisi quas madidas glutias.
Tum, nisi cremore crasso est jus collyricum,
Nihili est macrum illud, epicrocum, pellucidum:
Quasi juream esse jus decet collyricum.
Nolo, in vesicam quod eat, in ventrem volo.
Tox. Prope me hîc nescio-quis loquitur.
Sat. O mi Jupiter
Terrestris! te coëpulonus compellat tuus.
Tox. O Saturio! opportune advenisti mihi.
Sat. Mendacium (edepol) dicis; atque haud te decet:
Nam Esurio venio, non advenio Saturio.
Tox. At edes: nam jam intus ventris fumant focula.
Calefieri jussi reliquias.
Sat. Pernam quidem
Jus est apponi frigidam postridie.
Tox. Ita fieri jussi.
Sat. Ecquid alecis?

Tox. Vah! rogas?
Sat. Sapis multum ad Genium.
Tox. Sed ecquid meministi, here
Quâ de re ego tecum mentionem feceram?
Sat. Memini: ut muræna et conger ne calefierent:
Nam nimio melius oppectuntur frigida.
Sed quid cessamus prœlium committere?
Dum mane 'st, omneis esse mortaleis decet.
Tox. Nimis pæne mane 'st.
Sat. Mane quod tu occeperis
Negotium agere, id totum procedit diem.
Tox. Quæso, animum advorte: hoc enim jam here narravi tibi;
Tecumque oravi, ut nummos sexcentos mihi
Dares utendos mutuos.
Sat. Memini et scio,
Et te me orare, et mihi non esse quod darem.
Nihili parasitus est, quoi argentum domi 'st.
Lubido extemplo cœpere 'st convivium,
Tuburcinari de suo, si quid domi 'st.
Cynicâ esse e gente oportet parasitum probe:
Ampullam, strigilem, scaphium, soccos, pallium,
Marsupium habeat; inibi paullum præsidi,
Quî familiarem suam vitam oblectet modo.
Tox. Jam nolo argentum; filiam utendam tuam
Mihi da.
Sat. Nunquam (edepol) quoiquam etiam utendam dedi.
Tox. Non ad istoc, quod tu insimulas.
Sat. Quid eam vis?
Tox. Scies.
Quia formâ lepidâ et liberali 'st.
Sat. Res ita 'st.
Tox. Hic leno neque te novit, neque gnatam tuam.
Sat. Me ut quisquam nòrit, nisi ille, qui præbet cibum?
Tox. Ita 'st. Hoc tu mihi reperire argentum potes.
Sat. Cupio, hercle.

Tox. Tum tu me sine illam vendere.
Sat. Tun' illam vendas?
Tox. Immo, alium allegavero,
Qui vendat, qui esse se peregrinum prædicet:
Siquidem hic leno nondum sex menses Megaribus
Huc est quom commigravit.
Sat. Pereunt reliquiæ.
Posterius istuc tamen potest.
Tox. Sci'n' quam potest?
Nunquam (hercle) hodie hîc prius edis, (ne frustra sis)
Quam te hoc facturum, quod rogo, affirmas mihi.
Atque nisi gnatam tecum huc jam, quantum potest,
Adducis, exigam (hercle) ego te ex hac decuriâ.
Quid nunc? quid est? quin dicis, quid facturus sis?
Sat. Quæso (hercle), me quoque etiam vendas, si lubet,
Dum saturum vendas.
Tox. Hoc si facturu's, face.
Sat. Faciam equidem, quæ vis.
Tox. Bene facis; propera; abi domum:
Præmonstra docte, præcipe astu filiæ,
Quid fabuletur, ubi se natam prædicet,
Qui sibi parentes fuerint, unde surrepta sit.
Sed longe ab Athenis esse se natam autumet:
Et ut affleat, quom ea memoret.
Sat. Etiam tu taces?
Ter tanto pejor ipsa 'st, quam illam tu esse vis.
Tox. Lepide (hercle) dicis. Sed sci'n', quid facias? Cape
Tunicam atque zonam, et chlamydem afferto et causiam,
Quam ille habeat, qui hanc lenoni huic vendat.
Sat. Heu! probe.
Tox. Quasi sit peregrinus.
Sat. Laudo.
Tox. Et tu tuam gnatam tamen
Ornatam adduce lepide in peregrinum modum.

Sat. Ποθεν ornamenta?
Tox. Abs chorago sumito.
Dare debet: præbenda ædiles locaverunt.
Sat. Jam, faxo, hìc aderunt. Sed ego horum nihil scio.
Tox. Nihil (hercle) vero. Nam, ubi ego argentum accepero,
Continuo tu illam a lenone asserito manu.
Sat. Sibi habeat, si non extemplo ab eo abduxero.
Tox. Abi, et istuc cura. Interibi ego puerum volo
Mittere ad amicam meam, ut habeat animum bonum,
Me esse effecturum hodie. Nimis longum loquor.

ACTUS II. SCENA I.

SOPHOCLIDISCA. LEMNISELENF.

Soph. Satis fuit indoctæ, immemori, insipienti dicere toties.
Nimis tandem me quidem pro bardâ et pro rusticâ reor habitam
Esse abs te. Quamquam ego vinum bibo, at mandata non consuevi simul bibere
Unâ. Me quidem jam satis tibi spectatam censueram esse, et meos mores:
Nam equidem te jam sector quintum hunc annum: quom interim (credo)
Cuculus si in ludum iret, potuisset jam fieri, ut probe literas sciret;
Quom interim tu meum ingenium fans non edidicisti, atque infans.
Poti'n' ut taceas? poti'n' ne moneas? memini, et scio, et calleo, et commemini.
Amas (pol) misera: id tuus scatet animus. Ego, istuc placidum tibi
Ut sit, faciam.

Lem. Miser est, qui amat.
Soph. Certo is quidem nihili est, qui nihil amat: quid ei homini opus vitâ est?
Ire decet me, ut heræ obsequens fiam, libera meâ operâ ocyus ut sit.
Conveniam nunc Toxilum: ejus aureis, quæ mandata sunt, onerabo.

ACTUS II. SCENA II.

TOXILUS. PÆGNIUM. SOPHOCLIDISCA.

Tox. Sati'n' hæc tibi sunt plana et certa? sati'n' hæc meministi et tenes?
Pæg. Melius, quam qui docuisti.
Tox. Ai'n' vero, verbereum caput?
Pæg. Aio enimvero.
Tox. Quid ergo dixi?
Pæg. Ego recte apud illam dixero.
Tox. Non (edepol) scis.
Pæg. Da (hercle) pignus, ni omnia memini et scio.
Tox. Equidem, si scis tute, quot habeas hodie digitos in manu,
Eo dem pignus tecum.
Pæg. Audacter, si lubido est perdere.
Tox. Bona pax sit potius.
Pæg. Tum tu igitur sine me ire.
Tox. Et jubeo et sino.
Sed ita volo te curare, ut domi sis, quom ego te esse illi censeam.
Pæg. Faciam.
Tox. Quo ergo is nunc?
Pæg. Domum; uti domi sim, quom illi censeas.
Tox. Scelus tu pueri es: atque, ob istam rem, ego aliquid te peculiabo.

Pæg. Scio, fidei (hercle) herili ut soleat impudicitia opprobrari.
Nec subigi queantur unquam, ut pro eâ fide habeant judicem.
Tox. Abi modo.
Pæg. Ego, laudabis, faxo.
Tox. Sed has tabellas, Pægnium,
Ipsi Lemniselenæ fac des; et, quæ jussi, nuntiato.
Soph. Cesso ire ego, quo missa sum?
Pæg. Eo ego.
Tox. I sane: ego domum ibo. Face rem hanc cum curâ geras.
Vola curriculo.
Pæg. Istuc marinus passer per Circum solet.
Illic abiit hinc intro huc. Sed quis hæc, quæ me advorsum incedit?
Soph. Pægnium hic quidem est.
Pæg. Sophoclidisca hæc peculiaris est ejus,
Quo ego sum missus.
Soph. Nullus esse hodie hoc puero pejor perhibetur.
Compellabo.
Pæg. Commorandum 'st mihi apud hanc obicem.
Soph. Pægnium, deliciæ pueri, salve! quid agis? ut vales?
Pæg. Sophoclidisca, Dii me amabunt.
Soph. Quid me? utrum?
Pæg. Hercle, nescio.
Sed, si, ut digna es, faciant, odio (hercle) habeant, et faciant male.
Soph. Mitte male loqui.
Pæg. Quom, ut digna es, dico, bene, non male, loquor.
Soph. Quid agis?
Pæg. Feminam scelestam te adstans contra contuor.
Soph. Certe equidem puerum pejorem, quam te, novi neminem.

Pæg. Quid mali facio? aut quoi male dico?
Soph. Quoi (pol) cumque occasio est.
Pæg. Nemo homo unquam ita arbitratus est.
Soph. At (pol) multi esse ita sciunt.
Pæg. Heia!
Soph. Heia!
Pæg. Tuo ex ingenio mores alienos probas.
Soph. Fateor ego profecto me esse, ut decet lenonis familiæ.
Pæg. Satis jam dictum habeo.
Soph. Sed quid tu? confitere, ut te autumo?
Pæg. Fatear, si ita sim.
Soph. Jam abi; vicisti.
Pæg. Abi nunc jam.
Soph. Ergo hoc mihi expedi,
Quo agis?
Pæg. Quo tu?
Soph. Dic tu: prior rogavi.
Pæg. At post scies.
Soph. Eo ego hinc haud longe.
Pæg. Et quidem ego haud longe.
Soph. Quo ergo, scelus?
Pæg. Nisi sciero prius ex te, tu ex me nunquam hoc, quod rogitas, scies.
Soph. Nunquam (ecastor) hodie scibis, priusquam ex te audivero.
Pæg. Itane est?
Soph. Itane est?
Pæg. Mala es.
Soph. Scelestu's.
Pæg. Decet me.
Soph. Me quidem haud decet.
Pæg. Quid ais? certumne 'st celare, quo iter facias, pessuma?
Soph. Offirmâstin' occultare, quo te immittas, pessume?
Pæg. Par pari respondes dicto: abi jam, quando ita certa res est.

Nihili facio scire. Valeas.
Soph. Adsta.
Pæg. At propero.
Soph. Et (pol) ego item.
Pæg. Ecquid habes?
Soph. Ecquid tu?
Pæg. Nihil equidem.
Soph. Cedo manum ergo.
Pæg. Estne hæc manus?
Soph. Ubi illa altera est furtificâ læva?
Pæg. Domi: eccam, huc nullam attuli.
Soph. Habes nescio-quid.
Pæg. Ne me attrecta, subagitatrix.
Soph. Sin te amo?
Pæg. Male operam locas.
Soph. Quî?
Pæg. Quia enim nihil amas, quom ingratum amas.
Soph. Tempori hanc vigilare oportet formulam, atque ætatulam;
Ne, ubi capillus versipellis fiat, fœde semper servias:
Tu quidem haud etiam es octoginta pondo.
Pæg. At confidentiâ
Illa militia militatur multo magis, quam pondere.
Atque ego hanc nunc operam perdo.
Soph. Quid jam?
Pæg. Quia peritæ prædico.
Sed ego cesso.
Soph. Mane.
Pæg. Molesta es.
Soph. Ero quoque, nisi scio,
Quo agas te.
Pæg. Ad vos.
Soph. Et (pol) ego ad vos.
Pæg. Quid eo?
Soph. Quid id ad te attinet?
Pæg. Enim non ibis nunc vicissim, nisi scio.
Soph. Odiosus es.

Pæg. Lubet.
Nunquam (hercle) istuc exterebrabis tu, ut sis pejor, quam ego siem.
Soph. Malitiâ certare tecum, miseria 'st.
Pæg. Merx tu mala es.
Soph. Quid est, quod metuas?
Pæg. Idem istuc, quod tu.
Soph. Dic ergo, quid est?
Pæg. Ne hoc quoiquam homini edicerem, omnes muti ut loquerentur prius.
Soph. Et edictum 'st magnopere mihi, ne quoiquam homini crederem;
Omnes muti ut loquerentur prius hoc, quam ego. At tu hoc face:
Fide datâ credamus.
Pæg. Novi. Omnes sunt lenæ levifidæ:
Neque tippulæ levius pondus est, quam fides lenonia.
Soph. Dic, amabo.
Pæg. Dic, amabo.
Soph. Nolo ames.
Pæg. Facile impetras.
Soph. Tecum habeto.
Pæg. Et tu hoc taceto.
Soph. Tacitum erit.
Pæg. Celabitur.
Soph. Toxilo has fero tabellas tuo hero.
Pæg. Abi: eccillum domi.
At ego hanc ad Lemniselenen tuam heram obsignatam abietem.
Soph. Quid istic scriptum?
Pæg. Juxta tecum, si tu nescis, nescio;
Nisi fortasse blanda verba.
Soph. Abeo.
Pæg. At ego abiero.
Soph. Ambula.

ACTUS II. SCENA III.

SAGARISTIO.

Jovi opulento, inclyto, Ope nato, supremo, valido, viripotenti,
Opes, spes, bonas copias commodanti lubens meritoque vitulor:
Quia meo amico amiciter hanc commoditatis copiam
Danunt argenti mutui, uti egenti opem afferam:
Quod ego non magis somniabam, neque opinabar, neque censebam,
Eam fore mihi occasionem, ea nunc quasi decidit de cœlo:
Nam herus meus me Eretriam misit, domitos boves uti sibi mercarer:
Dedit argentum: nam ibi mercatum dixit esse die septimi.
Stultus, qui hoc mihi daret argentum, quojus ingenium noverat.
Nam hoc argentum alibi abutar. Boves, quos emerem, non erant.
Nunc et amico meo prosperabo, et Genio meo multa bona faciam.
Diu quod bene erit, die uno absolvam. Tax, tax, tergo meo erit! non curo.
Nunc amico homini bobus domitis meâ ex crumenâ largiar.
Nam id demum lepidum 'st, triparcos homines, vetulos, avidos, aridos
Bene admordere, qui salinum servo obsignant cum sale.
Virtus est, ubi occasio admonet, dispicere. Quid faciet mihi?
Verberibus cædi jusserit; compedes imponi. Vapulet!

Ne sibi me credat supplicem fore. Væ illi! mihi jam nil novi
Offerri potest, quin sim peritus. Sed Toxili puerum Pægnium eccum.

ACTUS II. SCENA IV.

PÆGNIUM. SAGARISTIO.

Pæg. Pensum meum, quod datum 'st, confeci: nunc propero domum.
Sag. Mane; etsi
Properas, Pægnium, ausculta.
Pæg. Emere oportet, quem tibi obedire velis.
Sag. At sta.
Pæg. Exhibeas molestiam (ut opinor), si quid debeam,
Qui nunc sic tam es molestus.
Sag. Scelerate, etiam respicis?
Pæg. Scio ego, quid sim ætatis; eo istuc maledictum impune auferes.
Sag. Ubi Toxilus est tuus herus?
Pæg. Ubi illi libet: neque te consulit.
Sag. Etiamne dicis, ubi sit, venefice?
Pæg. Nescio, inquam, ulmitriba tu.
Sag. Maledicis majori?
Pæg. Prior promeritus, perpetiare.
Servam operam, linguam liberam, herus me jussit habere.
Sag. Dicisne mihi, ubi sit Toxilus?
Pæg. Dico, ut perpetuo pereas.
Sag. Cædêre hodie tu restibus.
Pæg. Tuâ quidem, cucule, causâ?
Non (hercle), si os perciderim tibi, metuam, morticine.
Sag. Video ego te: jam incubitatus es.
Pæg. Ita sum: quid id attinet ad te?

At non sum ita, ut tu, gratiis.
Sag. Confidens!
Pæg. Sum (hercle) vero.
Nam ego me confido liberum fore, tu te nunquam speras.
Sag. Poti'n', ut molestus ne sies?
Pæg. Quod dicis, facere non quis.
Sag. Abi in malam rem.
Pæg. At tu domum: nam ibi tibi parata præs est.
Sag. Vadatur hic me.
Pæg. Utinam vades desint, in carcere ut sis!
Sag. Quid hoc?
Pæg. Quid est?
Sag. Etiam, scelus, male loquere?
Pæg. Tandem ut liceat,
Quom servus sis, servum tibi maledicere.
Sag. Itane? specta,
Quid dedero.
Pæg. Nihil: nam nihil habes.
Sag. Dii Deæque me omnes perdant,
Nisi te hodie, si prehendero, defigam in terram colaphis.
Pæg. Amicus sum; eveniant volo tibi quæ optas, atque id fiat.
Tu me defigas? Te cruci ipsum propediem affigent alii.
Sag. Quin te Dii Deæque . . . . Scis quid hinc porro dicturus fuerim,
Ni linguæ moderari queam. Poti'n' abeas?
Pæg. Abigis facile:
Nam umbra mea intus vapulat.
Sag. Ut istunc Dii Deæque perdant!
Tamquam proserpens bestia, est bilinguis et scelestus.
Hercle, illum abiisse gaudeo. Foreis aperite. Eccere autem,
Quem convenire maxume cupiebam, egreditur intus.

ACTUS II. SCENA V.

TOXILUS. SAGARISTIO. SOPHOCLIDISCA.

Tox. Paratum jam esse dicito, unde argentum sit futurum:
Jubeto habere animum bonum; dic me illam amare multum:
Ubi se allevat, ibi me allevat. Quæ dixi ut nuntiares,
Sati'n' ea tenes?
Soph. Magis calleo, quam aprugnum callum callet.
Tox. Propera, abi domum.
Sag. Nunc ego huic graphice facetus fiam.
Subnixis alis me inferam; atque amicibor gloriose.
Tox. Sed quis hic ansatus ambulat?
Sag. Magnifice conscreabor.
Tox. Sagaristio hic quidem est. Quid agitur, Sagaristio? ut valetur?
Ecquid, quod mandavi tibi? estne quid in te speculæ?
Sag. Adito.
Videbitur; factum volo: venito: præmoneto.
Tox. Quid hoc hîc in collo tibi tumet?
Sag. Vomica 'st; pressare parce:
Nam, ubi qui malâ tetigit manu, dolores cooriuntur.
Tox. Quando istæc innata 'st nam tibi?
Sag. Hodie.
Tox. Secari jubeas.
Sag. Metuo, ne immaturam secem, ne exhibeat plus negotî.
Tox. Inspicere morbum tuum lubet.
Sag. Abi, atque cave sis
A cornu.
Tox. Quid jam?
Sag. Quia boves bini hîc sunt in crumenâ.

Tox. Emitte, sodes, ne enices fame; sine ire pastum.
Sag. Enim metuo, ut possim in bubilem rejicere, ne vagentur.
Tox. Ego rejiciam. Habe animum bonum.
Sag. Creditur; commodabo.
Sequere hac sis. Argentum hìc est, quod me dudum rogâsti.
Tox. Quid tu ais?
Sag. Dominus me boves mercatum Eretriam misit.
Nunc mihi Eretria erit hæc tua domus.
Tox. Nimis tu facete loquere.
Atque ego omne argentum tibi actutum incolume redigam:
Nam jam omneis sycophantias instruxi et comparavi,
Quo pacto ab lenone auferam hoc argentum.
Sag. Tanto melior.
Tox. Et mulier ut sit libera, atque ipse ultro det argentum.
Sed sequere me: ad eam rem usus est tuâ mihi operâ.
Sag. Utere, ut vis.

ACTUS III. SCENA I.

SATURIO. VIRGO.

Sat. Quæ res bene vortat mihi et tibi et ventri meo,
Perennitatisque adeo huic perpetuo cibo,
Ut mihi supersit, suppetat, superstitet;
Sequere hac, mea gnata, me, cum Diis volentibus.
Quoi rei opera detur, scis, tenes, intelligis:
Communicavi tecum consilia omnia.
Eâ causâ ad hoc exemplum te exornavi ego.
Væni̇bis tu hodie, virgo.
Virg. Amabo, mi pater!

Quamquam libenter escis alienis studes,
Tuin' ventris causâ filiam vendis tuam?
Sat. Mirum, quin regis Philippi causâ, aut Attali,
Te potius vendam, quam meâ, quæ sis mea.
Virg. Utrum tu pro ancillâ me habes, an pro filiâ?
Sat. Utrum (hercle) magis in ventris rem videbitur.
Meum (opinor) imperium in te, non in me tibi 'st.
Virg. Tua istæc potestas est, pater. Verumtamen,
Quamquam res nostræ sunt, pater, pauperculæ,
Modice et modeste meliu'st vitam vivere:
Nam, si ad paupertatem admigrant infamiæ,
Gravior paupertas fit, fides sublestior.
Sat. Enimvero odiosa es.
Virg. Non sum; neque me esse arbitror,
Quom, parva natu, recte præcipio patri.
Nam inimici famam non ita, ut nata est, ferunt.
Sat. Ferant, eantque in maxumam malam crucem.
Non ego inimicitias omneis pluris æstimo,
Quam mensa inanis nunc si apponatur mihi.
Virg. Pater, hominum immortalis est infamia:
Etiam tum vivit, quom esse credas mortuam.
Sat. Quid? metuis, ne te vendam?
Virg. Non metuo, pater.
Verum insimulari nolo.
Sat. At nequidquam nevis.
Meo modo istud potius fiet, quam tuo
Fiat. Quæ hæ res sunt?
Virg. Cogita hoc verbum, pater:
Herus si minatus est malum servo suo;
Tamenetsi id futurum non est, ubi captum 'st flagrum,
Dum tunicas ponit, quantâ afficitur miseriâ!
Ego nunc, quod non futurum 'st, formido tamen.
Sat. Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quæ præter sapiet, quam placet parentibus.
Virg. Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quæ reticet, si quid fieri perverse videt.
Sat. Malo cavere meliu'st te.

Virg. At, si non licet
Cavere, quid agam? nam ego tibi cautum volo.
Sat. Malusne ego sum?
Virg. Non es: neque me dignum 'st dicere:
Verum ei rei operam do, ne alii dicant, quibus licet.
Sat. Dicat, quod quisque volt: ego de hac sententiâ
Non demovebor.
Virg. At, meo si liceat modo,
Sapienter potius facias, quam stulte.
Sat. Lubet.
Virg. Lubere per me tibi licere intelligo:
Verum lubere haud lubeat, si liceat mihi.
Sat. Futura es dicto obediens, an non, patri?
Virg. Futura.
Sat. Scis nam, tibi quæ præcepi?
Virg. Omnia.
Sat. Et id, ut surrepta fueris?
Virg. Docte calleo.
Sat. Et qui parentes fuerint?
Virg. Habeo in memoriâ.
Necessitate me, mala ut fiam, facis.
Verum videto, ubi me voles nuptum dare,
Ne hæc fama faciat repudiosas nuptias.
Sat. Tace, stulta. Non tu nunc-hominum mores vides?
Quojusmodi hîc cum famâ facile nubitur.
Dum dos sit, nullum vitium vitio vortitur.
Virg. Ergo istuc facito, ut veniat in mentem tibi,
Me esse indotatam.
Sat. Cave sis tu istuc dixeris.
Pol, Deûm virtute dicam, et majorum meûm,
Ne te indotatam dicas, quoi dos sit domi.
Librorum eccillum habeo plenum soracum.
Si hoc accurassis lepide, quoi rei operam damus,
Dabuntur dotis tibi inde sexcenti logi,
Atque Attici omnes; nullum Siculum acceperis:
Cum hac dote poteris vel mendico nubere.

Virg. Quin tu me ducis, si quo ducturu's, pater?
Vel tu me vende, vel face quod tibi lubet.
Sat. Bonum æquumque oras. Sequere hac.
Virg. Dicto sum audiens.

ACTUS III. SCENA II.

Dordalus.

Quidnam esse acturum hunc dicam vicinum meum,
Qui mihi juratu'st sese hodie argentum dare?
Quod si non dederit, atque hic dies præterierit,
Ego argentum, ille jusjurandum amiserit.
Sed ibi concrepuit foris. Quisnam egreditur foras?

ACTUS III. SCENA III.

Toxilus. Dordalus.

Tox. Curate istuc intus: jam ego domum me recipiam.
Dord. Toxile, quid agitur?
Tox. Eho! lutum lenonium,
Commictum cœnum, sterquilinium publicum!
Impure, inhoneste, injure, illex, labes popli!
Pecuniæ accipiter, avide atque invide!
Procax, rapax, trahax! Trecentis versibus
Tuas impuritias traloqui nemo potest.
Accipi'n' argentum? accipe sis argentum, impudens,
Tene sis argentum: etiam tu argentum tenes?
Possum te facere, ut argentum accipias, lutum?
Qui, nisi jurato mihi, nihil ausu's credere.
Dord. Sine respirare me, tibi ut respondeam.
Vir summe populi, stabulum servitricium!
Scortorum liberator, subiculum flagri,
Compedium tritor, pistrinorum civitas!

Perenniserve, lurco, edax, furax, fugax!
Cedo sis mihi argentum: da mihi argentum, impudens:
Possum a te exigere argentum? argentum (inquam) cedo.
Quin tu mî argentum reddis? nilne te pudet?
Leno te argentum poscit, solida servitus,
Pro liberandâ amicâ, ut omnes audiant.
Tox. Tace (obsecro) hercle; næ, tua vox valide valet!
Dord. Referundæ ego habeo linguam natam gratiæ.
Eodem mihi pretio sal præhibetur, quo tibi.
Nisi me hæc defendet, nunquam delinget salem.
Tox. Jam omitto iratus esse. Id tibi succensui,
Quia te negabas credere argentum mihi.
Dord. Mirum, quin tibi ego crederem, ut idem mihi
Faceres, quod partim faciunt argentarii:
Ubi quid credideris, citius extemplo a foro
Fugiunt, quam ex portâ, ludis, quom emissu'st lepus.
Tox. Cape hoc sis.
Dord. Quin das?
Tox. Nummi sexcenti hîc erunt
Probi, numerati: fac sit mulier libera,
Atque huc continuo adduce.
Dord. Jam, faxo, hîc erit.
Non (hercle), quoi nunc hoc dem spectandum, scio.
Tox. Fortasse metuis in manum concredere.
Dord. Mirum: quin citius jam a foro argentarii
Abeunt, quam in cursu rotula circumvortitur.
Tox. Abi istac avorsis angiportis ad forum;
Eâdem istæc facito mulier ad me transeat
Per hortum.
Dord. Jam hîc, faxo, aderit.
Tox. At ne propalam.
Dord. Sapienter sane.
Tox. Supplicatum cras eat.
Dord. Ita (hercle) vero.
Tox. Dum stas, reditum oportuit.

ACTUS IV. SCENA I.

TOXILUS.

Si quam rem accures sobrie aut frugaliter,
Solet illa recte sub manus succedere.
Atque (edepol), ferme ut quisque rem accurat suam,
Sic ei procedunt postprincipia denique.
Si malus aut nequam 'st, male res vortunt, quas agit:
Sin autem frugi 'st, eveniunt frugaliter.
Hanc ego rem exorsus sum facete et callide:
Igitur proventuram bene confido mihi.
Nunc ego lenonem ita hodie intricatum dabo,
Ut ipsus sese, quâ se expediat, nesciat.
Sagaristio, heus! exi, atque educe virginem,
Et istas tabellas, quas consignavi tibi,
Quas tu attulisti ab hero meo usque e Persiâ.

ACTUS IV. SCENA II.

SAGARISTIO. TOXILUS.

Sag. Numquid moror?
Tox. Euge! euge! ornatu's basilice!
Tiara ornatum lepide condecorat tuum.
Tum hanc hospitam autem crepidula ut graphice decet!
Sed sati'n' estis meditati?
Sag. Tragici et comici
Nunquam æque sunt meditati.
Tox. Lepide (hercle) adjuvas.
Sag. Age, illuc abscede procul e conspectu, et tace.
Ubi cum lenone me videbis colloqui,
Id erit adeundi tempus: nunc agite, ite vos.

ACTUS IV. SCENA III.

DORDALUS. TOXILUS.

Dord. Quoi homini Dii propitii sunt, aliquid objiciunt lucri.
Nam ego hodie compendî feci binos panes in dies;
Ita, ancilla mea quæ fuit hodie, sua nunc est: argento vicit:
Jam hodie alienum cœnabit; nihil gustabit de meo.
Sumne probus? sum lepidus civis, qui Atticam hodie civitatem
Maxumam majorem feci, atque auxi civi feminâ?
Sed ut et ego hodie fui benignus! ut ego multis credidi!
Nec satis a quîquam homine accepi: ita prorsum credebam omnibus.
Nec metuo, quibus credidi hodie, ne quis mihi in jure abjurassit.
Bonus volo jam ex hoc die esse; quod neque fiet, neque fuit.
Tox. Hunc ego hominem hodie in transennam doctis ducam dolis;
Itaque huic insidiæ paratæ sunt probe. Aggrediar virum.
Quid agis?
Dord. Credo.
Tox. Unde agis te, Dordale?
Dord. Credo tibi.
Tox. Dii dent, quæ velis. Eho! an jam manu emisisti mulierem?
Dord. Credo (pol), credo, inquam, tibi.
Tox. Jam libertâ auctus es?
Dord. Enicas.
Quin tibi me dico credere.
Tox. Dic bonâ fide: jam libera 'st?

Dord. I, i ad forum, ad prætorem; exquire; siquidem credere mihi non vis.
Libera, inquam, est: ecquid audis?
Tox. At tibi Dii benefaciant omnes.
Nunquam enim posthac tibi, nec tuorum, quod nolis, volam.
Dord. Abi; ne jura: satis credo.
Tox. Ubi nunc tua liberta 'st?
Dord. Apud te.
Tox. Ai'n'?
Apud me est?
Dord. Aio, inquam: apud te est, inquam.
Tox. Ita me Dii ament, ut, ob istam rem,
Tibi multa bona instant a me: nam est res quædam, quam occultabam
Tibi dicere: nunc eam narrabo, unde tu pergrande lucrum facias.
Faciam, ut mei memineris, dum vitam vivas.
Dord. Benedictis
Tuis benefacta aures meæ auxilium expostulant.
Tox. Tuum promeritum 'st, merito ut faciam. Et, ut me scias esse facturum,
Tabellas tene has; pellege.
Dord. Hæ quid ad me?
Tox. Immo, ad te attinent,
Et tuâ refert: nam e Persiâ ad me allatæ modo sunt istæ a meo domino.
Dord. Quando?
Tox. Haud dudum.
Dord. Quid istæc narrant?
Tox. Percontare ex ipsis.
Ipsæ tibi narrabunt.
Dord. Cedo sane mihi.
Tox. At clare recitato.
Dord. Tace dum pellego.
Tox. Haud verbum faciam.
Dord. "Salutem dicit Toxilo Timarchides,

Et familiæ omni. Si valetis, gaudeo.
Ego valeo recte, et rem gero, et facio lucrum.
Neque isto redire his octo possum mensibus:
Itaque hîc est, quod me detinet, negotium.
Eleusipolim Persæ cepère urbem in Arabiâ,
Plenam bonarum rerum, atque antiquum oppidum:
Ea comparatur præda, ut fiat auctio
Publicitus: ea res me domo expertem facit.
Operam atque hospitium ego isti præhiberi volo,
Qui tibi tabellas affert. Cura, quæ is volet:
Nam is mihi honores suæ domi habuit maxumos."
Dord. Quid id ad me, aut ad meam rem refert, Persæ quid rerum gerant,
Aut quid herus tuus?
Tox. Tace, stultiloque: nescis, quid instet boni.
Nequidquam tibi Fortuna faculam lucrificam allucere volt.
Dord. Quæ istæc Fortuna lucrifica 'st?
Tox. Istas, quæ nôrunt, roga.
Ego tantumdem scio, quantum tu, nisi quod pellegi prior.
Sed, ut occepisti, ex tabellis nosce rem.
Dord. Bene me mones;
Fac silentium.
Tox. Nunc ad illud venies, quod refert tuâ.
Dord. " Iste, qui tabellas affert, adduxit simul
Formâ expetendâ liberalem mulierem,
Furtivam, advectam ex Arabiâ penitissumâ:
Eam te volo accurare, ut istic væneat,
Ac suo periculo is emat, qui eam mercabitur:
Mancupio neque promittet, neque quisquam dabit.
Probum et numeratum argentum ut accipiat, face.
Hæc cura; et hospes cura ut curetur. Vale."
Tox. Quid igitur? postquam recitâsti, quod crat ceræ creditum,
Jam mihi credis?

Dord. Ubi nunc ille 'st hospes, qui hasce attulit?
Tox. Jam hîc (credo) aderit: arcessit illam a navi.
Dord. Nihil mihi opu'st
Litibus, neque tricis; quam ob rem ego argentum numerem foras.
Nisi mancupio accipio, quid eo mihi opus mercimonio?
Tox. Tace'n', an non taces? Nunquam ego te tam esse matulam credidi.
Quid metuis?
Dord. Metuo (hercle) vero: sensi ego jam compluries:
Neque mihi haud imperito eveniet, tali ut in luto hæream.
Tox. Nihil periculi videtur.
Dord. Scio istuc; sed metuo mihi.
Tox. Meâ quidem istuc nihil refert; tuâ ego refero gratiâ,
Ut tibi recte conciliandi primo facerem copiam.
Dord. Gratiam habeo: sed te de aliis, quam alios de te suaviu'st
Fieri doctos.
Tox. Ne quis vero ex Barbariâ penitissumâ
Persequatur. Etiam tu illam destinas?
Dord. Videam modo
Mercimonium.
Tox. Æqua dicis. Sed optume, eccum, ipse advenit
Hospes ille, qui has tabellas attulit.
Dord. Hiccine 'st?
Tox. Hic est.
Dord. Hæccine illa 'st furtiva virgo?
Tox. Juxta tecum æque scio;
Nisi quia adspexi. Equidem (edepol) liberali'st, quisquis est.
Dord. Sat (edepol) concinnâ 'st facie.

Tox. Ut contemtim carnifex!
Taciti contemplemur formam.
Dord. Laudo consilium tuum.

ACTUS IV. SCENA IV.

SAGARISTIO. VIRGO. TOXILUS. DORDALUS.

Sag. Sati'n' Athenæ tibi visæ fortunatæ atque opiparæ?
Virg. Urbis speciem vidi; hominum mores perspexi parum.
Tox. Numquid in principio cessavit verbum docte dicere?
Dord. Haud potui etiam in primo verbo perspicere sapientiam.
Sag. Quid id, quod vidisti? ut munitum muro tibi visum 'st oppidum?
Virg. Si incolæ bene sunt morati, pulchre munitum arbitror.
Perfidia et Peculatus ex urbe et Avaritia si exsulant,
Quarta Invidia, quinta Ambitio, sexta Obtrectatio,
Septimum Perjurium ....
Tox. Euge!
Virg. Octava Indiligentia;
Nona Injuria: decimum, quod pessumum aggressu, Scelus:
Hæc nisi inde aberunt, centuplex murus rebus servandis parum 'st.
Tox. Quid ais tu?
Dord. Quid vis?
Tox. Tu in illis es decem sodalibus:
Te in exsilium ire hinc oportet.
Dord. Quid jam?
Tox. Quia perjurus es.
Dord. Verba quidem haud indocte fecit.
Tox. Ex tuo, inquam, usu est: eme hanc.

Dord. Edepol, qui quom hanc magis contemplo, magis placet.
Tox. Si hanc emeris,
Dii immortales! nullus leno te alter erit opulentior.
Evortes tuo arbitratu homines fundis, familiis.
Cum optumis viris rem habebis: gratiam cupient tuam:
Venient ad te comissatum.
Dord. At ego intromitti non sinam.
Tox. At enim illi noctu occentabunt ostium; exurent fores:
Proinde tu tibi jubeas concludi ædeis foribus ferreis;
Ferreas ædeis commutes; limina indas ferrea;
Ferream seram atque annulum; ne, si ferro parseris,
Ferreas tute tibi impingi jubeas crassas compedes.
Dord. I in malum cruciatum.
Tox. I sane; hanc eme, atque ausculta mihi.
Dord. Modo ut sciam, quanti indicet.
Tox. Vi'n' huc vocem?
Dord. Ego illo accessero.
Tox. Quid ais, hospes?
Sag. Venio; adduco hanc, uti dudum dixeram.
Nam heri in portum noctu navis venit: vænire hanc volo,
Si potest: si non potest, ire hinc volo, quantum potest.
Dord. Salvus sis, adolescens.
Sag. Siquidem hanc vendidero pretio suo.
Tox. Atqui aut hoc emtore vendes pulchre, aut alio non potes.
Sag. Esne tu huic amicus?
Tox. Tamquam Dii omnes, qui cœlum colunt.
Dord. Tum tu mihi es inimicus certus: nam generi lenonio

Nunquam ullus Deus tam benignus fuit, quî fuerit propitius.
Sag. Hoc age: opusne 'st hac tibi emtâ?
Dord. Si tibi vænîsse 'st opus,
Mihi quoque emtâ est: si tibi subiti nihil est, tantumdem 'st mihi.
Sag. Indica, fac pretium.
Dord. Tua merx est; tua indicatio 'st.
Tox. Æquum hic orat.
Sag. Vi'n' bene emere?
Dord. Vi'n' tu pulchre vendere?
Tox. Ego scio (hercle) utrumque velle.
Dord. Age, indica prognariter.
Sag. Prius dico: hanc mancupio nemo tibi dabit. Jam scis?
Dord. Scio.
Indica, minimo, daturus quî sis, quî duci queat.
Tox. Tace, tace. Nimis tu quidem (hercle) homo stultus es pueriliter.
Dord. Quid ita?
Tox. Quia enim te ex puellâ prius percontari volo,
Quæ ad rem referunt.
Dord. Et quidem (hercle) tu me monuisti haud male.
Vide sis; ego ille doctus leno pæne in foveam decidi,
Ni hîc adesses. Quantum 'st adhibere hominem amicum, ubi quid geras!
Tox. Quo genere, aut quâ in patriâ sit nata, aut quibus parentibus;
Ne temere hanc te emisse dicas suasu atque impulsu meo.
Nisi molestum 'st, percontari hanc paucis hic volt.
Sag. Maxume,
Suo arbitratu.
Tox. Quid stas? abi tute, atque ipse itidem roga,

Ut tibi percontari liceat, quæ velis: etsi mihi
Dixit dare potestatem ejus: sed ego te malo tamen
Eum ipsum adire, ut ne contemnat te ille.
Dord. Satis recte mones.
Hospes, volo ego hanc percontari.
Sag. A terrâ ad cœlum, quid lubet
Percontare; exquire quidvis.
Tox. Age, age nunc tu; i præ: vide,
Ut ingrediare auspicato.
Dord. Liquidum 'st auspicium.
Tox. Tace.
Concede sis; jam ego illam adducam.
Dord. Age, ut rem esse in nostram putas.
Tox. Sequere me. Adduco hanc, si quid vis ex hac percontarier.
Dord. Enim volo te adesse.
Tox. Haud possum, quin huic operam dem hospiti,
Quoi herus jussit. Quid si hic non volt me adesse unâ?
Sag. Immo, i modo.
Tox. Do ego tibi operam.
Dord. Tibi ibidem das, ubi tu tuum amicum adjuvas.
Tox. Exquire. Heus tu! advigila.
Virg. Satis est dictum: quamquam ego serva sum,
Scio ego officium meum, ut, quæ rogitet, vera, ut accepi, eloquar.
Tox. Virgo, hic homo probu'st.
Virg. Credo.
Tox. Non diu apud hunc servies.
Virg. Ita (pol) spero, si parentes facient officium suum.
Dord. Nolo ego te mirari, si nos ex te percontabimur
Aut patriam tuam, aut parenteis.
Virg. Cur ego id mirer, mi homo?
Servitus mea mihi interdixit, ne quid mirer meum

Malum.
Tox. Dii istam perdant! ita cata est et callida.
Habet cor! quam dicit, quod opu'st!
Dord. Quid nomen tibi est?
Tox. Nunc metuo, ne peccet.
Virg. Lucridi nomen in patriâ fuit.
Tox. Nomen atque omen quantivis est pretî. Quin tu hanc emis?
Nimis pavebam, ne peccaret. Expedivit.
Dord. Si te emam,
Mihi quoque Lucridem confido fore te.
Tox. Tu si hanc emeris,
Nunquam (hercle) hunc mensem vortentem (credo) servibit tibi.
Dord. Ita velim quidem, hercle.
Tox. Optata ut eveniant, operam addito.
Nihil adhuc peccavit etiam.
Dord. Ubi tu nata es?
Virg. Ut mihi
Mater dixit, in culinâ, in angulo ad lævam manum.
Tox. Hæc erit tibi fausta meretrix: nata 'st in calido loco,
Ubi rerum omnium bonarum copia 'st sæpissume.
Tactus est leno, qui rogârat, ubi nata esset, diceret.
Lepide lusit.
Dord. At ego patriam te rogo, quæ sit tua.
Virg. Quæ mihi sit, nisi hæc, ubi nunc sum?
Dord. At ego illam quæro, quæ fuit.
Virg. Omne ego pro nihilo esse ducto, quod fuit, quando fuit:
Tamquam hominem, quando animam efflavit, quid eum quæras qui fuit?
Tox. Ita me Dii bene ament, sapienter! atque equidem miseret tamen.
Dord. Sed tamen, virgo, quæ patria 'st tua? age, mihi actutum expedi. Quid taces?
Virg. Dico equidem patriam. Quandoquidem hîc servio, hæc patria 'st mea.

Tox. Jam de istoc rogare omitte. Non vides nolle eloqui,
Ne suarum se miseriarum in memoriam inducat?
Dord. Quid est?
Captusne 'st pater?
Virg. Non captus: sed, quod habuit, id perdidit.
Tox. Hæc erit bono genere nata: nihil scit, nisi verum, loqui.
Dord. Quis fuit? dic nomen.
Virg. Quid illum miserum memorem, qui fuit?
Nunc et illum Miserum et me Miseram æquum 'st nominarier.
Dord. Quojusmodi is in populo habitu'st:
Virg. Nemo quisquam acceptior:
Servi liberique amabant.
Tox. Hominem miserum prædicas,
Quom ipsus prope perditu'st, et benevolenteis perdidit.
Dord. Emam, opinor.
Tox. Etiam, "opinor?"
Dord. Summo genere esse arbitror.
Tox. Divitias tu ex istac facies.
Dord. Ita Dii faxint.
Tox. Eme modo.
Virg. Jam hoc tibi dico: jam actutum (ecastor) meus pater, ubi me sciet
Venisse huc, aderit hîc, et me absentem redimet.
Tox. Quid nunc?
Dord. Quid est?
Tox. Audi'n' quid ait?
Virg. Nam, etsi res sunt fractæ, amici sunt tamen.
Dord. Ne sis plora: libera eris actutum, si crebro cades.
Vi'n' mea esse?
Virg. Dum quidem ne nimis diu tua sim, volo.

Tox. Sati'n' ut meminit libertatis! dabit hæc tibi grandes bolos.
Age, si quid agis: ego ad hunc redeo: sequere; reduco hanc tibi.
Dord. Adolescens, vi'n' vendere istanc?
Sag. Magis lubet, quam perdere.
Dord. Tum tu pauca in verba confer: quî datur, tanti indica.
Sag. Faciam ita, ut te velle video. Ut emas, habe tibi centum minis.
Dord. Nimium 'st.
Sag. Octoginta.
Dord. Nimium 'st.
Sag. Nummus abesse hinc non potest,
Quod nunc dicam.
Dord. Quid id est ergo? eloquere actutum, atque indica.
Sag. Tuo periculo sexaginta hæc datur argenti minis.
Dord. Toxile, quid ago?
Tox. Dii Deæque te agitant irati, scelus,
Qui hanc non properes destinare.
Dord. Habeto.
Tox. Heu! prædatu's probe!
Abi; argentum effer huc.
Non (edepol) minis trecentis cara 'st: fecisti lucri.
Sag. Heus tu! etiam pro vestimentis huc decem accedent minæ.
Dord. Abscedent enim, non accedent.
Tox. Tace sis! Non tu illum vides
Quærere ansam, infectum ut faciat? Abisne, atque argentum petis?
Dord. Heus tu! serva istum.
Tox. Quin tu is intro?
Dord. Abeo, atque argentum affero.

ACTUS IV. SCENA V.

TOXILUS. SAGARISTIO. VIRGO.

Tox. Edepol, dedisti, Virgo, operam allaudabilem,
Probam et sapientem et sobriam.
Virg. Si quid bonis
Boni fit, esse idem et grave et gratum solet.
Tox. Audi'n' tu, Persa? ubi argentum ab hoc acceperis,
Simulato, quasi eas prorsum in navem.
Sag. Ne doce.
Tox. Per angiportum rursum te ad me recipito
Illac per hortum.
Sag. Quod futurum 'st, prædicas.
Tox. At, ne cum argento protinam permutes domum,
Moneo te.
Sag. Quod te dignum 'st, me dignum esse vis.
Tox. Tace! parce voci! præda progreditur foras.

ACTUS IV. SCENA VI.

DORDALUS. SAGARISTIO. TOXILUS. VIRGO.

Dord. Probati hîc argenti sunt sexaginta minæ,
Duobus nummis minus est.
Sag. Quid ei nummi sciunt?
Dord. Crumenam hanc emere, aut facere, ut remigret domum.
Sag. Ne non sat esses leno, id metuebas, miser,
Impure, avare, ne crumenam amitteres?
Tox. Sine, quæso. Quando leno 'st, nil mirum facit.
Dord. Lucro faciundo ego auspicavi in hunc diem:
Nil mî tam parvi 'st, quin me id pigeat perdere.
Age, accipe hoc sis.

Sag. Huc in collum, nisi piget,
Impone.
Dord. Vero fiat.
Sag. Numquid cæterum
Me voltis?
Tox. Quid tam properas?
Sag. Ita negotium 'st.
Mandatæ quæ sunt, volo deferre epistolas.
Geminum autem fratrem servire audivi hîc meum:
Eum ego ut requiram atque ut redimam, volo.
Tox. Atque (edepol) tu me commonuisti haud male.
Videor vidisse hîc formâ persimilem tui,
Eâdem staturâ.
Sag. Quippe qui frater siet.
Dord. Sed scire velimus, quod tibi nomen siet.
Tox. Quid attinet nos scire?
Sag. Ausculta ergo, ut scias:
Vaniloquidorus, Virginisvendonides,
Nugipolyloquides, Argentiexterebronides,
Tedigniloquides, Nummorumexpalponides:
Quodsemelarripides, Nunquamposteaëripides.
Dord. Heu! hercle, nomen multis modis scriptum 'st tuum!
Sag. Ita sunt Persarum mores: longa nomina
Contortiplicata habemus. Numquid cæterum
Voltis?
Dord. Vale.
Sag. Et vos: nam animus in navi 'st meus.
Dord. Cras ires potius; hodie hîc cœnares. Vale.

ACTUS IV. SCENA VII.

TOXILUS. DORDALUS. SATURIO. VIRGO.

Tox. Postquam illic abiit, dicere hîc quidvis licet.
Næ, hic tibi dies illuxit lucrificabilis!
Nam non emisti hanc, verum fecisti lucri.

Dord. Ille quidem jam scit, quid negotî gesserit,
Qui mihi furtivam meo periclo vendidit.
Argentum accepit, abiit. Quid ego nunc scio,
An jam asseratur hæc manu? quo illum sequar?
In Persas? nugas!
Tox. Credidi gratum fore
Beneficium meum apud te.
Dord. Immo, equidem gratiam
Tibi, Toxile, habeo: nam sensi te sedulo
Mihi dare bonam operam.
Tox. Tibin' ego? immo, [serio.]
Dord. Atat! oblitus sum intus dudum edicere,
Quæ volui edicta. Asserva hanc.
Tox. Salva 'st hæc quidem.
Virg. Pater nunc cessat.
Tox. Quid si admoneam?
Virg. Tempus est.
Tox. Heus, Saturio! exi. Nunc est illa occasio
Inimicum ulcisci.
Sat. Ecce me. Numquid moror?
Tox. Age, illuc abscede procul e conspectu.
Sat. Tace!
Tox. Ubi cum lenone me videbis colloqui,
Tum turbam facito.
Sag. Dictum sapienti sat est.

ACTUS IV. SCENA VIII.

DORDALUS. TOXILUS.

Dord. Transcidi loris omneis adveniens domi;
Ita mî supellex squalet, atque ædes meæ.
Tox. Redis tu tandem?
Dord. Redeo.
Tox. Næ, ego hodie tibi
Bonam vitam feci.
Dord. Fateor habere gratiam.

Tox. Num quidpiam aliud me vis?
Dord. Ut bene sit tibi.
Tox. Pol, istuc quidem jam ego omne usurpabo domi:
Nam jam inclinabo me cum libertâ tuâ.

ACTUS IV. SCENA IX.

SATURIO. DORDALUS. VIRGO.

Sat. Nisi ego illunc hominem perdo....
Dord. Perii!
Sat. Atque optume
Eccum ipsum ante ædeis.
Virg. Salve multum, mi pater.
Sat. Salve, mea gnata.
Dord. Hei! Persa me pessumdedit.
Virg. Pater hic meus est.
Dord. Hem! quid? pater? perii oppido!
Quid ego igitur cesso infelix lamentarier
Minas sexaginta?
Sat. Ego (pol) te faciam, scelus,
Te quoque etiam ipsum ut lamenteris.
Dord. Occidi!
Sat. Age, ambula in jus, leno.
Dord. Quid me in jus vocas?
Sat. Illi apud prætorem dicam: sed ego in jus voco.
Dord. Nonne antestaris?
Sat. Tuân' ego causâ, carnifex,
Quoiquam mortali libero aureis atteram?
Qui hìc commercaris civeis homines liberos.
Dord. Sine dicam.
Sat. Nolo.
Dord. Audi.
Sat. Sum surdus: ambula.
Sequere hac, scelesta feles virginaria!
Sequere hac, mea gnata, me usque ad prætorem.
Virg. Sequor.

ACTUS V. SCENA I.

TOXILUS. SAGARISTIO. LEMNISELENE.

Tox. Hostibus victis, civibus salvis, re placidâ, pacibus perfectis,
Bello exstincto, re bene gestâ, integro exercitu et præsidiis,
Quom bene nos, Jupiter, juvisti, Diique alii omnes cœlipotentes,
Eâ vobis grates habeo, atque ago; quia probe sum ultus meum inimicum.
Nunc, ob eam rem, inter participes dividam prædam, et participabo.
Ite foras: hìc volo ante ostium et januam meos participes bene accipere.
Statuite hìc lectulos; ponite hìc, quæ assolent. Hìc statui volo primum
Aquilam mihi: unde ego omneis hilaros, lubenteis, lætificanteis faciam ut fiant,
Quorum operâ hæc mihi facilia factu facta sunt, quæ volui effieri.
Nam improbu'st homo, qui beneficium scit sumere, et reddere nescit.
Lem. Toxile mi, cur ego sine te sum? cur autem tu sine me es?
Tox. Agedum ergo,
Accede, mea, ad me, atque amplectere sis.
Lem. Ego vero. O! nihil magis dulce 'st!
Sed (amabo), oculus meus, quin lectis nos actutum commendamus?
Tox. Omnia, quæ tu vis, ea cupio.
Lem. Mutua fiunt a me. Age, age, age ergo,
Tu, Sagaristio, accumbe in summo.
Sag. Ego nihil moror: cedo [partem, quam] pepigi.
Tox. Temperi.

Sag. Mihi istuc "Temperi" sero 'st.
Tox. Hoc age; accumbe: hunc diem suavem
Meum natalem agitemus amœnum. Date aquam manibus: apponite mensam.
Do hanc tibi florentem florenti: tu hîc eris dictatrix nobis. Age, puere,
A summo septenis cyathis committe hos ludos: move manus; propera.
Pægnium! tarde cyathos mihi das: cedo sane. Bene mihi, bene vobis, bene amicæ meæ!
Optatus hic mihi dies datus hodie 'st ab Diis, quia te licet liberam me amplecti.
Lem. Tuâ factum operâ. Bene omnibus nobis! hoc mea manus tuæ poculum donat,
Ut amantem amanti decet.
Tox. Cedo.
Lem. Accipe.
Tox. Bene ei qui [non] invidet mihi,
Et ei qui hoc gaudio gaudet.

ACTUS V. SCENA II.

DORDALUS. TOXILUS. SAGARISTIO. LEMNISELENE. PÆGNIUM.

Dord. Qui sunt, qui erunt, quique fuerunt, quique futuri sunt posthac,
Solus ego omnibus antideo facile, miserrumus hominum ut vivam.
Perii! interii! pessumus hic mihi dies hodie illuxit! corruptor
Ita me Toxilus perfabricavit, ita-que meam rem divexavit.
[Verriculum] argenti miser ejeci: amisi; neque, quamobrem ejeci, habeo.

Qui illum Persam, atque omneis Persas, atquc etiam omneis personas
Male Dii omnes perdant! ita miser! Toxilus hæc mihi concivit.
Quia ei fidem non habui argenti, eo mihi eas machinas molitu'st:
Quem (pol) ego ut non in cruciatum atque in compedes cogam, si vivam,
Siquidem huc unquam herus redierit ejus, quod spero .... Sed quid ego adspicio?
Hoc vide! quæ hæc fabula 'st? pol, hîc quidem potant: aggrediar. O bone vir!
Salveto! et tu, bona liberta!
Tox. Dordalus hic quidem est.
Sag. Quin jube adire.
Tox. Adi, si libet. Agite, applaudamus. Dordale, homo lepidissume, salve.
Locus hic tuus est; huc accumbe. Ferte aquam pedibus. Præbe'n' tu, puere?
Dord. Ne sis me uno digito attigeris, ne te ad terram, scelus, affligam.
Pæg. At tibi ego hoc continuo cyatho oculum excutiam tuum.
Dord. Quid ais, crux, stimulorum tritor? quomodo me hodie vorsavisti!
Ut me in tricas conjecisti! Quomodo de Persâ manus mihi adita 'st!
Tox. Jurgium hinc auferas, si sapias.
Dord. At, bona liberta, hæc scivisti,
Et me celavisti?
Lem. Stultitia 'st, quoi bene esse licet, eum prævorti
Litibus. Posterius istæc te magis par agere 'st.
Dord. Uritur cor mihi.
Tox. Da illi cantharum: exstingue ignem, si cor uritur, caput ne ardescat.
Dord. Ludos me facitis; intelligo.

Tox. Vi'n' cinædum novum tibi dari,
Pægnium?
Quin elude, ut soles, quando liber locu'st hic.
Hui! babæ! basilice te intulisti et facete.
Pæg. Decet me facetum esse: et hunc irridere
Lenonem lubido 'st, quando dignu'st.
Tox. Perge, ut cœperas.
Pæg. Hoc, leno, tibi.
Dord. Perii! perculit me prope.
Pæg. Hem! serva rursum.
Dord. Delude, ut lubet, herus dum hinc abest.
Pæg. Vide'n', ut tuis dictis pareo?
Sed quin tu meis contra item dictis servis,
Atque hoc, quod tibi suadeo, facis?
Dord. Quid est id?
Pæg. Restim tu tibi cape crassam, ac suspende te.
Dord. Cave sis me attingas; ne tibi hoc scipione
Malum magnum dem.
Pæg. Utere; te condono.
Tox. Jamjam, Pægnium, da pausam * * *
Dord. Ego (pol) vos eradicabo.
Pæg. At te ille, qui supra nos habitat,
Qui tibi male volt, maleque faciet. Non hi dicunt, verum ego.
Tox. Age, circumfer mulsum; bibere da usque plenis cantharis.
Jamdiu factum 'st, postquam bibimus: nimis diu sicci sumus.
Dord. Dii faciant, ut id bibatis, quod vos nunquam transeat.
Pæg. Nequeo, leno, quin tibi saltem staticulum dem, olim quem Hegea
Faciebat. Vide vero, si tibi satis placet.
Sag. Me quoque volo
Reddere, Diodorus quem olim faciebat in Iöniâ.
Dord. Malum ego vobis dabo, nisi abitis.
Sag. Etiam muttis, impudens?
Jam ego tibi, si me irritassis, Persam adducam denuo.

Dord. Jam taceo, hercle. Atque tu Persa es, qui me usque admutilavisti ad cutem.
Tox. Tace, stulte: hic ejus geminus est frater.
Dord. Hiccine 'st?
Tox. Ac geminissumus.
Dord. Dii Deæque et te et geminum fratrem excrucient.
Sag. Qui te perdidit:
Nam ego nihil merui.
Dord. At enim, quod ille meruit, tibi id obsit, volo.
Tox. Agite, sultis; hunc ludificemus, nisi non dignu'st.
Sag. Non opu'st.
Lem. At me haud par est.
Tox. Eo credo, quia non inconciliavit, quom te emo.
Lem. Attamen.
Tox. Non tamen: cave ergo sis malo, et sequere me.
Te mihi dicto audientem esse addecet: nam (hercle) absque me
Foret et meo præsidio, hic faceret te prostibilem propediem.
Sed ita pars libertinorum 'st: nisi patrono qui adversatus est,
Nec satis liber sibi videtur, nec satis frugi, nec satis honestus;
Ni id efficit, ni ei male dixit, ni grato ingratus repertus est.
Lem. Pol, benefacta tua me hortantur, tuo ut imperio paream.
Tox. Ego sum tibi patronus plane, qui huic pro te argentum dedi.
Pro hisce hunc volo ludificari.
Lem. Meo ego in loco sedulo curabo.
Dord. Certo illi homines mihi nescio-quid mali consulunt, quod faciant.

Sag. Heus vos!
Tox. Quid ais?
Sag. Hiccine Dordalus est leno, qui hic liberas virgines . . . . ?
Hiccine est, qui fuit quondam fortis?
Dord. Quæ hæc res est? Hei! colaphum icit!
Malum vobis dabo.
Tox. At tibi nos dedimus, dabimusque etiam.
Dord. Hei! nates pervellit.
Pæg. Licet: jamdiu sæpe sunt expunctæ.
Dord. Loquere tu etiam, frustum pueri?
Lem. Patrone, i intro (amabo) ad cœnam.
Dord. Mea ignavia, tu nunc me irrides?
Lem. Quiane te voco, bene ut tibi sit?
Dord. Nolo mihi bene esse.
Lem. Ne sit.
Tox. Quid igitur? sexcenti nummi quid agunt? quas turbas danunt!
Dord. Male disperii! Sciunt referre probe inimico gratiam.
Tox. Satis sumsimus supplicî jam.
Dord. Fateor; manus vobis do.
Tox. Et post dabis
Sub furcis. Abi intro.
Sag. In crucem.
Dord. Anne hîc parum exercitum
Hice me habent?
Tox. Convenisse te Toxilum memineris.
Spectatores, bene valete: leno periit. Plaudite.

TOMI SECUNDI FINIS.

EXCUDIT T. DAVISON.
XV Calendas Septembres. A. C. 1823.

THE

REGENT's CLASSICS.

POCKET EDITIONS.

The Publishers of this Collection flatter themselves that they render an acceptable and important service to the lovers of ancient Literature, in providing for them, at a moderate price, and in a small compass, a neat, uniform, and complete Library of the *Latin Classics*, equal, in typographic Elegance and Accuracy, to the celebrated *Elzevir* Editions, and superior to them in the Purity of the Text—corrected and amended as it has been, since the days of the Elzevirs, by the industry and sagacity of learned Critics in different countries, from a review of all the existing Editions, with the Collation of ancient Manuscripts, which had before lain obscure and unknown in the un-explored recesses of public and private Libraries.

The aggregate productions of those Critics' separate labors constitute the destined Collection, which, therefore, may with justice be deemed as perfect and complete a *Body of Latinity*, as can reasonably be expected from any sources yet known to the Literary World; the Text being copied from those particular Editions, whether foreign or domestic, which stand highest in the estimation of the Literati; and the impression being conducted under the vigilant inspection of responsible Editors, duly qualified for the task.

With

With such advantages and recommendations, the works of *thirty-two Authors* have already made their appearance, and are sold separately, as follows:

	£	s.	d.
CÆSAR, *with* HIRTIUS, &c.	0	7	6
CATULLUS, TIBULLUS, *and* PROPERTIUS	0	5	0
CICERO, *with the* AUCTOR RHETORICORUM AD HERENNIUM, 12 vols.	3	12	0
——— OFFICES	0	3	6
——— SELECT ORATIONS	0	6	0
——— EPISTLES, 3 vols.	1	1	0
CLAUDIAN	0	5	6
CORNELIUS NEPOS *and* POMPONIUS MELA	0	3	6
FLORUS *and* PATERCULUS	0	4	0
HORACE	0	4	6
JUVENAL, PERSIUS, *and* SULPITIA	0	2	6
LIVY, 5 vols	1	10	0
LUCAN, *with May's Supplement*	0	5	6
LUCRETIUS	0	4	0
MARTIAL	0	6	6
OVID, 3 vols.	0	18	0
PHÆDRUS, *with* P. SYRUS, CATO'S DISTICHS, &c.	0	2	6
PLAUTUS, 3 vols.	0	16	6
PLINY junior	0	6	6
QUINTILIAN, 2 vols.	0	12	0
SALLUST *and* JUSTIN	0	7	0
STATIUS	0	7	0
TACITUS, *with Brotier's Supplements, and an Index*, 3 vols.	0	16	6
TERENCE	0	5	0
VALERIUS MAXIMUS	0	7	0
VIRGIL, *with the* CULEX, &c.	0	6	0

August 18, A. D. 1823.

T. Davison, Printer, Whitefriars, London.

Plautus, Titus M
Comoediae su
Carey.]
Vol.2.

DATE	N